

ნანა გაფრინდაშვილი
დარეჯან თვალთვაძე

ქართული ენა
ლიტერატურის თეორია
ქართული ლიტერატურის ისტორია
(სქემები, ტაბულები, სავარჯიშოები)

წიგნი

I

გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“

დამხმარე სახელმძღვანელოში პირველად ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში ქართული ენისა და ლიტერატურათმცოდნეობის რთული თეორიული და პრაქტიკული საკითხები წარმოდგენილია მარტივად აღსაქმელი ტაბულები-სა და სქემების სახით, რაც მკითხველს გაუიოლებს მასალის გაგებას, დამახსოვრებასა და შესწავლას.

წიგნი ორ ნაწილად გამოიცემა. პირველ ნაწილში შეტანილია ქართული ენის გრამატიკისა და ლიტერატურის თეორიის საკითხები, აგრეთვე, სავარჯიშოები ცოდნის შესამოწმებლად და განსამტკიცებლად. მეორე ნაწილი მთლიანად დაეთმობა ქართული ლიტერატურის ისტორიას.

დამხმარე სახელმძღვანელო ერთგვარი წიგნი-რეპეტიტორია, რომელსაც პრაქტიკული დანიშნულება აქვს და განკუთვნილია სკოლის მოსწავლეების, აბიტურიენტების, სტუდენტებისა და მასწავლებლებისათვის. იგი გამოადგება ყველას, ვისაც სურს შეისწავლოს ქართული ენის, ლიტერატურის თეორიისა და ქართული ლიტერატურის ისტორიის საკითხები.

რედაქტორები: პროფ. მარიამ მირესაშვილი
პროფ. რამაზ ქურდაძე

რეცენზენტები: ფილოლოგიის დოქტორი ნინო წერეთელი
ფილოლოგიის დოქტორი მერი ნიკოლაიშვილი

დამკაბადონებელი: ლია მოსეშვილი

ყველა უფლება დაცულია. ამ წიგნის არცერთი ნაწილი არ შეიძლება იქნეს გადაბეჭდილი, გავრცელებული ან გამოქვეყნებული ელექტრონული, ფოტოგრაფიული, მექანიკური ან რაიმე სხვა საშუალებით გამომცემლის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

© ნანა გაფრინდაშვილი, დარეჯან თვალთვაძე

© გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“, 2015

ISBN 978-9941-16-443-9

მეცნიერება ენის შესახებ

ენათმეცნიერება (ლინგვისტიკა)	მეცნიერება ენების, მათი სტრუქტურისა და ფუნქციონირების ზოგადი კანონების შესახებ. ✓ ენათმეცნიერების სინონიმური მნიშვნელობის ტერმინია ლინგვისტიკა, იგი მომდინარეობს ლათინური სიტყვისგან <i>lingua</i> , რაც ენას ნიშნავს.
---------------------------------	---

ენათმეცნიერების დარგები

ფონეტიკა გრამატიკა ლექსიკოლოგია სტილისტიკა და სხვ.

მორფოლოგია

სინტაქსი

ფონეტიკა	შეისწავლის ენის ბგერით (ფონემურ) აგებულებას, სამეტყველო ბგერებს მათი წარმოთქმის, უღერადობისა და სმენითი აღქმის მიხედვით.	
გრამატიკა	შეისწავლის ენის აგებულებას. იგი ორი ნაწილისგან შედგება: მორფოლოგია და სინტაქსი.	
	მორფოლოგია	სინტაქსი
	სწავლობს ენაში არსებული სიტყვების ლექსიკურ-გრამატიკულ ჯგუფებს, სიტყვათა აგებულებასა და მათი ფორმაცვალების წესებს.	სწავლობს წინადადების ტიპებს და სიტყვათა შეკავშირების წესებს წინადადებაში.

ლექსიკოლოგია	შეისწავლის ენის ლექსიკურ ფონდს, სწავლობს ენაში არსებულ სიტყვებს, როგორც მნიშვნელობის მქონე ერთეულებს. მისი ნაწილებია სემასიოლოგია, ეტიმოლოგია და სხვ.	
	სემასიოლოგია შეისწავლის სიტყვის შინაარსულ მხარეს, სიტყვის მნიშვნელობას და მის ცვლილებას.	ეტიმოლოგია შეისწავლის სიტყვის წარმომავლობას, მის თავდაპირველ მნიშვნელობას და ისტორიას.
ფრაზეოლოგია	შეისწავლის ენაში არსებულ მყარ შესიტყვებებს, მათ წარმოშობა-განვითარებას, მნიშვნელობასა და ფუნქციონირებას.	
ლექსიკოგრაფია	სწავლობს ლექსიკონების შექმნის თეორიასა და პრაქტიკას.	
სტილისტიკა	სწავლობს ენის ფუნქციონირებას ურთიერთობის სხვადასხვა სფეროში, სტილთა თავისებურებებს, ენის სტილისტურ რესურსებს და მის გამომსახველობით საშუალებებს.	

ფონეტიკის საკითხები

ბგერა და ასო

ბგერა	წარმოითქმის და ისმის.
ასო	ბგერის აღმნიშვნელი პირობითი გრაფიკული ნიშანი. ასო ინერება და ვხედავთ.

თანამედროვე ქართულში 33 ბგერაა და ამდენივე გრაფიკული ნიშანი – ასო.

ქართული ანბანი

ასო	სახელი
ა	ანი
ბ	ბანი
გ	განი
დ	დონი
ე	ენი
ვ	ვინი
ზ	ზენი
თ	თანი
ი	ინი
კ	კანი
ლ	ლასი
მ	მანი
ნ	ნარი
ო	ონი
პ	პარი
ჟ	ჟანი
რ	რაე
ს	სანი
ტ	ტარი
უ	უნი
ფ	ფარი
ქ	ქანი
ც	ლარი
ძ	ყარი
შ	შინი
ჩ	ჩინი
ც	ცანი
ძ	ძილი
წ	წილი
ჭ	ჭარი
ხ	ხარი
ჯ	ჯანი
ჰ	ჰაე

ბგერათა კლასიფიკაცია

ბგერები იყოფა ხმოვნებად და თანხმოვნებად.
ქართულში 5 ხმოვანი და 28 თანხმოვანია.

ბგერა

ხმოვანი

თანხმოვანი

ა, ე, ი, ო, უ

ბ, გ, დ, ვ, ზ, თ, კ, ლ, მ, ნ, პ, ჟ, რ, ს,
ტ, ფ, ქ, ღ, ყ, შ, ჩ, ც, ძ, წ, ტ, ხ, ჯ, ჰ

ხმოვანთა სამკუთხედი

ი

უ

ე

ო

ა

თანხმოვნები წარმოთქმის ადგილის მიხედვით

წყვილბაგის-
მიერები

კბილბაგის-
მიერი

ენაკბილის-
მიერები

ენანუნის-
მიერები

უკანაენის-
მიერები

ხახის-
მიერი

ხორხის-
მიერი

ბ, ფ, პ, მ

ვ

დ, თ, ტ, ძ, ც,
წ, ზ, ს, ნ, ლ

ჯ, ჩ, ტ,
შ, ჟ, რ

გ, ქ, კ, ხ, ღ

ყ

ჰ

**თანხმოვნები
რაგვარობის მიხედვით**

მჟღერი

ყრუ

ბ, დ, ძ, ჯ, გ,
ვ, ზ, უ, ლ,
მ, ნ, რ, ღ

მკვეთრი

ფშვინვეიერი

პ, ტ, წ, ჭ, კ, ყ

ფ, თ, ც, ჩ, ქ,
შ, ხ, ჰ

თანხმოვანთა სამეულები, წყვილეულები, ცალეულები

	მჟღერი	ყრუ	
		ფშვინვეიერი	მკვეთრი
სამეულები	ბ	ფ	პ
	დ	თ	ტ
	ძ	ც	წ
	ჯ	ჩ	ჭ
	გ	ქ	კ
წყვილეულები	ზ	ს	
	უ	შ	
	ლ	ხ	
ცალეულები	ვ, მ, ნ, რ, ღ, ყ, ჰ		

ძირითადი ფონეტიკური მოვლენები

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ასიმილაცია	ერთი ბგერის მიერ მეორის დამსგავსება.	ქვითკირი → ქვიტკირი გამოუცდელი → გამოუცთელი დაუძახა → დუუძახა

დისიმილაცია	ერთნაირ ბგერათაგან ერთის განმსგავსება.	ლელნამი → ლერნამი. ჭურჭერი → ჭურჭელი.
მეტათეზისი	სიტყვაში ბგერათა ადგილის შეცვლა, გადასმა.	თრვამეტი → თვრამეტი.
ბგერათა შენაცვლება (სუბსტიტუცია)	ერთი ბგერის მიერ მეორე ბგერის შეცვლა.	უმცროსი → უნცროსი
ბგერათდაკარგვა	სიტყვიდან თანხმოვნის ამოვარდნა.	ჰამბავი → ამბავი; თავი → სათა(ვ)ური- სათაური; შვილისშვილი → შვილიშვილი
ხმოვანთა რედუქცია	ხმოვნის დასუსტება ან სრული დაკარგვა.	მანონი → მანვნის; ურემი → ურმის.
ბგერის ჩართვა	სიტყვის ფუძეში ამა თუ იმ ბგერის განვითარება.	ფართო → აფართო-ვ-ებ-ს ზე-ვ-ით; ქვე-ვ-ით.
ბგერათა შერწყმა	ორი ბგერის შეერთებით სხვა ბგერის მიღება.	(ა)თსამეტი → ცამეტი (ა)თშვიდმეტი → ჩვიდმეტი.

მორფოლოგია

სიტყვა	ლექსიკური მნიშვნელობის მქონე უმცირესი ენობრივი ერთეული. იგი შედგება მორფემებისაგან.
მორფემა	უმცირესი მორფოლოგიური ელემენტი, რომელიც მორფოლოგიურ დონეზე არ დაიყოფა.
ფუძე	სიტყვის ძირითადი მნიშვნელობის მქონე ნაწილი.
აფიქსი (სართი)	სიტყვის დამხმარე ნაწილი, რომელიც უერთდება ფუძეს და გამოიყენება სიტყვათსაზრუნოვანად და გრამატიკული მნიშვნელობის გამოსახატავად.

მეტყველების ნაწილები

ცნება	განმარტება
მეტყველების ნაწილები	გარკვეული (გრამატიკული, ლექსიკოლოგიური, სემანტიკური) თვალსაზრისის მიხედვით დაჯგუფებული სიტყვათა კლასები.

ქართულში ტრადიციულად გამოყოფენ 10 მეტყველების ნაწილს.

მეტყველების ნაწილები

დამოუკიდებელი მნიშვნელობის
მქონენი
(თავისთავადი)

დამოუკიდებელი მნიშვნელობის
არმქონენი
(დამხმარე)

ცალკე მდგომი

არსებითი სახელი

ზედსართავი სახელი

რიცხვითი სახელი

ნაცვალსახელი

ზმნა

ზმნიზედა

თანდებული

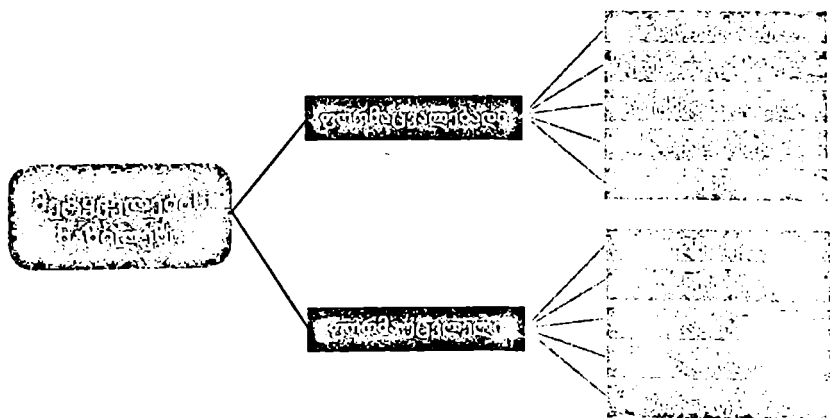
კავშირი

ნაწილაკი

შორისდებული

* მიაქციეთ ყურადღება:

შორისდებული განცალკევებით მდგომი მეტყველების ნაწილია. იგი არც დამოუკიდებელი მნიშვნელობის მქონეა და არც დამხმარე.

ფორმაცვალებადი მეტყველების ნაწილები

სახელები
(ბრუნებადი სიტყვა)

ზმნა
(უღლებადი სიტყვა)

არსებითი სახელი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
არსებითი სახელი	არსებითი სახელი ეწოდება საგნის აღმნიშვნელ სიტყვას.	სახლი, ოცნება, ხე, ბულბული.

არსებითი სახელის ჯგუფები შინაარსის მიხედვით

სულიერი და უსულო	ვინ და რა ჯგუფის	კონკრეტული და აბსტრაქტული	საკუთარი და საზოგადო	კრებითი	ნივთიებათა მოქმედების
------------------	------------------	---------------------------	----------------------	---------	-----------------------

სულიერი

ვინ ჯგუფის
ადამიანთა
სახელები

რა ჯგუფის
არა ადამიანთა
სახელები

ადამიანთა და
ცხოველთა
საკუთარი
სახელები

ადამიანთა და
ცხოველთა
სიმრავლის
აღმნიშვნელი
კრებითი
სახელები

კაცი,
ბავშვი,
დედა...

ძაღლი,
ხოჭო,
ბელურა...

დავითი,
თამარი,
ყურმა,
ნიკორა...

ხალხი,
ფარა,
ხროვა...

სულიერი და უსულო	სულიერია საკუთარი ძალით მოძრავი ცოცხალი არსების აღმნიშვნელ სახელი (ადამიანები, ცხოველები, ფრინველები, მწერები, ქვეწარმავლები).	ბავშვი ძალი მერცხალი დელფინი ფუტკარი ხელიკი
	უსულოა საკუთარი ძალით მოძრაობის უნარის არმქონე არსებითი სახელი.	სახლი ნიგნი ხე
ვინ და რა ჯგუფის	ვინ ჯგუფისაა მხოლოდ ადამიანის აღმნიშვნელი სიტყვები.	ექიმი ძმა კაცი
	რა ჯგუფისაა ყველა დანარჩენი სიტყვა, რომელიც აღნიშნავს როგორც სულიერ, ისე უსულო საგანს. ✓ ვინ ჯგუფის სახელები სულიერ საგნებს აღნიშნავენ, რა ჯგუფის – სულიერსაც და უსულოსაც.	ცხენი ზღვა ტოროლა
კონკრეტული და აბსტრაქტული	კონკრეტულია სახელი, თუ ის აღნიშნავს ნივთიერი სახის მქონე საგანს, რომლის აღქმაც შესაძლებელია გრძნობათა ორგანოებით.	წყალი სუნი მაგიდა სოფელი
	აბსტრაქტულია სახელი, რომელიც აღნიშნავს ისეთ რამეს, რომელსაც ნივთიერი სახე არ გააჩნია. ✓ ვინ ჯგუფის სახელები ყველა კონკრეტულია, რა ჯგუფის კონკრეტულიც შეიძლება იყოს და აბსტრაქტულიც.	ბედნიერება სიყვარული მშვიდობა სიბრძე
საკუთარი და საზოგადო	საკუთარია სახელი, რომელიც ჰქვია ერთ რომელიმე საგანს.	ნინო დავითი თბილისი რიონი
	საზოგადოა სახელი, რომელიც აღნიშნავს არა ერთ, გარკვეულ, არამედ მრავალ ერთგვარ საგანს.	სკოლა ქალაქი მცენარე ბალი
კრებითი სახელები	კრებითია კონკრეტული საზოგადო სახელი, რომელიც აღნიშნავს ერთგვარ საგანთა კრებულს.	ხალხი ერი ჯარი რემა ფარა

ნივთიერებათა სახელები	ნივთიერებათა სახელები აღნიშნავენ ისეთ საგნებს, რომელთა დათვლა და ცალ-ცალკე ერთეულებად წარმოდგენა არ ხერხდება.	ოქრო შაქარი ნავთი ფქვილი წყალი
მოქმედების სახელები	მოქმედების სახელები ზმნის ფუძისაგან წარმოიქმნება, რომლებიც აღნიშნავენ მოქმედებას ან მდგომარეობას.	წერა ხატვა კეთება დგომა

*** მიაქციეთ ყურადღება:**

ზოგიერთი არსებითი სახელი სხვადასხვა წინადადებაში შეიძლება სხვადასხვა წესით განეკუთვნებოდეს.	თანამედროვე ახალგაზრდობა პრაგმატულია.	ვინ? ახალგაზრდობა
	მისი ახალგაზრდობა ომის წლებს დაემთხვა.	რა? ახალგაზრდობა

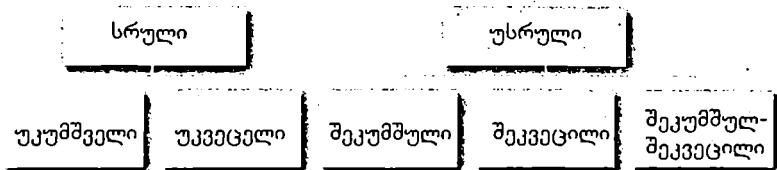
ზოგი არსებითი სახელი ერთ წინადადებაში შეიძლება იყოს კონკრეტული, მეორეში – აბსტრაქტული.	სტუდენტობა აქტიურად არის ჩართული ქვეყნის ცხოვრებაში.	კონკრეტული
	სტუდენტობა საუკეთესო ხანაა ადამიანის ცხოვრებაში.	აბსტრაქტული

ზოგიერთი სახელი შეიძლება ერთ წინადადებაში აღნიშნავდეს ერთ კონკრეტულ საგანს, ზოგში კი იმავე საგანთა კრებულს.	ცხვარი მთის ფერდობზე გაიშალა.	ცხვარი = ცხვრის ფარა
	ჩვენმა ცხვარმა ორი ბატკანი მოიგო.	ცხვარი = ერთი კონკრეტული

სახელის ფუძე

სახელის ფუძე	სახელის იმ ნაწილს, რომელსაც ბრუნვის ნიშნები დაერთვის, ფუძე ეწოდება.	ქალაქი დედა
--------------	---	----------------

სახელის ფუძე

სრული ფუძე	უკუმშველი	უცვლელია ყველა ბრუნვაში. არცერთ ბრუნვაში არ აკლია არცერთი ხმოვანი.	კაცი, ქალაქი, წიგნი
	უკვეცელი		წყარო, კალო, რუ
უსრული ფუძე	შეკუმშული	აკლია (ან რედუცირებულია) ფუძის რომელიმე ერთი ხმოვანი.	მგელ-ი, მგლ-ის; მინდორ-ი, მინდვრ-ის.
	შეკვეცილი	აკლია ფუძის ბოლოკიდური ხმოვანი.	მზე, მზის; მაგიდა, მაგიდის.
	შეკუმშულ-შეკვეცილი	აკლია ფუძის ორი ხმოვანი.	ფანჯარა, ფანჯრის.

სახელები ფუძის მიხედვით

თანხმოვანფუძიანი სახელები

ხმოვანფუძიანი სახელები

თანხმოვანფუძიანი სახელი	სახელი, რომლის ფუძეც ბოლოვდება თანხმოვანზე.	ქალ-ი კოცონ-ი
ხმოვანფუძიანი სახელი	სახელი, რომლის ფუძეც ბოლოვდება ხმოვანზე.	სამშობლო დღე

სახელთა ბრუნვა

ქართულში შვიდი ბრუნვაა.

სახელობითი

მოთხრობითი

მიცემითი

ნათესაობითი

მოქმედებითი

ეითარებითი

ნოდებითი

სახელის ბრუნვისა და რიცხვის ნიშნები

ბრუნვა	ბრუნვის ნიშნები	ნიმუში	
		თანხმოვანფუძიანი	ხმოვანფუძიანი
სახელობითი	-ი, -ი	კაც-ი	დილა
მოთხრობითი	-მა, -მ	კაც-მა	დილა-მ
მიცემითი	-ს	კაც-ს	დილა-ს
ნათესაობითი	-ის, -ს (ი)	კაც-ის	დილ-ის
მოქმედებითი	-ით, -თ(ი)	კაც-ით	დილ-ით
ვითარებითი	-ად, -დ	კაც-ად	დილა-დ
წოდებითი	-ო, -ვ	კაც-ო	დილა-ვ

სახელთა მრავლობითი რიცხვის გამოსახატად გამოიყენება -ებ და -ნ/-თ სუფიქსები.

-ებ სუფიქსიანი მრავლობითი (-ებიანი)	-ებ სუფიქსი მოუდის ყველა ბრუნვაში		კაც-ებ-ი, კაც-ებ-მა...
-ნ და -თ სუფიქსიანი მრავლობითი (ნართანია)	-ნ	-ნ სუფიქსი მოუდის სახელობით-სა და წოდებითში.	კაც-ნ-ი, კაც-ნ-ო
	-თ(ა)	-თ(ა) სუფიქსი მოუდის მოთხრობითში, მიცემითსა და ნათესაობითში.	კაც-თ-ა

ბრუნვა	ებიანი მრავლობითი	ნიმუში	ნართანია მრავლობითი	ნიმუში
სახელობითი	-ებ-ი	კაც-ებ-ი	-ნ-ი	კაც-ნ-ი
მოთხრობითი	-ებ-მა	კაც-ებ-მა	-თა	კაც-თა
მიცემითი	-ებ-ს	კაც-ებ-ს	-თა	კაც-თა
ნათესაობითი	-ებ-ის	კაც-ებ-ის	-თა	კაც-თა
მოქმედებითი	-ებ-ით	კაც-ებ-ით	-	-
ვითარებითი	-ებ-ად	კაც-ებ-ად	-	-
წოდებითი	-ებ-ო	კაც-ებ-ო	-ნ-ო	კაც-ნ-ო

ბრუნვის ნიშანთა გავრცობა	თანხმონით დაბოლოებულ ბრუნვის ნიშნებს (მიც. ნათ. მოქმ. ვით. ბრუნვებში) ზოგჯერ ერთ-ვის ხმოვანი -ა, რომელსაც ემფატიკურ ხმოვანს ან სავრცობს უწოდებენ.	კაც-სა კაც-ისა კაც-ითა კაც-ადა
	-ა სავრცობი ერთვის -თ სუფიქსით ნაწარმოებ მრავლობითი რიცხვის ფორმებსაც.	კაც-თა
	უკვეცელ ხმოვანფუძიან სახელებს ნათესაობით და მოქმედებით ბრუნვებში ბრუნვის ნიშნის შემდეგ შეიძლება დაერთოს ხმოვანი -ი.	წყარო-სი კენგურუ-სი

არსებითი სახელი

თანხმოვანფუძიანი

ხმოვანფუძიანი

ფუძე-
უკუმშველი

ფუძეკუმშვადი

ფუძეუკვეცილი

ფუძეკვეცადი

კუმშვად-
კვეცადი

ფუძის კუმშვა

კუმშვა ეწოდება ფუძიდან ხმოვნის ამოვარდნას.	კალამი/კალამის → კალმის კედელი/კედელის → კედლის
კუმშვას იწვევს ფუძეზე ხმოვნით დანეყებული ბოლოსართის დართვა.	ტაძრ-ის, ტაძრ-ით, ტაძრ-ად, ტაძრ-ებ-ი. მდრ.: ტაძარ-ი, ტაძარ-მა, ტაძარ-ს, ტაძარ-ნი, ტაძარ-თა.

თანხმოვანფუძიანი
სახელები

ფუძეუკუმშველი
(აღამიანი/აღამიანის)

ფუძეკუმშვადი
(ატამი/ატმის)

ფუძეუკუმშველია არსებითი სახელები, რომელთაც ფუძე არცერთ ბრუნვაში არ ეცვლება.		ადამიანი, ადამიანმა, ადამიანს, ადამიანის, ადამიანით, ადამიანად, ადამიანო, ადამიანები, ადამიანნი, ადამიანთა.
კუმშვადია სახელები, რომელთა ფუძიდან ამოვარდება (ან რედუცირდება) ხმოვანი.		ატამი - ატამის → ატმის; მანონი - მანონის → მანვნის.
იკუმშება	ა, ე, და ო ხმოვნები	მამალი - მამალის → მამლის; მგელი - მგელის → მგლის; ობოლი - ობოლის → ობლის.
	ო ხმოვანი ან საერთოდ იკარგება, ან ე-დ იქცევა.	ფოთოლი → ფოთლის; ნიგოზი → ნიგვზის.

კუმშვად სახელებს ფუძე ეცვლება (ამოვარდება ხმოვანი) მხოლოდ რიცხვის სამ ბრუნვაში.	ნათესაობითში	ტაძრ-ის
	მოქმედებითში	ტაძრ-ით
	ვითარებითში	ტაძრ-ად
კუმშვად სახელებს ფუძე ეცვლება (ამოვარდება ხმოვანი) -ებ-იანი მრავლობითის ყველა ბრუნვაში.	ტაძრ-ებ-ი ტაძრ-ებ-მა ტაძრ-ებ-ს ტაძრ-ებ-ის ტაძრ-ებ-ით ტაძრ-ებ-ად ტაძრ-ებ-ო	

✱ მიაქციეთ ყურადღება:

სახელი „ამბავი“ შეკუმშვისას ა ხმოვანთან ერთად კარგავს ვ თანხმოვანსაც.	ამბავი	
	სწორია: ამბ-ის ამბ-ით ამბ-ად	არასწორია: ამბავ-ის ამბავ-ით ამბავ-ად

სახელი „ლმერთი“ შეკუმშვისას ე ხმოვანთან ერთად კარგავს რ თანხმოვანსაც.	ლმერთ-ის	
	სწორია: ლმრთის, ლეთის	არასწორია: ლმთის
სახელი „თვალი“ იკუმშება, თუ ის არ აღნიშნავს მხედველობის ორგანოს.	ურმის თვლები; ძვირფას- თვლიანი ბეჭედი	ურმის თვალები; ძვირფასთვალა- ნი ბეჭედი
სახელი „თვალი“ უკუმშველია, თუ ის აღნიშნავს მხედველობის ორგანოს.	თვალის ტკი- ვილი; თვალის ფერი	თვლის ტკივილი; თვლის ფერი
სახელი „ნელი“ უკუმშველია, როცა ის სხეულის ნაწილს აღნიშნავს.	ნელის ტკივილი	ნლის ტკივილი
სახელი „ნელი“ კუმშვადია, როცა ის დროის მონაკვეთს აღნიშნავს.	ხუთი წლის შემდეგ	ხუთი წლის შემდეგ

ერთმარცვლიანი თანხმოვანფუძიანი საზოგადო არსებითი სახელები უმეტესად უკუმშველია.	კარი, ბერი, ფერი, ქარი
ერთმარცვლიანი თანხმოვანფუძიანი საზოგადო არსებითი სახელი უმეტესად იკუმშება მაშინ, როცა ის კომპოზიტე-ბის მეორე ნაწილს წარმოადგენს.	ჭიშკარი/ჭიშკრის დედაბერი/დედაბრის

ფუძის კვეცა

კვეცა ეწოდება ფუძის ბოლო ხმოვნის დაკარგვას.	დედა – დედაის→დედის დღე – დღის→დღის
კვეცას იწვევს ფუძეზე ხმოვნით დაწყებული ბოლოსართის დართვა.	კლდ-ის, კლდ-ით. მდრ.: კლდე-მ, კლდე-ს, კლდე-ნი, კლდე-თა.

ხმოვანფუძიანი სახელები

ფუძეუკვეცელი
(წყარო/წყაროს)

ფუძეკვეცადი
(მზე/მზის)

კუმშვად-კვეცადი
(ფანჯარა/ფანჯრის)

ფუძეუკვეცელია არსებითი სახელები, რომელთაც ფუძე არცერთ ბრუნვაში არ ეცვლება.	წყარო, მალარო, რუ, კენგურუ...
ფუძეუკვეცადია სახელები, რომლებიც გარკვეულ შემთხვევებში კარგავენ ფუძის ბოლო ხმოვანს.	მთა, ზღვა, მზე, კლდე...
ფუძე ეკვეცება საზოგადო სახელებს, რომელთა ფუძე ბოლოვდება ა და ე ხმოვნებზე.	ძმა - ძმ^აის → ძმ^ის ძმა - ძმ^აით → ძმ^იით; დღე - დღ^ეის → დღ^ის დღე - დღ^ეით → დღ^ით

ა და ე ხმოვნებზე დაბოლოებულ სახელებს ფუძე ეკვეცებათ მხოლოდ ერთი რიცხვის მხოლოდ ორ ბრუნვაში:	ნათესაობითში	ზღ-ის; მზ-ის.
	მოქმედებითში	ზღ-ით; მზ-ით.
ა-ზე დაბოლოებულ სახელებს ფუძე ეკვეცებათ -ებიანი მრავლობითის ყველა ბრუნვაში.	ძმა - ძმ^აები. ძმ-ებ-ი, ძმ-ებ-მა, ძმ-ებ-ს, ძმ-ებ-ის, ძმ-ებ-ით, ძმ-ებ-ად, ძმ-ებო.	
ე-ზე დაბოლოებულ სახელებს ფუძე არ ეკვეცებათ -ებიან მრავლობითში.	დღე - დღ^ე-ებ-ი დღ^ე-ებ-ი, დღ^ე-ებ-მა, დღ^ე-ებ-ს, დღ^ე-ებ-ის, დღ^ე-ებ-ით, დღ^ე-ებ-ად, დღ^ე-ებ-ო.	

კუმშვად-კვეცადი სახელები	კუმშვად-კვეცადია სახელები, რომელთა ფუძე ერთდროულად იკვეცება (იკარგება ფუძის ბოლო ხმოვანი) და იკუმშება (ფუძიდან ამოვარდება ხმოვანი) მხოლოდ ერთი რიცხვის სამ ბრუნვაში: ნათესაობითში, მოქმედებითსა და ვითარებითში და მთელ -ებთან მრავლობითში.	სახ.	მოყვარე	მოყვრ-ები
		მოთხ.	მოყვარე-მ	მოყვრ-ებ-მა
		მიც.	მოყვარე-ს	მოყვრ-ებ-ს
		ნათ.	მოყვრ-ის	მოყვრ-ებ-ის
		მოქმ.	მოყვრ-ით	მოყვრ-ებ-ით
		ვით.	მოყვრ-ად	მოყვრ-ებ-ად
		წოდ.	მოყვარე-ე	მოყვრ-ებ-ო

✱ მიაქციეთ ყურადღება:

უკვეცელია:	ო, უ, ი ხმოვნებზე ფუძედაბოლოებუ- ლი ყოველგვარი სახელი.	წყარო, რადიო, ფლამინგო, დომინო, მაე- სტრო, კენგუ- რუ, კაკადუ, ჩაი, ინტერ- ვიუ, ტრამვაი, ტაქსი.	გამონაკლისია:
			ლვინო, რომელიც კვეცადია მხ. რიცხვის ნათ. და მოქმ. ბრუნ- ვებში, მაგრამ ებ-იან მრავლობითში უკვეცე- ლი.
			სწორია: ლვინის, ლვინით, ლვინები
			არასწორია: ლვინოს(ი), ლვინოთი, ლვინები.

უკვეცელია	ა-ზე დაბოლოებული ზო- გიერთი საზოგადო სახელი მხოლოდით რიცხვში (ბი- ცოლა, ტოროლა, ენძელა, ჭრიჭინა, დედოფალა და სხვ.).	სწორია:	არასწორია:
		ტოროლას ხმა ტოროლები	ტოროლის ხმა
უკვეცელია	უცხო ენებიდან შემოსული ე-ზე დაბოლოებული საზო- გადო სახელები (ტირე, შიმ- პანზე, ატელიე, ჟელე, კაფე, ტურნე, ატაშე და სხვ.).	კაფეს კარი	კაფის კარი
უკვეცელია	ნათესაური დამოკიდებულე- ბის გამომხატველი საზოგა- დო სახელები (დედა, მამა, ბებია, ბაბუა...), თუ მათ საკუთარი სახელის მნიშვნე- ლობით ვხმარობთ (მაგ., დე- დას ოთახი). ✓ კვეცადია, თუ იგულის- ხმება საერთოდ დედა, მამა, ბებია, ბაბუა..., როგორც საზოგადო სახელი (მაგ., დე- დის ამაგი).	დედას ოთახი მეორე სარ- თულზეა შვილმა დედის ამაგი უნდა დააფასოს	დედის ოთახი მეორე სარ- თულზეა შვილმა დედას ამაგი უნდა დააფასოს

უკვეცელა	ი ხმოვანზე დაბოლოებული საზოგადო სახელები მხოლოდით რიცხვში, მაგრამ კვეცადია მრავლობითში.	დიჯეიმ, დიჯეის, დიჯეის, დიჯეით, დიჯეიდ, დიჯეი; მრ. რ. დიჯეები
-----------------	--	---

დაიმასსოვრეთ!

მანით დაბოლოებულ სახელებს მხოლოდითი რიცხვის მოთხრობით ბრუნვაში ორი მ მოუდის.	კალამ-მა გურამ-მა
სანით დაბოლოებულ სახელებს მხოლოდითი რიცხვის მიცემით ბრუნვაში ორი ს ექნებათ.	თბილის-ს კლას-ს
ე-ზე დაბოლოებულ სახელების ებ-იან მრავლობითში ორი ე იყრის თავს.	დღე-ებ-ი მებაღე-ებ-ი
ია-ზე დაბოლოებული სახელების ნათესაობითსა და მოქმედებითში ორი ი მოიყრის თავს.	ქიმი-ის ქიმი-ით
ნ-ზე დაბოლოებული სახელის ნარიანი მრავლობითის სახელობით და წოდებით ბრუნვაში ორი ნ ექნებათ.	ბრძენ-ნ-ი ბრძენ-ნ-ო
თ-ზე დაბოლოებულ სახელებს ნართანიანი მრავლობითის მოთხრობით, მიცემით და ნათესაობით ბრუნვებში ორი თ ექნებათ.	ბარათ-თ-ა საათ-თ-ა

ვითარებითი ბრუნვის დაბოლოება

გახსოვდეთ! თანხმოვანფუძიან სახელებში ვითარებითი ბრუნვის დაბოლოებაა -ად (და არა: -ათ); ხმოვანფუძიან სახელებში ვითარებითის ნიშანია -დ (და არა: -თ).	სწორია: მდინარედ წყაროდ კაცად ამხანაგად	არასწორია: მდინარეთ წყაროთ კაცათ ამხანაგათ
--	--	---

წოდებითი ბრუნვის დაბოლოება

წოდებითი ბრუნვის დაბოლოებაა -ო, -ე ან - Ø.
--

საზოგადო სახელების წოდებითი ბრუნვა

✱ მიაქციეთ ყურადღება:

თანხმოვანფუძიანი საზოგადო სახელები წოდებითი დაირთავენ -ო ბრუნვის ნიშანს.	ექიმ-ო, შვილ-ო.
ხმოვანფუძიანი საზოგადო სახელები (ორ- და მეტმარცვლიანები) წოდებითი დაირთავენ -ვ ბრუნვის ნიშანს ან წარმოდგენილნი არიან დაბოლოების გარეშე (ე.ი. ფუძის სახით).	დედა-ვ//დედა
ერთმარცვლიანი ხმოვანფუძიანი საზოგადო სახელები წოდებითი დაირთავენ -ო ნიშანს. ზოგ შემთხვევაში, განსაკუთრებით კი პოეზიაში, დასაშვებია -ვ დაბოლოების ხმარება.	კლდე-ო, დღე-ო; „მზეო, ამოდი, ამოდი“. „მზევ შინა და მზევ გარეთა, მზევ, შინ შემოდიო“.
წოდებით ბრუნვაში დაბოლოების გარეშე იხმარება უ ფუძიანი ორმარცვლიანი საზოგადო სახელები.	ძუძუ, ბაბუ, ტაბუ
ო-ზე დაბოლოებული საზოგადო სახელების წოდებით ბრუნვაში ორი ო მოიყრის თავს.	რტო-ო

წოდებით ბრუნვაში ფუძის ბოლოკიდური ვ არ იკარგება საზოგადო სახელებსა და ადამიანთა გვარებში.	სწორია:	არასწორია:
	ერისთავო! ვეფხვო!	ერისთაო! ვეფხო!
უცხოური ტიტულები (ბარონი, პერცოგი, გრაფი, მარკიზი და მისთ.) წოდებითში -ო ბრუნვის ნიშნით უნდა გაფორმდეს.	გრაფო! მარკიზო! ლორდო!	გრაფ! მარკიზ! ლორდ!
უცხოური ტიტულები (ბარონი, პერცოგი, გრაფი, მარკიზი და მისთ.) -ო ბრუნვის ნიშანს დაირთავენ მაშინაც, როცა ისინი მსაზღვრელადაა გამოყენებული.	პერცოგო ბეკინგემო! გრაფო სეგელი!	პერცოგ ბეკინგემო! გრაფ სეგელი!
მიმართვისას გამოყენებული უცხოური სიტყვები: მის, მისის, მისტერ, სერ, მადამ, ლედი, სენიორ/სინიორ, სენიორა/სინიორა წოდებითი ბრუნვაში ფუძის სახით იხმარება.	მისტერ ველინგტონო! მისის კრისტი! სენიორ ბერტოლუჩი! მადამ ჟერარდო!	

ბრუნვის ნიშანს დაირთავს „და“ კავშირით შეერთებული ორივე სახელი.	სწორია:	არასწორია:
	მამამ და შვილმა, დასა და ძმას.	მამა და შვილმა, და და ძმას.
„და“ კავშირის წინ მდგომი არსებითი სახელი მიცემით, ნათესაობით ან მოქმედებით ბრუნვაში გავრცობილი ფორმით (ე.ი. -ა ხმოვნის დამატებით) უნდა ვიხმაროთ.	დედასა და მამას, დედისა და მამის, დედითა და მამით.	დედას და მამას, დედის და მამის, დედით და მამით.

საკუთარი სახელები

ცნება	განმარტება	ნიმუში
საკუთარი სახელი	საკუთარია სახელი, რომელიც ჰქვია ერთ რომელიმე საგანს.	იალბუზი საქართველო ნესტანი

საკუთარი სახელი

ანთროპონიმები	ტოპონიმები	თეონიმები	ეთონიმები	კოსმონიმები
ადამიანთა პირთა სახელები, გვარები, ფსევდონიმები, მეტსახელები	ქვეყნების, ქალაქების, სოფლების, მდინარეების, ზღვების და სხვ. გეოგრაფიული სახელები	ლეთებათა სახელები	ხალხების, ეთნოსების სახელები	ციურ სხეუთა სახელები

საკუთარი სახელებია:	ნიმუში
ანთროპონიმები (ადამიანთა/პირთა სახელები, გვარები, ფსევდონიმები, მეტსახელები)	ლევანი აბაშიძე რუსთაველი ჭკუისკოლოფა

ტოპონიმები (გეოგრაფიული სახელები, ანუ ქვეყნების, ქალაქების, კონტინენტების, მთების სახელები).	საქართველო თბილისი აზია უშბა
ჰიდრონიმები (ზღვების, ოკეანეების, მდინარეების, ტბების ... სახელები).	მტკვარი შავი ზღვა ბაიკალის ტბა წყნარი ოკეანე
კოსმონიმები (პლანეტებისა და ციური სხეულების სახელები).	დედამინა მარსი ორიონი
ზოონიმები (ცხოველთა სახელები).	ყურმა ნიქარა ბომბორა
ნელინადის დროთა, თევებისა და კვირის დღეების აღმნიშვნელი სახელები	გაზაფხული სექტემბერი ორშაბათი
მხატვრული ნაწარმოებების სათაურები, ჟურნალ-გაზეთების, ფაბრიკა-ქარხნების, დაწესებულებების სახელები...	პოემა „ვეფხისტყაოსანი“ ჟურნალი „ცისკარი“ ნაყინი „თოლია“

გახსოვდეთ!

- საზოგადო და საკუთარ არსებით სახელთა ბრუნება ერთმანეთისაგან განსხვავებულია.

პირთა სახელების ბრუნება

ადამიანთა საკუთარ სახელებს ბრუნვის დროს ფუძე არ ეცვლებათ: ➤ თანხმოვანფუძიანები ყველა უკუმშველია, ➤ ხმოვანფუძიანები ყველა უკვეცელია.	სწორია:	არასწორია:
	დარეჯანის მაიასი მამამზესი	დარეჯნის მაიის მამამზის

გახსოვდეთ!

სახელის ფუძის გასარკვევად სახელს მოთხრობით ან მიცემით ბრუნვაში ვსვამთ, ჩამოვაშორებთ ბრუნვის ნიშანს და, რაც დაგვრჩება, სწორედ ის არის ფუძე.	ნიმუში
	დავითი, დავით-მა, დავით-ს. ფუძეა დავით; ლელა, ლელა-მ, ლელა-ს. ფუძეა ლელა.

თანხმოვანფუძიან საკუთარ სახელებში ი ხმოვანი სახელობითი ბრუნვის ნიშანია,	ავთანდილ-ი, თამარ-ი, ლევან-ი, ბაგრატ-ი.
ი ხმოვანი ფუძისეულია ხმოვანფუძიან საკუთარ სახელებში.	ირაკლი, გიორგი, გივი, დალი.

წოდებით ბრუნვაში ადამიანთა საკუთარი სახელები ფუძის სახით უნდა ვიხმაროთ.	სწორია:	არასწორია:
	ოთარ! თეკლე! ნიკა!	ოთარო! თეკლე! ნიკავ!
ადამიანის საკუთარი სახელი არც იკუმშება, არც იკვეცება.	ნესტან-დარეჯანის, ჭიაბერის.	ნესტან-დარეჯნის, ჭიაბრის.
გეოგრაფიული სახელები და ცხოველთა საკუთარი სახელები, რომლებიც თანხმოვანზე ბოლოვდება, წოდებით ბრუნვაში გადმოიცემა -ო ბრუნვის ნიშნით.	თბილის-ო! რიონ-ო! კავკასიონ-ო!	თბილისი! რიონი! კავკასიონი!

გეოგრაფიული სახელები და ცხოველთა საკუთარი სახელები, რომლებიც ხმოვანზე ბოლოვდება, წოდებით ბრუნვაში გადმოიცემა ბრუნვის ნიშნით ან მის გარეშე.	ნიმუში
	სამტრედიავ//სამტრედია; ყურშავ//ყურშა
ი-ზე დაბოლოებული უცხოური გეოგრაფიული სახელები, ქართულად გადმოცემისას ფუძისეულ ი-ს ინარჩუნებს.	დელი, დელი-მ, დელი-ს... წოდ. დელი!

გახსოვდეთ! ადამიანის საკუთარ სახელს არ აქვს მრავლობითი რიცხვი.

სახელობითი ბრუნვის ნიშანს (ი-ს) არ დაირთავს თანხმოვანფუძიანი საკუთარი სახელი, თუ მას მოსდევს გვარი ან პროფესიის (თანამდებობის და სხვ.) აღმნიშვნელი სიტყვა.	სწორია:	არასწორია:
	მიხეილ წერეთელი თამარ მეფე ვახტანგ გორგასალი	მიხეილი წერეთელი თამარი მეფე ვახტანგი გორგასალი
თუ ი ხმოვანი ფუძისეულია, ის სახელს გადაჰყვება ყველა ბრუნვაში.	აკაკი-მ, აკაკი-ს...	აკაკმა, აკაკს ...

ფუძისეული ი ხმოვანი სახელს გადაჰყევბა მაშინაც, როცა მას მოსდევს გვარი ან პროფესიის (თანამდებობის და სხვ.) აღმნიშვნელი სიტყვა.	ლაერენტი ჭელიძე ალექსი კაპანაძე ლეონტი მროველი	ლაერენტ ჭელიძე ალექს კაპანაძე ლეონტ მროველი
---	--	---

დამახსოვრეთ!

არ შეიძლება ასეთი შემოკლება:

გ.მერჩულე, ვ.მეფე, ი.ხუცესი, დ.აღმაშენებელი, გ.ბრწყინვალე, ვ.ფშაველა, ლ.თათქარიძე და სხვ.

ადამიანთა გვარების ბრუნება

-შვილზე დაბოლოებული გვარები ისევე იბრუნება, როგორც საზოგადო სახელი „შვილი“.	იაშვილ-ი, იაშვილ-მა, იაშვილ-ს... იაშვილ-ო! ქართველიშვილ-ო!
✓ ნოდებითში მათ ექნებათ -ო.	
✓ ნოდებითში -ო-ს დაირთავენ, ასევე, თანხმოვანზე დაბოლოებული გვარები.	ნერეთელ-ო! იოსელიან-ო!

ორიოდე გვარი კუმშვადია:	ნერეთელი – ნერეთლ-ის, ნერეთლ-ებ-ი; მაჩაბელი – მაჩაბლ-ის, მაჩაბლ-ებ-ი.	
-ძე-ზე დაბოლოებული ადამიანთა გვარები ისე იბრუნება, როგორც საზოგადო სახელი „ძე“.	კაკაბაძე კაკაბაძე-მ კაკაბაძე-ს კაკაბაძ -ის კაკაბაძ -ით კაკაბაძე-დ კაკაბაძე!	კაკაბაძე-ებ-ი კაკაბაძე-ებ-მა კაკაბაძე-ებ-ს კაკაბაძ -ებ-ის კაკაბაძ -ებ-ით კაკაბაძე-ებ-დ კაკაბაძე-ებ-ო!

ძე-ზე დაბოლოებული ადამიანთა გვარები მხოლოდითი რიცხვის ნათესაობითსა და მოქმედებით ბრუნვებში იკვეცება.	სწორია:	არასწორია:
	ბარამიძის ბარამიძით	ბარამიძესი ბარამიძეთი
ფუძე ეკვეცებათ გვარებად ქცეულ ე-ფუძიან საზოგადო სახელებსაც.	მებუკე – მებუკ-ის. მენაბდე – მენაბდის	მებუკესი მენაბდესი

ძე-ზე დაბოლოებული ადამიანთა გვარები არ იკვეცება მხოლოდითი რიცხვის არცერთ ბრუნვაში, ამიტომ ებ-იან მრავლობითში ორი ე მოუდით.	ბარამიძეები მენაბდეები	ბარამიძები მენაბდები
--	---------------------------	-------------------------

-ძე-ზე დაბოლოებული ადამიანთა გვარები წოდებითში იხმა-რება ბრუნვის ნიშნის გარეშე.	ნიმუში:	
	ბარამიძე!	

-ვა, -უა, -ია-ზე დაბოლოებულ ქართულ გვარებს ფუძე არ ეკვეცება მხოლოდითი რიცხვის ნათესაობითსა და მოქმედებითში. ✓ აღნიშნულ გვარებს ფუძე ეკვეცებათ ებ-იან მრავლობითში; ✓ წოდებითში არ დაირთავენ ბრუნვის ნიშანს.	სწორია:	არასწორია:
	ჭითანავა, ჭითანავას(ი), ჭითანავათი;	ჭითანავის(ი), ჭითანავითი;
	ჭითანავები, ჯაბუები.	
	ჭითანავა! ჯაბუა!	ჭითანავავ! ჯაბუავ!

უკვეცელია არაქართული წარმოშობის ხმოვანზე დაბოლოებული გვარები.	გოეთე, ჰემინგუეი, დანტე, ბოტიჩელი, მორავია...
თანხმოვანზე დაბოლოებული უცხოური გვარები წოდებითში დაირთავენ -ო ბრუნვის ნიშანს.	სმირნოვ-ი/ სმირნოვ-ო რეიგან-ი /რეიგან-ო.

სახელისა და გვარის ერთად ბრუნება

სახელი გვართან ერთად ფუძის სახით იწერება.	სწორია:	არასწორია:
	ნოდარ ანთაძე	ნოდარი ანთაძე
თუ გვართან ერთად ბრუნებისას ადამიანის სახელი წინ უსწრებს გვარს, იგი არც ერთ ბრუნვაში არ შეიცვლება და დარჩება ფუძის ფორმით.	ზაალ ბარათაშვილი ზაალ ბარათაშვილმა ზაალ ბარათაშვილს ზაალ ბარათაშვილის ...	ზაალი ბარათაშვილი ზაალი. ბარათაშვილმა ზაალი ბარათაშვილს ზაალი ბარათაშვილის ...

ადამიანის სახელი ასევე უბრუნველია, თუ მას მსაზღვრელად მოსდევს გვართან გათანაბრებული ხელობის, წარმომავლობის, თანამდებობის აღმნიშვნელი სახელი.	დავით აღმაშენებელი, ანტონ კათალიკოსი, ეფრემ მცირე.	დავითი აღმაშენებელი, ანტონი კათალიკოსი, ეფრემი მცირე.
სიების შედგენისას, როცა, ჩვეულებრივ, ჯერ გვარი იწერება და მერე სახელი, სახელი ფუძის სახით უნდა იყოს წარმოდგენილი.	1. აბაშიძე ზურაბ 2. ბარათელი მალხაზ 3. გაგუა ამირან 4. კობახიძე ირაკლი ...	1. აბაშიძე ზურაბი 2. ბარათელი მალხაზი 3. გაგუა ამირანი 4. კობახიძე ირაკლ...

თუ საკუთარ სახელს ან გვარს (ან ორივეს ერთად) უსწრებს თანხმოდან მსაზღვრელი (წოდება-თანამდებობის ან ხელობა-პროფესიის აღმნიშვნელი სიტყვები (პოეტი, მწერალი, მხატვარი, ექიმი, პროფესორი, პარლამენტარი, პრეზიდენტი...), საკუთარი სახელი იბრუნება ჩვეულებრივი წესით.		ნიმუში	
	სახ.	პოეტ-ი	პაოლო იაშვილ-ი
	მოთხ.	პოეტ-მა	პაოლო იაშვილ-მა
	მიც.	პოეტ	პაოლო იაშვილ-ს
	ნათ.	პოეტ	პაოლო იაშვილ-ის
	მოქ.	პოეტ	პაოლო იაშვილ-ით
	ვით.	პოეტ	პაოლო იაშვილ-ად
	წოდ.	პოეტ-ო	პაოლო იაშვილ-ო
მსაზღვრელ სიტყვას მხოლოდ სამ ბრუნვაში (სახელობითში, მოთხრობითსა და წოდებითში) ექნება ბრუნვის ნიშანი, დანარჩენ ბრუნვებში ის ფუძის სახით იქნება წარმოდგენილი.			

თუ საკუთარ სახელს ან გვარს (ან ორივეს ერთად) უსწრებს ხმოვანფუძიანი მსაზღვრელი (წოდება-თანამდებობის ან ხელობა-პროფესიის აღმნიშვნელი სიტყვები (პოეტი, მწერალი, მხატვარი, ექიმი, პროფესორი, პარლამენტარი, პრეზიდენტი...), საკუთარი სახელი იბრუნება ჩვეულებრივი წესით, მსაზღვრელი სიტყვა ყველა ბრუნვაში ფუძის სახით იქნება წარმოდგენილი.		ნიმუში
	სახ.	მეუფე ანდრია
	მოთხ.	მეუფე ანდრია-მ
	მიც.	მეუფე ანდრია-ს
	ნათ.	მეუფე ანდრია-ს(ი)
	მოქ.	მეუფე ანდრია-თი
	ვით.	მეუფე ანდრია-დ
	ნოდ.	მეუფე ანდრია

სასულიერო პირების მიმართ „მამა“ ფორმის ხმარება გამართლებულია მხოლოდ მიმართვის დროს.	სწორია:	არასწორია:
	მამა გიორგიმ ბრძანა, მამა გიორგის ქადაგება.	მამაო გიორგიმ ბრძანა, მამაო გიორგის ქადაგება.
საზოგადო სახელები „ბატონი“ და „ქალბატონი“ საკუთარ სახელებთან ბრუნებისას ინარჩუნებენ ი ნიშანს ნათესაობითსა და მოქმედებითში.	ბატონ-ი ივანეს წიგნი, ქალბატონ-ი თამარ-ით ვამაყო.	ბატონ ივანეს წიგნი, ქალბატონ თამარით ვამაყო.

„ბატონისა“ და „ქალბატონის“ ევროპული შესატყვისები (სერ, მისტერ, მის, მისის, სინიორ, სინიორა, სინიორიტა, მუსიე, მადამ, დონ, დონა, ფრაუ, ჰერ, პან, პანი) საკუთარ სახელთან ერთად ბრუნებისას უცვლელნი რჩებიან. იბრუნება მხოლოდ მომდევნო საკუთარი სახელი.	მისტერ კუპერი, მისტერ კუპერმა, მისტერ კუპერს ... მისტერ კუპერ!
---	--

გეოგრაფიულ სახელთა ბრუნება

გეოგრაფიული სახელები (ტოპონიმები, ჰიდრონიმები) ისევე იბრუნებიან, როგორც შესაბამისი ფუძის საზოგადო არსებითი სახელები.

თანხმოვანფუძიან გეოგრაფიულ სახელთა- გან ზოგი უკუმშველია,	თელავ-ი/ თელავ-ის, ესპანეთ-ი / ესპანეთ-ის
ზოგი – კუმშვადი.	მტკვარ-ი/მტკვარ-ის, იორ-ი /იერ-ის

ხმოვანფუძიან გეოგრაფიულ სახელთაგან ა-სა და ე-ზე დაბოლოებული სახელები კვე- ცადია,	აჭარა/ აჭარ-ის, საჩხერე/ საჩხერ-ის, ჯორჯია/ ჯორჯიის.
უ, ო, ი ხმოვნებზე დაბოლოებული – უკვეცელი.	ურარტუ/ურარტუ-ს(ი), საგარეჯო/საგარეჯოს(ი), ჰელსინკი/ჰელსინკის(ი).
თანხმოვანფუძიანი გეოგრაფიული სახელები წოდებითი დაირთავენ -ო-ს.	თბილის-ო, არაგვ-ო.
ხმოვანფუძიან გეოგრაფიულ სახელებს წოდებითში ან -ე ნიშანი ექნება, ან არაფერი.	მთანმინდავ//მთანმინდა

გახსოვდეთ!
სწორია –ეთ სუფიქსით დაბოლოებული ქვეყანათა სახელების ტრადიციული
ფორმები: უზბეკეთი, ტაჯიკეთი, თურქმენეთი, სომხეთი და ა.შ. (და არა:
უზბეკისტანი, ტაჯიკისტანი, თურქმენისტანი, სასომხეთი და ა.შ.).

თანდებულიანი ბრუნვები

ცნება	განმარტება	ნიშუში
თანდებული	თანდებული ჰქვია დამხმარე სიტყვას ან ბგე- რათა ჯგუფს, რომელიც დაერთვის ამა თუ იმ ბრუნვის ფორმას და აღნიშნავს საგნის მდე- ბარეობას, მიმართულებას, დანიშნულებას და სხვ. გვაქვს როგორც სახელის ბრუნვის ფორ- მასთან შერწყმული, ისე ცალკე მდგომი თან- დებულები.	სახლ-ში სკოლის-კენ წინოს გარდა

თანდებული

ბრუნვის ფორმასთან
შერწყმული თანდებულები

(-ვით, -თან, -ზე, -ში, -თვის, -კენ,
-გან, -თანავე, -ებრ, -ურთ, -მდე/
მდის)

ცალკე მდგომი თანდებულები

(შორის, შუა, მიერ, გამო, გარდა,
მიმართ, შესახებ...)

გახსოვდეთ! თანდებული არ დაერთვის მოთხრობით და წოდებით ბრუნვებს.

ბრუნვა	თანდებული
სახელობითი	-ვით (თანხმოვანფუძიან სახელებთან ორივე რიცხვში და ხმოვანფუძიანებთან მხოლოდ მრავლობით რიცხვში).
მოთხრობითი	-
მიცემითი	-ვით, - თან, -ზე, -ში, შორის, შუა.
ნათესაობითი	-თვის, -კენ, -გან, -თანავე, -ებრ, მიერ, გამო, გარდა, მიმართ, შესახებ...
მოქმედებითი	- ურთ, -იდან//-დან (<-გან).
ვითარებითი	-მდე/მდი
წოდებითი	-

✳ მიაქციეთ ყურადღება!

-ვით	თანხმოვანფუძიან სახელებთან -ვით თანდებული შეიძლება დაერთოს როგორც სახელობითის, ისე მიცემითის ფორმას, როგორც მხოლოდით, ისე მრავლობით რიცხვში.	კაცივით//კაცსავით ლომევით//ლომსავით ქარივით//ქარსავით ქალებივით//ქალებსავით
	ხმოვანფუძიან სახელებში -ვით თანდებული მხოლოდით რიცხვში მხოლოდ მიცემითი ბრუნვის ფორმას ერთვის.	მთა - მთასავით ტყე - ტყესავით

-თვის -გან -კენ	მისაღებია -თვის, -გან, -კენ, თან- დებულების დართვა ნათესაობი- თი ბრუნვის როგორც გაერცო- ბილ, ისე გაუერცობელ ფორმაზე.	ძმისათვის//ძმისთვის ქალაქისაკენ//ქალაქისკენ ძმისაგან//ძმისგან
	ზოგჯერ -თვის თანდებულს მცადრი ფორმით ხმარობენ.	სწორია: -თვის (და არა: თვინ).
-გან	თანდებული -გან დაერთვის რო- გორც ნათესაობით, ასევე მოქ- მედებით ბრუნვაში დასმულ სახელებს, მაგრამ მათ შორის განსხვავებაა. ✓ -გან თანდებული იხმარება ნათესაობითი ბრუნვის ფორმას- თან, როცა გვინდა აღვნიშნოთ მასალა ან მოქმედების წყარო, ანდა მიზეზი (კითხვები: ვისგან? რისგან? და არა: საიდან? რა დროიდან?)	სწორია: წერილი მივიღე დედისგან ან დედისაგან. მაგიდა დამზადებულია ხისგან ან ხისაგან.
		არასწორია: წერილი მივიღე დედიდან; მაგიდა დამზადებულია ხიდან.
-იდან//დან (←-გან)	მოქმედებით ბრუნვაში -გან თან- დებულის დართვისას სახეს იც- ვლის როგორც ბრუნვის ნიშანი, ასევე – თანდებული: სახლ-ით-გან >სახლ-იდ-გან > სახლ-იდან. მოქმედებითში დასმული -იდან// დან (←-გან) თანდებულიანი სახე- ლი მიუგებს კითხვებზე: საიდან? რა დროიდან? (და არა: ვისგან? რისგან?).	ქალაქიდან, წყაროდან, რუდან. გამოვიდა სახლიდან, დილიდან წვიმდა.
-მდე ან -მდის	სახელის ვითარებითი ბრუნვის ფორმას შეიძლება დაერთოს თანდებული -მდე ან -მდის. ✓ უპირატესობა ეძლევა -მდე სახეობას.	სოფლამდე//სოფლამდის, წყარომდე//წყარომდის.
-მდე ან -მდის	ზოგჯერ ხმარობენ ამ თანდებუ- ლის მცდარ ფორმას -მდინ, მდი.	სწორია: -მდე//მდის არასწორია: -მდინ, -მდი.

-ზე	-ზე თანდებულის პირვანდელი სახეა ზედა. როდესაც თანდებულიან სახელს ნაწილაკი არ დაერთვის, ზედა, ზედ, ზე სახეობათაგან თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში ერთადერთ სწორ ფორმად რჩება -ზე.	მაგიდაზე
	✓ -ც(ა) ნაწილაკის დართვისას ძველი ზედა სახეობა რჩება უცვლელად.	მაგიდაზედაც
	✓ -ვე ნაწილაკის დართვისას იხმარება ზედას მოკვეცილი ვარიანტი ზედ.	მაგიდაზედვე
	თუ სახელის ფუძე მთავრდება ზ თანხმოვანზე, -ზე თანდებულის დართვისა ორი ზ იყრის თავს.	კოვზ-ი / კოვზ-ზე
-ში	თუ სახელის ფუძე შ თანხმოვანზე ბოლოვდება, -ში თანდებულის დართვისას ორი შ იყრის თავს.	ქარქაშ-ი / ქარქაშ-ში
-ზე; -ში	ს-ზე ფუძეგათავებული სახელები ინარჩუნებენ ამ თანხმოვანს -ზე და -ში თანდებულების დართვისას.	სწორია: თბილისზე, თბილისში
-თან	თუ სახელის ფუძე თ თანხმოვანზე მთავრდება, -თან თანდებულის დართვისას ორი თ გვექნება.	საათ-ი / საათ-თან

※ **მიაქციეთ ყურადღება!**

თუ მიცემით ან ნათესაობით ბრუნვაში დასმულ ორ და მეტ სიტყვას ერთი და იგივე თანდებული მოუდის და უკანასკნელს წინამავალთან და კავშირი აერთებს, ასეთ შემთხვევაში უშუალოდ და-ს წინ მდგომი სახელი უთანდებულოდ, გავრცობილი ფორმით იხმარება.	სწორია:	არასწორია:
	თბილისში, ქუთაისსა და ბათუმში წვიმდა. მინდორში, ტყეში, ბაღსა და ვენახში ნისლი იდგა.	თბილისში, ქუთაისში და ბათუმში წვიმდა. მინდორში, ტყეში, ბაღში და ვენახში ნისლი იდგა.

თანდებულ-ზმნისართები: გარდა, უკან, შემდეგ, გამო, წინაშე, წინ, შესახებ და სხვ. I და II პირის ნაცვალ-სახელების სანმოკვეცილ ფორმებს უნდა დაერთოს.	სწორია: ჩემ გარდა, შენ შესახებ, ჩვენ მიერ, თქვენ გამო	არასწორია: ჩემს გარდა, შენს შესახებ, ჩვენს მიერ, თქვენს გამო
სანის გარეშე იხმარება I და II პირის ნაცვალსახელთან შერწყმული თანდებულებიც.	სწორია: ჩემკენ, შენკენ, ჩვენკენ	არასწორია: ჩემსკენ, შენსკენ, თქვენსკენ.
უსანო ფორმებია საჭირო შორის და შუა თანდებულებთანაც.	სწორია: ჩვენ შორის, თქვენ შუა	არასწორია: ჩვენს შორის, თქვენს შუა.
სახელის მიცემით ბრუნვას შეერთებული (ს მოკვეცილი) თანდებულები ფორმები გაკომპოზიტებულია და ერთად იწერება.	სწორია: ჭერქვეშ, ფეხქვეშ, თავქვეშ, ცხვირწინ	არასწორია: ჭერ ქვეშ, ფეხ-ქვეშ, თავ-ქვეშ, ცხვირ წინ

ზედსართავი სახელი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ზედსართავი სახელი	ზედსართავი სახელი საგნის წინ-შან-თვისებას გამოხატავს. იგი მიუგებს კითხვებზე: როგორი? რომელი? სადაური? როდინდელი?	დიდი, წითელი, მსუბუქი, ტკბილი, მარცხენა, ქალაქელი, ზუგდიდელი, შარშანდელი, სამომავლო.

ზედსართავი სახელი

ვითარებითი
(ლამაზი, მწვანე)

მიმართებითი
(თბილისელი, გუშინდელი)

ვითარებითაა პირველადი ზედსართავი სახელები.	დიდი, შავი, მკეახე.
მიმართებითაა ზედსართავი სახელი, რომელიც ნაწარმოებია სახელის ან ზმნიზედისაგან.	ცხენი→ცხენიანი ჩვენ→ჩვენებური აქ→აქაური გუშინ→გუშინდელი

გახსოვდეთ! ზედსართავი სახელი, ჩვეულებრივ, არსებითთან ერთად იხმარება, მაგრამ შეიძლება შეგვხვდეს დამოუკიდებლადაც. დამოუკიდებელი ზედსართავი სახელი არსებითი სახელის მსგავსად იბრუნება.

ხმოვანფუძიანი ზედსართავისა და არსებითის ერთად ბრუნებისას, თუ ზედსართავი სახელი წინ უსწრებს არსებითს, ზედსართავი უცვლელი რჩება.	მწვანე ველ-ი	მწვანე ველ-ებ-ი
	მწვანე ველ-მა	მწვანე ველ-ებ-მა
	მწვანე ველ-ს	მწვანე ველ-ებ-ს
	მწვანე ველ-ის	მწვანე ველ-ებ-ის
	მწვანე ველ-ით	მწვანე ველ-ებ-ით
	მწვანე ველ-ად	მწვანე ველ-ებ-ად
	მწვანე ველ-ო	მწვანე ველ-ებ-ო

თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებითთან ერთად ხმარებისას ბრუნვის ნიშნებს სრულად დაირთავს სახელობითში, მოთხრობითსა და წოდებითში.	სახ. დიდ-ი სახლ-ი მოთხ. დიდ-მა სახლ-მა წოდ. დიდ-ო სახლ-ო
თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებითთან ერთად ხმარებისას ნაწილობრივ იკვეცს ბრუნვის ნიშანს ნათესაობითსა და მოქმედებითში.	ნათ. დიდ-ი სახლ-ის მოქ. დიდ-ი სახლ-ით
თანხმოვანფუძიან ზედსართავ სახელს არსებითთან ერთად ხმარებისას მთლიანად აქვს მოკვეცილი ბრუნვის ნიშანი მიცემითსა და ვითარებითში.	მიც. დიდ სახლ-ს ვით. დიდ სახლ-ად

თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელის ბრუნება არსებითთან ერთად	სახ.	დიდ-ი სახლ-ი	დიდ-ი სახლ-ებ-ი
	მოთხ.	დიდ-მა სახლ-მა	დიდ-მა სახლ-ებ-მა
	მიც.	დიდ სახლ-ს	დიდ სახლ-ებ-ს
	ნათ.	დიდ-ი სახლ-ის	დიდ-ი სახლ-ებ-ის
	მოქმ.	დიდ-ი სახლ-ით	დიდ-ი სახლ-ებ-ით
	ვით.	დიდ სახლ-ად	დიდ სახლ-ებ-ად
	წოდ.	დიდ-ო სახლ-ო	დიდ-ო სახლ-ებ-ო

თუ ზედსართავი სახელი მოსდევს არსებით სახელს, მაშინ იგი ყველა ბრუნვაში სრულად დაირთავს ბრუნვის ნიშანს.	სახ.	ქალ-ი ლამაზ-ი
	მოთხ.	ქალ-მა ლამაზ-მა
	მიც.	ქალ-ს ლამაზ-ს
	ნათ.	ქალ-ის ლამაზ-ის
	მოქმ.	ქალ-ით ლამაზ-ით
	ვით.	ქალ-ად ლამაზ-ად
	წოდ.	ქალ-ო ლამაზ-ო

ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები

ზედსართავ სახელს (უპირატესად ვითარებითს) ხარისხის სამი ფორმა აქვს:

დადებითი	ოდნაობითი	უფროობითი
• დიდი • ტკბილი	• მოდიდო • მოტკბო	• უდიდესი • უტკბესი

უფროობითი ხარისხის მანარმოებელია უ-ეს თავსართ-ბოლოსართი.	უ-დიდ-ეს-ი, უ-მაღლ-ეს-ი
ოდნაობითი ხარისხის მანარმოებელია მო-ო თავსართ-ბოლოსართი.	მო-დიდ-ო, მო-მწვან-ო
-ელ და -ილ სუფიქსზე დაბოლოებული ზოგიერთი ზედსართავი სახელი ხარისხის მანარმოებელი აფიქსების დართვისას ამ სუფიქსებს კარგავს.	ტკბილი – უტკბესი – მოტკბო, გრძელი – უგრძესი – მოგრძო, სქელი – უსქესი – მოსქო.

ორი ზედსართავი სახელის „წითელი“ და „ყვითელი“ ოდნაობითი ხარისხის წარმოებისას ფუძისეული ე ხმოვანი იცვლება ა ხმოვნით.	წითელ-ი – მო-წითალ-ო, ყვითელ-ი – მოყვითალ-ო (ნაცვლად მონითლო, მოყვითელოსი)
ზედსართავი სახელების „წითელი“ და „ყვითელი“ უფროობითი ხარისხის წარმოებისას ფუძისეულ ე ხმოვანი იკარგება.	წითელ-ი – უ-წითლ-ეს-ი ყვითელ-ი – უ-ყვითლ-ეს-ი
ზედსართავ სახელს „მწვანე“ ბოლოკიდური ე ხმოვანი ეკვეცება როგორც ოდნაობითი, ისე უფროობითი ხარისხის ფორმების წარმოებისას.	მწვანე – მომწვანო – უმწვანესი

※ მიაქციეთ ყურადღება!

„კარგის“ უფროობითი ხარისხის ფორმაა უ-კეთ-ეს-ი (და არა: უკარგესი); „ცუდის“ უფროობითი ხარისხის ფორმაა უ-არ-ეს-ი (და არა: უცუდესი); „ფერის“ შემცველი ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები კუმშვადია: ვარდისფერი–მოვარდისფრო, ცისფერი–მოცისფრო.
--

ზედსართავი სახელის უფროობითი ხარისხის ფორმებში ორი უ საჭირო არ არის.	სწორია: უდიდესი ულამაზესი	არასწორია: უუდიდესი უულამაზესი
--	---------------------------------	--------------------------------------

რიცხვითი სახელი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
რიცხვითი სახელი	რიცხვითი სახელი საგნის რაოდენობას, რიგს ან წილს აღნიშნავს.	სამი, ასი, მესამე, მეასე, მესამედი, მეასედი.

რიცხვითი სახელი

რაოდენობითი
(სამი, ასი)

რიგობითი
(მესამე, მეასე)

წილობით
(მესამედი, მეასედი)

რაოდენობითი რიცხვითი სახელი აღნიშნავს საგნის რაოდენობას.	კითხვა: რამდენი?	ერთი, ორი, სამი, ათი, ოცი, ასი.
რიგობითი რიცხვითი სახელი გამო- ხატავს საგნის რიგს.	კითხვები: მერამდენე? რიგით რომელი?	პირველი, მეორე, მე- სამე, მეათე, მეოცე, მეასე.
წილობითი რიცხვითი სახელი აღნიშ- ნავს საგნის ნაწილს მთელთან შე- ფარდებით.	კითხვა: მერამდენედი?	მეორედი, მესამედი, მეათედი, მეოცედი, მეასედი.

რაოდენობითი რიცხვითი სახელი

მარტივი

რთული

რაოდენობითი რიცხვითი სახელი შედგენილობით ორგვარია: მარ- ტივი და რთული.	მარტივია: ერთიდან ათამდე, ოცი, ასი, მილიონი.
	რთულია: ორი ან მეტი ფუძის შეერთებით მიღებუ- ლი: თორმეტი ← ათ-ორ-მეტი; ორასი.

რაოდენობითი რიცხვითი სახელების ბრუნება

ცალკე აღებული რაოდენობითი რიცხვითი სახელი ისე იბრუნება, როგორც მსგავსი ფუძის არსებითი სახელი.

- ✓ რაოდენობით რიცხვით სახელს წოდებითი ბრუნვა არ აქვს.
- ✓ რაოდენობით რიცხვით სახელებს ებ-იანი მრავლობითი არ ეწარმოებათ.

	მხ. რიცხვი		ნ/თ მრავლობითი	
სახ.	ხუთ-ი	რვა	ხუთ-ნ-ი	რვა-ნ-ი
მოთხ.	ხუთ-მა	რვა-მ	ხუთ-თა	რვა-თა
მიც.	ხუთ-ს(ა)	რვა-ს(ა)	ხუთ-თა	რვა-თა
ნათ.	ხუთ-ის(ა)	რვა-ის(ა)	ხუთ-თა	რვა-თა
მოკმ.	ხუთ-ით(ა)	რვა-ით(ა)	-	-
ვით.	ხუთ-ად(ა)	რვა-დ(ა)	-	-
წოდ.	-	-	-	-

გახსოვდეთ!

არსებითი სახელის მსაზღვრელად გამოყენებული რაოდენობითი რიცხვითი სახელი ისე იბრუნება, როგორც მსგავსი ფუძის ზედსართავი სახელი არსებითთან ერთად.

არსებით სახელთან ერთად ბრუნებისას რაოდენობითი რიცხვითი სახელი წოდებითი ბრუნვის ფორმით იშვიათად გამოიყენება.

„ორი ჭადარო, წყვილო ჭადარო!“ (გალაკტიონი);
„ო, ძვირფასო ოთხო წელიწადო!“ (ილია).

გახსოვდეთ!

რიცხვის გამოსახატავად ხშირად რამდენიმე რიცხვითი სახელია გამოყენებული. მათ შედგენილ რიცხვით სახელებს უწოდებენ.

შედგენილი რიცხვითი სახელები ცალ-ცალკე იწერება.

ას ორმოცდახუთი, ხუთი ათას შვიდას ოცდარვა.

ფუძის მიხედვით ყველა რიცხვითი სახელი თანხმოვან-ფუძიანია, გარდა რვისა და ცხრისა.

ერთ-ი, ორ-ი, ას-ი.

ხმოვანფუძიანია ის რთული რიცხვითი სახელებიც, რომლებიც ბოლოვდება რვასა და ცხრაზე.

ოცდარვა, ას ცხრა.

გვაქვს გაურკვეველი რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელებიც.

ბევრი, მრავალი, ცოტა...

გახსოვდეთ!

მართებული ფორმაა ნული და არა – ნოლი.

„და“-თი შეერთებული რაოდენობითი რიცხვითი სახე- ლები და ასეულების აღმნიშვნელი სიტყვები ერთად იწერება.	ოცდასამი, ოცდათორმეტი, ორასი... ცხრაასი
ყველა დანარჩენი - იწერება ცალ-ცალკე.	ას ოცი, სამას ოცდაცამეტი, ათას შეიდას ორი, სამი ათას ექვსას ოთხმოცდარვა...
რიცხვით სახელ „ათასს“ ათასეულთა რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელი სახელობითი ბრუნ- ვის ფორმით შეეწყობა ყველა ბრუნვაში.	ორი ათასი კაცი, ორი ათასმა კაცმა, ორი ათას კაცს...
„მილიონს“, „მილიარდს“ მათი რაოდენობის განმსაზღ- ვრელი რიცხვითი სახელი შეეწყობა როგორც მსაზღ- ვრელი სახელი და იბრუნვის მათთან ერთად საერთო ნესის თანახმად.	სამი მილიონი კაცი, სამმა მილიონმა კაცმა, სამ მილიონ კაცს...
სამი და მეტი ნაწილისაგან შემდგარ რთულ რიცხვით სახელებში „ათასი“, „მილიონი“, „მილიარდი“ ფუძის სახითაა წარმოდგენილი, მათი ოდენობის აღმნიშ- ვნელი რიცხვითი სახელი სახელობით ბრუნვაში დგას, ბრუნვის ნიშანს კი დაირთავს უკანასკნელი (საზღ- ვრულისწინა) რიცხვითი სახელი.	ორი ათას ხუთასი კაცი; ხუთი მილიონ სამი ათას რვაას ექვსმა კაცმა.

გახსოვდეთ! რიცხვით სახელთან არსებითი სახელი ყოველთ- ვის მხოლოდით რიცხვში დგას.	სწორია: ათი წიგნი ბევრი ვაშლი
	არასწორია: ათი წიგნები ბევრი ვაშლები.
გახსოვდეთ! ერთადერთი სწორი ფორმაა თხუთმეტი.	არასწორია: ხუთმეტი, თუთხმეტი.

რიგობითი რიცხვითი სახელები

რიგობითი რიცხვითი სახელი იწარმოება რაოდე- ნობით რიცხვითი სახელისაგან მე-ე თავსართ-ბო- ლოსართის დართვით, გარდა ერთისა, რომლისა- გან ნაწარმოები რიგობითი სახელია პირველი.	მე-ორ-ე მე-ჩვიდმეტ-ე მე-ას-ე
ყველა რიგობითი რიცხვითი სახელი ხმოვანფუ- ძიანია, გარდა ერთისა (პირველ-ი)	მესამე მეოცე

ცალკე აღებული რიგობითი რიცხვითი სახელი იბრუება როგორც მსგავსი ფუძის არსებითი სახელი.	პირველ-ი პირველ-მა პირველ-ს პირველ-ის პირველ-ით პირველ-ად პირველ-ო	მეორე მეორე-მ მეორე-ს მეორ-ის მეორ-ით მეორე-დ მეორე-ვ
--	--	---

არსებითი სახელის მსაზღვრელად გამოყენებული რიგობითი რიცხვითი სახელი ისე იბრუნება, როგორც მსგავსი ფუძის ზედსართავი სახელი არსებითთან ერთად.	პირველ-ი პირველ-მა პირველ-ს პირველ-ი პირველ-ი პირველ-ი პირველ-ად პირველ-ო	კლას-ი კლას-მა კლას-ს კლას-ის კლას-ით კლას-ად კლას-ო	მეორე მეორე მეორე მეორე მეორე მეორე მეორე მეორე	სართულ-ი სართულ-მა სართულ-ს სართულ-ის სართულ-ით სართულ-ად სართულ-ო
---	--	--	--	--

მე-ე თავსართ-ბოლოსართით ნაწარმოები რიგობითი რიცხვითი სახელები ერთ სიტყვად იწერება.	მეასე, მეორასე, მეორიათასე, ორასორმოცდამეხუთე		
„მე“-თავსართი თავკიდურ პოზიციას იკავებს, როცა რიგობითი რიცხვითი სახელი ნაწარმოებია:	ერთიდან ცხრამეტამდე რიგობითი რიცხვითი სახელისაგან.	მეთერთმეტე, მეჩვიდმეტე, მეცხრამეტე.	
	ოცეულების აღმნიშვნელი რაოდენობითი რიცხვითი სახელებისაგან.	მეოცი, მეორმოცი, მესამოცი, მეოთხმოცი.	
	ასეულებისა და ათასეულების აღმნიშვნელი რაოდენობითი რიცხვითი სახელებისაგან.	მეასე, მეხუთასე, მეათასე, მეორიათასე.	
„მე“ თავსართი მოუდის რიგობითი რიცხვითი სახელის ბოლო კომპონენტს, როცა ის ნაწარმოებია:	„და“ კავშირით შეერთებული რაოდენობითი რიცხვითი სახელებისაგან.	ოცდამეორე ორმოცდამეშვიდე სამოცდამეჩვიდმეტე	
	უკავშიროდ შეერთებული რთულფუძიანი რაოდენობითი რიცხვითი სახელისგან	ას მეერთე ორას მესამე სამას მეხუთე ორიათასმეცხრე	

※ მიაქციეთ ყურადღება!

„ერთი“-ს შესაბამისი რიგობითი სახელია „პირველი“, მაგრამ რთულ ფუძეებში გვექნება „მეერთე“	სწორია: ასმერთე ორასმერთე
	არასწორია: ას პირველი ორას პირველი

გახსოვდეთ!

რიგობითი რიცხვითი სახელები შეიძლება გამოიხატოს რიცხვითი სიმბოლოებითაც (როგორც არაბული, ისე რომაული ციფრებით).

როცა მანარმოებელი მე- თავსართი თავში მოუდის არაბული ციფრებით გამოხატულ რიგობით რიცხვით სახელს, ჯერ იწერება მე-, შემდეგ დეფისი და ბოლოს სათანადო რიცხვი.	სწორია: მე-2, მე-6, მე-18, მე-100.
	არასწორია: მე-2-ე; 2-ე; მე-100-ე, 100-ე.
როცა მანარმოებელი მე- თავსართი არაბული ციფრებით გამოხატულ რთული რიცხვითი სახელის უკანასკნელ ნაწილს მოუდის, მაშინ იწერება ჯერ რიცხვი, შემდეგ დეფისი და ბოლოს -ე.	სწორია: 25-ე, 39-ე, 103-ე, 235-ე.
	არასწორია: მე-25-ე, მე-39, მე-103-ე.

გახსოვდეთ!

„პირველი“ არაბული ციფრით უნდა დაიწეროს ასე: 1-ლი, 1-ლმა, 1-ლს, 1-ლის, 1-ლში ...

რომაულ სისტემაში სულ 7 ნიშანია.

I
V
X
L
C
D
M

რომაული სისტემის ნიშნების მნიშვნელობა:

V	მე-5	მეხუთე
X	მე-10	მეათე
L	50-ე	ორმოცდამეათე
C	მე-100	მეასე
D	მე-500	მეხუთასე
M	მე-1000	მეათასე

რომაული სისტემის 7 ნიშნის კომბინაციით
ნებისმიერი რიგობითი რიცხვითი სახელის
გადმოცემა შეიძლება.

IX	მე-9
LX	მე-60
XC	90-ე
CCLXXII	272-ე

რომაული ნიშნებით რიცხვების გამოხატვისას მოქმედებს შემდეგი წესი: ა) როცა წინამდებარე ნიშანი გამოხატავს მომდევნოზე მეტს, ხდება მათი ერთმანეთზე მიმატება. ბ) როცა წინამდებარე ნიშანი გამოხატავს მომდევნოს აკლებდა წინამდებარე ნიშნით გამოხატული ციფრის მნიშვნელობა.	VI	$5+1=6$
	XI	$10+1=11$
	LX	$50+10=60$
	CLXXV	$100+50+10+10+5=175$
	MDCCCLXXXVII	$1000+500+300+800+8=1888$
	IV	$5-1=4$
	IX	$10-1=9$
	XL	$50-10=40$
	CD	$500-100=400$
	CM	$1000-100=900$
	XCIX	$100-10+(10-1)=99$
	MCDLIV	$1000+(500-100)+50+(5-1)=1454$

რიგობითი რიცხვითი სახელების რომაული ციფრებით გამოსახვისას არც თავში და არც ბოლოში რიგობითი სახელის მანარმოებელი პრეფიქსი ან სუფიქსი არ იწერება.	სწორია: IX, XI, XLX
	არასწორია: მე-IX, XI-ე, მე-XIX-ე
რიცხვითი სახელის ციფრით გამოხატვისას ბრუნვის ნიშანი (გარდა სახელობითისა) ციფრს დეფისით გამოეყოფა.	5-მა, 2-ს, 9-ს, IV-მ, XI-ს
თუ რიგობითი რიცხვითი სახელი არაბული ციფრითაა გადმოცემული, -ე მანარმოებელი და ბრუნვის ნიშანი ერთად იწერება.	34-ემ, 65-ეს, 23-ით
რიცხვითი სახელისაგან ნაწილაკები -ც(-ცა), -ლა, -ოდე, -ვე ნაწილაკები და თანდებულები დეფისით გამოიყოფა.	3-ოდე, 12-ვე, III-ც, მე-7-ში, 21-ზე

-ვე ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელის ბრუნებისას	გაბატონებულია შეზრდილი სახეობა.	ორივე ორივემ ორივეს...
	დასაშვებადაა მიჩნეული ის ფორმები, რომლებშიც ჯერ ბრუნვის ნიშანია და შემდეგ ნაწილაკი.	ორმავე ორსავე ორისავე
	უარყოფილია ფორმები:	ორთავე ორთავენი ორთავემ ორთავეს...

-ოდე ნაწილაკი სახელობითი ბრუნვის ფორმასთან არის შეზრდილი. ბრუნვის ნიშნები და თანდებულები დაერთვის ნაწილაკიან ფორმას.	ორიოდე ორიოდემ ორიოდესათვის
---	-----------------------------

წილობითი რიცხვითი სახელები

წილობითი რიცხვითი სახელები იწარმოება რიგობითი რიცხვითი სახელების ვითარებითი ბრუნვის ფორმისაგან. ✓ გამონაკლისია ნახევარი, რომელიც გამოიყენება მეორედის ნაცვლად. ✓ ნახევარი უკავშიროდ დაერთვის სახელებს და გამოიყოფა მათგან დეფისით.	მეათე-დ → მეათედ-ი
	სწორია: სამ-ნახევარი, საათ-ნახევარი, მეტრ-ნახევარი, თვე-ნახევარი.
	არასწორია: სამნახევარი, სამ ნახევარი, საათნახევარი, საათ ნახევარი.

დაიმახსოვრეთ!	ფორმათაგან მეორადი და მეორეული ერთადერთ სწორ ფორმად მიჩნეულია მეორეული.
---------------	---

წილადის გამომხატველი სიტყვები იწერება ცალ-ცალკე.	სწორია: ერთი მეორედი, სამი მეხუთედი, ხუთი მეთორმეტედი
	არასწორია: ერთი-მეორედი, სამი-მეხუთედი, ხუთი-მეთორმეტედი
ცალკე აღებული წილობითი რიცხვითი სახელი იბრუნება, როგორც მსგავსი ფუძის არსებითი სახელი.	მესამედ-ი მესამედ-მა მესამედ-ს მესამედ-ის მესამედ-ად მესამედ-ო

არსებითი სახელის მსაზღვრელად გამოყენებული წილობითი რიცხვითი სახელი ისე იბრუნება, რო- გორც მსგავსი ფუძის ზედსართავი სახელი არსე- ბითთან ერთად.	მეათედ-ი ნაწილ-ი მეათედ-მა ნაწილ-მა მეათედ ნაწილ-ს მეათედ-ი ნაწილ-ის მეათედ-ი ნაწილ-ით მეათედ ნაწილ-ად მეათედ-ო ნაწილ-ო
--	---

რიცხვით სახელთა ფუძის გაორკეცებით მიღე- ბული რთული სახელები დეფისით იწერება.	ორ-ორი, სამ-სამი, ას-ასი.
სხვადასხვა რიცხვითი სახელის ფუძეთა შეერ- თებით მიღებული სახელები დეფისით იწერება.	ათი-თორმეტი, 10-12, სამოცი-სამოცდაათი, 60-70.

ნაცვალსახელი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ნაცვალსახელი	ნაცვალსახელი ჰქვია სიტყვას, რომე- ლიც სხვა სახელების ნაცვლად იხმარე- ბა გარკვეულ შემთხვევაში.	მე, შენი, ვინმე, რაც, ყოველი, არავინ და სხვ.

ნაცვალსახელთა ჯგუფები შინაარსის მიხედვით

ნაცვალსახელი

პირის	ჩვენებითი	კითხვითი	კუთვნილებითი	კითხვით- კუთვნილებითი	მიმართებითი	განსაზღვრებითი	განუსაზღვრე- ლობითი	უარყოფითი	ურთიერთობითი
-------	-----------	----------	--------------	--------------------------	-------------	----------------	------------------------	-----------	--------------

პირის ნაცვალსახელები	მე, შენ, ის (იგი), ჩვენ, თქვენ, ისინი (იგინი), თავი.
ჩვენებითი ნაცვალსახელები	ეს, ეგ, ის (იგი), ასეთი, ეგეთი, ისეთი, ამნაირი, მაგნაირი, იმნაირი, ამისთანა, მაგისთანა, იმისთანა, ამდენი, მაგდენი, იმდენი.
კითხვითი ნაცვალსახელები	ვინ? რა? რომელი? როგორი? რანაირი? რამდენი? სადაური? როდინდელი?
კუთვნილებითი ნაცვალსახელები	ჩემი, შენი, (ი)მისი, ჩვენი, თქვენი, (ი)მათი, თავისი, თავიანთი
კითხვით-კუთვნილებითი	ვისი? რისი? რისა?
მიმართებითი ნაცვალსახელები	ვინც, რაც, რომელიც, როგორიც, რანაირიც, რამდენიც, სადაურიც, როდინდელიც, ვისიც, რისიც, რისაც.
განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები	თვით, თვითონ, თავად, თითოეული, ყოველი, ყველა, სხვა.
განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები	ვინმე, რამე, რომელიმე, როგორიმე, რამდენიმე, ვილაც(ა), რაღაც(ა), რომელიღაც(ა), როგორიღაც(ა), სადაურიღაც(ა), როდინდელიღაც(ა).
უარყოფითი ნაცვალსახელები	არავინ, ვერავინ, ნურავინ, აღარავინ, ველარავინ, ნულარავინ, არარა (არრა, არა), ვერარა (ვერრა, ვერა), ნურარა (ნურრა, ნურა), არაფერი, ვერაფერი, ნურაფერი, აღარაფერი, ველარაფერი, ნულარაფერი.
ურთიერთობითი ნაცვალსახელები	ერთმანეთი, ერთურთი, ურთიერთი, ერთიმეორე.

გახსოვდეთ! I და II პირის ნაცვალსახელები (მე, შენ, ჩვენ, თქვენ) ბრუნვათა მიხედვით არ იცვლება. ოღონდ მე-ს ნათესაობითი ჩემ ენაცვლება (თანდებულის დართვით: ჩემზე, ჩემთვის, ჩემკენ, ჩემგან და ა. შ.).	
თანდებულის I და II პირის ნაცვალსახელებს ს არ დაერთვის.	სწორია: ჩემკენ, შენკენ, ჩემ მიერ, ჩემ შესახებ, ჩვენ და თქვენ შუა.
	არასწორია: ჩემსკენ, ჩემსმიერ, ჩემს შესახებ, ჩვენს და თქვენს შუა.
იმ შემთხვევაში, როცა ორი პირის ნაცვალსახელიდან ერთ-ერთი I პირის მე ნაცვალსახელია, იგი პირველ ადგილას დაისმის.	სწორია: მე და შენ შორის, მე და მას შორის
	არასწორია: ჩემ და შენ შორის, ჩემ და მას შორის.
მათ პირის ნაცვალსახელია და იხმარება ზმნასთან ერთად. იგი მოთხრობითი ბრუნვის ნიშანს არ დაირთავს.	სწორია: მათ ააშენეს, მათ დაწერეს.
	არასწორია: მათმა ააშენეს, მათმა დაწერეს.
მათი კუთვნილებითი ნაცვალსახელია, სახელს ახლავს და ბრუნვის ნიშნებსაც დაირთავს.	სწორია: მათმა საქმემ, მათმა მეზობელმა.
	არასწორია: მათ საქმემ, მათ მეზობელმა.
ჩვენგანი აღნიშნავს ჩვენ შორის ერთ რომელიმეს.	სწორია: თითოეული ჩვენგანი.
	არასწორია: თითოეული ჩვენთაგანი
თქვენგანი აღნიშნავს თქვენ შორის ერთ რომელიმეს.	სწორია: თითოეული თქვენგანი.
	არასწორია: თითოეული თქვენთაგანი.
მათგანი აღნიშნავს მათ შორის ერთ რომელიმეს.	სწორია: თითოეული მათგანი
	არასწორია: თითოეული მათთაგანი.

კუთვნილებითი ნაცვალსახელები წინა- დადებაში მსაზღვრელი სახელებია და წინ უსწრებს საზღვრულს.	მაგალითად: ჩემი სახლი, თქვენი სკოლა.
მსაზღვრელად გამოყენებულ კუთ- ვნილებით ნაცვალსახელებს მიცემით- ში ს უნდა დაერთოს.	სწორია: ჩემს მეგობარს, შენს ამხანაგს, მათს საქმეს, ჩემს მეგობრად.
	არასწორია: ჩემ მეგობარს, შენ ამხანაგს, მათ საქმეს.

გახსოვდეთ! კუთვნილებითი ნაცვალსახელები თავისი და მისი (იმისი) ორივე გამოხატავს მესამე პირის კუთვნილებას.	
თუ საგანი მოქმედი პირის კუთ- ვნილებაა, ითქმის „თავისი“.	მაგალითად: წინომ თავისი წიგნი მაჩუქა. (ე.ი. წიგნი წინოსია).
თუ საგანი არის არა მოქმედი პირის, არამედ სხვისი კუთ- ვნილება, ითქმის „იმისი“ ან „მისი“.	მაგალითად: წინომ მისი წიგნი მაჩუქა. (ე.ი. წიგნი წინოს კუთვნილება არ არის, წიგნი სხვისია).

განსაზღვრებით, განუსაზღვრე- ლობით და რიცხვითი მნიშვნელო- ბის შემცველ ნაცვალსახელებთან არსებითი სახელი მხოლოდობით დაისმის.	სწორია: ყველა კაცი, ვილაც ქალი, იმდენი ბავშვი, რამდენიმე წიგნი.	
	არასწორია: ყველა კაცები, ვილაც ქალები, იმდენი ბავშვები, რამდენიმე წიგნები.	
-მე ნაწილაკი უმეტესად შეზ- რდილია ნაცვალსახელებთან (ვინმე, რამე, რომელიმე, რამდე- ნიმე) და ბრუნვის ნიშნები ბო- ლოს დაერთვის.	სახ.	ვინმე
	მოთხრ.	ვინმე-მ
	მიც.	ვინმე-ს
	ნათ.	ვინმე-ს(თვის)
	მოქმ.	ვინმე-თი
	ვით.	ვინმე-დ
	წოდ.	-
დასაშვებადაა მიჩნეული -მე ნა- წილაკის ხმარება ბრუნვისფორ- მიან ფუძესთან.	სწორია: მიცემითში -ვისმე ნათესაობითში -ვისთვისმე	
	არასწორია: ვისმეს, რასმეს, რაიმეს.	

-ებ-იანი მრავლობითის ნიშანი -ლაც(ა) ნაწილაკდართულ ნაც- ვალსახელების გაუვრცობელ ფორმას დაერთვის.	სწორია: ვილაცები, რალაცები, რალაც-რალაცები.			
	არასწორია: ვილაცეები, რალაცეები.			
-ვე ნაწილაკდართული ნაცვალ- სახელი იგი (იგივე) ბრუნებისას ყველა ბრუნვაში, გარდა სახე- ლობითისა, - მან ფუძეს იყენებს (იმანვე, იმასვე...).	სწორია:		არასწორია:	
	სახ. მოთხ. მიც. ნათ. მოქმ. ვით. წოდ.	იგივე იმანვე/მანვე იმასვე/მასვე იმისვე/მისვე იმითვე/მითვე იმაღვე/მაღვე -	სახ. მოთხ. მიც. ნათ. მოქმ. ვით. წოდ.	იგივე-მ იგივე-ს იგივე-ს(ი) იგივე-თი იგივე-დ -

ნაცვალსახელი ერთი და იგივე შემდეგნაირად იბრუნება:	სწორია:		არასწორია:
	სახ.	ერთი და იგივე	ერთ და იგივე
	მოხ.	ერთმა და იმავემ	ერთი და იგივემ
	მიც.	ერთსა და იმავეს// ერთ და იმავეს	ერთი და იგივეს
	ნათ.	ერთისა და იმავეს(ი)// ერთი და იმავეს(ი)	ერთი და იგივეს(ი)
	მოქმ.	ერთითა და იმავეთი// ერთი და იმავეთი	ერთი და იგივეთი
	ვით.	ერთსა და იმავედ// ერთ და იმავედ	ერთი და იგივედ
	წოდ.	-	-

მსაზღვრელ-საზღვრულის ბრუნება

მსაზღვრელი

შეთანხმებული
(ატრიბუტული)

მართული
(სუბსტანტიური)

შეთანხმებული მსაზღვრელი გადმოიცემა	ზედსართავი სახელით (მაღალი ნაძვი)	
	რიცხვითი სახელით (სამი ყაყაჩო)	
	ნაცვალსახელით (შენი მეგობარი)	
	არსებითი სახელით (ექიმი ჩიქოვანი)	
	სახელზმნით (გაჭრილი ვაშლი)	
მართული მსაზღვრელი არსებითი სახელით არის გადმოცემული და დგას ნათესაობით ბრუნვაში. ასეთი მსაზღვრელი, ჩვეულებრივ, კუთვნილებას ან მასალას აღნიშნავს. ✓ მართული მსაზღვრელი შეიძლება იყოს სხვა მეტყველების ნაწილიც, მაგალითად, რიცხვითი სახელი ან ნაცვალსახელი.	დედის ამაგი, ხის სახლი.	
	რვის ნახევარი რალაცის შიში	
თუ მართული სახელი უშუალოდ წინ უძღვის საზღვრულს (პრეპოზიციულია), იგი უცვლელია ყველა ბრუნვაში.	პრეპოზიციული წყობა	
	სახ.	ხის სახლ-ი
	მოთხ.	ხის სახლ-მა
	მიც.	ხის სახლ-ს
	ნათ.	ხის სახლ-ის
	მოქმ.	ხის სახლ-ით
	ვით.	ხის სახლ-ად
	წოდ.	ხის სახლ-ო
თუ წყობა შებრუნებულია (პოსტპოზიციური), მსაზღვრელი • ბრუნვის ნიშნებს დაირთავს მოთხრობითში, მიცემითსა და წოდებითში; • ნათესაობითი და მოქმედებითი ბრუნვები არ აქვს; • ბრუნვის ნიშნის გარეშეა წარმოდგენილი ვითარებით ბრუნვაში.	პოსტპოზიციური წყობა	
	სახ.	სახლ-ი ხისა
	მოთხ.	სახლ-მა ხისა-მ
	მიც.	სახლ-ს ხისა-ს
	ნათ.	-
	მოქმ.	-
	ვით.	სახლ-ად ხისა
	წოდ.	სახლ-ო ხისა-ო

ზედსართავი სახელი მსაზღვრელად

თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებით სახელთან ერთად ბრუნებისას • სრულად დაირთავს ბრუნვის ნიშნებს სახელობითში, მოთხრობითსა და წოდებითში; • არ დაირთავს ბრუნვის ნიშნებს მიცემითსა და ვითარებითში; • ბრუნვის ნიშნის ხმოვანს (ი) ინარჩუნებს ნათესაობითსა და მოქმედებითში.	სახ.	ტკბილ-ი მოგონება
	მოთხ.	ტკბილ-მა მოგონება-მ
	მიც.	ტკბილ მოგონება-ს
	ნათ.	ტკბილ-ი მოგონება-ის
	მოქმ.	ტკბილ-ი მოგონება-ით
	ვით.	ტკბილ მოგონება-დ
	წოდ.	ტკბილ-ო მოგონება-ვ
ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებით სახელთან ერთად ბრუნებისას უცვლელია და წარმოდგენილია ფუძის სახით.	სახ.	ღია კარ-ი
	მოთხ.	ღია კარ-მა
	მიც.	ღია კარ-ს
	ნათ.	ღია კარ-ის
	მოქმ.	ღია კარ-ით
	ვით.	ღია კარ-ად
	წოდ.	ღია კარ-ო

რიცხვითი სახელი მსაზღვრელად

თანხმოვანფუძიანი რიცხვითი სახელი არსებით სახელთან ერთად ბრუნებისას • სრულად დაირთავს ბრუნვის ნიშნებს სახელობითში, მოთხრობითსა და წოდებითში; • არ დაირთავს ბრუნვის ნიშნებს მიცემითსა და ვითარებითში; • ბრუნვის ნიშნის ხმოვანს (ი) ინარჩუნებს ნათესაობითსა და მოქმედებითში.	სახ.	ოთხ-ი წელიწად-ი
	მოთხ.	ოთხ-მა წელიწად-მა
	მიც.	ოთხ წელიწად-ს
	ნათ.	ოთხ-ი წელიწად-ის
	მოქმ.	ოთხ-ი წელიწად-ით
	ვით.	ოთხ წელიწად-ად
	წოდ.	ოთხ-ო წელიწად-ო
ხმოვანფუძიანი რიცხვითი სახელი არსებით სახელთან ერთად ბრუნებისას უცვლელია და წარმოდგენილია ფუძის სახით.	სახ.	ცხრა ძმადნაფიც-ი
	მოთხ.	ცხრა ძმადნაფიც-მა
	მიც.	ცხრა ძმადნაფიც-ს
	ნათ.	ცხრა ძმადნაფიც-ის
	მოქმ.	ცხრა ძმადნაფიც-ით
	ვით.	ცხრა ძმადნაფიც-ად
	წოდ.	ცხრა ძმადნაფიც-ო

ნაცვალსახელი მსაზღვრელად

ჩვენებითი ნაცვალსახელი არსებით სახელთან ერთად ბრუნების დროს, როგორც ნესი, ორ ფუძით გვხვდება: ერთი ფორმა გამოიყენება სახელობით ბრუნვაში (ეს, ეგ, ის იგი), მეორე – ყველა დანარჩენში (ამან, მაგან, იმან, მან). ✓ ჩვენებით ნაცვალსახელს წოდებითი ბრუნვის ფორმა არ აქვს. ✓ არსებით სახელთან ერთად ბრუნებისას ნაცვალსახელის შენაცვლებული ფუძე მოკვეცილი სახით იხმარება.	მხოლოდითი რიცხვი			
	სახ.	ეს ქალი	ეგ ქალი	ის ქალი
	მოთხ.	ამ ქალმა	მაგ ქალმა	იმ ქალმა
	მიც.	ამ ქალს	მაგ ქალს	იმ ქალს
	ნათ.	ამ ქალის	მაგ ქალის	იმ ქალის
	მოქმ.	ამ ქალით	მაგ ქალით	იმ ქალით
	ვით.	ამ ქალად	მაგ ქალად	იმ ქალად
	წოდ.	-	-	-
	მრავლობითი რიცხვი			
	სახ.	ეს ქალები	ეგ ქალები	ის ქალები
	მოთხ.	ამ ქალებმა	მაგ ქალებმა	იმ ქალებმა
	მიც.	ამ ქალებს	მაგ ქალებს	იმ ქალებს
	ნათ.	ამ ქალების	მაგ ქალების	იმ ქალების
	მოქმ.	ამ ქალებით	მაგ ქალებით	იმ ქალებით
	ვით.	ამ ქალებად	მაგ ქალებად	იმ ქალებად
	წოდ.	-	-	-

არსებით სახელთან ერთად ბრუნებისას -ვე ნაწილაკდართული „იგი“ ნაცვალსახელი „იგივე“ ფორმით იქნება მხოლოდ სახელობითში, დანარჩენ ბრუნვებში - იმავე.	სწორია:		არასწორია:
	სახ.	იგივე დღე	
	მოთხ.	იმავე დღემ	იგივე დღემ
	მიც.	იმავე დღეს	იგივე დღეს
	ნათ.	იმავე დღის	იგივე დღის
	მოქმ.	იმავე დღით	იგივე დღით
	ვით.	იმავე დღედ	იგივე დღედ
	წოდ.	-	

კუთვნილებითი ნაც- ვალსახელები (ჩემი, შენი, (ი)მისი, ჩვენი, თქვენი, (ი)მათი, თა- ვისი, თავიანთი) არსე- ბით სახელთან ერთად ბრუნების დროს • ბრუნვის ნიშანს სრულად დაირთავს სახელობით, მოთ- ხრობით, მიცემითა და წოდებით ბრუნ- ვებში; • ბრუნვის ნიშანს დაირთავს მოკვეცი- ლი ფორმით ნა- თესაობითა და მოქმედებითში; • ნიშნის გარეშეა წარმოდგენილი ვი- თარებითში (თუმცა შეიძლება ზოგჯერ აქაც შეგვხვდეს სანიანი ფორმა)	მხოლოდითი რიცხვი			
	სახ.	ჩემ-ი და	შენ-ი და	მის-ი და
	მოთხ.	ჩემ-მა და-მ	შენ-მა და-მ	მის-მა და-მ
	მიც.	ჩემ-ს და-ს	შენ-ს და-ს	მის-ს და-ს
	ნათ.	ჩემ-ი დ-ის	შენ-ი დ-ის	მის-ი დ-ის
	მოქმ.	ჩემ-ი დ-ით	შენ-ი დ-ით	მის-ი დ-ით
	ვით.	ჩემ(ს) და-დ	შენ(ს) და-დ	მის და-დ
	წოდ.	ჩემ-ო და-ო	-	-
	მრავლობითი რიცხვი			
	სახ.	ჩვენ-ი და	თქვენ-ი და	მათ-ი და
	მოთხ.	ჩვენ-მა და-მ	თქვენ-მა და-მ	მათ-მა და-მ
	მიც.	ჩვენ-ს და-ს	თქვენ-ს და-ს	მათ-ს და-ს
	ნათ.	ჩვენ-ი დ-ის	თქვენ-ი დ-ის	მათ-ი დ-ის
	მოქმ.	ჩვენ-ი დ-ით	თქვენ-ი დ-ით	მათ-ი დ-ით
	ვით.	ჩვენ(ს) და-დ	თქვენ(ს) და-დ	მათ და-დ
	წოდ.	ჩვენო და-ო	-	-

სახელთა წარმოქმნა

სახელი აგებულების მიხედვით შეიძლება იყოს	ძირეული	კაცი
	წარმოქმნილი	საკაცე, კაცური.

სახელზე სხვადასხვა მანარმო- ებლის (სართების/აფიქსების) დართვით შეიძლება ახალი შინა- არსის სიტყვა მივიღოთ.	თავი→მო-თავ-ე მანდილი→მანდილ-ოსან-ი	
	თავსართი (პრეფიქსი)	უ-; უ-რიცხვი
	ბოლოსართი (სუფიქსი)	-ობა: მშვიდ-ობა
მანარმოებელი (სართი/აფიქსი) შეიძლება იყოს:	თავსართ- ბოლოსართი, (პრეფიქს-სუფიქსი)	მე-ე: მე-დოლ-ე

ნარმოქმნილი სახელები	ნარმოშობის	კახელი თბილისელი
	ქონა-ყოლის	ცოლიანი თოფიანი
	ხელობის	მესაათე
	დანიშნულების	სასკოლო
	გეოგრაფიული	აფხაზეთი
	წინა ვითარების	ნასახლარი
	აბსტრაქტული	ბედნიერება
	კნინობით- ალერსობითი	დამიკო
	ერთობლიობა- კრებითობის	ფიჭენარი

ნარმოქმნილ სახელთა ჯგუფები შინაარსის მიხედვით

ჯგუფი	აფიქსი	ნიმუში
ნარმოშობის სახელები	-ელ -ურ (ულ)	ქართლ-ელ-ი კახ-ურ-ი იმერ-ულ-ი
ქონა-ყოლის სახელები	-იან -იერ(იელ) -ოვან -ოსან -ედ -ა	შვილ-იან-ი ლონ-იერ-ი კლდ-ოვან-ი მანდილ-ოსან-ი სამკუთხ-ედ-ი ლურჯთვალ-ა
უქონლობის სახელები	უ - ო უ - ურ (-ულ) უ - არ	უ-თავო უ-ბედ-ურ-ი უ-ფერ-ულ-ი უ-შიშ-არ-ი
ხელობის (პროფესიის) სახელები	მე - ე მე - ურ(-ულ)	მე-თევზ-ე მე-ზღვა-ურ-ი
დანიშნულების სახელები	სა-ე სა-ო სა-ურ(-ულ)	სა-ყურ-ე სა-გაზეთ-ო სა-ფეხ-ურ-ი სა-ბარგ-ულ-ი
გეოგრაფიული სახელები	-ეთ სა - ეთ სა - ო	იმერ-ეთ-ი სა-ბერძნ-ეთ-ი სა-მეგრელ-ო

წინა ვითარების სახელები	ნა-არ (-ალ) ნა-ევ	ნა-ქალაქ-არ-ი ნა-სუფრ-ალ-ი ნა-ჭრილობ-ევ-ი
აბსტრაქტული სახელები	-ობა -ება სი-ე	მშვიდ-ობა მშვენიერ-ება სი-ტურფ-ე
კინოზოო-ალერსობითი სახელები	-იკო -უკა -უნა -აკ -ა	დედ-იკო ნან-უკა თამ-უნა წიგნ-აკ-ი დედოფალ-ა
ერთობლიობა-კრებითობის სახელები	-ნარი	ნაძე-ნარ-ი ბუჩქ-ნარ-ი

წარმომქმნელ აფიქსთა ფუნქციით ქართულში გა- მოიყენება ბრუნვის ნიშნები და თანდებულებიც.	სახელობითი შინდ-ის-ი პურ-ად-ი ჩვენ-გან-ი	
ქართულში გვაქვს უცხოაფიქსიანი სახელებიც.	აფიქსი	ნიშუში
	-დან -ხანა -დარ -იზმ -ისტ -ანტ ანტი- პრო-	ჩაიდან ყავახანა ხაზინადარი რეალიზმი კომუნისტი დოქტორანტი ანტიქართული პროდასავლური
წარმოქმნილ სახელებს განეკუთვნება რიგობითი და წილობითი რიცხვითი სახელი და ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები.	მე-ე მე-ე -დ უ-ეს მო-ო	მე-სამ-ე მე-სამ-ე-დ-ი უ-დიდ-ეს - ი მო-დიდ-ო

გახსოვდეთ! სახელთა წარმოქმნის დროს ვ ბგერა არ იკარგება შემდეგ შემთხვევებში:

ვ ბგერა არ იკარგება -ურ სუ- ფიქსის დართვისას, როცა ძი- რეული სიტყვა ბოლოვდება ვ თანხმოვნით.	დათვი-დათვეური ბავშვი-ბავშვეური.	გამონაკლისია: მეთაური სათაური ნათესაური ფშაური მოხეური
ვ ბგერა არ იკარგება, როცა ბო- ლოკიდურ კვეცად ხმოვანს წინ უზის ვ.	ლიტვა-ლიტვეური	
ვ ბგერა არ იკარგება -ოვან სუ- ფიქსის დართვისას, როცა ძი- რეული სიტყვის ბოლოკიდურ ვ-ს წინ უძღვის თანხმოვანი.	ბენვი-ბენვოვანი	გამონაკლისია: რიცხვი- მრავალრიცხოვანი
ვ ბგერა არ იკარგება უ-ო აფიქ- სის დართვისას, როცა ძირეული სიტყვა ბოლოვდება ვ-ზე.	თავი-უთავო ნავი-უნავო	
ვ ბგერა არ იკარგება, როცა ბო- ლოკიდურ კვეცად ხმოვანს წინ თანხმოვანი უზის.	სიტყვა-უსიტყვო დავა-უდავო	გამონაკლისია: მოდრავი-უმოდრაო
ვ ბგერა არ იკარგება სა-ო აფიქსების დართვისას.	ზავი-საზავო ბავშვი-საბავშვო	გამონაკლისია: პატივი-საპატიო მრეცხავი-სამრეცხაო კაცობრივი-საკაცობრიო ნაძლევი-სანაძლეო საფლავი-სასაფლაო
ვ ბგერა არ იკარგება -ობა სუ- ფიქსის დართვისას, როცა ძირეული სიტყვის ბოლოკიდურ ვ-ს წინ უძღვის თანხმოვანი.	ბავშვი-ბავშვობა	

გახსოვდეთ! სახელთა წარმოქმნის დროს ვ-ს ჩართვა ხდება შემდეგ შემთხ- ვევებში:		
მე - ე და სა - ე აფიქსების დართვისას, როდესაც ძირეული სიტყვის ბოლოს არის ე ან ი ხმოვანი.	ტყე - მე-ტყე-ვ-ე ეზო - მე-ეზო-ვ-ე	
სი-ე პრეფიქს-სუფიქსის დართვისას, როდესაც ძი- რეული სიტყვის ბოლოს არის ა ან ი ხმოვანი.	ბრმა - სი-ბრმა-ვ-ე მარტო -სი-მარტო-ვ-ე	

გახსოვდეთ! უ ხმოვანფუძიანი ძირეული სიტყვისაგან სი-ე პრე- ფიქს-სუფიქსით ნაწარმოებ წარმოქმნილ სახელებს ვ არ ჩაერთვის.		სწორია: ცრუ - სი-ცრუ-ე არასწორია: სიცრუეე
---	--	---

რთული სიტყვები (კომპოზიტები)

ცნება	განმარტება	ნიმუში
კომპოზიტი	კომპოზიტი ეწოდება ორი ან მეტი ფუძის შეერთებით შედგენილ სიტყვას.	ქალბატონი ჯარისკაცი ქალ-ვაჟი ნამწამი

კომპოზიტი

ფუძის გაორკეცებით
მიღებული

ორი ან მეტი სხვადა-
სხვა ფუძის შეერთებით
მიღებული

თავთავი, ნამწამი.
სამ-სამი

მზეთუნახავი, და-ძმა,
თავქუდმოგლეჯილი

შინაარსობრივი თვალსაზრისით კომპოზიტი შეიძლება იყოს:

ერთცნებიანი

მრავალცნებიანი
(ორ- და მეტცნებიანი)

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ერთცნებიანი კომპოზიტი	ერთცნებიანია კომპოზიტე- ბი, რომელთა მნიშვნელობა არ უდრის შემადგენელი ფუძეების მნიშვნელობათა ჯამს.	ქინძისთავი თანაკურსელი ჭიამაია ერთგული ცისკარი
მრავალცნებიანი კომპოზიტი	მრავალცნებიანია კომპოზიტი, რომლის მნიშვნელობა უდრის შემადგენელი ფუძეების მნიშვნე- ლობათა ჯამს.	დედ-მამა ცოლ-ქმარი რაჭა-ლეჩხუმ-იმერეთი

ერთცნებიანი კომპოზიტების მართლწერა

გახსოვდეთ!

ერთცნებიანი კომპოზიტის რთული ფუძის შემადგენელ ნაწილებს შორის და კავშირი არ ჩაისმება.

გახსოვდეთ!

ერთცნებიანი კომპოზიტები ერთად, შერწყმულად (უდეფისოდ) იწერება.

ერთად (უდეფისოდ) იწერება ფუძეგაორკეცებული კომპოზიტები, რომელთა ნაწილების მნიშვნელობა გასაგებია, სიტყვას კი ახალი, სრულიად განსხვავებული მნიშვნელობა აქვს.	ნამნამი თავთავი თვალთვალი
ერთად (უდეფისოდ) იწერება ფუძეგაორკეცებული კომპოზიტები, რომელთა ნაწილები მნიშვნელობას მოკლებული მარცვლებია.	ბაჯბაჯი ჩიფჩიფი კაშკაში
ერთად (უდეფისოდ) იწერება ფუძეგაორკეცებული კომპოზიტები, რომელთა ფუძეში ბგერის შეცვლა ან დამატება ხდება.	ჩხარაჩხური ქოხმახი არეშარე ავანჩავანი კანტიკუნტად

ერთად (უდეფისოდ) იწერება „და“ კავშირით შეერთებული ფუძეგაორკეცებული კომპოზიტები.	სხვადასხვა პირდაპირ ხანდახან	გამონაკლისია: ბოლოს და ბოლოს მხოლოდ და მხოლოდ კვლავ და კვლავ უფრო და უფრო
---	------------------------------------	---

ერთად (უდეფისოდ) იწერება „და“ კავშირით შეერთებული რიცხვითი სახელები 21-დან 100-მდე.	ოცდახუთი ორმოცდაექვსი
---	--------------------------

ერთად (უდეფისოდ) ინერება ორი სიტყვის შეერთების შედეგად მიღებული ერთცნებიანი კომპოზიტები (მნიშვნელობა არა აქვს რთული ფუძის შემადგენელი პირველი ნაწილის ბრუნვის ფორმას).	ჯარისკაცი ძმისწული ვარდისფერი შვილიშვილი დედინაცვალი მზეთუნახავი ავადმყოფი ქვითკირი გულკეთილი ლომგული გონებამახვილი ვებგვერდი ინტერნეტგამოკითხვა ინტერნეტგამოცემა
ერთად (უდეფისოდ) ინერება მრავალწევრიანი ერთცნებიანი კომპოზიტები.	თავგზაბნეული თავქუდმოგლეჯილი წვერულვამგათეთრებული თავსაფარნაკრული ხელფეხმკერული
ერთად (უდეფისოდ) ინერება ისეთი ერთცნებიანი კომპოზიტები, რომლებშიც პირველი წევრი ზმნიზედა ან თანდებულია.	ზეგავლენა ზედამხედველი შინაყმა წინდაუხედავი თანაკლასელი
ერთად (უდეფისოდ) ინერება ერთცნებიანი კომპოზიტები, რომლებშიც მსაზღვრელი (კუთვნილებითი ნაცვალსახელი) მოსდევს ნათესაობის აღმნიშვნელ სიტყვას.	დედაჩემი მამათქვენი ბებიჩვენი
ერთად (უდეფისოდ) ინერება ერთცნებიანი კომპოზიტები, რომლებშიც ატრიბუტული მსაზღვრელის ფუძე შეზრდილია არსებითი სახელის ფუძეს.	ქალბატონი ავდარი ხარიჩემი ბერიკაცი ახალქალაქი ლუქმაურის ელფოსტა
ერთად (უდეფისოდ) ინერება -ა სუფიქსდართული კომპოზიტები.	ნარნარა კამკამა მაეტარა ცისფერთვალება
ერთად (უდეფისოდ) ინერება ექს-, პიპერ-, პიპო-, სუპერ-, მინი, მეგა-, ავტო-, ფსევდო-, ცრუ- და მისთ. პრეფიქსიდეებიანი სიტყვები.	ექსპრეზიდენტი სუპერმარკეტი მინიფეხბურთი მეგავარსკვლავე ავტოგოლი ფსევდოგმირი ცრუმონძე ცრუპატრიოტი

※ მიაქციეთ ყურადღება!

ერთად (უდევსოდ) იწერება სიტყვები: ელფოსტა, ვებგვერდი, ვებდამინისტრატორი, ვებგალერეა, ინტერნეტაუქციონი, ინტერნეტგაზეთი, ინტერნეტგამოკითხვა, ინტერნეტმაღაზია და მისთ.

მრავალცნობიანი (ორ- და მეტცნობიანი) კომპოზიციების მართლწერა

გახსოვდეთ!

ორ- და მეტცნობიანი კომპოზიციის ნაწილებს შორის შეიძლება „და“ კავშირის ჩასმა.

გახსოვდეთ!

ყველა ორ- და მეტცნობიანი კომპოზიტი იწერება დეფისით.

დეფისით იწერება რთული სიტყვები, რომლებიც მიღებულია მნიშვნელობის მხრივ ერთმანეთთან დაკავშირებული სიტყვების ფუძეების გაერთიანებით:	დედ-მამა; და-ძმა ოქრო-ვერცხლი; ქართლ-კახეთი
✓ რთული სიტყვები, რომლებიც მიღებულია სინონიმური მნიშვნელობის სახელების ფუძეების გაერთიანებით.	სიცილ-კისკისი ბედ-ილბალი ძალ-ლონე
✓ რთული სიტყვები, რომლებიც მიღებულია ანტონიმური მნიშვნელობის სახელების ფუძეების გაერთიანებით.	დიდ-პატარა სიკვდილ-სიცოცხლე შავ-თეთრი
დეფისით იწერება რიცხვითი სახელების ფუძის გაორკეცვებით მიღებული კომპოზიტები.	ორ-ორი სამ-სამი
დეფისით იწერება ფუძეგაორკეცვებული ზედსართავეები.	ცხელ-ცხელი პატარ-პატარა
დეფისით იწერება სახელის ფუძის გაორკეცვების შედეგად მიღებული ბრუნვის ნიშნის უქონელი ზმნიზედები.	ტყე-ტყე მინდორ-მინდორ
დეფისით იწერება ერთი და იმავე ფუძის მქონე, მაგრამ ზმნისწინით განსხვავებული რთული ზმნები და სხვადასხვა ფუძის მქონე გაერთიანებული ზმნები.	აივლ-ჩაივლის მიიხედ-მოიხედა გააცივ-გააცხელა გაათეთრ-გააშავა

დეფისით იწერება ორმაგი სახელწოდებები, რომელთა პირველი წევრი ფუძის სახითაა წარმოდგენილი.	წევრ-კორესპონდენტი ინჟინერ-მშენებელი სახლ-მუზეუმი ტელეფონ-ავტომატი მეცნიერ-თანამშრომელი
დეფისით იწერება უცხოური ვიცე-პრეფიქსით და ქართული ვაი-პრეფიქსით დაწყებული კომპოზიტები.	ვიცე-პრეზიდენტი ვიცე-მერი ვაი-მეცნიერი ვაი-კრიტიკოსი

კუთვნილებითი მნიშვნელობის მქონე კომპოზიტების მართლწერა

კუთვნილებითი მნიშვნელობის მქონე კომპოზიტები, შემადგენელ ფუძეთა რაოდენობის მიუხედავად, ერთად იწერება.	მაღალქუსლიანი ხუთსართულიანი ნაბდისქუდიანი ლამაზკაბიანი
ციფრით ან რაიმე სხვა სიმბოლოთი წარმოდგენილი კუთვნილებითი მნიშვნელობის მქონე კომპოზიტის პირველი ნაწილი მომდევნოს დეფისით უკავშირდება.	5-ადგილიანი X-უცნობიანი 20-თეთრიანი 2-შეილიანი

ერთად (უდეფისოდ) დაიწერება ახალი სიტყვა, რომელიც წაწარმოებულია ორმნიშვნელობიანი (დეფისიანი) კომპოზიტისაგან სიტყვის საწარმოებელი აფიქსის დართვით.	დაძმური←და-ძმა ცოლშვილიანი←ცოლ-შვილი
--	---

※ მიაქციეთ ყურადღება!

იშვიათად, მაგრამ მაინც გვხვდება ისეთი კომპოზიტები, რომლებიც შეიძლება იყოს როგორც ერთცნებიანი, ასევე ორცნებიანიც.	ხარ-კამეჩი (= ხარი და კამეჩი), ხარკამეჩი (= მამალი კამეჩი); ცოცხალ-მკედარი (= ცოცხალი და მკედარი), ცოცხალმკედარი (= სიკვდილის პირას მყოფი).
ასეთ შემთხვევებში კომპოზიტის მართლწერა დამოკიდებულია სიტყვის მნიშვნელობაზე.	

აბრევიატურა და სიტყვათა შემოკლება

ცნება	განმარტება	ნიმუში
აბრევიატურა	სიტყვანარმოების თავისებური ხერხი, როდესაც სიტყვა შედგენილია შესიტყვებაში შემავალი ორი ან მეტი სიტყვის შემოკლებით.	აშშ, თსუ, გაერო, სანეპიდსადგური

ქართულში აბრევიატურის გამოყენება ფართოდაა გავრცელებული, რადგან სიტყვანარმოების ეს ხერხი გრძელი და მოუქნელი დასახელებების მოკლე და სხარტი ფორმებით შეცვლის საშუალებას იძლევა.

აბრევიატურის შექმნის პრინციპები	აბრევიატურის შესაქმნელად აღებულია შესიტყვებაში შემავალი პირველი ასო-ბგერები (აკრონიმები).	თსუ - თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი აშშ - ამერიკის შეერთებული შტატები ეუთო - ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია შპს - შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება სსიპ - საჯარო სამართლის იურიდიული პირი ქეგლი - ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი
	აბრევიატურის შესაქმნელად აღებულია შესიტყვებაში შემავალი სიტყვების ნაწილები (უპირატესად პირველი და მეორე მარცვალი).	გაერო - გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია საქინფორმი - საქართველოს საინფორმაციო ცენტრი რაიკომი - რაიონული კომიტეტი
	შემოკლებულია პირველი სიტყვა, მეორე კი სრულად არის წარმოდგენილი.	ევროსაბჭო - ევროპის საბჭო მასმედია - მასობრივი მედია ჯანდაცვა-ჯანმრთელობის დაცვა პროფკავშირი - პროფესიული კავშირი ქიმშენდა - ქიმიური წმენდა სტუდქალაქი - სტუდენტური ქალაქი ელფოტა - ელექტრონული ფოსტა
	ზოგჯერ აბრევიატურების შედგენისას გათვალისწინებულია კეთილხმოვანების პრინციპიც.	ცესკო - ცენტრალური საარჩევნო კომისია
	ქართულში შემოსულია უცხოური აბრევიატურები, რომლებიც უთარგმნელია და ყველა ენაზე ერთნაირად წარმოითქმის.	NATO (ნატო) UNESCO (იუნესკო) BBC (ბი-ბი-სი) CNN (სი-ენ-ენ) FIFA (ფიფა)

გახსოვდეთ! ზოგიერთი აბრევიატურა არსებით სახელად არის ქცეული და იბრუნება, როგორც შესაბამისი ფუძის არსებითი სახელი.	გაერო, გაერო-მ, გაერო-ს, გაერო-ს(ი), გაერო-თი....
ბრუნვის ნიშნები და თანდებულები აბრევიატურასთან დეფისით იწერება.	აშშ-ს; შპს-მ; CNN-მა; BBC -ზე; თსუ-ში.
ზოგიერთი თავის დროზე ორი ან მეტი სიტყვის შეერთებით მიღებული აბრევიატურა, დღეს დამოუკიდებელ სიტყვად არის ქცეული.	ექთანი - ექიმის თანაშემწე, ჰესი - ჰიდროელექტრო სადგური.

ცნება	განმარტება	ნიმუში
სიტყვათა შემოკლება	სიტყვების პირობითი შემოკლება წერისას	ე.ი. (ესე იგი) ა. შ. (ასე შემდეგ) ე.წ. (ეგრეთ ნოდებული) იხ. (იხილე) ძვ. წ. აღ. (ძველი წელთაღრიცხვა) ახ. წ. აღ. (ახალი წელთაღრიცხვა)

ზ მ ნ ა

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ზმნა	ზმნა ჰქვია მოქმედების ან მდგომარეობის გამომხატველ ფორმაცვალებად მეტყველების ნაწილს.	გარბის უშენებს იზრდება

ზმნა შეიძლება იყოს:

პირველადი

ნასახელარი

პირველადი ზმნა	არ არის ნაწარმოები სხვა მეტყველების ნაწილისაგან.	წერს, დგას, ჭრის, აქებს.
ნასახელარი ზმნა	ნაწარმოებია სხვა მეტყველების ნაწილისაგან (სახელისაგან).	ქალი→დაქალდა სამი→გასამდა ავი→გაავდება სხვისი→გაასხვისა

ზმნა შეიძლება იყოს:

პირიანი

უპირო

პირიანი	გამოხატავს მოქმედებას ან მდგომარეობას და უთანდებულოდ შეიწყობს პირის ნაცვალსახელებს.	ხატავს ის მას დგას ის
უპირო	ასახელებს ზმნით გამოხატულ მოქმედებას და არ შეიწყობს პირის ნაცვალსახელებს.	ხატვა დგომა

გახსოვდეთ!

ზმნის პირიანი ფორმა წინადადებაში შემასმენელია.

ზმნის პირი და რიცხვი

ცნება	განმარტება
გრამატიკული პირი	გრამატიკული პირი არის ზმნის ფორმა, რომელიც გვიჩვენებს ან მოუბარ პირს, ან იმას, ვისაც მოუბარი პირი მიმართავს საუბრის დროს, ან ვინც/რაც არც მოუბარია, არც მისი მიმართვის საგანი, არამედ სხვა.

ზმნის პირი შეიძლება იყოს:

მხოლოდით რიცხვში

მრავლობით რიცხვში

მხოლოდითშია პირი, თუ ზმნის ფორმა გულისხმობს ერთი პირის მოქმედებას ან მდგომარეობას.	ვიზრდები მე იზრდები შენ იზრდება ის
მრავლობითშია პირი, თუ ზმნის ფორმა გულისხმობს ერთზე მეტი პირის მოქმედებას ან მდგომარეობას.	ვიზრდებით ჩვენ იზრდებით თქვენ იზრდებიან ისინი.

გახსოვდეთ!

ზმნის პირისა და რიცხვის კატეგორიები ერთად განიხილება, რადგან რიცხვი შეიძლება ჰქონდეს მხოლოდ პირს, პირის ფორმა კი, საზოგადოდ, შეიცავს რიცხვის ფორმასაც.

გრამატიკულ პირთა რაოდენობა

გახსოვდეთ!

ზმნა იმდენპირიანია, რამდენი პირის ნაცვალსახელიც შეეწყობა მას ერთ-დროულად თანდებულის გარეშე.

ზმნა შეიძლება იყოს:

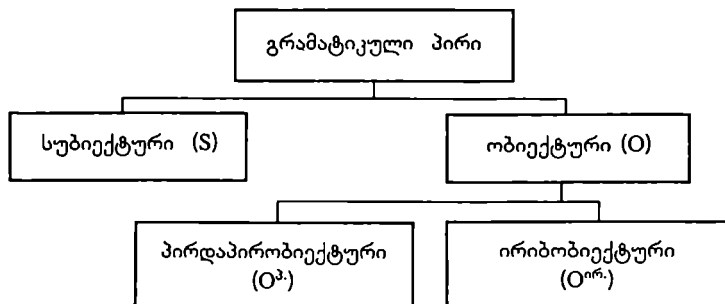
ერთპირიანი (ინერება ის)	ორპირიანი (დანერა მან ის)	სამპირიანი (მისწერა მან მას ის)
----------------------------	------------------------------	------------------------------------

გრამატიკულ პირთა რომელობა

გრამატიკული პირი სამია

პირველი (ვწერ მე)	მეორე (წერ შენ)	მესამე (წერს ის)
----------------------	--------------------	---------------------

გრამატიკულ პირთა როგორობა

სუბიექტური (S)	მოქმედი პირი	ვწერ მე (S)
ობიექტური (O)	სამოქმედო პირი	გავუღიმე მე (S) მას (O)
ობიექტური პირი ორგვარია:	პირდაპირი (O ^პ)	ვაშენებ მე (S) მას (O ^პ)
	ირიბი (O ^რ)	მოეფარა ის (S) მას (O ^რ)

პირდაპირი ობიექტი ბრუნვაცვალებადია. ✓ კითხვაზე რას შერება? მიუგებს მიცემითი ბრუნვის ფორმით. ✓ კითხვაზე რა ქნა? მიუგებს სახელობითი ბრუნვის ფორმით.	რას შერება? ხატავს ის მას (კაცი სურათ-ს)
	რა ქნა? დახატა მან ის (კაცმა სურათ-ი).
ირიბი ობიექტი ბრუნვაცვლეულია. ✓ ის ყოველთვის მიცემით ბრუნვაში დგას.	რას შერება? ემალემა ის მას (ბავშვი დედა-ს).
	რა ქნა? დაემალა ის მას (ბავშვი დედა-ს).

გახსოვდეთ! თუ ზმნას პირდაპირი ობიექტური პირი ეწყობა, ის გარდამავალია.	ხატავს ის მას (O³) დახატა მან ის (O³)
გახსოვდეთ! თუ ზმნას პირდაპირი ობიექტური პირი არ ეწყობა, ის გარდაუვალია.	ემალემა ის მას (O^რ) დაემალა ის მას (O^რ)

სუბიექტური პირისა და რიცხვის ნიშნები

	მხოლოდითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი	
პირი	პირის ნიშანი	ნიმუში	პირის ნიშანი	ნიმუში
I	ვ-	ვ-არ ვ-ნერ	ვ- -თ	ვ-არ-თ ვ-ნერ-თ
II	ხ-, Ø	ხ-არ მო-ხ-ვალ ოცნებობ	ხ-, Ø -თ	ხ-არ-თ მო-ხ-ვალ-თ ოცნებობ-თ
III	-ს, -ა, -ო	არი-ს ხატავდ-ა გაუგ-ო	-ენ, -ნენ, -ან, -ნ, -ეს	გააკეთებ-ენ აკეთებდ-ნენ მღერი-ან დანერო-ნ ააშენ-ეს

✓ პირველი სუბიექტური პირის ნიშანი არ გვაქვს ორ ზმნაში	მო-ვალ (ნაცვლად ფორმისა მო-ვ-ვალ) მო-ვედი (ნაცვლად ფორმისა მო-ვ-ვედი)
--	---

სუბიექტური მეორე პირის ნიშნად ხ- გვაქვს ორიოდ ზმნაში.	ხ-არ მო-ხ-ვალ, ნა-ხ-ვალ, შე-ხ-ვალ...
ყველა დანარჩენ შემთხვევაში თანა-მედროვე ქართულში სუბიექტური მეორე პირის ნიშანი არ იხმარება.	თქვი შენ, ფიქრობ შენ, გალობ შენ, ყიდი შენ.

თუ ზმნის ფუძე ვ თანხმოვნით იწყება, პირველ სუბიექტურ პირში ორი ვ იყრის თავს. მათგან ერთი პირის ნიშანია, მეორე – ფუძისეული.	სწორია: მე ვვარჯიშობ მე ვვარცხნი მე ვვაჭრობ	არასწორია: მე ვარჯიშობ მე ვარცხნი მე ვაჭრობ
I სუბიექტური პირის ნიშანი ვ ზმნაში იწერება უ და ო ხმოვნების წინაც.	სწორია: მე ვუნერ მე ვომობ მე დავობლდი მე გავოცდი	არასწორია: მე უნერ მე ომობ მე დაობლდი მე გაოცდი

ობიექტური პირისა და რიცხვის ნიშნები

პირდაპირი ობიექტური პირის ნიშნები

	მხოლოდობითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი	
პირი	პირის ნიშანი	ნიმუში	პირის ნიშანი	ნიმუში
I	მ-	მ-ნახა მან მე	გვ-	გვ-ნახა მან ჩვენ
II	გ-	გ-ნახა მან შენ	გ- (თ)	გ-ნახა-თ მან თქვენ
III	-	ნახა მან ის	-	ნახეს მათ ისინი

გახსოვდეთ!

III პირდაპირ ობიექტურ პირს ზმნაში ნიშანი არ აქვს.

ირიბი ობიექტური პირის ნიშნები

	მხოლოდობითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი	
პირი	პირის ნიშანი	ნიმუში	პირის ნიშანი	ნიმუში
I	მ-	მ-კითხა მან მე ის	გვ-	გვ-კითხა მან ჩვენ ის
II	გ-	გ-კითხა მან შენ ის	გ- -თ	გ-კითხა-თ მან თქვენ ის
III	პ-, ს-, Ø -	პ-კითხა მან მას ის ს-თხოვა მან მას ის შე-ხარის ის მას და-უ-წერ-ა მან მას ის	პ-, ს-, Ø -(თ)	პ-კითხა მან მათ ის ს-თხოვა მან მათ ის შე-ხარი-თ თქვენ მათ და-უ-წერ-ა მან მათ ის

თუ ზმნის ფუძე მ თანხმოვნით იწყება, პირველი ობიექტური პირის მხოლოდ-ბით რიცხვში ორი მ იყრის თავს.	სწორია:	არასწორია:
	მმაღავს ის მე მმართვეს ის მე მმართავს ის მე	მაღავს ის მე მართვეს ის მე მართავს ის მე
თუ ზმნის ფუძე იწყება გვ თანხმოვნე-ბით, პირველი ობიექტური პირის მრავლობით რიცხვში ორი გვ იყრის თავს.	სწორია:	არასწორია:
	გვგვრის ის ჩვენ დაგვგვიანებია ჩვენ	გვრის ის ჩვენ დაგვიანებია ჩვენ
თუ ზმნის ფუძე იწყება ჯ თანხმოვნით, მეორე ობიექტური პირის მრავლობით რიცხვში ორი ჯ იყრის თავს.	სწორია:	არასწორია:
	გვჯავნის ის შენ მოგგუდავს ის შენ	გჯავნის ის შენ მოგუდავს ის შენ

ჰ- და ს- პრეფიქსები არ იწერება	ერთპირიან ზმნებში	სწორია:	არასწორია:
		ბრუნავს გმინავს დგას ქრის ღუმს ჩანს ყვავის	ჰბრუნავს ჰგმინავს სდგას ჰქრის სღუმს სჩანს ჰყვავის
ჰ- და ს- პრეფიქსები არ იწერება	ორპირიან გარდამავალ ზმნებში	სწორია:	არასწორია:
		ხატავს ქსოვს კრეფს ბარავს ტეხს თქვა	ჰხატავს ჰქსოვს ჰკრეფს ჰბარავს სტეხს სთქვა

პ- და ს- პრეფიქსები არ იწერება	ხმოვნებითა და მ, ნ, რ, ლ, ვ, ზ, ს, ჟ, შ, ლ, ხ თანხ- მოვნებით დაწყებულ ზმნებში, იმ შემთხვევა- შიც, როცა მათ ირიბი ობიექტი ეწყობათ.	სწორია:	არასწორია:
		გავსებია დანათის შელაღადა დამალვია გაშლოდა გალურჯებოდა გაშეშებია გახარებია მოხვეს მოსხნიდა შემატებოდა ლვიძავს შია	გაჰვსებია დაჰნათის შეჰლაღადა დაჰმალვია გაჰშლოდა გაჰლოურჯებოდა გაჰშეშებია გაჰხარებია მოჰხვეს მოჰხსნიდა შეჰმატებოდა ჰლვიძავს ჰშია

პ- და ს- პრეფიქსები იწერება	ორპირიან გარდაუვალ ზმნებში, რადგან მათ შეეწყობა ირიბი (ბრუნვაუცვლელი) ობიექტი.		
პ- პრეფიქსი იწერება	ორპირიან გარ- დაუვალ ზმნებში მხოლოდ გ, კ, ქ, ზ, პ, ფ, ყ თანხმოვ- ნების წინ.	სწორია: პ-გონია ის მას პ-ყავს ის მას პ-ქონდა მას ის	არასწორია: გონია ის მას ყავს ის მას ქონდა მას ის
ს- პრეფიქსი იწერება	ორპირიან გარ- დაუვალ ზმნებში მხოლოდ დ, თ, ტ, ძ, ც, ნ, ჯ, ჩ, ჭ თანხმოვნების წინ.	ს-ტკივა ის მას მო-ს-წყდა ის მას ს-ძულს ის მას	ტკივა ის მას მოწყდა ის მას ძულს ის მას
პ- და ს- პრეფი- ქსები იწერება	სამპირიან ზმნებში, რადგან მათ ყოველთვის შეეწყობათ ირიბი (ბრუნვაუცვლელი) ობიექტი.		
პ- პრეფიქსი იწერება	სამპირიან ზმნებ- ში მხოლოდ გ, კ, ქ, ზ, პ, ფ, ყ თანხ- მოვნების წინ.	სწორია: პ-კითხავს ის მას მას მო-პ-ფინა მან მას ის მი-პ-ყიდა მან მას ის და-პ-პირდა ის მას მას	არასწორია: კითხავს ის მას მას მოფინა მან მას ის მიყიდა მან მას ის დაპირდა ის მას მას

ს- პრეფიქსი ინერება	სამპირიან ზმნებ- ში მხოლოდ დ, თ, ტ, ძ, ც, ნ, ჯ, ჩ, ჭ თანხმოვნების წინ.	მო-ს-ჭრის ის მას მას ს-თხოვა მან მას ის მი-ს-წერს ის მას მას მი-ს-ცემს ის მას მას	მოჭრის ის მას მას თხოვა მან მას ის მიწერს ის მას მას მიცემს ის მას მას
------------------------	--	--	---

✖ მიაქციეთ ყურადღება:

რამდენიმე ზმნაში ს პრეფიქსი ფუძესთან შეხორცებულად ითვლება.	სწორია:	არასწორია:
	გასტანს გამოსცემს გასცემს გასწევს ასწევს სჩადის დასძენს დაჰყო(დრო)	გატანს გამოცემს გაცემს განევს ანევს ჩადის დაძენს დაყო (დრო)

ჰ- ან ს- ნიშანი უნდა დაინეროს	იმ ერთპირიან ზმნებში, რომელ- თაც აქვთ როგორც სუბიექტუ- რი, ასევე, ობიექტური პირის ნიშანი და ის ნაცვალსახელის ნაცვლად შეიწყობენ მას ნაც- ვალსახელს.	სწორია:	არასწორია:
		ს-ძინავ-ს მას ს-წყურია-ს მას ს-ცხელ-ს მას ს-ცივ-ს მას	ძინავ-ს მას წყურია-ს მას ცხელ-ს მას ცივ-ს მას

სუბიექტური III პირის ნიშანი მრ. რიცხვში არის სუფიქსი -ნენ (და არა: -ენ).	სწორია:	არასწორია:
	მუშაობდ-ნენ ემალეობდ-ნენ დაიმაღ-ნენ ეხმარებოდ-ნენ მოეფარ-ნენ იღგ-ნენ გათბ-ნენ	მუშაობდენ ემალეობდენ დაიმაღლენ ეხმარებოდენ მოეფარენ იღგენ გათბენ

ერთპირიან და ორპირიან ზმნებს, რომელთაც პირდაპირი ობიექტი დაკარგული აქვთ, მაგრამ ქვემდებარე მოთხრო- ბითში ეწყობათ, წყვეტილში (კითხვაზე რა ქნეს?) მესამე სუ- ბიექტური პირის ნიშნად მოუ- დით -ეს და არა: -ენ სუფიქსი.	სწორია:	არასწორია:
	მათ იტირეს მათ იცხოვრეს მათ უხელმძღვანელეს	მათ იტირენ მათ იცხოვრენ მათ უხელმძღვანელენ

გახსოვდეთ! -თ სუფიქსი არის მრავლობითი რიცხვის აღმნიშვნელი ნიშანი ზმნებში და ამიტომ სახელებში ან მყარ გამოთქმებში მისი გამოყენება ზედმეტია.	სწორია: ბოდში კარგი თქვენი ჭირიმე	არასწორია: ბოდშით კარგით თქვენი ჭირიმეთ
--	---	---

ცნება	განმარტება	ნიმუში
პირნაკლი და რიცხვნაკლი ზმნა	ზმნა, რომელიც მარტო მხოლოდითი რიცხვის მესამე პირის ფორმით იხმარება და არ ეწარმოება სხვა პირის ფორმები არც მხოლოდით და არც მრავლობით რიცხვში. ✓ პირნაკლი და რიცხვნაკლი ზმნები ძირითადად ბუნების მოვლენებს გამოხატავენ.	წვიმს, თოვს, ცივა, ცხელა, გრილა, ბნელა.
პირში მონაცვლე ზმნები	სინონიმური მნიშვნელობის ზმნები, რომლებიც ერთმანეთს ენაცვლებიან. ერთი ჩვეულებრივ სასაუბრო მეტყველებაში იხმარება, მეორე კი თავაზიანობის, პატივისცემის გამოსახატავად.	დაჯდა-დაბრძანდა ჭამა-მიირთვა არის-გახლავს თქვა-ბრძანა

რიცხვში ფუძემონაცვლე ზმნა	ზმნა, რომელიც ულლებისას მხოლოდით რიცხვში სხვა ფუძეს იყენებს, მრავლობით რიცხვში კი - სხვას.	დაჯდა/დასხდნენ გადაადგო/გადაყარა
----------------------------------	--	-------------------------------------

სუბიექტური პირის მიხედვით რიცხვში მონაცვლე ზმნებია:	ჯდომა/სხდომა ვარდნა/ცვენა კედომა/ხოცვა გდება/ყრა დება/წყობა მობმა/მოსხმა
თუ სუბიექტი ერთია, ითქმის ჯდომა , თუ სუბიექტი ერთზე მეტია - სხდომა .	მე ვზივარ; ჩვენ ვსხედვართ.
თუ სუბიექტი ერთია, ითქმის გდება , თუ სუბიექტი ერთზე მეტია - ყრა .	ქვა აგდია; ქვები ყრია.
თუ სუბიექტი ერთია, ითქმის დება , თუ სუბიექტი ერთზე მეტია - წყობა .	ნიგნი დევს; ნიგნები აწყვია
თუ სუბიექტი ერთია, ითქმის მობმა , თუ სუბიექტი ერთზე მეტია - მოსხმა .	ხეს ერთი ვაშლი ება; ხეს ვაშლები ესხა.

თუ სუბიექტი ერთია, ითქმის ვარდნა, თუ სუბიექტი ერთზე მეტია - ცვენა/(ცვივნა).	ფუტკარი წყალში ჩავარდა; ფუტკრები წყალში ჩაცვივნენ;
თუ სუბიექტი ერთია, ითქმის კვდომა, თუ სუბიექტი ერთზე მეტია - ხოცვა.	ის კვდება; ისინი ხოცებიან.
✓ ზოგჯერ „ხოცვის“ ნაცვლად გვხვდება „ამონყდომა“.	მთელი სოფელი ამონყდა.
თუ სუბიექტად ისეთი საგნის აღმნიშვნელი სახელია გამოყენებული, რომელიც მთლიანი არ არის და ნაწილებად იშლება (მაგალითად: ფქვილი, ნაცარი, ქეიშა და სხვ.), მაშინ მას რიცხვში მონაცვლე ზმნა მრავლობითის ფუძით, მაგრამ მხოლობითის ფორმით შეენწყობა.	ივანეს თვალში მტვერი ჩაუცვივდა; თვალში ნაცარი შეაყარა.

გახსოვდეთ! თუ სახელი მხოლობითში მდგომი, მაგრამ სიმრავლის გამომხატველი სიტყვებით არის წარმოდგენილი (კრებითი სახელები, „და-ძმის“ ტიპის კომპოზიტები), მას რიცხვში მონაცვლე ზმნის მრავლობითის გამომხატველი ფორმა შეენწყობა, მაგრამ მხოლობითის ფორმით.	სწორია:	არასწორია:
	ხალხი დასხდა	ხალხი დაჯდა/ დაჯდნენ/ დასხ- დნენ
	და-ძმა მისცვივდა	და-ძმა მივარდა/ მივარდნენ/ მისცვივდნენ
	ცოლ-ქმარი დაიხოცა	ცოლ-ქმარი დაიხოცნენ/ მოკვდა/ მოკვდნენ

პირდაპირი ობიექტური პირის მიხედვით რიცხვში მონაცვლე ზმნებია:	ჩაგდება/ჩაყრა მოხმა/მოსხმა მოკვლა/დახოცვა დასმა/დასხმა ტეხა/დამტვრევა/დამსხვრევა გაგდება/გარეკვა ნაყვანა/ნასხმა
თუ პირდაპირი ობიექტი ერთია, ითქმის გდება, თუ ერთზე მეტი - ყრა.	ქვას ჩავაგდებ; ქვებს ჩაყრი.

ყრა ფუძე გამოიყენება, აგრეთვე, როცა პირდაპირი ობიექტი კრებითი სახელი ან ისეთი საგნის აღმნიშვნელი სიტყვაა, რომელიც მთლიანი არ არის და ნაწილებად იშლება.	ქათმებს საკენკი დაუყარე.
თუ პირდაპირი ობიექტი ერთია, ითქმის მოკვლა თუ ერთზე მეტი - დახოცვა.	მოკვალი მგელი; დავხოცე მგლები.
თუ პირდაპირი ობიექტი ერთია, ითქმის სმა, თუ ერთზე მეტი - სხმა.	ბავშვი ნავში ჩავსვი; ბავშვები ნავში ჩავსხი.
სხმა შეიძლება სხვა ზმნასაც შეენაცვლოს, ოღონდ განსხვავებული შინაარსით:	თავს დაეცა ყაჩალი; თავს დაესხა მრავალი ყაჩალი.
თუ პირდაპირი ობიექტი ერთია, ითქმის მობმა, თუ ერთზე მეტი - მოსხმა.	ვაზმა ერთადერთი მტევანი მოიბა; ნელს ვაზმა კარგად მოისხა.
თუ პირდაპირი ობიექტი უსულო საგანია, მაშინ მრავლობით რიცხვში ფუძის შენაცვლება არ ხდება.	ოქრომჭედელმა ბეჭედში ძვირფასი თვლები ჩასვა; მოსწაველმ ფორმულაში რიცხვები სწორად ჩასვა.

რიცხვში ერთმანეთს ენაცვლება, აგრეთვე, შემდეგი ზმნები:	ტეხა/მტვრევა	გატეხა ჭიქა; დაამტვრია ჭიქები.
	აღება/აკრეფა	აიღო ფურცელი; აკრიფა ფურცლები.
	გაგდება/გარეკვა	გააგდო ძროხა; გარეკა ნახირი.

ზმნისწინი

ცნება	განმარტება	ზმნისწინები
ზმნისწინი	ზმნისწინი ჰქვია ზმნის წინა ნაწილს, ერთ- ან ორმარცვლიან ელემენტს, რომელიც ზმნას თავში დაერთვის და გარკვეული ფუნქციის მქონეა. ✓ ქართულში 15 ზმნისწინია.	მი- მო- ა(აღ)- და- ჩა (შთა)- შე- გა(გან)- გადა (გარდა)- ნა (წარ)- ამო (აღმო)- ჩამო (შთამო)- შემო- გამო- გადმო- წამო (წარმო).

ზმნისწინის ფუნქციები

უჩვენებს მიმართულებას	ანარმოებს მომავალ დროს	მოქმედებას ნარმოვრიდგენს დასრულებული სახით	ანარმოებს ახალი ლექსიკური მნიშვნელობის მქონე სიტყვას
მიაქვს, მოაქვს, გადააქვს, შეაქვს, გადმოაქვს, შემოაქვს.	ნერს, დანერს.	ნერდა, დანერა.	მი-ხვდა, მო-ხვდა, შე-ხვდა, და-ხვდა; გამო-იცვალა, გარდა- იცვალა, შე-იცვალა.

გახსოვდეთ!

ზმნისწინის ყველა ფუნქცია არ არის ერთდროულად რეალიზებული ერთ რომელიმე ზმნაში.

გახსოვდეთ!

ზოგიერთი ზმნა ზმნისწინს საერთოდ არ ცოცხლობს, ცელქობს, სწამს დაირთავს.

ზმნისწინების დართვის მიხედვით გამოიყოფა ზმნების სამი ჯგუფი

ზმნები, რომლებიც
უზმნისწინოდ არ
გამოიყენება

მივიდა,
მიფრინავს,
გაიგო.

ზმნები, რომლებიც
არ დაირთავს
ზმნისწინებს

უყვარს,
სწამს,
აქვს.

ზმნები, რომლებიც ან
დაირთავს, ან არ დაირთავს
ზმნისწინებს

წერს, დაწერს.
აკეთებს, გააკეთებს.

მარტივი და რთული ზმნისწინები

ზმნისწინები	მარტივი	მი-, მო-, ა-, და-, ჩა-, შე- გა-, წა-, გადა
	რთული	ამო-, ჩამო-, შემო-, გამო-, გადმო-, წამო-

მარტივი ზმნისწინი	ერთმარცვლიან ზმნისწინებს მარტივი ზმნისწინები ეწოდება. ✓ მარტივ ზმნისწინად მიიჩნევენ გადა-საც.	მი-, მო-, ა-, და-, ჩა-, შე-, გა-, წა-.
რთული ზმნისწინი	მიიღება მარტივ ზმნისწინებზე მო- ზმნისწინის დართვით.	ამო-, ჩამო-, შემო-, გამო-, გადმო-, წამო-.

ზმნისწინთა ძველი სახეობები

ზმნისწინთა ძველი სახე- ობებია	აღ-, გან-, შთა-, გარდა-, წარ-.
	აღ→ა; გან→გა; შთა→ჩა, გარდა→გადა, წარ→წა

გახსოვდეთ! ზმნისწინთა ძველი სახეობების გამოყენება უფრო ხშირია სახელზმნასთან. ბევრ შემთხვევაში ზმნისწინთა ძველსახეობიანი ფორმები ერთადერთია.	სწორია: აღზრდა აღმზრდელი აღდგენა აღნიშვნა შთაბეჭდილება წარმოშობა	არასწორია: აზრდა ამზრდელი ადგენა ანიშვნა ჩაბეჭდილება წამოშობა
--	--	---

პირიან ზმნათა ფორმებში გვხვდება ზმნისწინთა გამოყენების შემდეგი შემთხვევები:		
ზმნისწინების ძველი და ახალი სახეობა პარალელურად იხმარება, რადგან ორივე ფორმა სწორად ითვლება.	განასხვავებს/გაასხვავებს განათავისუფლებს /გათათავისუფლებს განაცხადებს /გააცხადებს აღიმაღლებს/აიმაღლებს განასახიერებს/გაასახიერებს	
ზმნისწინის ძველსახეობიანი ფორმა ზოგ შემთხვევაში ერთადერთია.	სწორია: განაგებს განკურნავს განაგრძობს წამოადგენს წამოშობს	არასწორია: გააგებს გაკურნავს გააგრძობს წამოადგენს წამოშობს
ზოგ შემთხვევაში ზმნას ძველი ზმნისწინის დართვის შემთხვევაში სხვა მნიშვნელობა აქვს, ზმნისწინის ახალი ფორმის დართვისას – სხვა.	განადიდებს უფალს - გაადიდებს ოთახს	
	აღიზრდება ბავშვი - აიზრდება მცენარე	
	წარსული დიდება - წასული კაცი	
	დიდი წარმატება - ქულის წამატება	
	განაახლა მუშაობა - გააახლა კოლექცია	
	განწმიდა ცოდვითაგან - განწინდა ტალახისგან	

ზმნისწინთა მართლწერა

აღ- ზმნისწინიან ფორმებში პირველი სუბიექტური პირის ნიშანი ზმნისწინის შემდეგ იწერება.	სწორია: აღ-ვ-ნიშნე აღ-ვ-ზარდე	არასწორია: აეღნიშნე აეღწერე	გამონაკლისია: ვაღიარებ ავლორძინდი
---	-------------------------------------	-----------------------------------	---

გან-ზმნისწინიანი სიტყვების უზმნისწინოდ ხმარებისას ზმნისწინი მთლიანად უნდა იქნეს ჩამოშორებული.	განახორციელებს →ახორციელებს განათავისუფლებს →ათავისუფლებს
---	--

გან- ზმნისწინისა- გან მომდინარე ნ ელემენტი შეცდო- მით ფუძისეულად არის გაგებული, რაც არასწორია. ნ ან გან-თან უნდა იყოს, ან საერთოდ არა.	სწორია:	არასწორია:
	განათავისუფლებს → ათავისუფლებს განაზოგადებს → აზოგადებს განავითარებს → ავითარებს განასხვავებს → ასხვავებს	ანათავისუფლებს ანზოგადებს ანვითარებს ანსხვავებს
ზოგიერთ ზმნაში წარ- ზმნისწინის რ შეცდომით ფუძი- სეულ ელემენტადაა გაგებული.	სწორია:	არასწორია:
	ვადგენ ადგენ ადგენს ვუდგენ გიდგენ	ვარდგენ არდგენ არდგენს ვურდგენ გიurdგენ

გრამატიკული დრო

ცნება	განმარტება	ნიმუში
გრამატიკული დრო	გრამატიკული დრო არის ზმნის ფორმა, რო- მელიც გვიჩვენებს, როდის ხდება მოქმედება: თქმამდე, თქმის დროს თუ თქმის შემდეგ.	მე ვთქვი, მე ვამბობ, მე ვიტყვი.

ქართულში სამი დროა

ახლანდელი
(ანმყო)

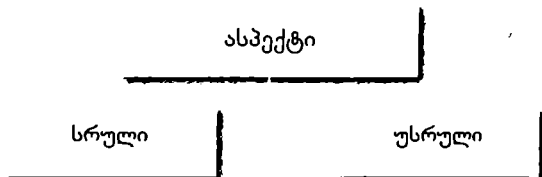
წარსული
(ნამყო)

მომავალი
(მყოფადი)

ახლანდელი დროის ფორმა გვიჩვენებს, რომ ზმნით გამოხატული მოქმედება ხდება თქმის დროს.	წერს
წარსული დროის ფორმა გვიჩვენებს, რომ ზმნით გამოხატული მოქმედება მოხდა თქმამდე.	დანერა
მომავალი დროის ფორმა გვიჩვენებს, რომ ზმნით გამოხატული მოქმედება მოხდება თქმის შემდეგ.	დანერს

ასპექტი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ასპექტი	ასპექტი ჰქვია ზმნის ფორმას, რომელიც მოქმედებას დასრულებულად ან დაუსრულებლად წარმოგვიდგენს.	ვწერე დავწერე

უსრული ასპექტის ფორმა, რომელიც მიგვითითებს, რომ მოქმედება დაუსრულებელია. ✓ უსრული ასპექტის ზმნას სამივე დროის ფორმა აქვს.	ვხატე
სრული ასპექტის ფორმა მიგვითითებს, რომ მოქმედება დასრულებულია წარსულში ან დასრულდება მომავალში. ✓ სრული ასპექტის ზმნას აქვს მხოლოდ წარსული და მომავალი დროის ფორმები.	დავხატე დავხატავ

სრული ასპექტის ფორმას უსრულისაგან ზმნისწინი აწარმოებს.	აკეთებს → გააკეთებს
ზოგი ზმნა ზმნისწინს დაირთავს, მაგრამ უსრული ასპექტისაა. ამ შემთხვევაში ზმნისწინი მხოლოდ მიმართულებას გამოხატავს.	მიგორავს, მოგორავს, დაგორავს... მიფრინავს, მოფრინავს, დაფრინავს....
ზოგი ზმნა ზმნისწინს არ დაირთავს, მაგრამ სრული ასპექტის გაგება აქვს.	უთხრა, ბრძანა, თქვა, ნახა.
ზოგი ზმნა ზმნისწინს არ დაირთავს და არც ასპექტის გაგება აქვს.	ვიცი, აგდია, მძინავს, ვხუმრობ...

ასპექტისა და დროის მიმართება

ასპექტი	დრო		
	ახლანდელი	წარსული	მომავალი
უსრული	წერს წერდეს	წერდა წერა უწერია (რომ) ეწერა	წეროს ეწეროს (კვლავ)
სრული		დაწერდა დაწერა დაუწერია დაეწერა (რომ) დაეწეროს	დაწერს დაწერდეს დაწეროს დაეწეროს (კვლავ)

კილო

ცნება	განმარტება	ნიმუში
კილო	კილო არის ზმნის ფორმა, რომელიც გვიჩვენებს ზმნით გამოხატული მოქმედება ნამდვილი ამბავია, სასურველ-შესაძლებელი თუ შესასრულებელი.	ხატავს; (ნეტავ) ხატავდეს; დახატოს!

კილო

თხრობითი

კავშირებითი

ბრძანებითი

თხრობითი კილო მოქმედებას წარმოგვიდგენს, როგორც ნამდვილ ამბავს.	აკეთებს
კავშირებითი კილო მოქმედებას წარმოგვიდგენს, როგორც სასურველ-შესაძლებელს.	(ნეტავ) აკეთებდეს
ბრძანებითი კილო მოითხოვს მთქმელის სურვილის შესრულებას.	გააკეთოს! არ გააკეთოს!

ბრძანებითი კილო	წართქმითი	გვიჩვენებს, რომ ზმნით გამოხატუ- ლი მოქმედება უნდა შესრულდეს.	ნადი!
	უკუთქმითი	კრძალავს ზმნით გამოხატული მოქ- მედების შესრულებას.	არ ნახ- ვიდე!
	ბრძანებითი კილო ასევე გამოხატავს თხოვნა-მუ- დარას, დარიგება-დალოცვას...		მიშველეთ! გაიზარდე! გაიხარე!

კილოსა და დროის მიმართება

კილო	დრო		
	ახლანდელი	წარსული	მომავალი
თხრობითი	წერს	წერდა-დანერდა წერა-დანერა უწერია-დაუწერია ეწერა- დაეწერა	დანერს
კავშირებითი	(რომ) წერდეს	(რომ) ეწეროს დაეწეროს	(რომ) დანერდეს (იქნებ) დანე- როს
ბრძანებითი	წერე! ნუ წერ!		დანერე! არ წერო! არ დანერო! ნუ დანერ!

მწკრივები და სერიები

ცნება	განმარტება	ნიმუში	
მწკრივი	ზმნის ფორმათა ჯგუფს, რომელიც აერ- თიანებს ერთმანეთისაგან მხოლოდ პირისა და რიცხვის მიხედვით განსხვავე- ბულ ფორმებს, მწკრივი ჰქვია. ✓ ქართულში 11 მწკრივია.	ვხატავ ხატავ ხატავს	ვხატავთ ხატავთ ხატავენ

1. ანმყო
2. უწყვეტელი
3. ანმყო კავშირებითი
4. მყოფადი
5. ხოლმეობითი
6. მყოფადის კავშირებითი
7. წყვეტილი
8. მეორე კავშირებითი
9. პირველი თურმეობითი
10. მეორე თურმეობითი
11. მესამე კავშირებითი

გახსოვდეთ!

ზმნურ ფორმათა წარმოებისა და სინტაქსურ თავისებურებათა გათვალისწინებით მწკრივები ლაგდება სამ ჯგუფად, რომლებსაც სერიებს ვეძახით.

✓ ქართულში სამი სერიაა - პირველი, მეორე, მესამე.

✓ პირველ სერია იყოფა ორ წრედ - ანმყო წრედ და მყოფადის წრედ.

I სერია

• ანმყო წრე

ანმყო

უწყვეტელი

ანმყო კავშირებითი

• მყოფადის წრე

მყოფადი

ხოლმეობითი

მყოფადის კავშირებითი

II სერია

წყვეტილი

II კავშირებითი

III სერია

I თურმეობითი

II თურმეობითი

III კავშირებითი

გახსოვდეთ!

ზმნის ფორმაცვალებას მწკრივების მიხედვით უღლება ჰქვია.

პირველი სერია				
ანმყოს წრე				
1	ანმყო	რას ვშერები?	ვწერ,	ვთბები
2	უნყვეტელი	რას ვშერებოდი?	ვწერდი,	ვთბებოდი
3	ანმყოს კავშირებითი	რას ვშერებოდე?	ვწერდე,	ვთბებოდე
მყოფადის წრე				
4	მყოფადი	რას ვიზამ?	დავწერ,	გავთბები
5	ხოლმეობითი	რას ვიზამდი?	დავწერდი,	გავთბებოდი
6	მყოფადის კავშირებითი	რას ვიზამდე?	დავწერდე,	გავთბებოდე
მეორე სერია				
7	წყვეტილი	რა ვქენი?	დავწერე,	გავთბი
8	II კავშირებითი	რა ვქენა?	დავწერო,	გავთბე
მესამე სერია				
9	I თურმეობითი	რა მიქნია?	დამწერია,	გავმთბარვარ
10	II თურმეობითი	რა მექნა?	დამწერა,	გავმთბარიყავი
11	III კავშირებითი	რა მექნას?	დამწეროს,	გავმთბარიყო

※ მიუქციეთ ყურადღება:

ყველა მწკრივს თავისი კითხვა აქვს. მათს უმრავლესობას აქვს მწკრივის ნიშანი. პირველი სერიის ზოგიერთ მწკრივში ზმნას -დ ან -ოდ ბოლოსართი დაერთვის, რომელთაც სავრცობს უწოდებენ.

პირველი სერია					
		კითხვა	ნიშუმი	სავრცობი	მწკრივის ნიშანი

ანამკოს წრე					
1	ანამკო	რას ვშვრები?	ენერ, ვთბებ-ი		ფ; -ი (ერთ- პირიანი ზმნების მხოლოდ I და II პირის ფორმებთან)
2	უნყვეტელი	რას ვშვრებოდი?	ენერ-დ-ი, ვთბებ-ოდ-ი	ოდ/დ	-ი (მხოლოდ I და II პირის ფორმებთან)
3	ანამკოს კავშირებითი	რას ვშვრებოდე?	ენერ-დ-ე, ვთბებ-ოდ-ე	ოდ/დ	-ე

მყოფადის წრე					
4	მყოფადი	რას ვიზამ?	დავენერ, გავთბებ-ი		ფ; -ი (ერთ- პირიანი ზმნების მხოლოდ I და II პირის ფორმებთან)
5	ხოლმეობითი	რას ვიზამდი?	დავენერ-დ-ი, გავთბებ-ოდ-ი	ოდ/დ	-ი (მხოლოდ I * და II პირის ფორმებთან)
6	მყოფადის კავშირებითი	რას ვიზამდე?	დავენერ-დ-ე, გავთბებ-ოდ-ე	ოდ/დ	-ე

მეორე სერია					
7	წყვეტილი	რა ექენი?	დავენერ-ე, გავთბ-ი ვუთხარ		-ე/-ი/ფ
8	II კავშირებითი	რა ექნა?	დავენერ-ო, გავთბ-ე ვუთხრა		ა/ე/ო

მესამე სერია					
9	I თურმეობითი	რა მიქნია?	დამენერია, გავმთბარეარ		
10	II თურმეობითი	რა მექნა?	დამენერა, გავმთბარიყავ(ი) მოვფარებ-ოდ-ი		
11	III კავშირებითი	რა მექნას?	დამენერ-ო-ს, გავმთბარიყო მოვფარებ-ოდ-ე		

III სერიის მწკრივთა ფორმების მართლწერისათვის

ორპირიანი ვნებითი გვარის ზმნები II თურმეობითში (კითხვა: რა მექნა?) უნდა იხმარებოდეს -ოდ დაბოლოებით.	სწორია: გავჩენოდი დავდგომოდი გავზრდოდი	არასწორია: გავჩენიყავ დავდგომიყავ გავზრდიყო
I თურმეობითში (რა მიქნია?) ერთპირიანი ვნებითი გვარის ზმნების I სუბიექტური პირის ფორმაში ვ თავსართიც უნდა იყოს წარმოდგენილი და „ვარ“ მეშველი ზმნაც.	გავზრდილვარ ავლევებულვარ	გავზრდილვარ ალევებულვარ
II თურმეობითში (რა მექნა?) ვ თავსართი წარმოდგენილია მიმღებობური ნაწილის წინ, მაგრამ იგი არა აქვს მეშველ ზმნას.	დავმდგარიყავი ვყოფილიყავი	დამდგარიყავი დამდგარიყავი ყოფილიყავი ყოფილიყავი
-ავ და -ამ თემისნიშნის ზმნებს თემის ნიშნები აუცილებლად გადაჰყვებათ I თურმეობითში (კითხვა: რა მიქნია?).	დამიხატავს გამითიბავს დამიკეტავს დამირეკავს დამირტყამს მითქვამს	დამიხატია გამითიბია დამიკეტია დამრეკია დამირტყია მითქვია

მწკრივში მონაცვლე ზმნები

ცნება	განმარტება	ნიმუში
მწკრივში მონაცვლე ზმნა	მწკრივში მონაცვლეა ზმნა, რომელსაც აკლია რომელიმე მწკრივი ან მთელი სერია და მათ შესაესებად იყენებს სხვა ზმნას.	არის- იქნება- იყო ეუბნება- იტყვის - თქვა შვრება-იზამს-ქნა

თემა. თემის ნიშანი

ცნება	განმარტება	თემის ნიშნები
თემა	ზმნის იმ ნაწილს, რომელიც საერთოა I სერიის ყველა მწკრივისთვის ან II სერიის ყველა მწკრივისათვის, თემა ჰქვია. ზმნური ფორმის იმ ნაწილს, რომელიც განასხვავებს I სერიის თემას II სერიის თემისაგან თემის ნიშანი ეწოდება.	-ი (ვთლ-ი) -ავ (ვხატ-ავ) -ამ (ვსვ-ამ) -ებ (ვაკეთ-ებ) -ობ (ვამაყ-ობ) -ემ (მივც-ემ) -ევ (ვანგრ-ევ) -ოფ (ვყ-ოფ)

ზმნა შეიძლება იყოს

ერთთემიანი

ორთემიანი

ერთთემიანია ზმნა, რომელსაც პირველსა და მეორე სერიაში ერთი და იგივე თემა აქვს.			ვწერ, ვჭამ, ვქსოვ
I სერია	თემა	თემის ნიშანი	
ვ- წერ	წერ	Ø	
ვ- წერ -დ-ი	წერ	Ø	
ვ- წერ -დ-ე	წერ	Ø	
და-ვ- წერ	წერ	Ø	
და-ვ- წერ -დ-ი	წერ	Ø	
და-ვ- წერ -დ-ე	წერ	Ø	
II სერია			
და-ვ- წერ -ე	წერ	Ø	
და-ვ- წერ -ო	წერ	Ø	

ორთემიანია ზმნა, რომელსაც პირველსა და მეორე სერიაში სხვადასხვა თემა აქვს.	ვხატავ/დავხატე ვწმენდ/ვწმინდე
---	----------------------------------

ორთემიანია	ზმნა, რომელიც I სერიის მწკრივებში თემის ნიშანს შეიცავს, ხოლო მეორე სერიის მწკრივებში ამ ნიშნის გარეშეა წარმოდგენილი. ✓ ქართულ ზმნათა უმრავლესობა ორთემიანია.	ვხატავ ვხატე
	ხმოვანმონაცეულ (ფუძედრეკადი) ზმნა, რომლის ფუძის ე ხმოვანი II სერიის მწკრივებში შეიცვლება ი ხმოვნით.	ვდრეკ ვდრიკე
	✓ ხმოვანმონაცეულა -ევ და -ენ სუფიქსიანი ზმნებიც.	დავადგენ დავადგინე ვირჩევ ავირჩი(ვ)ე

ორთემიანი თემისნიშნის ზმნა

I სერია			თემა	თემის ნიშანი
ვ-	ხატ-ავ		ხატავ	-ავ
ვ-	ხატ-ავ	-დ-ი	ხატავ	-ავ
ვ-	ხატ-ავ	-დ-ე	ხატავ	-ავ
და-ვ-	ხატ-ავ		ხატავ	-ავ
და-ვ-	ხატ-ავ	-დ-ი	ხატავ	-ავ
და-ვ-	ხატ-ავ	-დ-ე	ხატავ	-ავ
II სერია				
და-ვ-	ხატ	-ე	ხატ	∅
და-ვ-	ხატ	-ო	ხატ	∅

ორთემაიანი ხმოვანმონაცვლე ზმნა

I სერია			თემა	თემის ნიშანი
3-	დრეკ		დრეკ	∅
3-	დრეკ	-დ-ი	დრეკ	∅
3-	დრეკ	-დ-ე	დრეკ	∅
გა-ვ-	დრეკ		დრეკ	∅
გა-ვ-	დრეკ	-დ-ი	დრეკ	∅
გა-ვ-	დრეკ	-დ-ე	დრეკ	∅
II სერია				
გა-ვ-	დრიკ	-ე	დრიკ	∅
გა-ვ-	დრიკ	-ო	დრიკ	∅

თემის ნიშანთა მართლწერა

თუ საწყისი ვა მარცვალზე ბოლოვდება, თემის ნიშანია -ავ. ✓ გამონაკლისია შთანთქმა, რომლის პირიანი ფორმა -ავ სუფიქსიანი იქნება და არა: -ამ სუფიქსიანი.	საწყისი: ბარვა ხატვა	ზმნის პირიანი ფორმა: ვბარავ ვხატავ
	სწორია: შთანთქავს	არასწორია: შთანთქამს
თუ საწყისი მა მარცვალზე ბოლოვდება, თემის ნიშანია -ამ.	საწყისი: დარტყმა დადგმა	ზმნის პირიანი ფორმა: ვდარტყამ ვადგამ

ერთთემიან ზმნას თემის ნიშანი არ დაერთვის.	სწორია:	არასწორია:
	კვეთს კვეცს ტეხს ჩეხს ჭექს ხეთქს იხვეჭს ჩეჩს ილეღს ყუფს წერს ხეწს...	კვეთავს/ კვეთამს კვეცავს/კვეცამს ტეხავს/ ტეხამს ჩეხავს/ ჩეხამს ჭექავს/ჭექამს ხეთქავს/ხეთქამს იხვეჭავს/იხვეჭამს ჩეჩავს/ჩეჩამს ილეღავს/ილეღამს ყუფავს/ყუფამს წერავს/წერამს ხეწავს/ხეწამს
თემის ნიშანი არ დაერთვის ორთემიან ხმოვანმონაცვლე (ფუძედრეკად) ზმნებს.	კრეფს წყვეტს ბრეცს გრეხს კბეჩს კმენდს წმენდს ცვეთს	კრიფავს წყვიტავს ბრეცავს/ბრიცავს გრეხავს/გრიხავს კბეჩავს/კბიჩავს კმენდავს/კმინდავს წმენდავს/წმინდავს ცვეთავს/ცვითავს
აუცილებელია -ავ თემის ნიშნის ხმარება შემდეგ ორთემიან ზმნებთან:	ბერტყავს თიბავს კენკავს კეტავს კეცავს ლესავს ლენავს პენტავს ჟეჟავს რეცხავს ფეთქავს ქექავს წალეკავს წენავს ჭედავს ხეხავს ხოცავს კვებავს წვეთავს რეკავს...	ბერტყს თიბს კენკს კეტს კეცს ლესს ლენს პენტს ჟეჟს რეცხს ფეთქს ქექს წალეკს წენს ჭედს ხეხს ხოცს კვებს წვეთს რეკს...

-ავ თემის ნიშნის ნაცვლად ზოგჯერ შეცდომით -ამ-ს ხმარობენ.	სწორია:	არასწორია:
	ვხატავ ვბარავ ვთიბავ	ვხატამ ვბარამ ვთიბამ
-ამ თემის ნიშნის ნაცვლად ზოგჯერ შეცდომით -ავ-ს ხმარობენ.	ვსვამ ვაბამ ვარტყამ	ვსვავე ვაბავე ვარტყავე
-ავ და -ამ თემისნიშნიან ზმნებს -ავ და -ამ თემის ნიშნები I თურმეობითშიც გადაჰყვებათ (კითხვა: რა უქნია?).	დაუხატავს გაუბამს	დაუხატია გაუბია
-ებ თემის ნიშნის ნაცვლად ზოგჯერ შეცდომით -ობ-ს ხმარობენ.	ჭიკჭიკებს სრიალებს	ჭიკჭიკობს სრიალობს
-ობ თემის ნიშნის ნაცვლად ზოგჯერ შეცდომით -ოფ-ს ხმარობენ.	ჩავანყობ ვამაყოფ	ჩავანყოფ ვამაყოფ

ცოცხალ მეტყველებაში ძალზე გავრცელებულია რამდენიმე -ებ თემისნიშნიან ზმნასთან -ობ თემისნიშნიანი ფორმების პარალელური გამოყენება. მათგან სწორ ფორმებად მიიჩნევა -ებ- თემის ნიშნიანი ფორმები.	სწორია:	არასწორია:
	იღებს	ღებულობს

გახსოვდეთ!	სწორია:	არასწორია:
	იცვამს იბრძვის ეუბნება შეებმება	იცმევს ბრძოლობს ეუბნევა შეებმევა

დაუშვებელია -ავ და -ამ თემის ნიშნების აღრევა. სისწორის შემონახვა შეიძლება სანყისებით, სადაც ყოველთვის შენარჩუნებულია თემისნიშნისეული ვ და მ თანხმოვნები.	სანყისი:	სწორია:	არასწორია:
	ბარვა	ვბარავ	ვბარამ
	დარტყმა	ვარტყამ	ვარტყავ
	სმა	ვსვამ	ვსვავე
	დადგმა	დავდგამ	დავდგავ

უთემისნიშნო ზმნებს სანყისის დაბო- ლოებად მხოლოდ -ა აქვთ.	სანყისი:	სწორია:	არასწორია:
	ტება	ტებს	ტებავს
	ყეფა	ყეფს	ყეფავს
	ჩება	ჩებს	ჩებავს
	მოხვეჭა	მოიხვეჭს	მოიხვეჭავს

ზმნის ფუძე, ძირი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ძირი	ზმნის უაფიქსო ნაწილს ძირი ჰქვია.	კერ-ავ-ს; მი-ღ-ებ-ა.
ფუძე	ზმნის იმ ნაწილს, რომელსაც ჩამოშორე- ბული აქვს პირისა და რიცხვის ნიშნები, ფუძე ჰქვია. ✓ ზოგჯერ ზმნის ფუძე, ძირი და თემა ერთი და იგივეა.	ვ-ამბობ-თ ხატავდ-ნენ
		ვ-წერ-თ

გვარი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
გვარი	გვარი არის ზმნის ფორმა, რომელიც გვიჩვენებს, თუ როგორია ურთიერთობა სუბიექტურ პირსა და ზმნით აღნიშნულ მოქმედებას შორის.	ადულებს ის მას დუღდება ის დულს ის

გვარი		
მოქმედებითი	ვნებითი	საშუალო
	დინამიკური	საშუალო- მოქმედებითი
	სტატიკური	საშუალო- ვნებითი

მოქმედებითი გვარი	სუბიექტი მოქმედებს პირდაპირ ობიექტზე, პირდაპირი ობიექტი განიცდის სუბიექტის მოქმედებას.	აგორებს ის მას
ენებითი გვარი	სუბიექტი თვითონ განიცდის მოქმედებას.	გორდება ის
საშუალო გვარი	სუბიექტი „მოქმედებს“, მაგრამ არ მოეპოვება სამოქმედო პირდაპირი ობიექტის სახით და არც ის ჩანს, რომ თვითონ განიცდის მოქმედებას.	გორავს ის

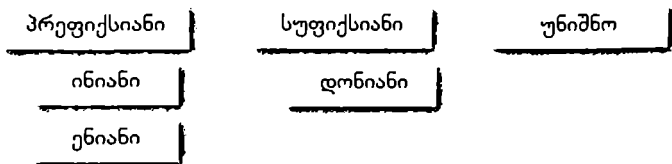
მოქმედებითი გვარის ზმნა გარდამავალია (შეიწყობს პირდაპირ ობიექტურ პირს). ✓ მოქმედებითი გვარის ზმნა შეიძლება იყოს ორ- ან სამპირიანი.	კითხულობს ანა წიგნს. წაიკითხა ანამ წიგნი. უკითხავს ანა შვილს წიგნს.
ენებითი გვარის ზმნა გარდაუვალია (არ შეიწყობს პირდაპირ ობიექტურ პირს). ✓ ენებითი გვარის ზმნა შეიძლება იყოს ერთ- ან ორპირიანი.	ყინული დნება. ვარდი ჭკნება. მზე მთას ეფარება.
საშუალო გვარის ზმნა გარდაუვალია (არ შეიწყობს პირდაპირ ობიექტურ პირს). ✓ საშუალო გვარის ზმნა შეიძლება იყოს ერთ- ან ორპირიანი.	ბურთი დაგორავს. კაცი ცხოვრობს. უმძიმს კაცს განშორება.

ენებითი და საშუალო გვარის ზმნა ორივე გარდაუვალია. იმისათვის, რომ გავიგოთ ზმნის ფორმა ენებითა თუ საშუალო, უნდა დავუსვათ კითხვა რას შერება? ✓ თუ გარდაუვალი ზმნა ა სუფიქსზე დაბოლოვდება, ის ენებითი გვარის იქნება, ✓ თუ გარდაუვალი ზმნა ს-ზე დაბოლოვდება, ის საშუალო გვარის იქნება.	თბება, დნება, ჭკნება. ცხოვრობს, ტირის, ზის.
--	--

საშუალო გვარის ზმნებში გამოიყოფა ორი ჯგუფი:	საშუალო-მოქმედებითი (შეენწყობა ბრუნვაცვლებადი სუბიექტი)	ცხოვრობს ის იცხოვრა მან
	საშუალო-ენებითი (შეენწყობა ბრუნვაცვლელი სუბიექტი)	ზის ის იჯდა ის

ენებითი გვარის ზმნებში გამოიყოფა ორი ჯგუფი	დინამიკური	გამოხატავს მოქმედების მსვლელობას, პროცესს.	ეფინება
	სტატიკური	გამოხატავს მოქმედების შედეგს, უძრავ მდგომარეობას.	აფენია

დინამიკური ვნებითი

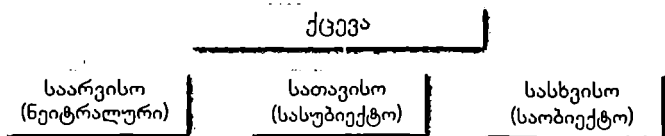
წარმოების მიხედვით დინამიკური ვნებითი სამგვარია	პრეფიქსიანი	ინიანი	ი-მალება ის
		ენიანი	ე-მალება ის მას
	სუფიქსიანი	დონიანი	შავ-დ-ება ის
	უნიშნო	∅	თბება ის

※ მიაქციეთ ყურადღება!

ზმნისწინიან ზმნათა პრეფიქსიან ვნებითებში შეიძლება ორმა ერთნაირმა ხმოვანმა (ე ან ი) მოიყაროს თავი.	მი-ი-პარება ის შე-ე-გება ის მას
სუფიქსიან ვნებითში შეიძლება, ერთმანეთის გვერდით ორი დ აღმოჩნდეს.	მშვიდ-დ-ება ის

ქცევა

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ქცევა	ქცევა არის ზმნის კატეგორია, რომელიც გამოხატავს, როგორია კუთვნილებით-დანიშნულებითი ურთიერთობა სუბიექტსა და ობიექტს შორის ან ობიექტებს შორის.	ამზადებს იმზადებს უმზადებს

მოქმედი- ბითი გვა- რის ზმნას სამი ქცევა აქვს:	საარვისო (ნეიტრალური)	ნიშანი: ა-; Ø	არ მიგვითითებს, თუ ვისია ან ვის- თვის არის დანიშ- ნული პირდაპირი ობიექტი.	ა-შენებს ის მას ლებავს ის მას
	სათავისო (სასუბიექტო)	ნიშანი: ი- (სამივე პირში)	გამოხატავს, რომ პირდაპირი ობიექ- ტი სუბიექტისაა ან სუბიექტისათვის არის დანიშნული.	ვ-ი-შენებ მე მას ი-შენებ შენ მას ი-შენებს ის მას
	სასხვისო (საობიექტო)	ნიშანი: ი-; (როცა ირ. ობიექტი I და II პირშია) უ- (როცა ირ. ობიექტი III პირშია)	გვიჩვენებს, რომ პირდაპირი ობიექ- ტი ეკუთვნის ირიბ ობიექტს ან მისთვის არის დანიშნული.	მ-ი-შენებს ის მე მას გ-ი-შენებს ის შენ მას უ-შენებს ის მას მას

სათავისო ქცევას ნიშანი ი- აქვს ზმნის სამივე პირში, ხოლო სას- ხვისო ქცევის ზმნას ნიშანი ი- მოუღდის, როცა ირიბი ობიექტი I და II პირშია, ხოლო, როცა ირიბი ობიექტი III პირშია, მას ენაც- ვლება ნიშანი - უ.	საარვისო	ვ-ი-კეთებს მე მას ი-კეთებ შენ მას ი-კეთებს ის მას
	სასხვისო	მ-ი-კეთებს ის მე (O ₁) მას გ-ი-კეთებს ის შენ (O ₂) მას უ-კეთებს ის მას (O ₃) მას

გარდაუვალ ზმნას ორი ქცევა აქვს	საარვისო (ნეიტრალური)	ნიშანი: Ø	თენდება, შრება, კეთდება.
	სასხვისო (საობიექტო)	ნიშანი: ი-; უ-	მ-ი-თენდება, მ-ი-შრება, მ-ი-კეთდება; გ-ი-თენდება, გ-ი-შრება, გ-ი-კეთდება; უ-თენდება, უ-შრება, უ-კეთდება.

ზმნისწინისეული და ძირისეული ხმოვნების ქცევის ნიშნებთან ერთად ხმარებისას ზმნაში ორმა ან სამმა ერთნაირმა ბგერამ შეიძლება მოიყაროს თავი.	ააშენებს ის მას დააარსა მან ის მიითვისა მან ის გაუუმჯობესა მან მას ის
---	---

※ მიაქციეთ ყურადღება:

ქცევის ფორმები ზმნას მარტო პირველი და მეორე სერიის მწკრივებში აქვს.	
ზმნათა ერთი ნაწილი უქცეოა.	იცის, აქვს, ჰყავს, უყვარს, ჰგონია...

კონტაქტი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
კონტაქტი	ზმნის ფორმას, რომელიც გვიჩვენებს, სუბიექტი უშუალოდ მოქმედებს პირდაპირ ობიექტზე თუ სხვა პირის მეშვეობით, კონტაქტი ჰქვია.	აშენებს ის მას აშენებინებს ის მას მას

კონტაქტი

უშუალო

შუალობითი

უშუალო კონტაქტი	უშუალო კონტაქტის ფორმა აღნიშნავს, რომ სუბიექტი სხვა პირის დაუხმარებლად მოქმედებს პირდაპირ ობიექტზე. ✓ უშუალო კონტაქტის ფორმები ძირითადად ორპირიანია, იშვიათად სამპირიანია.	უშუალო კონტაქტს ნიშანი არ აქვს	ვაშენებ მე სახლს; დავხატე მე სურათი; ვთლი მე ფანქარს; ვწერ მე მას წერილს.
შუალობითი კონტაქტი	შუალობითი კონტაქტის ფორმა აღნიშნავს, რომ სუბიექტი პირდაპირ ობიექტზე ირიბი ობიექტის მეშვეობით მოქმედებს. ✓ შუალობითი კონტაქტის ფორმები ყოველთვის სამპირიანია.	შუალობითი კონტაქტის ნიშნები: -ინ; -ევი.	ვაშენებ-ინ-ებ მე ძმას სახლს; ვახატე-ინ-ებ მე შვილს სურათს; ვათლ-ევი-ებ მე ბავშვს ფანქარს.

გახსოვდეთ!

კონტაქტი ძირითადად გარდამავალ (მოქმედებითი გვარის) ზმნას აქვს.

შუალობითი კონტაქტის ფორმებში -ინ და -ევი მანარმოებული სრულად უნდა დაიწეროს.	სწორია: ანერინებს აბარვინებს აშლევიწებს აკვლევიწებს დაანწრინა დაალაგებინა	არასწორია: ანერიებს აბარვიებს აშლევიებს აკვლევიებს დაანწრია დაალაგებია
---	---	--

დამახსოვრეთ ზოგიერთი ძნელად გამოსათქმელი ან ხშირად არასწორი ფორმით ხმარებული ზმნის სწორი ფორმა:

სწორია:	არასწორია:
ილწწის	ილწწის
წწრწის	წწრწის
დაამახსოვრდება	დახსომდება
გაუხარდა	გაეხარდა
შეეწინდა	შეეწინა
თანაუგრძნობ / თანამიგრძნობს	ვუთანაგრძნობ/მითანაგრძნობს
ძალმძის	მძალმძის
ძალგძის	გძალუძთ
ძალუძს	ძალუცს
შეერვიწწენ	შეერვიწ
შეეწვიწწენ	შეეწვიწწენ
დაეწწვიწწენ	დაეწწვიწ
მოეხვიწწენ	მოეხვიწ
იწწოდა	იწწოდა
ილტვოდა	ილტვოდა/ივლტვოდა
ეკვროდა	ეკვროდა
იძვროდა	იძვროდა
ამოვაძვრე	ამოვაძვრე
დავაძვრე	დავაძვრე
დავანყვე	დავანყვე
გამოვაცხვე	გამოვაცხვე
ჩავაქვრე	ჩავაქვრე
შევამკე	შევამკვე
გავშრე	გავაშვრე
დავაცხვრე	დავაცხვრე
ავტომანქანა მყავს	ავტომანქანა მაქვს
მაგალითი მომყავს	მაგალითი მომაქვს
უზრუნველყოფილ იქწწეს	უზრუნველყოფილ იქწწას
წარმოდგეწწილ იქწწეს	წარმოდგეწწილ იქწწას

სახელზმნა

ცნება	განმარტება	ნიმუში
სახელზმნა	ისეთ სიტყვას, რომელსაც სახელის ნიშნებიც აქვს და ზმნისაც, სახელზმნა ჰქვია.	წერა კითხვა დანეროლი ნამკითხველი

სახელზმნა

საწყისი

მიმღობა

საწყისი	ზმნის უპირო ფორმა, რომელიც გამოიყენება არსებითი სახელის ფუნქციით.	წერა, შენება, ხტომა.
მიმღობა	ზმნის უპირო ფორმა, რომელიც გამოიყენება ზედსართავი სახელის ფუნქციით.	დამწერი, დასაწერი დანეროლი, დაუწერელი

საწყისის მანარმოებელია სუფიქსი -ა.	ჭრ-ა, ხატვ-ა.
ზოგ საწყისს -ა ნიშნის წინ უჩნდება -ოლ-, -ომ-, -ნ სუფიქსები.	ქრ-ოლ-ა, დგ-ომ-ა, თხოვ-ნ-ა.
გვაქვს -ილ სუფიქსით მანარმოები საწყისებიც.	ტირ-ილ-ი, სიხარ-ულ-ი, ქუხ-ილ-ი.
გვაქვს სხვაგვარად მანარმოები საწყისებიც.	ლოდინი

საწყისის მართლწერა

უთემისნიშნო ზმნების საწყისში -ავ თემისნიშნისეული ვ თანხმოვანი არ უნდა დაიწეროს.	სწორია: ჩება ტება ყეფა ქროლა	არასწორია: ჩეხვა ტეხვა ყეფვა ქროლვა
სიტყვები: ქეიფი, ლალატი, ყოყმანი, ლოდინი და სხვ. თვითონ საწყისებია და არ საჭიროებენ თემის ნიშნის დამატებას.	ქეიფი ლალატი ყოყმანი ლოდინი	ქეიფობა ლალატობა ყოყმანობა ლოდნა

ზმნებისათვის არწევს, შეეჯიბრება, შეახრჩო- ლებს საწყისი არის რწევა, შეჯიბრება, შეხრჩო- ლება.	სწორია: რწევა შეჯიბრება შეხრჩოლება	არასწორია: რწება შეჯიბრი შეხრჩოლევა
---	---	--

დაიმახსოვრეთ ზოგიერთი საწყისის სწორი ფორმა!	სწორია:	არასწორია:
	დაღლა განსჯა გაძარცვა ძარცვა ძარცვა-გლეჯა თრთოლა მტრობა ქროლა წერთნა	დაღალევა განსჯა გაცარცვა ცარცვა ცარცვა-გლეჯა/გლეჯვა თრთოლევა მტერობა ქროლევა წრთენა

მიმღეობა

მოქმედებითი გვარის მიმღეობა	ვნებითი გვარის მიმღეობა	საშუალო გვარის მიმღეობა
-----------------------------------	----------------------------	----------------------------

მოქმედებითი გვარის მიმღეობა	მიუთითებს მოქმედ საგანზე.	გამკეთებელი მშენებელი დამკვეთი
ვნებითი გვარის მიმღეობა	გამოხატავს სამოქმედო საგნის მდგომარეობას.	აშენებული მოტანილი დანერილი დასანერი
საშუალო გვარის მიმღეობა	მიგვითითებს ისეთ მოქ- მედზე, რომელთანაც სამოქმედო საგანი არ იგულისხმება.	მწუხარე მობიბინე მტირალი

მოქმედებითი გვარის მიმლეობას აწარმოებს	მ - თავსართი	მ-კერავი
	მ-ელ თავსართ-ბოლოსართი	მ-შენებ-ელ-ი
	მა-ელ თავსართ-ბოლოსართი	და-მა-არსებ-ელ-ი
	მ-არ (დისიმილაციით მ-ალ)- თავსართ-ბოლოსართი ✓ ამგვარ მიმლეობებს არსებითი სახელის მნიშვნელობა აქვთ მოპოვებული.	მ-ხატვ-არ-ი მ-წერ-ალ-ი

გახსოვდეთ!	სწორია:	არასწორია:
	შე-მ-მართვ-ელ-ი მო-მ-ჯადოებ-ელ-ი მ-შველ-ელ-ი შე-მ-ცოდვ-ელ-ი	შემმართავი მომჯადოები მშველი შემცოდავი
გახსოვდეთ!	მცოცავი შემგნები შემტყობი სულთამხუთავი	მცოცველი შემგნებელი შემტყობელი სულთამხუთველი

ვნებითი გვარის მიმლეობის ფორმათა წარმოება სამგვარი.	პრეფიქსული: ნა-; უ-; სა-.	ნა-კეთები უ-ნახავი ნა-სა-ლები
	სუფიქსური: -ილ; -ულ.	დანერ-ილ-ი გალექს-ილ-ი დახატ-ულ-ი
	პრეფიქსულ-სუფიქსური: უ-ელ; სა-ელ; მ-არ.	გა-უ-კეთებ-ელ-ი გა-სა-კეთებ-ელ-ი და-მ-ჭკნ-არ-ი

ვნებითი გვარის მიმლეობას აქვს ორი დრო	წარსული	დანერვილი
	მომავალი	დასაწერი

გავრცელებულ -ილ და -ულ სუფიქსიან პარალელურ ფორმათაგან მართებუ- ლია -ილ სუფიქსიანი ფორმები.	სწორია: გალექსილი აბურძგნილი შეფუთნილი	არასწორია: გალექსული აბურძგნული შეფუთნული
---	---	--

საშუალო გვარის მიმღეობას ანარმოებს	მ- თავსართი	მ-ცურავი მ-ბრწყინავი
	მ-არ (დისიმილაციით მ-ალ) თავსართ-ბოლოსართი	მ-ძინ-არ-ი მ-ტირ-ალ-ი
	მ-არე (დისიმილაციით მ-ალე) თავსართ-ბოლოსართი	მ-დუმ-არ-ე მ-ხურვ-ალ-ე
	მო-ე თავსართ-ბოლოსართი	მო-ბიბინ-ე მო-თამაშ-ე

საშუალო გვარის მიმღეობათაგან დრო გარჩეული აქვს სულა ზმნი-საგან ნაწარმოებ მიმღეობებს.	ახლანდელი	მომავალი (ვინც მოდის)
	წარსული	მოსული (ვინც მოვიდა)
	მომავალი	მოსასვლელი (ვინც მოვა)

გახსოვდეთ! რიცხვში მონაცვლე ზმნათა მნიშვნელობა გადმოჰყვებათ მათგან ნაწარმოებ სახელ ზმნებსაც.	
ერთზე ითქმის დამჯდარი, ბევრზე – დამსხდარი.	სკამზე ჩამომჯდარი კაცი; სკამზე ჩამომსხდარი კაცები.
ერთზე ითქმის გადაგდებული, ბევრზე – გადაყრილი.	მდინარეში გადაგდებული ქვა; მდინარეში გადაყრილი ქვები.
ერთზე ითქმის ჩავარდნილი, ბევრზე – ჩაცვენილი.	ორმოში ჩავარდნილი კაცი; გაჭირვებაში ჩაცვენილი ადამიანები.

კრებით სახელებთან რიცხვში მონაცვლე ზმნების მრავლობითის ფუძისაგან ნაწარმოები მიმღეობის ფორმები იხმარება.	სწორია: დამსხდარი ხალხი; გადაყრილი ნაგავი.	არასწორია: დამჯდარი ხალხი; გადაგდებული ნაგავი.
---	---	---

მ-ზე დაწყებული ზმნისაგან მ თავ-სართით ნაწარმოებ მიმღეობაში ორი მ მოიყრის თავს.	მ-მართველი და-მ-მორჩილებელი
ზოგიერთ სახელზმნას ზმნისწინის ძველი და ახალი სახით ხმარება გან-სხვავებულ მნიშვნელობას აძლევს.	წასული (ბავშვი) – წარსული (დრო)
ზოგიერთ მიმღეობას გა- და და- ზმნისწინით განარჩევს ერთია საგა-ნი თუ ერთზე მეტი.	გათლილი(ფიცარი)/დათლილი(ფიც-რები); გაგზავნილი(წერილი)/დაგზავ-ნილი (წერილები); გარეცხილი (თეფში) /დარეცხილი (ჭურჭელი).

დაიმახსოვრეთ ზოგიერთი მიმღეობის სწორი ფორმა!	
სწორია:	არასწორია:
აბურძგნილი გავსებული დაღლილი ნასამართლევი შეცივებული გამომშრალი დაკიდებული მოუსყიდველი შესრულებული ნაჩხუბარი დამდურებული შეცოდებული საეჭვო სასაცილო მოსატყუებელი საცოდნელი	აბურძგნული გავსილი დაღალული ნასამართლები შეცივნილი გამომშრობილი დაკიდული მოუსყიდავი შენასრულები ნაჩხუბი ნამდურავი შენაცოდი საეჭველი საცინელი მოსატყვილებელი/მოსატყუარი საცოდნი /საცოდნარი/საცოდინარი

✱ მიაქციეთ ყურადღება!

პარალელური ფორმებია	დამშვენებული	დამამშვენებელი
	გამმრუდებული	გამამრუდებული
	გამმწვანებული	გამამმწვანებელი

ზმნიზედა

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ზმნიზედა (ზმნისართი)	ზმნიზედა (ზმნისართი) ჰქვია დამოუკიდებელი მნიშვნელობის მქონე ფორმაუცვლელ სიტყვას, რომელიც ზმნით აღნიშნულ მოქმედებას განსაზღვრავს დროსა და სივრცეში, ან გვიჩვენებს, რა ვითარებაში, რამდენჯერ და რა მიზნითა თუ მიზეზით ხდება მოქმედება. ✓ ზმნიზედა, როგორც წესი, ზმნას ახლავს (პირიანსაც და უპიროსაც), იშვიათად ზედსართავ სახელსაც.	გუშინ, იქ, ბევრად, ძალიან, იმიტომ... იქ წასვლა; ოდნავ ნითელი.

ზმნიზედის ჯგუფები შინაარსის მიხედვით

ზმნიზედა	ადგილის
	დროის
	ვითარების
	მიზეზის
	მიზნის
	ზომა-ოდენობისა და ჯერობის
	კითხვითი
	მიმართებითი

ზმნიზედის ჯგუფები	ნიმუშები
ადგილის	აქ, იქ, გარეთ, ზევით, ქვევით, უკან, წინ, იქითკენ, აქამდე, შინამდე....
დროის	ხვალ, ზედ, ახლა, გუშინ, შემდეგ, ხვალიდან, ზეგდან, ხვალამდე, ზეგამდე, დილამდე, დილიდან, საღამომდე...
ვითარების	ასე, ისე, უკეთ, ცუდად, ნელა...
მიზეზის	ამიტომ, მაგიტომ, იმიტომ
მიზნის	ამისთვის, მაგისთვის, იმისთვის
ზომა-ოდენობისა და ჯერობის	ამდენად, მაგდენად, იმდენად, მეტად, სრულიად, ერთიორად, ორჯერ, იმდენჯერ...
კითხვითი	სად? საიდან? საითკენ? სადამდე? როგორ? რისთვის? რამდენად? რამდენჯერ? როდის?
მიმართებითი (ინარმოება კითხვითისაგან ც ნაწილაკის დართვით).	სადაც, საიდანაც, საითკენაც, სადამდეც, როგორც, რისთვისაც, რამდენადაც, რამდენჯერაც, როდესაც.

პირველადი (ძირეული) და მეორეული ზმნიზედები

ზმნიზედა	პირველადი (ძირეული)	აქ, იქ, წინ, უკან, შინ, ზეგ...
	მეორეული	დღეს, კარგად, აქეთ...

პირველადია ზმნიზედა, რომელიც არ არის მიღებული სხვა მეტყველების ნაწილისაგან ან თვით ზმნიზედისაგან.	აქ, იქ, წინ, უკან, შინ, ზეგ...
მეორეულია ზმნიზედა, რომელიც მიღებულია სხვა მეტყველების ნაწილისაგან (უმეტესად, სახელების ან სახელზმნებისაგან) ან თვით ზმნიზედისაგან.	დღეს, კარგად, აქეთ...

მეორეული ზმნიზედების წარმოება

ბრუნვა	ნიმუში	
	უთანდებულო ზმნიზედა	თანდებულოანი ზმნიზედა
მიცემითი	დღეს, წელს, სალამოს, ძირს	შუაში, ბოლოში, გვერდზე
ნათესაობითი	წუხელის, ერთგზის, მრავალგზის	შინისკენ, ბოლოსკენ, თავისკენ
მოქმედებითი	ზევით, ქვევით, დილით, ღამით, ზაფხულობით	ქვევიდან, ზევიდან, გარედან, თავიდან, მაღლიდან
ვითარებითი	უცბად, უეცრად, კარგად, ცუდად, ჩქარა, მალა	აქამდე, ბოლომდე, სალამომდე

ხშირად ზმინიზედად გამოყენებულია სახელის ფუძე, უმეტესად გაორკეცებით.	ძლიერ, ნაკლებ, ნაჭერ-ნაჭერ, ქუჩა-ქუჩა, ფეხდაფეხ
ვითარებით ბრუნვაში დასმული ზედსართავი სახელი და მიმღეობა, რომლებიც ზმნას ახლავს, ზმნიზედაა	თეთრად ქათქათებს, შავად შეილება, დაუფიქრებლად მოიქცა, მოსაყვანად წავიდა

ზმნიზედებია -ივ და -ჯერ დართული სიტყვები.	მარჯვნივ, მარცხნივ, ირგვლივ, დაუყონებლივ, ორჯერ, ზოგჯერ...
---	--

ზმნიზედების მართლწერა

მოქმედებითი ბრუნვის ფორმისაგან ნაწარმოები ზმნიზედები -თ დაბოლოებით უნდა დაიწეროს.	სწორია: წინათ ქვემოთ ზემოთ აქეთ იქით გარეთ ეგრეთ უნებლიეთ	არასწორია: წინად ქვემოდ ზემოდ აქედ იქიდ გარედ ეგრედ უნებლიედ
✓ თ იწერება ალბათ სიტყვის. ბოლოს, რომელიც არაბულ-სპარსულიდან ნასესხები სიტყვაა.	ალბათ	ალბად

ვითარებითი ბრუნვის ფორმისაგან ნაწარმოები ზმნიზედები -დ დაბოლოებით უნდა დაიწეროს.	სწორია: კარგად ჩუმად უცბად წესიერად უქმად ბლომად გაისად მთლად ადვილად დაუფიქრებლად	არასწორია: კარგათ ჩუმათ უცბათ წესიერათ უქმათ ბლომათ გაისათ მთლათ ადვილათ დაუფიქრებლათ
ფუძეგაორკეცებული ზმნიზედები დეფისით იწერება.	სწორია: ალმართ-ალმართ ნელ-ნელა ნება-ნება ჩქარ-ჩქარა უჯრა-უჯრა ნაპირ-ნაპირ	არასწორია: ალმართალმართ ნელწელა ნებაწება ჩქარჩქარა უჯრაუჯრა ნაპირნაპირ
დეფისით იწერება გაორკეცებული ზმნიზედები, აგრეთვე სხვადასხვა ფუძისა თუ ზმნიზედის უკავშიროდ შეერთებით მიღებული ზმნიზედები.	სწორია: უკან-უკან მალლა-მალლა ზამთარ-ზაფხულ აქა-იქ აქეთ-იქით გაღმა-გამოღმა	არასწორია: უკანუკან მალლამალლა ზამთარზაფხულ აქაიქ აქეთიქით გაღმაგამოღმა

※ მიაქციეთ ყურადღება!

ერთად იწერება შერწყმული ზმნიზედები:	სწორია:	არასწორია:
	ყოველდღე მუდამდღე დიდხანს ყოველნაირად მარადჟამს ნარამარა გუშინნინ	ყოველ დღე მუდამ დღე დიდ ხანს ყოველ ნაირად მარად ჟამს ნარა-მარა გუშინ წინ
ცალ-ცალკე იწერება:	წლიდან წლამდე დღითი დღე თვიდან თვემდე...	წლიდანწლამდე/ წლიდან-წლამდე დღითიდღე/დღითი-დღე თვიდანთვემდე/თვიდან-თვემდე

※ მიაქციეთ ყურადღება!

ზოგიერთი ზმნიზედა ხშირად თანდებულის მნიშვნელობით იხმარება. ასეთ შემთხვევაში ის სახელის ნათესაობით ან მიცემითი ბრუნის ფორმას ახალავს და არა ზმნას.	სახლის წინ, სახლის გარშემო, სახლის აქეთ, სახლს უკან, ხის ქვეშ, ხის ირგვლივ ...
დააკვირდით:	სტუმარმა ირგვლივ მიმოიხედა (ირგვლივ ზმნიზედაა). ხის ირგვლივ ბავშვები დარბოდნენ (ირგვლივ თანდებულია).

კავშირი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
კავშირი	ფორმაუცვლელი დამხმარე მეტყველების ნაწილი, რომელიც აერთებს წინადადების ორ წევრს ან ორ წინადადებას.	და, თუ, მაგრამ, რომ, რათა, ანუ...

კავშირი

მაერთებელი

მაქვემდებარებელი

მაერთებელი კავშირი	აერთებს ორ ერთგვარ წევრს ან ორ ერთმანეთის მიმართ თანასწორ წინადადებას.	და, თუ, ან...ან, ხან...ხან, ანუ, გინდ, თუნდ, ესე იგი...
მაქვემდებარებელი კავშირი	აერთებს ორ ისეთ წინადადებას, რომელთაგან ერთი მთავარია და მეორე დამოკიდებული.	რომ, რათა, თუ, რაკი, იმიტომ რომ, თუმცა, თუკი, თუნდ...

※ მიაქციეთ ყურადღება:

თუ მაერთებელი კავშირიც არის და მაქვემდებარებელიც.	მაერთებელია, როცა აერთებს ორ ერთგვარ წევრს.	ქალი თუ ბავშვი, დიდი თუ პატარა – ყველა აქ მოსულიყო.
	მაქვემდებარებელია, როცა აერთებს მთავარ და დამოკიდებულ წინადადებას.	ნატო ვერ მიხვდა, თუ რა უნდა გაეკეთებინა.

ნაწილაკი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ნაწილაკი	ფორმაუცვლელი დამხმარე მეტყველების ნაწილი, რომელიც დაერთვის ამა თუ იმ სიტყვას ან მთელ წინადადებას და მნიშვნელობის თვალსაზრისით სხვა ელფერს აძლევს მას.	-ც, -ოდე, -ვე, -ლა, ნუთუ, განა, თურმე, ხოლმე

ნაწილაკი

შერწყმული ნაწილაკი

ცალკე მდგომი ნაწილაკი

შერწყმული ნაწილაკებია:	-ოდე, -ც, - ვე, -ლა, -მე, -მეთქი, -თქო...
ცალკე მდგომი ნაწილაკებია:	არ, ვერ, ნუ, ხომ, გინა, ნუთუ, თურმე, ხოლმე...

ნაწილაკთა ჯგუფები

1	კითხვითი ნაწილაკები	ხომ, განა, ნუთუ	დედაჩემი ხომ არ გინახათ?
2	უარყოფითი ნაწილაკები	არ, ვერ, ნუ, აღარ, ვეღარ, ნულარ, არც, ვერც...	არ ამბობს; ვერ მუშაობს.
3	განუსაზღვრელობითი ნაწილაკები (დაერთვის კითხვით ნაცვალსახელებსა და კითხვით ზმნიზედებს)	-მე, -ლაც	რალაც უნდა გითხრა; სადმე იქნება.
4	მიახლოებითი ნაწილაკები	თითქმის, ლამის, კინაღამ, -ოდე	თითქმის მივედით; ბავშვი კინაღამ წაიქცა; მან ორიოდე სიტყვა თქვა.
5	გაძლიერებითი ნაწილაკები	-ც (ცა), კი, კიდევ, მაინც, უკვე	ის მაინც ბრუნავს; ნინო უკვე მოვიდა.
6	გამორჩევითი ნაწილაკები	-ლა, მხოლოდ	სახლში ბებიალა დარჩა.
7	ნება-სურვილისა და გრძნობის გამომხატველი ნაწილაკები:		
	ა) განცვიფრებისა	რა, არ, აკი, ქა	რა მშვენიერია! აკი გეუბნებოდი.
	ბ) ნატვრითი	ნეტავი, -მც, კი	ნეტავ როგორ არის? უწინამც დღე კი დამელევა.
	გ) ნება-სურვილისა	დაე (დეე, დე), ვინძლო	დაე აყვავდეს იმედი!
	დ) შიშისა	ვაითუ	ვაითუ ვერ მომისწროს.
8	სიტყვასიტყვითი ნაწილაკები	-მეთქი, -თქო, -ო	ხელი გაუშვი-მეთქი.
9	მიგებითი ნაწილაკები:		
	ა) დადასტურებითი	კი, დიახ, ჰო	დიახ, აქ ბრძანდება.
	ბ) უარყოფითი	არა, ვერა	ვერა, ვერ მოგცემ ამ წიგნს.

* მიაქციეთ ყურადღება:

სიტყვასიტყვითი ნაწილაკი -ო სიტყვასთან ერთად იწერება, -მეთქი და -თქო კი დეფისით გა- მოიყოფა.	ხომ გაგაფრთხილე, დროზე ადექი-მეთქი. ნანას გადაეცო, ხვალ სკოლაში არ დაიგ- ვიანო-თქო. ქეთომ კატო გააფრთხილა, შენი დაბ- რუნების ამბავი არავინ იცისო.
--	---

მიგებითი ნაწილაკები (ჰო, კი, დიახ, არა, ვერა) მომდევნო სიტყვებისგან მძიმით გამოიყოფა. თუ მიგებით ნაწილაკებს ასეთი სიტყვები არ ახლავს, მათ შემდეგ წერტილი იწერება.	- გუშინ სკოლაში იყავი? -ჰო, ვიყავი. -ნიკა სახლშია? -არა.
---	---

შორისდებული

ცნება	განმარტება	ნიმუში
შორისდებული	ფორმაუცვლელი მეტყველების ნაწილი, რომელიც გამოხატავს ადამიანის სულიერ განწყობას, გრძნობასა თუ ნება-სურვილს. ✓ შორისდებული გაცალკევებით მდგომი მეტყველების ნაწილია. იგი არც სრულმნიშვნელოვანია და არც დამხმარე.	ახ, ვიშ, ეჰ, ვაი, უი, ერიჰა, ჰეი, ყოჩაღ, ბიჭოს, აფსუს, სუ, ვაჰა...

შორისდებული

გრძნობის
გამომხატველი

მოუბრის
ნება-სურვილის
გამომხატველი

ფიცილ-ალერსის
გამომხატველი

შორისდებულთა ჯგუფები	განმარტება	ნიმუში
გრძნობის გამომხატველი შორისდებულები	სიხარულის, ალტაცების, ნატვრის, მწუხარების, დანანების, გაკვირვების, მოწონების, გაბრაზების, ზიზლის, შეცოდების და მისთ. გრძნობების გადმოცემი შორისდებულები.	ახ, ოჰ, ეხ, იფ, ვიშ, ვაჰა, ეჰ, აფსუს, ვაი, უი, ერიჰა, ბიჭოს, ყოჩაღ, ბარაქალა...

მოუბრის ნება-სურვილის გამომხატველი შორისდებულები	მონოდების, ნაქეზების, ბრძა- ნების შინაარსის შორის- დებულები. ✓ ამ ჯგუფში აერთიანებენ ცხოველთა და ფრინველთა დასაძახებელ ბგერათკომპლე- ქსებსაც.	სუ, ჩუ, აგე, ჰაი... აცე, ქშა, ჰაუ...
ფიცილ-ალერსის გამომხატველი შორისდებულები	ფიცილის ფორმულებსა და საალერსო გამოთქმებში გა- მოყენებული გაქვავებული ფორმები.	ლმერთმანი, დედაშვი- ლობამ, ჩემმა მზემ, შენი ჭირიმე, გენაცვალე, გეთაყვა ...

შორისდებულის მნიშვნელობა შეიძინა მისალმე- ბის, გამომშვიდობების, ბოდიშისა და მადლობის გამომხატველმა გამოთქმებამაც.	გამარჯობა! ნახვამდის! მშვიდობით! უკაცრავად! ბოდიში! გმადლობთ!
---	---

※ მიაქციეთ ყურადღება:

ერთი და იგივე გრძნობა შეიძლე- ბა სხვადასხვა შორისდებულებით გამოიხატოს.	ვიშ, რა კარგია! ახ, რა კარგია.
ერთი და იმავე შორისდებულებით შეიძლება სხვადასხვა გრძნობა გადმოიცეს.	ოჰ, რა მშვენიერი დილაა! ოჰ, რა სევდიანად დამთავრდა ეს ამბავი.

ცალკე ხმარებული შორისდებულის შემდეგ ძახილის ნიშანი იწერება.	ოჰ! რა მშვენიერად იღვიძებს ბუნე- ბა მიძინებული!
თუ შორისდებული მეორდება, ყოვე- ლი შორისდებულის შემდეგ ძახილის ნიშანი ან მძიმე იწერება, ან უკანას- კნელის შემდეგ ძახილის ნიშანი დაის- მის, სხვაგან - მძიმე.	ვაი! ვაი! ვაი! - კენესოდა დაჭრილი. ვაი, ვაი, ვაი! - კენესოდა დაჭრილი.
თუ შორისდებული სახელის მნიშ- ვნელობით იქნა გამოყენებული, იგი წინადადების წევრი ხდება და მასთან სასვენი ნიშანი არ დაისმის.	ვაის გავეყარე და უის შევეყარე. მეომრების ვაშამ მთები შეაზანზარა.

სინტაქსის საკითხები

სინტაქსი	გრამატიკის ნაწილი, რომელიც შეისწავლის წინადადების ტიპებს და წინადადებაში სიტყვათა შეკავშირების წესებს.
-----------------	--

ცნება	განმარტება	ნიმუში
წინადადება	დასრულებული აზრის გამომხატველი სიტყვა ან სიტყვათა ჯგუფი.	შებინდა. მზე ნაცრისფერ ღრუბლებში მიიმალა.

წინადადების წევრი	სიტყვა, რომელიც წინადადებაში სხვა სიტყვას უკავშირდება.
--------------------------	--

ცნება	განმარტება	ნიმუში	
		წინადადება	სინტაქსური წევრები
სინტაქსური წევრი	წინადადებაში ერთმანეთთან სინტაქსურად დაკავშირებული ორი წევრი.	მზე ნაცრისფერ ღრუბლებში მიიმალა.	• მზე მიიმალა; • ღრუბლებში მიიმალა; • ნაცრისფერ ღრუბლებში.

სინტაქსური კავშირი	სინტაქსური წევრების წევრებს შორის ენაში შემუშავებული წესის შესაბამისად დამყარებულ კავშირი. ✓ სინტაქსური წევრების წევრთაგან ერთი მთავარია, მეორე – მასზე დამოკიდებული.
---------------------------	---

სინტაქსური ურთიერთობის სახეები

შეთანხმება
(დიდი სახლი)

მართვა
(ქვის კიბე)

მირთვა
(ძალიან შენუხდა)

ცნება	განმარტება	ნიმუში
შეთანხმება	შეთანხმება სიტყვათა ისეთი სინტაქსური ურთიერთობაა, რომლის დროსაც დაქვემდებარებული სიტყვა იმ ფორმას იღებს, რომელიც აქვს მთავარ სიტყვას.	კარგ-ი ამბავ-ი; ქალ-ებ-ი მოვიდ-ნენ.

შეთანხმება ხდება	ბრუნვაში	ლამაზი ქალი; ორმა მოწაფემ; კეთილად აღამიანო.
	რიცხვში	ბავშვი თამაშობს; ბავშვები თამაშობენ; მერცხალი გაფრინდა; მერცხლები გაფრინდნენ.

სახელმა სახელი და სახელზმნა (მიმღეობა) შეიძლება შეითანხმოს ბრუნვასთან ერთად რიცხვშიც.	მთა-ნ-ი მაღალ-ნ-ი; მთა-თა მაღალ-თა...
---	--

ცნება	განმარტება	ნიმუში
მართვა	მართვა სიტყვათა ისეთი სინტაქსურ ურთიერთობას ეწოდება, როდესაც ერთი სიტყვა მეორისაგან მოითხოვს ისეთ ფორმას, რომელიც მას არ აქვს საერთოდ ან მოცემულ შემთხვევაში.	ბრინჯაოს ხანა; ძმის წარმატებამ.

სახელი მართავს სახელს ბრუნვაში.	ნიმუში
	ხის მაგიდა მეგობრის დახმარებამ შვილის დაბადებას კალმით ნახატი

ზმნა მართავს სახელს ბრუნვაში.	ხატავს ბავშვი; დახატა ბავშვმა; დაუხატავს ბავშვს.
ფორმაუცვლელი სიტყვა (თანდებული ან თანდებულის მნიშვნელობით ნახმარი ზმნიზედა) მართავს სახელს ბრუნვაში.	ბავშვივით; მდინარესთან; სკოლისკენ; კაცის მიერ; სახლის წინ.

ცნება	განმარტება	ნიმუში
მართვა	მართვა სინტაქსური ურთიერთობის ისეთი სახეა, რომლის დროსაც ფორმაუცვლელი სიტყვა მთავარ სიტყვას აზრობრივად უკავშირდება.	ადრე ადგა; გვიან წავიდა; ძალიან გაიხარა; უფრო მაღლა.

წინადადების წევრები

წინადადების მთავარი წევრები:	შემასმენელი; ქვემდებარე; პირდაპირი დამატება; ირიბი დამატება.
წინადადების არამთავარი წევრები:	უბრალო დამატება; განსაზღვრება; გარემოება (ადგილის, დროის, ვითარების, მიზეზის, მიზნის).

შემასმენელი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
შემასმენელი	შემასმენელი წინადადების ძირითადი წევრია, რომელიც გამოხატავს საგნის მოქმედებას, მდგომარეობას, ერთი საგნის გრძნობით დამოკიდებულებას მეორისადმი, ყოლა-ქონებას, რა მოსდის საგანს, როგორია საგანი, ვინ ან რა არის საგანი.	ხატავს, წევს, უყვარს, აქვს, ჰყავს, ლამაზდება, თბილია, ია ყვავილია, კაცი ხარ.

შემასმენელი

მარტივი შემასმენელი

შედგენილი შემასმენელი

მარტივი შემასმენელი

მარტივი შემასმენელი გადმოიცემა ზმნის ამა თუ იმ მწკრივის ფორმით, რომელიც შეიძლება იყოს:	მარტივეფუძიანი	წერს, დახატა, აუშენებია.
	რთულეფუძიანი	ვზივარ, გავზრდილვარ, დაბრუნებულხარ, გამოსულიყვენ, შეურაცხყოფს.

რთულეფუძიანი ზმნები ორი დამოუკიდებელი სიტყვის შეერთებითაა მიღებული.

რთულეფუძიანი ზმნების ერთი ნაწილი წარმოქმნილია სახელზე მეშველი ზმნის დართვით.	ცხადყოფს, ხელყო, უარყოფ.	
ამ ტიპის რთულეფუძიან ზმნებში პირის ნიშანი მეშველ ზმნას უნდა დაერთოს.	სწორია:	არასწორია:
	ცხადყოფ, ნათელყოფ, უარყოფ, უარმიყვია, უკვდავეყოფ.	ვცხადყოფ, ვნათელყოფ, ვუარყოფ, ვუკვდავეყოფ.
პირის ნიშანი ზმნის თავში იწერება ორი ფუძის შეერთებით მიიღებულ ზმნებშიც.	სწორია:	არასწორია:
	ვთავკაცობ, ვავადმყოფობ, ვსულდგმულობ, ვშუამდგომლობ.	თავკაცობ, ავადმყოფობ, სულდგმულობ, შუამდგომლობ.

* მიაქციეთ ყურადღება:

ანწყოს მწკრივის I პირში (რას ვშერებ?) სუბიექტური პირის ნიშანს რთული ზმნის ორივე ნაწილი დაერთავს.	სწორია:	არასწორია:
	ვუყვარვარ ვუზივარ	უყვარვარ უზივარ
I თურმეობითში (რა მიქნია?) ერთპირიანი ვნებითი გვარის I სუბიექტური პირის ფორმებში ვ თავსართი უნდა დაერთოს რთული ზმნის ორივე ნაწილს.	გავზრდილვარ ავლელვებულვარ	გაზრდილვარ აღლელვებულვარ

შედგენილი შემასმენელი

შედგენილი შემასმენელი ორი ნაწილისაგან შედგება - ბრუნებადი სიტყვის (სახელადი ნაწილი) და მეშველი ზმნისაგან (ზმნური ნაწილი).

შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი შეიძლება გადმოცემული იყოს:	ზედსართავი სახელით	ბედნიერი იყო; ბეჯითია.
	არსებითი სახელით	ექიმია; მეგობრები; იყვნენ.
	მიმღებობით	გარეცხილი იყო; დამფრთხალია.
	რიცხვითი სახელით	ორჯერ ორი ოთხია.
	ნაცვალსახელით	ნიგნი ჩემია.

შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი, ჩვეულებრივ, სახელობით ბრუნვაში დგას.	მე მხატვარი გახლავართ; ჩვენ თქვენი სტუდენტები ვართ.
შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი ზოგჯერ მიცემითსა და ვითარებით ბრუნვებშიც გვხვდება.	ანა სუთიძის წამოსვლა მოგზაურობას საინტერესოს გახდიდა; სალამოს ბავშვი უკეთესად გახდა; ამ ოჯახში ელენე სტუმრად იყო.

შედგენილი შემასმენლის ზმნურ ნაწილად ყველაზე ხშირად ვარ და მისი მონაცვლე ზმნები გამოიყენება.	ვარ, ხარ, არის, ვიქნები, ვიყავი, ვყოფილვარ.
ვარ ზმნის მესამე პირის ფორმა ხშირად შეკვეცილია და წარმოდგენილია მხოლოდ თავ-კიდური ა-თი (არის → ა), რომელიც შეერთებულია სახელად ნაწილთან ან რომელიმე სხვა სიტყვასთან.	ნინო ჩიტაია ჭკვიანი ქალია; ბორჯომში შესანიშნავი მინერალური წყლებია; ჩემი მეგობარი წასულია ლონდონში.

მეშველი ზმნის მნიშვნელობით რამდენიმე ზმნა იხმარება:	გახდა	თორნიკე სტუდენტი გახდა.
	დარჩა	მაყურებელი კმაყოფილი დარჩა.
	ჰგონია	ლევანს თავი დიდი ბიჭი ჰგონია.
	გამოდგა	დათო კარგი მეოჯახე გამოდგა.
	ჩანს	ეს ყმანვილი უდავოდ ნიჭიერი ჩანს.

※ მიაქციეთ ყურადღება:

თუ შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი მხოლოდით რიცხვშია, მისი ზმნური ნაწილი შეკვეცილი ფორმით იხმარება.	„განთიადი“ აკაკი წერეთლის ლექსია; ბუღბუღი მგალობელი ფრინველია.
---	--

თუ შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი მრავლობით რიცხვშია და მოცემული სახელი სულიერია, მაშინ მისი ზმნური ნაწილი სრული ფორმით უნდა ვიხმაროთ.	სწორია:	არასწორია:
	დაჩი და რატი სტუდენტები არიან.	დაჩი და რატი სტუდენტებია.
თუ შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი მიმლეობით არის გადმოცემული, მიმლეობა მხოლოდითი რიცხვის ფორმით იხმარება.	ის კმაყოფილი იყო; ისინი კმაყოფილი იყვნენ; ის გახარებული ყოფილა; ისინი გახარებული ყოფილან.	ისინი კმაყოფილები იყვნენ; ისინი გახარებულები ყოფილან.

თუ შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილი მრავლობითი რიცხვის ფორმითაა წარმოდგენილი, სახელადი ნაწილი შეიძლება ნართანიათი მრავლობითი იყოს გადმოცემული.	გახარებულნი იყვნენ; კმაყოფილნი იყვნენ.
---	---

ქვემდებარე

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ქვემდებარე	ქვემდებარე არის წინადადების მთავარი წევრი, რომელიც ზმნის სუბიექტური პირის ფარდი სახელით არის გადმოცემული.	ბიჭი დედას წერილს სწერს.

ქვემდებარე გადმოიცემა	არსებითი სახელით	კაცი სახლს აშენებს.
	ზედსართავი სახელით	დიდებმა პატარები გაასეირნეს.
	რიცხვითი სახელით	მხოლოდ ერთმა დააგვიანა.
	ნაცვალსახელით	მან შვებით ამოისუნთქა.
	სანყისით	ამდენმა შრომამ დამალა.
	მიმლეობით	დაჭრილმა ამოიკვნესა.

ქვემდებარე მხოლოდ სამ ბრუნვაში გვხვდება	სახელობითში	ბიჭ-ი ხატავს.
	მოთხრობითში	ბიჭ-მა დახატა.
	მიცემითში	ბიჭ-ს დაუხატავს.

ქვემდებარის
ბრუნეობა

სახელობითი

მოთხრობითი

მიცემითი

ქვემდებარე სახელობით ბრუნვაში ეწყობა მოქმედებითი ან საშუალ-მოქმედებითი გვარის ზმნებს I სერიაში.	ნინო ქსოვს; ნინო ცხოვრობს.
ქვემდებარე მოთხრობით ბრუნვაში ეწყობა მოქმედებითი ან საშუალ-მოქმედებითი გვარის ზმნებს II სერიაში.	ნინომ მოქსოვა; ნინომ იცხოვრა.
ქვემდებარე მიცემით ბრუნვაში ეწყობა მოქმედებითი ან საშუალ-მოქმედებითი გვარის ზმნებს III სერიაში.	ნინოს მოუქსოვია; ნინოს უცხოვრია.

ქვემდებარე ყველა სერიაში სახელობით ბრუნვაში დგას ვნებითი ან საშუალ-ვნებითი გვარის ზმნით გადმოცემულ შემასმენელთან.	ბავშვი იზრდება; ბავშვი გაიზარდა; ბავშვი გაზრდილა; კაცი ზის; კაცი იჯდა; კაცი მჯდარა.
---	--

შერწყმულ წინადადებაში ქვემდებარე ბრუნვაში ანგარიშს უწევს მასთან ახლოს მდგომ შემასმენელს.	სწორია:	არასწორია:
	ირინე ოთახში შევიდა და სტუმარიც შეიპატიჟა. დათო ადგა, გაზეთს ხელი დაავლო და ეზოში გავიდა.	ირინემ ოთახში შევიდა და სტუმარიც შეიპატიჟა. დათომ ადგა, გაზეთს ხელი დაავლო და ეზოში გავიდა.

გახსოვდეთ!	
ზოგჯერ რამდენიმე გარდაუვალ ზმნას გარდამავალი ზმნების ანალოგიით ქვემდებარეს მოთხრობით ბრუნვაში უწყობენ, ირიბ დამატებას კი – სახელობითში, რაც არასწორია.	
სწორია:	არასწორია:
მოუყვა დავითი მეგობარს ამბავს; შეეკითხა მასწავლებელი მოსწავლეს; შეეხენა დედა შვილს; ვარსკენა სცემა შუშანიკს; შეჰპირდა მამა შვილს საჩუქარს.	მოუყვა დავითმა მეგობარს ამბავი; შეეკითხა მასწავლებელმა მოსწავლეს; შეეხენა დედამ შვილს; ვარსკენა სცემა შუშანიკი; შეჰპირდა მამამ შვილს საჩუქარი.

ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება რიცხვში

შემასმენელი მხოლოდით რიცხვში შეწყობა ქვემდებარეს, როცა	ქვემდებარე მხოლოდით რიცხვშია.	ბავშვი წერს; ბავშვი კეთილია.
	ქვემდებარედ ერთზე მეტის აღმნიშვნელი რაოდენობითი რიცხვითი სახელია ან – ნაცვალსახელები: ყველა, რამდენიმე, ზოგი, ზოგიერთი...	ათი მოვიდა; ბევრი წავიდა; ყველა მხიარულობდა; რამდენიმემ გაიცინა; ზოგმა დააგვიანა; ორივე ლამაზია; ბევრი კმაყოფილი დარჩა; ყველა მაღლიერი იყო.
	ქვემდებარედ კრებითი სახელია.	ხალხი ლაპარაკობდა; გუნდი დაიშალა; სტუდენტობა შეიკრიბა; ხალხი ბრძენია.
	ქვემდებარეს განსაზღვრებად ახლავს რიცხვითი სახელი ან ისეთი სახელი, რომელიც შინაარსობრივად ერთზე მეტს აღნიშნავს.	ორი კაცი მოდიოდა; რამდენიმე ამხანაგი გვესტუმრა; ბევრი საქმე დამიგროვდა.
	ქვემდებარე უსულო საგნის აღმნიშვნელი სახელია და დასმულია -ებიან მრავლობითში.	სკამები დგას; მდინარეები ადიდდა.
	ქვემდებარედ და-ძმის ტიპის კომპოზიტიკა.	დედ-მამა ჩამოვიდა; ცოლ-ქმარი საუბრობდა.

გახსოვდეთ!

თუ ქვემდებარე მხოლოდითში მდგომი, მაგრამ სიმრავლის გამომხატველი სიტყვებით არის წარმოდგენილი (კრებითი სახელები, და-ძმის ტიპის კომპოზიტიკები), მას რიცხვში მონაცვლე ზმნით გამოხატული შემასმენელი მრავლობითის ფუძით, მაგრამ მხოლოდითის ფორმით შეენწყობა.

სწორია:	არასწორია:
ხალხი დასხდა; და-ძმა მისცივდა; ცოლ-ქმარი დაიხოცა.	ხალხი დაჯდა/დაჯდნენ/დასხდნენ. და-ძმა მივარდა/მივარდნენ/მისცივდნენ. ცოლ-ქმარი დაიხოცნენ/მოკვდა/მოკვდნენ.

შემასმენელი მრავლობით რიცხვში შეეწყობა ქვემდებარეს, როცა	ქვემდებარედ მრავლობით რიცხვში დასმული სულიერი საგანია.	ბავშვები თამაშობენ. ძროხები ზღავიან. ბრაზილიელები კარგი ფეხბურთელები არიან.
	ქვემდებარე ნართანიან მრავლობითშია.	წყალნი, მთით დაქანებული, აღმასებრ უფსკრულს ცვივიან.
	ქვემდებარედ გამოყენებული მრავლობით რიცხვში დასმული უსულო საგანი გაპიროვნებულია და მას ცოცხალი არსების შესაფერისი მოქმედება მიეწერება.	ნაკადულები საუბრობენ; ყვავილები კისკისებენ.

დამატება-ობიექტები

დამატება-ობიექტი	წინადადების მთავარი წევრი, რომელიც ზმნის ობიექტურ პირთანაა შეწყობილი.	ნათიამ ბავშვი გაასეირნა.
------------------	---	--------------------------

დამატება-ობიექტი

პირდაპირი დამატება

ირიბი დამატება

პირდაპირი დამატება	შეწყობილია ზმნის პირდაპირ ობიექტურ პირთან.	ნესტანმა ტარიელს წერილი მისწერა.
ირიბი დამატება	შეწყობილია ზმნის ირიბ ობიექტურ პირთან.	ნესტანმა ტარიელს წერილი მისწერა.

პირდაპირი დამატების ბრუნვებია

სახელობითი
(მამამ მეზობელს შეშა დაუჩეხა)

მიცემითი
(მამა მეზობელს შეშას უჩეხავს)

ირიბი დამატების ბრუნვა

მიცემითი
(მარიამმა ცას შეხედა)

წინადადების არამთავარი წევრები

წინადადების არამთავარი
წევრები

უბრალო დამატება

განსაზღვრება

გარემოება

უბრალო დამატება	წინადადების არამთავარი წევრი, რომელიც ახლავს ზმნა-შემასმენელს ან სახელზმნას. უბრალო დამატება არ არის შეწყობილი ზმნის ობიექტურ პირთან. იგი გადმოიცემა მიცემით, ნათესაობით, მოქმედებითა და ვითარებით ბრუნვებში დასმული თანდებუ-ლიანი თუ უთანდებულო სახელებით. მისი კითხვებია: რით? რაზე? ვისზე? ვისში? ვისთან? რასთან? ვისგან? რისგან? და სხვ.	ბაბუამ ბალახი ხელით მოგლიჯა. ბიჭმა სათამაშო ხისგან გამოთალა. ნათლულისთვის საჩუქარი ვიყიდე.
------------------------	--	--

უბრალო დამატების
ბრუნვებია

მიცემითი

ნათესაობითი

მოქმედებითი

ვითარებითი

უბრალო დამატება მიცემითში	სოფელში დედასთან ერთად წავიდა.
უბრალო დამატება ნათესაობითში	დედაჩემის წყენინება ნამდვილად არ მინდოდა.
უბრალო დამატება მოქმედებითში	პატარა ნინიკოს ფერადი ფანქრებით ხატვა ძალიან უყვარდა.
უბრალო დამატება ვითარებითში	პატარა ელენე მალე ულამაზეს ქალად იქცა.

განსაზღვრება

განსაზღვრება	წინადადების არამთავარი წევრი, რომელიც ახლავს არსებით სახელს და მას რაიმე ნიშნის მიხედვით განსაზღვრავს.	ეზოში აღისფერი ვარდი აყვავდა.
განსაზღვრების კითხვები:	როგორი?	მაიამ დადებითი პასუხი მიიღო.
	რომელი?	დედამ ისევ წითელი კაბა ჩაიცვა.
	რამდენი?	გზაზე ორი კაცი მიდიოდა.
	სადაური?	აჭარული ცეკვა სასიამოვნო სანახავია.
	როდინდელი?	ხვალინდელი დღე არავის აშინებდა.
	ვისი?	ეკამ სხვისი ტელეფონი აიღო.
	რის?	ცხვარი მთის ფერდობზე გაიშალა.

გარემოება

გარემოება	წინადადების არამთავარი წევრი, რომელიც ახლავს ზმნას და გვიჩვენებს სად, როდის, როგორ, რატომ, რისთვის ხდება მოქმედება.	თბილისში გამოიღარა.
-----------	---	---------------------

გარემოება	ადგილის
	დროის
	ვითარების
	მიზეზის
	მიზნის

ადგილის გარემოება	აღნიშნავს მოქმედების ადგილს.	უპასუხებს კითხვებს:	სად?	გორში ვცხოვრობ.
			საითკენ?	გორისკენ მივდივარ.
			საიდან?	გორიდან დაებრუნდი.
			სადამდე?	გორამდე გამოგყვებით.

დროის გარემოება

დროის გარემოება	აღნიშნავს მოქმედების დროს.	უპასუხებს კითხვებს:	როდის?	გუშინ დაგებრუნდი.
			რამდენ ხანს?	ელვა ორიოდ ნამს გაგრძელდა.
			რა დროიდან?	დილიდან წვიმდა.
			როდემდე?	ხვალამდე მომიცადე.

ვითარების გარემოება

ვითარების გარემოება	აღნიშნავს როგორ ხდება მოქმედება.	უპასუხებს კითხვებს:	როგორ?	კარგად მოვილხინეთ.
			რამდენად?	ოთხად გამიჭერი.
			რამდენჯერ?	ორჯერ დააგვიანა.
			მერამდენედ?	მესამედ გავიმარჯვე.

მიზეზის გარემოება

მიზეზის გარემოება	აღნიშნავს მოქმედების გამომწვევ მიზეზს.	უპასუხებს კითხვებს:	რატომ?	ამიტომაც ვერ მოვედი.
			რის გამო?	ხმაურის გამო ვერაფერი გავიგონე.
			რა მიზეზით?	შენი წყალობით გადავრჩი.

მიზნის გარემოება

მიზნის გარემოება	აღნიშნავს მოქმედების მიზანს.	უპასუხებს კითხვებს:	რისთვის?	საცუროდ მდინარეზე წავედით.
			რა მიზნით?	ტყეში სასეირნოდ დავდივარ.

წინადადების სახეები

წინადადების სახეები შინაარსის მიხედვით

წინადადების სახეები
შინაარსის მიხედვით

თხრობითი წინადადება

კითხვითი წინადადება

ბრძანებითი წინადადება

დახილის წინადადება

კითხვა-დახილის წინადადება

წართქმითი და უკუთქმითი წინადადება

წინადადება

წართქმითი

უკუთქმითი

წართქმითი წინადადება	ზმნა-შემასმენლით წარმოდგენილი მოქმედება დადებითად არის გამოხატული.	გუშინ მეგობართან სტუმრად წავედი.
უკუთქმითი წინადადება	ზმნა-შემასმენლით წარმოდგენილი მოქმედება უარყოფითად არის გამოხატული.	გუშინ მეგობართან სტუმრად არ წავედი.

წინადადებას უკუთქმით შინაარსს აძლევს	უარყოფითი ნაწილაკი	არ, ვერ
	უარყოფითი ნაცვალსახელი	არავინ, ვერავინ, ნურავინ...
	უარყოფითი ზმნიზედა	არსად, ვერსად....

თხრობითი წინადადება

თხრობითი წინადადება	გადმოგვცემს, რამეს.	მოგვითხრობს	ქარი ჩადგა. მზე პირს იბანს.
------------------------	---------------------	-------------	-----------------------------

კითხვითი წინადადება

კითხვითი წინადადება	შეიცავს კითხვას.	ქარი ჩადგა? მზე პირს იბანს?
---------------------	------------------	--------------------------------

კითხვითნაცვალსახელიანი

კითხვითზმნიზედიანი

კითხვითნაწილაკიანი

კითხვითსიტყვიანი

არაკითხვითსიტყვიანი

კითხვითი წინადადება

კითხვით წინადადება-ში მახვილი მოუდის	კითხვით სიტყვას.
	ზმნა-შემასმენლის ბოლო მარცვალს, თუ წინადადება არ შეიცავს კითხვით სიტყვას.
	ბოლო სიტყვის ბოლო მარცვალს, თუ წინადადების ბოლო მარცვალი არ არის მიმართვა, ხოლო ზმნა-შემასმენელი არ არის/ გამოტოვებულია.

ბრძანებითი წინადადება

ბრძანებითი წინადადება	მოითხოვს მთქმელის ნება-სურვილის შესრულებას.	სასწრაფოდ შეასრულე დავალება!
გახსოვდეთ! ბრძანებითმა წინადადებამ შეიძლება გამოხატოს თხოვნა-მუდარა, მოწოდება, დალოცვა, წყევლა, გაფრთხილება, გამხნეება, რჩევა-დარიგებას, აკრძალვა და სხვ.		

ბრძანებითი წინადადება

წართქმითი

აკრძალვითი

წართქმითი ბრძანებითი წინადადება	მოითხოვს მთქმელის ნება-სურვილის შესრულებას ან გამოხატავს თხოვნას, მოწოდებას, დალოცვას, წყევლას, გაფრთხილებას, გამხნევებას, მიწვევა-მიპატიჟებას, რჩევა-დარიგებას.	იმეცადინე! გაიხარე! მობრძანდით! ასე გააგრძელო! გახსოვდეთ!
აკრძალვითი ბრძანებითი წინადადება	ბრძანებითი წინადადება აკრძალვითია, თუ წინადადებაში არის უარყოფითი ნაწილაკები არ და ნუ ან ამ ნაწილაკის შემცველი სიტყვები: აღარ, ნულარ, ნურსად, ნურვინ, არსად, არვინ და სხვ.	ნუ ხმაურობთ! არ დასვარო ნულარ მოხვალ! არსად წახვიდე!

გახსოვდეთ!
ბრძანებითი წინადადების ბოლოს ძახილის ნიშანი დაისმის.

ძახილის და კითხვით-ძახილის წინადადება

ძახილის წინადადება	ახლავს მთქმელის დიდი გრძნობა: აღტაცება, ნატვრა, გაოცება, დანანება, მწუხარება და სხვ.	აუ, რა დიდებული სანახაობაა!
-----------------------	--	--------------------------------

კითხვით- ძახილის წინადადება	კითხვასთან ერთად გადმოსცემს ძლიერ გრძნობას: აღტაცებას, ნატვრას, გაოცებას, დანანებას, მწუხარებას და სხვ.	ნუთუ ასე სასაცილოდ გამოვიყურები?!
-----------------------------------	---	--------------------------------------

წინადადება აგებულების მიხედვით

წინადადება აგებულების მიხედვით

მარტივი	შერწყმული	რთული
---------	-----------	-------

მარტივი წინადადება

მარტივი წინადადება	გადმოცემულია ერთი ან რამდენიმე სიტყვით და არ შეიცავს ერთგვაროვან წევრებს.	დათბა. ტყეში ჩიტები აჟღურტულდნენ.
-----------------------	---	--------------------------------------

მარტივი წინადადება

გავრცობილი

გაუვრცობელი

მარტივი გაუვრცობელი წინადადება	შეიცავს მხოლოდ წინადადების მთავარ წევრებს.	ლალიმ დედას წერილი მისწერა.
მარტივი გავრცობილი წინადადება	შეიცავს წინადადების არამთავარ წევრებსაც.	გუშინ ლალიმ დედას სოფლიდან ვრცელი წერილი მისწერა.

მარტივი წინადადება

სრული

უსრული

სრული წინადადება	გამოტოვებულად არ იგულისხმება რომელიმე წევრი.	-ლელა, დღეს შენ გაკვეთილი კარგად იცოდი?
უსრული წინადადება	გამოტოვებულად იგულისხმება რომელიმე წევრი/წევრები, რომელთა აღდგენა შესაძლებელია წინა ნათქვამის ან სხვა ვითარების მიხედვით.	-ლელა, დღეს გაკვეთილი კარგად იცოდი? გიამ?

უქვემდებარო წინადადება

უქვემდებარო წინადადება	შემასმენელთან ქვემდებარე არც არის და არც გამოტოვებულად მოიაზრება.	ჩამოცხა. დაღამდა. აგრძელდა.
------------------------	---	-----------------------------

სახელდებითი წინადადება

სახელდებითი წინადადება	უშემასმენლო წინადადება, რომლის ქვემდებარე გადმოცემულია სახელობით ბრუნვაში დასმული არსებითი სახელით ან სახელზმნით.	ზღვა. ტალღა. ქარი. ღამე.
------------------------	---	--------------------------

შერწყმული წინადადება

შერწყმული წინადადება	წინადადება, რომელშიც წარმოდგენილია ერთგვარი წევრები, ანუ ერთი და იმავე ფუნქციის ორი ან მეტი წევრი.	ეკა და მაკა მინდორში თამაშობენ.
----------------------	--	---------------------------------

ერთგვარი წევრები	მიემართებიან წინადადების ერთსა და იმავე წევრს;
	აქვთ ერთი და იგივე ფუნქცია;
	გამოხატავენ ერთსა და იმავე ნიშან-თვისებას.

შერწყმული წინადადება

რამდენიმე ქვემდებარე ერთ შემასმენელთან	რამდენიმე შემასმენელი ერთ ქვემდებარესთან	რამდენიმე ერთგვარი დამატება	რამდენიმე ერთგვარი გარემოება	რამდენიმე ერთგვარი განსაზღვრება
--	--	-----------------------------	------------------------------	---------------------------------

ერთგვარ წევრთა შეერთების საშუალებები

მაჯგუფებელი კავშირები

მაპირისპირებელი კავშირები

და, თუ

მაგრამ, ხოლო,
კი, თუმცა

ერთგვარქვემდებარიანი შერწყმული წინადადება	ერთ შემასმენელთან დაკავშირებულია რამდენიმე ქვემდებარე.	ლუარსაბი და დარეჯანი თელეთში წავიდნენ.
ერთგვარშემასმენლიანი შერწყმული წინადადება	ერთ ქვემდებარესთან დაკავშირებულია რამდენიმე შემასმენელი.	თამარი ქალაქში ჩავიდა და მუშაობა დაიწყო.

ერთგვარდამატებიანი შერწყმული წინადადება	ერთგვარი პირდაპირი დამატებები	ზღვა და ხმელეთი შემოვიარე.
	ერთგვარი ირიბი დამატებები	მაკა ალერსით დასცქეროდა წინოს და თემოს.
	ერთგვარი უბრალო დამატებები	კარადა საესეა წიგნებით, რვეულებით, ფანქრებითა და სახატავი რვეულებით.
ერთგვარგარემოებიანი შერწყმული წინადადება	ერთგვარი ადგილის გარემოებები	ნიკომ შეხვედრები ჩაატარა თბილისში, ქუთაისსა და ბათუმში.
	ერთგვარი დროის გარემოებები	იქაურობას არაფერი სჯობდა გაზაფხულსა და ზაფხულში.
	ერთგვარი ვითარების გარემოებები	ნიკო მარჯვედ და მარდად მუშაობდა.
	ერთგვარი მიზეზის გარემოებები	ქალი შიშისა და სიცივისგან კანკალებდა.
	ერთგვარი მიზნის გარემოებები	მამამ ბავშვები ვაკის პარკში წაიყვანა სასიეროდ და გასართობად.
შერეული სახის შერწყმული წინადადება	როცა შერწყმულ წინადადებაში რამდენიმე სხვადასხვა სახის ერთგვარი წევრია.	ნანამ და დათომ სწრაფად და მარჯვედ იარეს და იმ სალამოსევე ესტუმრნენ თაქიანთ მეგობრებსა და ახლობლებს სოფელში.

ზოგჯერ ერთგვარი წევრების წინ ან შემდეგ იხმარება განმაზოგადებელი სიტყვა.	
თუ განმაზოგადებელი სიტყვა ერთგვარი წევრების წინაა, მის შემდეგ იწერება ორწერტილი.	მინდორში თავს იწონებდნენ გაზაფხულის მახარობელი ყვავილები: ია, ენძელა, ყოჩივარდა.
თუ განმაზოგადებელი სიტყვა ერთგვარი წევრების შემდეგაა, მის წინ იწერება ტირე.	იხესა, ბატსა და ქათამსა - ყველას გავკარი კბილია.

რთული წინადადება

ცნება	განმარტება	ნიმუში
რთული წინადადება	რთულია წინადადება, რომელიც შედგება ორი ან მეტი მარტივი წინადადებისაგან.	მზე ამოვიდა და არემარე განათდა. გათენდა თუ არა, სტუმრები აივანზე გამოვიდნენ.

შემაღგენელ წინადადებათა ურთიერთობის მიხედვით რთული წინადადება ორგვარია:	რთული თანწყობილი
	რთული ქვეწყობილი

რთული თანწყობილი წინადადება შედგება ორი ან მეტი ერთმანეთის მიმართ თანასწორი წინადადებისაგან.	მზე ამოვიდა და არემარე განათდა.
რთული ქვეწყობილი წინადადება შედგება მთავარი და დამოკიდებული წინადადების/ წინადადებებისაგან.	მზე რომ ამოვიდა, არემარე განათდა; ანა ფიქრობდა, რომ არ დააგვიანდებოდა, მაგრამ მოხდა ის, რაც არ უნდა მომხდარიყო.

გახსოვდეთ! დამოკიდებული წინადადება ხსნის მთავარი წინადადების რომელიმე წევრს ან მთელ წინადადებას.

დამოკიდებულ წინადადებას მთავარ წინადადებასთან აერთებს:	მაქვემდებარებელი კავშირები	რომ თუ როცა ვიდრე სანამ ვინაიდან თუმცა რათა
	მიმართებითი ნაცვალსახელები	ვინც რაც რომელიც როგორიც რანაირიც რამდენიც სადაურაც როდინდელიც ვისიც რისიც რისაც

დამოკიდებულ წინადადებას მთავარ წინადადებასთან აერთებს:	მიმართებითი ზმნიშედები	სადაც საიდანაც საითკენაც სადამდეც როდესაც როდემდეც როგორც რამდენადაც რამდენჯერაც რატომაც რადაც რისთვისაც
--	------------------------	---

გახსოვდეთ!

მაქვემდებარებელი კავშირი (რომ, თუ, რათა, თუმცა) არ არის წინადადების წევრი, მას არ დაესმის კითხვა და მხოლოდ დამოკიდებული წინადადების გადაბმის, მთავარი წინადადებისადმი მისი დაქვემდებარების საშუალებაა.

გახსოვდეთ!

მიმართებით სიტყვებს (ვინც, რაც, რომელიც, როგორიც, სადაც) დაესმის შესაფერისი კითხვა, ისინი წარმოადგენენ როგორც დაქვემდებარების საშუალებას, ასევე დამოკიდებული წინადადების ერთ-ერთ წევრსაც, ამიტომ მათ წევრ-კავშირები ეწოდება.

გახსოვდეთ!	რთული ქვენწყობილი წინადადება შეიძლება იყოს უკავშიროც.	ეკა ხედავდა, გიორგი ჩუმად იცინოდა.
-------------------	---	------------------------------------

დამოკიდებული წინადადება შეიძლება იყოს	მთავარი წინადადების წინ	ვარდებს რომ კრეფს, ის ქალი დეიდაჩემია.
	მთავარი წინადადების შუაში	ის ქალი, რომელიც ვარდებს კრეფს, დეიდაჩემია.
	მთავარი წინადადების ბოლოში	დეიდაჩემია ის ქალი, რომელიც ვარდებს კრეფს.

გახსოვდეთ! მთავარი წინადადების ქვემდებარის და დამატების ბრუნვას განსაზღვრავს მთავარი წინადადების შემასმენელი და არა დამოკიდებული წინადადების ზმნა-შემასმენელი	
სწორია:	ბავშვმა, როდესაც ოთახში შევიდა, დედა დაინახა.
არასწორია:	ბავშვი, როდესაც ოთახში შევიდა, დედა დაინახა.

დამოკიდებული წინადადება შეიძლება იყოს:

ქვემდებარული	დამატებითი	განსაზღვრებითი	გარემოებითი	შედეგობითი	პირობითი	დათმობითი
ადგილის დროის ვითარების მიზეზის მიზნის						

ქვემდებარული დამოკიდებული წინადადება		გაიმარჯვებს ის, ვინც მეტს იშრომებს.
დამატებითი დამოკიდებული წინადადება		ნუ დაივიწყებ იმას, ვინც შვილივით გაგზარდა;
განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება		ბუნება ისეთი მშვენიერი იყო, რომ კაცი თვალს ვერ მოსწყვეტდა.
გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება	ადგილის	იქ, სადაც წინათ გაუვალი ტყეები იყო, ახლა ქალაქია გაშენებული.
	დროის	როცა ეს ამბავი გაიგო, სიხარულით ცას ეწია.
	ვითარების	ყველაფერი ისე მოხდა, როგორც ველოდით.
	მიზეზის	ეს იმიტომ გავაკეთე, რომ შენ დაგხმარებოდი.
	მიზნის	მე ჩანგური მისთვის მინდა, რომ სიმართლეს მსახურებდეს.

შედეგობითი დამოკიდებუ- ლი წინადადება	კონკურსი დამთავრდა, ასე რომ, ორ დღეში გამარჯვებული დასახელდება.
პირობითი დამოკიდებული წინადადება	თუ კაცსა ცოდნა არა აქვს, გასტანჯავს წუთი- სოფელი.
დათმობითი დამოკიდებუ- ლი წინადადება	თუმცა მზიანი დღეა, მაგრამ მაინც ცივა.

ქვემდებარულ და- მოკიდებულ წინა- დადებას მთავარ წინადადებასთან აერთებს	მაქვემდებარებელი კავშირები: რომ, თუ	ამკარა იყო, რომ მას ეს ძალიან გაუხარდა. თავიდანვე ჩანდა, თუ რა შედეგს მოიტანდა ეს ნამოწყება.
	მიმართებითი ნაც- ვალსახელები: ვინც, რაც, რომელიც (სხვადასხვა ბრუნვის ფორმით).	წავიდა ის, ვინც ძლიერ მიყვარდა. მოხდა ის, რასაც არავინ ელოდა. ყველაზე მეტს ისინი ლაპარაკობ- დნენ, რომელთაც, წესით, ხმა არც უნდა ამოეღოთ.
	მიმართებითი ზმნი- ზედები: სადაც, როცა...	უბედურება ის არის, როცა შინ- დაბრუნებულს არავინ გელოდება. სადაც კი ხელმოცარული ადამია- ნი იყო, ყველა ერთად შეიკრიბა.

დამატებით დამოკიდებულ წინა- დადებას იგივე მაქვემდებარებელი კავშირები და მიმართებითი სიტყვე- ბი (ნევრ-კავშირები) აერთებენ მთა- ვართან, რომლებიც ქვემდებარულ დამოკიდებულ წინადადებას.	ბავშვმა გვიან შეამჩნია, რომ დედა შინ არ იყო; ვერავის გაეგო, თუ რას მოასწავებ- და მისი ამგვარი გახალისება; შემოიყვანეთ, ვინც პირველი მოვა; ნუ მათქმევინებ იმას, რაც ჯერ არა- ვინ იცის.
--	---

გახსოვდეთ! ხშირად ქვემდებარულ და დამატებით დამოკიდებულ წინადადებებში ვინც, ვისაც, რაც, რასაც ნევრ-კავშირების ნაცვლად შეცდომით იხმარება ნევრ- კავშირები: რომელიც, რომელსაც, როგორც.	
სწორია:	წავიდა ის, ვინც ძლიერ მიყვარდა; ეუსურვოთ ბედნიერება მას, ვინც ჩვენ ასე გაგვახარა.
არასწორია:	წავიდა ის, რომელიც ძლიერ მიყვარდა. ეუსურვოთ ბედნიერება მას, რომელმაც ჩვენ ასე გა- გვახარა.

დამახსოვრეთ! სწორი სინტაქსური კონსტრუქციებია:	
ის – ვინც	ლალა ის, ვინც თავისუფალია;
ის – ვისაც	ბედნიერია ის, ვისაც სიყვარულით უძგერს გული;
ის – რაც	ვიპოვე ის, რაც ძნელი მოსაპოვებელია;
ის – რასაც	მოხდა ის, რასაც არ ველოდი;
მას – ვინც	შევხვდი მას, ვინც ასე მენატრებოდა.

განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებას მთავარ წინადადებასთან აერთებს:	მაქვემდებარებელი კავშირები	რომ, თუკი, სანამ, ვითომ
	მიმართებითი ნაცვალსახელები	ვინც, რაც, რომელიც, როგორიც
	მიმართებითი ზმნიშედები	სადაც, საიდანაც, საითკენაც, როდესაც

საზღვრულ წევრს მთავარ წინადადებაში შეიძლება ახლდეს ჩვენებითი ნაცვალსახელები: ის, ისეთი, იმდენი, იმისთანა...	ხშირად მესიზმრება ის ქალი, რომელმაც ბავშვობა გამილამაზა. სანდრომ ისეთი სახლი აიშენა, როგორიც უნდოდა.
---	--

„რომელიც“ წევრ-კავშირი

რომელიც წევრ-კავშირის გამოყენებისას ყურადღება მიაქციეთ:	წინადადებაში მისი ადგილის სწორად განსაზღვრას;
	ასახსნელ წევრთან მის რიცხვში შეთანხმებას.

თუ საზღვრულ არსებით სახელს განსაზღვრებად არ ახლავს მისათითებელი ნაცვალსახელი, ორაზროვნების თავიდან ასაცილებლად მასადა მიმართებითი ნაცვალსახელს (რომელიც) შორის არ უნდა იდგეს სხვა არსებითი სახელი.	სწორია:
	ნანამ მაჩუქა წიგნი, რომელიც მაიას ნაუღლე; დღეს ქალბატონმა დოდომ პირველად ნახა ბავშვი, რომელიც ორი წლის გახდა.
	არასწორია:
	წიგნი მაჩუქა ნანამ, რომელიც მაიას ნაუღლე; დღეს ბავშვი პირველად ნახა ქალბატონმა დოდომ, რომელიც ორი წლის გახდა.

სასურველია, მიმართებითი ნაცვალსახელი რომელიც უშუალოდ მოსდევდეს საზღვრულ წევრს.	სწორია:
	ოთახში შესვლისთანავე დავინახე ულამაზესი პორტრეტი, რომელიც ბუხრის თავზე ეკიდა.
	არასწორია: ულამაზესი პორტრეტი დავინახე ოთახში შესვლისთანავე, რომელიც ბუხრის თავზე ეკიდა.

გახსოვდეთ!
მიმართებითი ნაცვალსახელის რიცხვს განსაზღვრავს დამოკიდებული წინადადების ის წევრი, რომელთანაც ის ქმნის სინტაქსურ წყვილს.

რომელიც წევრ-კავშირი მხოლოდითში დგას, როცა	მთავარი წინადადების მისამართი სახელი მხოლოდით რიცხვშია.	მასწავლებელი ელაპარაკებოდა ბავშვს, რომელიც მას ყურადღებით უსმენდა.
	ის მიემართება მთავარი წინადადების იმ წევრს, რომელიც კრებითი სახელით არის წარმოდგენილი.	ხალხი, რომელიც მაშინ ბევრს ლაპარაკობდა, ახლა ხმას აღარ იღებს.

რომელიც წევრ-კავშირი მრავლობითში დგას, როცა	მისამართი სახელი (სულიერი თუ უსულო) მრავლობითშია (-ებიან-სა თუ ნართანიანში).	მასწავლებელი ელაპარაკებოდა ბავშვებს, რომლებიც მას ყურადღებით უსმენდნენ; კითხვები, რომლებიც აქ დაისვა, მეტად აქტუალური; სტუდენტები, რომელთაც გამოცდა დარჩათ ჩასაბარებელი, დასასვენებლად ვერ მიდიან; ხანძრის მონასტრის წმინდა მამანი, რომელიც გრიგოლ ხანძთელთან შატბერდში ჩავიდნენ, მოძღვარმა დალოცა.
---	--	--

რომელიც წევრ-კავშირი მრავლობითში დგას, როცა	თუ მხოლოდობითი დასმულ საზღვრულ სახელს განსაზღვრებად ახლავს ერთზე მეტი რაოდენობის აღმნიშვნელი სიტყვა (მრავალი, ორიოდე, ყველა, ხუთი ...).	მასწავლებელი ელაპარაკებოდა ორ ბავშვს, რომლებიც მას ყურადღებით უსმენდნენ.
	თუკი დამოკიდებული წინადადება მიემართება მხოლოდობითი დასმულ ორ ან მეტ სახელს.	ანა და ნანა, რომელთაც სალამოს კონცერტი ჰქონდათ, დილიდან გულმოდგინედ ემზადებოდნენ.
	ასახსნელი წევრი მრავალცნებიანი კომპოზიცია.	ნიკომ ამაყად გადახედა ცოლ-შვილს, რომლებიც მას მხარს უმშვენიებდნენ.

გახსოვდეთ!

მისამართ წევრს ზოგჯერ შეცდომით სვამენ იმ ბრუნვაში, რომელშიც წევრ-კავშირი დგას. ეს, ჩვეულებრივ, მაშინ ხდება, როცა დამოკიდებული წინადადება მოქცეულია მთავარში და ეს უკანასკნელი იწყება მისამართი წევრით.

სწორია:

წიგნს, რომელიც ბიბლიოთეკიდან ერთი კვირით გამოვიტანე, ორ თვეს ვკითხულობდი;

კაცი, რომელმაც ამდენი გააკეთა ქალაქის განვითარებისათვის, დამსახურებულად აღიარეს თბილისის საპატიო მოქალაქედ.

სტუდენტს, რომელიც დროულად არ გაივლის ადმინისტრაციულ რეგისტრაციას, შეუჩერდება სტუდენტის სტატუსი.

არასწორია:

წიგნი, რომელიც ბიბლიოთეკიდან ერთი კვირით გამოვიტანე, ორ თვეს ვკითხულობდი;

კაცმა, რომელმაც ამდენი გააკეთა ქალაქის განვითარებისათვის, დამსახურებულად აღიარეს თბილისის საპატიო მოქალაქედ.

სტუდენტი, რომელიც დროულად არ გაივლის ადმინისტრაციულ რეგისტრაციას, შეუჩერდება სტუდენტის სტატუსი.

**მიზეზის- და მიზნის გარემოებითი
დამოკიდებული წინადადებები**

ცნება	განმარტება	ნიმუში
მიზეზის-გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება	მიზეზისგარემოებითა დამოკიდებული წინადადება, რომელიც გამოხატავს იმის გამომწვევ მიზეზს, რაზედაც მთავარ წინადადებაშია საუბარი.	ნიკას „ნახშირას“ ეძახდნენ, იმიტომ რომ შავ-გერემანი იყო.

მიზეზისგარემოებითი დამოკიდებული წინადადება მოგვიგებს კითხვებზე:	რატომ? რის გამო?
---	------------------

მიზეზისგარემოებით დამოკიდებულ წინადადებას მთავარ წინადადებასთან აერთებს კავშირები:	რომ	ძალიან ვინანეთ, რომ არ დაგიჯერეთ.
	იმიტომ რომ	რეზოს „ჩხიროს“ ეძახდნენ, იმიტომ რომ გამხდარი იყო.
	რადგანაც	ტყეში ძალიან ჩამოხეულდა, რადგანაც მზე ღრუბლებს მოეფარა.
	ვინაიდან	ვინაიდან ეს იდეა თქვენი იყო, ძირითადი სამუშაოც თქვენ უნდა შეასრულოთ.
	რაკი	რაკი სხვა გამოსავალი არ მქონდა, ამ პირობებს დავთანხმდი.
მთავარ წინადადებაში შეიძლება იყოს მისათითებელი ზმნიშედები:	იმიტომ/ ამიტომ	თავი მართალი იმიტომ ჰგონია, რომ სიმართლე არაფერს უთხრა.
	იმის გამო/ ამის გამო	მთელი ღამე იმის გამო ვტიროდი, რომ მეგობარმა მანყეწინა.

ცნება	განმარტება	ნიმუში
მიზნისგარემოებითი დამოკიდებული წინადადება	მიზნის გარემოებითია ისეთი დამოკიდებული წინადადება, რომელიც გვიჩვენებს მთავარ წინადადებაში გადმოცემული მოქმედების მიზანს.	ბარბარე ბერაძე დედასთან გაიქცა, რომ ეს ამბავი ეხარებინა.

მიზნისგარემოებითი დამოკიდებული წინადადება მოგვიგებს კითხვებზე:	რისთვის? რა მიზნით?
--	---------------------

მიზნისგარემოებით დამოკიდებულ წინადადებას მთავარ წინადადებასთან აერთებს კავშირები:	რომ	თემო აფთიაქისკენ გაეშურა, რომ წინოსთვის მალა-მო დროზე მიენოდებინა;
	რათა	მოვედი, რათა სასიხარულო ამბავი გაუწყოთ.
მთავარ წინადადებაში შეიძლება იყოს მისათითებელი ზმნიზედები:	მისთვის	მე ჩონგური მისთვის მინდა, რომ სიმართლეს მსახურებდეს.
	იმისთვის	აქ იმისთვის არ მოვსულვარ, რომ თავი შევირცხვინო.

გახსოვდეთ! თუ რთული ქვენყობილი წინადადება მიზეზისგარემოებით დამოკიდებულ წინადადებას შეიცავს (ე.ი. მიუგებს კითხვებზე: რატომ? რის გამო?), მაშინ მთავარ წინადადებაში მიზეზის ზმნიზედები (<i>ამიტომ, იმიტომ, ამის გამო, იმის გამო</i>) უნდა ვიხმაროთ, დამოკიდებულ წინადადებაში კი საკავშირებელ სიტყვებად — <i>იმიტომ რომ, რადგანაც, ვინაიდან, რაკი, რომ</i> .	
სწორია:	ეკა დამნუხრებულია, იმიტომ რომ ეს საქმე ვერ გააკეთა. ეკა დამნუხრებულია იმის გამო, რომ ეს საქმე ვერ გააკეთა. ეკა დამნუხრებულია, რადგანაც ეს საქმე ვერ გააკეთა. ეკა დამნუხრებულია, ვინაიდან ეს საქმე ვერ გააკეთა.
არასწორია:	ეკა დამნუხრებულია, რათა ეს საქმე ვერ გააკეთა. ეკა დამნუხრებულია იმისთვის, რომ ეს საქმე ვერ გააკეთა.

გახსოვდეთ! თუ რთული ქვენყობილი წინადადება მიზნისგარემოებით დამოკიდებულ წინადადებას შეიცავს (ე.ი. მიუგებს კითხვებზე: რისთვის? რა მიზნით?), მაშინ მთავარ წინადადებაში მიზნის ზმნიზედები (<i>ამისთვის, იმისთვის, მისთვის</i>) უნდა ვიხმაროთ, დამოკიდებულ წინადადებაში კი საკავშირებელ სიტყვებად <i>რომ და რათა</i> .	
სწორია:	ბავშვი წავიდა, რომ დედის დანაბარები შეესრულებინა. ბავშვი წავიდა, რათა დედის დანაბარები შეესრულებინა.
არასწორია:	ბავშვი წავიდა, რადგან დედის დანაბარები შეესრულებინა.

პუნქტუაცია

ცნება	განმარტება	
პუნქტუაცია	სასვენი ნიშნების დადგენილი სისტემა და ამ ნიშნების გამოყენების წესები.	. წერტილი
		, მძიმე
		? კითხვის ნიშანი
		! ძახილის ნიშანი
		; წერტილ-მძიმე
		: ორწერტილი
		... მრავალწერტილი
		– ტირე
		- დეფისი
		() ფრჩხილები
		„“ ბრჭყალები

სასვენი ნიშნები

.	წერტილი
,	მძიმე
?	კითხვის ნიშანი
!	ძახილის ნიშანი
;	წერტილ-მძიმე
:	ორწერტილი
...	მრავალწერტილი
–	ტირე
-	დეფისი
()	ფრჩხილები
„“	ბრჭყალები

ზოგიერთ შემთხვევაში ერთად იხმარება ორი ან რამდენიმე სასვენი ნიშანი.	?!	კითხვისა და ძახილის ნიშანი
	!..	ძახილის ნიშანი და მრავალწერტილი
	?..	კითხვის ნიშანი და მრავალწერტილი
	,–	მძიმე და ტირე
	? –	კითხვის ნიშანი და ტირე
	! –	ძახილის ნიშანი და ტირე
	„?“	კითხვის ნიშანი და ბრჭყალები

ზოგიერთი სასვენი ნიშანი იხმარება არაპირდაპირი დანიშნულებითაც (როგორც ტექნიკური ნიშანი).	წერტილი	სიტყვის შემოკლების ნიშნად
	დეფისი	გადატანის ნიშნად

წერტილი

წერტილი დაისმის:	თხრობითი წინადადების ბოლოს და გვიჩვენებს, რომ წინადადება აქ დასრულდა.	დილით მერცხლის ჭიკჭიკმა გამაღვიძა.
	სახელდებითი წინადადების ბოლოს.	ცა. ვარსკვლავები. ნაჭერი-ნაჭერი ღრუბელი. თეთრი. ნაზი. ზღვა. ტორტმანი. მთების შავი საიდუმლო (ნ. ლორთქიფანიძე, „ხმა სამარიდან“).
	პროგრამების, მოხსენებების ან სამეცნიერო ნაშრომის გეგმის შედგენის დროს საკითხების ჩამოთვლისას და რიგითი ნომრის აღსანიშნავად ხმარებული ასოების, რომაული ან არაბული ციფრების შემდეგ.	ა. ბ. გ. დ. ე. 1. 2. 3. 4. 5. I. II. III. IV. V. X. XX. 1. გამოფენის გახსნა. 2. მისალმებები. 3. შესვენება. 4. წიგნის პრეზენტაცია.
	✓ გეგმის შედგენისა და საკითხების ჩამოთვლისას წერტილის ნაცვლად შეიძლება დაიწეროს წერტილ-მძიმეც.	ა. გამოფენის გახსნა; ბ. მისალმებები; გ. შესვენება; დ. წიგნის პრეზენტაცია.

წერტილი დაისმის:	✓ საკითხების დანომვრისას ასოებისა და ციფრების შემდეგ შეიძლება წერტი- ლის ნაცვლად გამოვიყენოთ ფრჩხილი. ამ შემთხვევაში ფრჩხილის შემდეგ წერტი- ლი საჭირო არ არის.	ა) გამოფენის გახსნა. ბ) მისალმებები.
		1) გამოფენის გახსნა. 2) მისალმებები.
	წერტილი დაისმის სიტყვის შემოკლების ნიშნად.	გვ. (გვერდი); წ. (წელი); ქ. (ქალაქი); ე.ი. (ესე იგი); ე. წ. (ეგრეთ წოდებული); მაგ. (მაგალითად); წწ. (წლები); სს. (საუკუნეები).

კითხვის ნიშანი

კითხვის ნიშანი	სასვენი ნიშანი, რომელიც დაისმის კი- თხვითი მიმართვის შემცველი სიტყვის, ფრაზის ან კითხვითი წინადადების ბო- ლოს.	რა გქვია? როგორ ხარ? ქართველი ხარ?
----------------	---	--

ძახილის ნიშანი

ძახილის ნიშანი	განმარტება	ნიმუში
	სასვენი ნიშანი, რომელიც დაის- მის ძახილის ან ბრძანებითი წინა- დადების ბოლოს სხვადასხვა გრძნო- ბისა და ბრძანების ექსპრესიულად გამოსახატავად.	ღმერთო, დამიფარე! არ გაბედო!

დახილის ნიშანი დაისმის:	დახილის წინადადების ბოლოს.	ქრისტე აღსდგა!
	ბრძანებითი წინადადების ბოლოს.	აბა, ახლავე წადი!
	მიმართვასთან, როცა მიმართ- ვა ცალკეა ხმარებული ან დიდი გრძნობით წარმოითქმის და წინა- დადების თავშია ან ბოლოში.	შვილებო! ძმებო! მიყ- ვარხართ! მიყვარხართ, შვილებო! ძმებო!
	ცალკე ხმარებულ შორისდე- ბულთან.	ვაჟა! ბრავო!
	შორისდებულთან, როცა იგი წი- ნადადების თავშია ან ბოლოში და წარმოითქმულია დიდი გრძნობით.	ყოჩაღ! რა მშვენიერი პროექტი მოგიმზადებია!
	დახილის ნიშნით გამოიყოფა მიგე- ბითი ნაწილაკი (განსაკუთრებით მაშინ, თუ ის ცალკე დგას).	დიახ! არა!

დახილის ნიშანი გამოიყენება:	ლოცვებში	უფალო, შემიწყალე!
	ფიცილისა და ლოცვა- წყევლის ფორმულებში	ღმერთმა დაგლოცოს! ემშაქმა დალაზხროს!
	მისალმება-გამომშვიდობების ფორმულებში	სალამი! გამარჯობა! დილა მშვიდობისა! გზა მშვიდობისა!
	მიპატიუებისას	მობრძანდით! დაბრძანდით! ინებეთ! მიირთვით!
	გამაფრთხილებელ განცხადებაში	ყურადღება! ფრთხილად!
	სამხედრო და სპორტულ ბრძანება-განკარგულებებში	სწორდი! სმენა! მარჯუნისაკენ! სდექ! ხელები მაღლა! ცეცხლი!

კითხვით- დახილის ნიშანი	ორი სასვენი ნიშნის (კითხვისა და და- ხილის ნიშნის) კომბინაცია. იხმარება ძირითადად რიტორიკული კითხვის შემცველი ე.წ. კითხვით-დახილის წი- ნადადების შემდეგ, როცა კითხვასთან ერთად გამოხატულია გაკვირვება, აღ- ტაცება.	„კაცია – ადამიანი?!“ „როსლა გველირსოს ჩვენ გალვიძება?!“ „ჩემო კარგო ქვეყანავ, რაზედ მოგიწყენია?!“
-------------------------------	---	---

მრავალწერტილი

მრავალწერტილი (...)	მრავალწერტილი (ჰორიზონტალურ რიგში გამწკრივებული სამი წერტილი) დაისმის, როცა სათქმელი დაუმთავრებელია, შეწყვეტილი ან დაყოვნებული ან ნაწილ-ნაწილ, ბორძიკით წარმოითქმის. ძირითადი მიზეზი ამისა არის მთქმელის მძიმე სულიერი მდგომარეობა, ავადმყოფობა, უღონობა, გრძნობათა სიჭარბე, შეგნებულად აზრის არდამთავრება.
---------------------	---

მრავალწერტილი დაისმის:	როცა ციტატა არასრულია და მას დედანთან შედარებით აკლია თავი, ბოლო ან შუა ნაწილი.	„... ნუ დაიმჩნევ, ლომო, წყლულსა“. „მტკი...“ – თქვა ვარსკენისაგან შეშინებულმა დიაკვნმა. „ჩემო კალამო, ... რად გვინდა ტაში?!“
	მრავალწერტილით აღინიშნება შეფერხება ენის მოკიდებისას, ბორძიკისას.	დედდა... დეე...დაა...
	ზოგჯერ მრავალწერტილი გამოიყენება ტექნიკურ ნიშნად და იხმარება სახელებსა და გვარებში გამოტოვებული ასოების ნაცვლად, როცა ავტორს არ სურს დაასახელოს ადრესატის ვინაობა.	ნ. ბარათაშვილის ერთ-ერთი ლექსის სათაურია „თავად ა. ჭ...ძის ასულს ეკ...ნას“ („თავად ალექსანდრე ჭავჭავაძის ასულს ეკატერინას“).

მძიმე

მძიმე შერწყმულ წინადადებაში

მძიმე უკავშირო შერწყმულ წინადადებაში

მძიმე დაისმის შერწყმულ წინადადებაში, როცა გვაქვს	რამდენიმე შემასმენელი ერთ ქვემდებარესთან.	ქალი წამოდგა, ყველას გაუღიმა და დაემშვიდობა.
	რამდენიმე ქვემდებარე ერთ შემასმენელთან.	მინდორში უკვე აყვავდა ია, ენძელა და ყოჩივარდა.
	რამდენიმე პირდაპირი დამატება ერთ შემასმენელთან.	დედამ წინოს უყიდა ჩანთა, წიგნები, რვეულები და ფერადი ფანქრები.
	რამდენიმე ირიბი დამატება ერთ შემასმენელთან.	შველას ევედრებოდა მინას, მზეს, ხეს, ტყეს, ვარსკვლავებს.
	რამდენიმე ერთი მნიშვნელობის უბრალო დამატება ერთ საერთო წევრთან.	თამარი ფიქრობდა ოჯახზე, შვილებზე, მეგობრებზე.
	რამდენიმე ერთი და იმავე შინაარსის გარემოება ერთ საერთო წევრთან.	ნიკა თავდაუზოგავად, ბეჯითად, გულმოდგინედ მეცადინეობდა.
	რამდენიმე ერთნაირი განსაზღვრება საზღვრულ წევრთან.	ბავშვებს დაურთვეს წითელი, ყვითელი, ლურჯი და მწვანე ბურთები.

გახსოვდეთ!

რამდენიმე ერთი და იმავე ფორმით გადმოცემული განსაზღვრება ერთგვარია, როცა ყოველი მათგანი უშუალოდ არის დაკავშირებული საზღვრულ წევრთან.

დედამ ნიკას წითელი, ყვითელი, ცისფერი და მწვანე ფანქრები უყიდა.

ბნელი, მშვიდი და წყნარი საღამო იყო.

წითელი

ყვითელი

ფანქარი

ცისფერი

მწვანე

გახსოვდეთ! რამდენიმე ერთი და იმავე ფორმით გადმოცემული განსაზღვრება არაერთგვარია, როცა ყოველი წინა განსაზღვრავს საზღვრულ წევრს მომდევნო განსაზღვრებიანად. ✓ არაერთგვარ განსაზღვრებებს შორის მძიმე არ დაისმის, მათ შორის „და“ კავშირი არ იხმარება.	ბებიამ ნინის პატარა ლურჯი ტყავის ჩანთა აჩუქა. ია მშვენიერი პანანინა სურნელოვანი ყვავილია.
--	---

ტყავის ჩანთა

ლურჯი ტყავის ჩანთა

პატარა ლურჯი ტყავის ჩანთა

ერთმანეთისაგან მძიმით გამოიყოფა შერწყმული წინადადების ერთგვარი წევრები სინტაქსურად მათთან დაკავშირებულ სიტყვასთან ერთად, თუ:	მათ შესაერთებლად გამოყენებული არ არის კავშირი „და“.	იგი ჩუმად იდგა, ხალხს ათვალიერებდა. შდრ.: იგი ჩუმად იდგა და ხალხს ათვალიერებდა.
	მათ შესაერთებლად გამოყენებული არ არის კავშირი „თუ“.	დიდი, პატარა სტუმარს ყველა მონივნით ესალმებოდა. შდრ.: დიდი თუ პატარა სტუმარს ყველა მონივნით ესალმებოდა.
	მათ შესაერთებლად გამოყენებული არ არის კავშირი „ან“.	ის მეზობლებთან, მეგობრებთან ერთობოდა. შდრ.: ის მეზობლებთან ან მეგობრებთან ერთობოდა.

გახსოვდეთ! „და“ ან „თუ“ კავშირით შეერთებული ერთგვარი წევრები ერთმანეთისაგან მძიმით არ გამოიყოფა.	ქალი და კაცი სახლში შევიდნენ. ქალი თუ კაცი, დიდი თუ პატარა – ყველა აქ მოსულიყო.
მძიმე დაისმის მაცალკეებელი კავშირების წინ, თუ მაკავშირებელი სიტყვა მეორდება.	ამ საკითხს ან დეკანი გადანყვეტს, ან დეკანის მოადგილე.
თუ წინადადებაში „ან“ კავშირი ერთხელ არის ნახმარი, ერთგვარ წევრებს შორის მძიმე არ დაისმის.	ამ საკითხს გადანყვეტს დეკანი ან დეკანის მოადგილე.

მძიმე კავშირიან შერწყმულ წინადადებაში

მძიმე დაისმის	შერწყმული წინადადების ერთ-გვარი წევრების გამოსაყოფად მაჯგუფებელი კავშირის მნიშვნელობით გამოყენებული გაძლიერებითი „კიდევ“ ნაწილაკის წინ, თუ იგი გამეორებულია.	კიდევ ვლზინობდი, კიდევ ვმღეროდი.
	უკუთქმით წინადადებაში მაჯგუფებელ კავშირად გამოყენებული „ც(ა)“ ნაწილაკდართული უარყოფითი ნაწილაკების წინ, რომლებიც გამეორებულია: არც ... არც, აღარც...აღარც, ველარც...ველარც, ნურც...ნურც.	ნურც მკედარს გამწირავ, ნურც ცოცხალს. ეს არც ადამიანის, არც ცხოველის, არც მწერის ხმა არ არის.
	მაცალკეებელი კავშირების (ხან ხან, ან ... ან, გინდ ... გინდ, თუნდ ... თუნდ) წინ, თუ მაკავშირებელი სიტყვა მეორდება.	ხან უგნური ვარ, ხან ბრძენი, ხან არც ისა ვარ, არც ისა. ან დედა მოგაკითხავს, ან მამა გამოგივლის.
	მაპირისპირებელი კავშირების (მაგრამ, ოღონდ, ხოლო, თუმცა, არ ... არამედ, კი არ ... არამედ) წინ.	ბიჭები დაშოშმინდნენ, მაგრამ იმ ადგილს კი მაინც არ შორდებოდნენ.
	განმეორებულ სიტყვებს შორის, როცა წინადადებაში სიტყვები ზედიზედ მეორდება.	ხვალ შინ იქნება, უეჭველად იქნება!
	შესადარებლად გამოყენებულ კავშირებთან „როგორც“, „თითქოს“, „ვიდრე“, როცა ისინი წინ უძღვიან შესადარებელ სიტყვას.	წყალი ცივი იყო, როგორც ყინული. პირველმა კონკურსანტმა უფრო კარგად იმღერა, ვიდრე მეორემ.
	როცა მაჯგუფებელი კავშირების მნიშვნელობით გამოყენება როგორც ... ისე, არა მარტო ... არამედ, არა თუ ... არამედ და სხვ. ამ შემთხვევაში მძიმე დაისმის წყვილის მეორე ცალის წინ.	როგორც გიჭირდეს, ისე გილზინდეს. სიტყვას ვაზისთვის არა მარტო მტევნები, არამედ ფოთლებიც დაუზიანებია.
	როცა წინადადებაში კავშირი „არამედ“ გამოტოვებულია.	მისი ღუმილი ქალს კი არ აწყნარებდა, უფრო აფორიაქებდა.

მძიმე განკერძოებულ სიტყვებსა და გამოთქმებთან

გახსოვდეთ!	წინადადების წევრი ზოგჯერ შეიძლება პაუზით გამოეყოს მე-ზობელ სიტყვებს და განცალკევებით დადგეს. ამ მოვლენას განკერძოება ჰქვია, ხოლო თვით წევრს – განკერძოებული. გარდა განკერძოებული წევრებისა, გვაქვს ისეთი სიტყვები და გამოთქმები, რომლებიც განცალკევებით დგანან, მაგრამ წინადადების წევრის განკერძოებას არ წარმოადგენენ.
-------------------	---

განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები

განკერძოებული წინადადების
წევრები

წინადადებასთან გრამატიკულად
დაუკავშირებელი სიტყვა-გამოთქმები

განკერძოებული
განსაზღვრება

განკერძოებული
გარემოება

დანართი

მიმართვა

ჩართული

მიგებული
წაწილი

შორისდებული

ცნება	განმარტება	ნიმუში
განკერძოებული განსაზღვრება	განსაზღვრავს წინადადებაში სახელით გამოხატულ რომელიმე წევრს და იღებს იმ ბრუნვისა და რიცხვის ფორმას, რომელიც საზღვრულს აქვს.	მალა ფოთლებში, ელვარებს ვაშლი, სისხლივით წითელი, მას აქეთ-იქით აქანებს სიო, საამო და წელი.
განკერძოებული გარემოება (ადგილისა, დროისა, ვითარებისა...)	წინადადებაში მოსდევს თანამოსახელ წევრს და აზუსტებს მას.	დღეს, საღამოს 8 საათზე, მეგობარს უნდა შევხვდე.
დანართი	მიემართება წინადადებაში სახელით გამოხატულ რომელიმე წევრს და აქვს ამხსნელ-დამაზუსტებელი ფუნქცია.	ჩემი სამშობლო, საქართველო, უძველესი კულტურის ქვეყანაა. გიორგი ხუციშვილი, ჩემი უფროსი ძმაა, უნივერსიტეტში სწავლობს.
მიმართვა	განკერძოებული სიტყვა ან სიტყვათა ჯგუფი, რომელიც წინადადებაში გამოყენებულია მისამართი პირის აღსანიშნავად და გადმოიცემა წოდებით ბრუნვაში დასმული სახელით.	მოგესალმებით, ქედებო, მომაქვს სალაში გვიანი. ქართველო, ხელი ხმალს იკარ!

ჩართული	განკერძოებული სიტყვა ან სიტყვათა ჯგუფი, რომელიც გვიჩვენებს, თუ როგორ უყურებს მთქმელი წინადადებით გამოხატულ აზრს.	შენმა მოსვლამ, რა თქმა უნდა, ყველა გაახარა; ეს ამბავი, სამწუხაროდ, მხოლოდ ახლა გავიგე.
მიგებითი ნაწილაკები	გამოიყენება რაიმეს დადასტურების ან უარყოფის ფუნქციით და ენაცვლება მთელ წინადადებას.	– დედაც იყო თეატრში? – არა, უპასუხა ნინომ; დიახ, თქვენ მართალი ბრძანდებით.
შორისდებული	გამოხატავს მთქმელის სულიერ განწყობას, გრძნობას ან ნება-სურვილს.	ვიშ, რა მშვენიერად იღვიძებს ბუნება მიძინებული! ვაშა, ჩვენ გავიმარჯვეთ!

მძიმე განკერძოებულ განსაზღვრებასთან

ცნება	განმარტება	ნიმუში
განსაზღვრება	განსაზღვრება ჰქვია წინადადების წევრს, რომელიც ახლავს არსებით სახელს და საგანს რაიმე ნიშნის მიხედვით ახასიათებს.	გაზაფხულის მზიანი და თბილი დღე იყო.
განკერძოებული განსაზღვრება	განკერძოებული განსაზღვრება წინადადებაში თავისი საზღვრული წევრისაგან ინტონაციითა და პაუზით გამოიყოფა. ჩვეულებრივი განსაზღვრებისაგან განსხვავებით მას ახასიათებს უფრო მეტი აზრობრივი დამოუკიდებლობა და გამომსახველობითი ძალა, იძლევა დამატებით ცნობას არსებითი სახელით ან გაარსებითებული სახელით გადმოცემული წევრის შესახებ.	გაზაფხულის დღე იყო, მზიანი, თბილი.

გახსოვდეთ!	განკერძოებული განსაზღვრება უმთავრესად საზღვრული წევრის შემდეგაა.	ზურაბი, გარინდებული, ხმას არ იღებდა.
------------	--	--------------------------------------

განკერძოებული განსაზღვრება თავი- სი მომყოლი სიტყვე- ბითურთ გამოიყოფა:	მძიმით, როცა წინა- დადების თავშია.	წამოსულს მამის სახლიდან, წაწლის აღარსად დაედგომე- ბოდა.
	მძიმით, როცა წინა- დადების ბოლოშია.	მდინარესთან მაღალი ალვის ხე იდგა, ცისკენ ტოტებანდელი.
	მძიმეებით, როცა წი- ნადადების შუაშია.	წუნუმ, ჩემკენ დინჯად მომა- ვალმა, გულლიად გამიღმა.

გახსოვდეთ! იშვიათად განკერძოებულ გან- საზღვრებასთან შეიძლება დაის- ვას ორწერტილი ან ტირე.	თემურ ჩიტაია კარგი ყმანვილია: წესიერი, განათლებული. დღეს ახალი ამბავი გავიგე – სასიამოვნო და საგულისხმო.
--	---

დანართი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
დანართი	დანართი არის სახელით გადმოცემული წინადადების რომელიმე წევრის შესახებ დამატებითი ცნობის შემცველი სიტყვა ან სიტყვათა ჯგუფი, რომელიც მისამართ წე- ვრთან შეერთებულია პაუზით ან საგანგებო საკავშირებელი სიტყვით.	ჩვენ, ბავშვებს, ეს ძალიან გვახარებდა; ჩემი მეგობარი, სა- ხელად ირაკლი, ევროპის ჩემპიონია ჭიდაობაში.

დანართი წინადადებაში შეიძლება წარმოდგენილი იყოს გაუფრცობლად (ე.ი. ცალკე ერთეულად).	ისინი ჩემს უფროს ძმას, გიორგის, უმზერდნენ.
უპირატესად დანართი გავრცობილია მომყოლი სიტყვებით ან სიტყვით.	კართან დავინახეთ ქალი, აკაკის დედა.

დანართის ასახ-სნელ-განსამარ-ტავ წევრებთან დასაკავში-რებლად იხმა-რება:	მაიგივებელი კავშირები: ანუ, ესე იგი (ე.ი.).	გუგუა ფიჩიტაური, ანუ სა-სიძო, სტუმრებს მიესალმა; ეს დიდად ახდენდა გავლე-ნას ხალხის ზნეობაზე, ე.ი. მორალზე.
	კავშირის ფუნქციით გამოყენე-ბული სიტყვები და ნაწილაკები: თუნდაც, როგორც, განსაკუთრე-ბით, სახელდობრ, მაგალითად, ვთქვათ, უმთავრესად, კი, მე-ტადრე, ისიც, ც, სიგრძით, სპე-ციალობით, წოდებით, სახელად, მეტსახელად, გვარად, ტომით, მოდგმით, წარმოშობით, ეროვ-ნებით და მისთ.	საქართველოს მინერალუ-რი წყლები, მაგალი-თად, „ნაბელავეი“, უკვე მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში იყიდება. მარიამი, გვარად ბაქრაძე, იმერელი აზნაურის ასული იყო.

დანართი ცალკე თუ თავისი მიმყოლი სიტ-ყვებით წინადადები-საგან გამოიყოფა:	მძიმეებით, როცა წინადადების შუა-შია.	ამ სტატიას ჩემს მეგობარს, მარიამ გონჯილაშვილს, ვათარგმნინებ.
	მძიმით, როცა წი-ნადადების ბოლო-შია.	აპრილის მშვენიერი დილა იყო, აღ-დგომის მეორე დღე. ყვავილები ყველას უყვარს, განსა-კუთრებით ქალებს.

ზოგჯერ უკავშირო დანართი ტირეთი ან ფრჩხილებით გამოიყოფა.	ჩვენი მეგობრები – ნინო წერეთელი და მაია მირესაშვილი – გუშინ პარიზში გაემგზავრნენ. ამ სემესტრში ორ საგანი ვერ ჩავაბარე (საქართველოს ისტორია და ფილოსო-ფია).
დანართს ამხსნელ-დამაზუსტებლად შეიძლება მოსდევდეს სხვა დანარ-თი ან დანართები. ყოველი მათგანი ერთმანეთისაგან მძიმით გამოიყოფა.	მაშინვე გამახსენდა ზურაბი, ჩემი მე-გობარი, კოლეგა, პროფესორი ზურაბ კოპალეიშვილი.
დანართი იშვიათად მისამართი წევ-რის გამეორებაა, ოღონდ იგი, რო-გორც წესი, გავრცობილია სხვა სიტ-ყვებით.	კედელზე ეხატავდი სურათებს, უმთავ-რესად მწყემსების სურათებს.

მძიმე განკერძოებულ გარემოებასთან

ცნება	განმატება	ნიმუში
გარემოება	გარემოება ჰქვია წინადადების წევრს, რომელიც ზმნას ახლავს და გვიჩვენებს, თუ სად, როდის, როგორ, რატომ ან რისთვის ხდება მოქმედება.	თბილისში თოვდა; გუშინ თოვდა; ლამაზად ბარდნიდა.
განკერძოებული გარემოება	ზოგჯერ ერთ გარემოებას ახლავს მასთან აზრობრივად დაკავშირებული სხვა გარემოება, რომელიც ხსნის და აზუსტებს მას. ასეთ გარემოებას განკერძოებული გარემოება ჰქვია.	აქ, ქალაქის ამ უბანში, ყოველთვის ბევრი ხალხი ირევა; გუშინ, სამ საათზე, მე და მერი ერთმანეთს შევხვდით.

გახსოვდეთ! ქართულში ფართოდაა გავრცელებული ადგილის, დროისა და ვითარების გარემოებათა განკერძოების შემთხვევები, იშვიათია მიზეზისა და მიზნის გარემოებათა განკერძოება.

განკერძოებული გარემოება წინადადებაში მძიმეებით გამოიყოფა.	„მთის მწვერვალზე, ცის მახლობლად, მერცხლის ბუდედ რალაც მოჩანს“; ერთხელ, ნასადილევს, სანამ საბანაოდ ჩავიდოდით, განვიმდა.
--	--

გახსოვდეთ! მძიმით (მძიმეებით) გამოიყოფა სახელის ნათესაობითი ბრუნვის ფორმაზე დართული გარდა და მოუხედავად თანდებულიანი გამოთქმები.	დავითს, ნიგნების გარდა, სხვა სიმდიდრე არ ჰქონდა. ბებოს, ჩემ გარდა, კიდეც ცხრა შვილიშვილი ჰყავდა. მოუხედავად ამისა, იგი ოჯახის დიდი მოსიყვარულე იყო.
განკერძოებულია აგრეთვე გამოთქმები: პირველ ყოვლისა, უწინარეს ყოვლისა, უპირველესად ყოვლისა, რომლებიც წინადადების წევრებისაგან მძიმით ან მძიმეებით გამოიყოფა.	უპირველეს ყოვლისა, მინდა ჯანმრთელობა გისურვოთ. ეს, უწინარეს ყოვლისა, თქვენი დამსახურებაა.

მძიმე ჩართულ სიტყვებსა და გამოთქმებთან

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ჩართული	ჩართული პქვია სიტყვებს, სიტყვათშერ- თებებს და წინადადებებს, რომლებიც გამო- ხატავენ მოუბარის დამოკიდებულებას ძი- რითადი წინადადებების მნიშვნელობასთან, იძლევიან გამონათქვამის საერთო შეფასე- ბას, მიუთითებენ აზრის წყაროზე და ა.შ.	რასაკვირველია, ის დღე ყველას გვახ- სოვს; ჩემი აზრით, წას- ვლა აჯობებს; ეს, ალბათ, დიდი ხნის წინ მოხდა.

გახსოვდეთ!

ჩართული არ წარმოადგენს წინადადების წევრს, არ დაესმის კითხვა, ვერ ამყა-
რებს სინტაქსურ კავშირს წინადადების წევრებთან.

ჩართული გვხვდება წინადადების	თავში	საბედნიეროდ, გუშინ კარგი ამინდი იყო.
	ბოლოში	გუშინ კარგი ამინდი იყო, საბედნიეროდ.
	შუაში	გუშინ, საბედნიეროდ, კარგი ამინდი იყო.

ჩართული	გვიჩვენებს, რომ მთქმელი დარწმუნებულია გამოთქმული აზრის ჭეშმარიტებაში.	რასაკვირველია, რა თქმა უნდა, ცხადია, მართლაც, ტყუილია, მასსოვს, მე რომ მკითხოთ, უდავოდ...
	გვიჩვენებს, რომ აზრი მიჩნეუ- ლია საეჭვოდ, სათუოდ, გამო- თქმულია მთქმელის ვარაუდი.	მგონი, ჩანს, ალბათ, ცოტა არ იყოს, თუ არ ვცდები, ვინ იცის, ასე თუ ისე, ერთიკ ვნახოთ, ვფი- ქრობ...
	გვიჩვენებს, რომ ხდება რაი- მე ფაქტის შეფასება, განზო- გადება.	ჩვეულებრივ, როგორც წესი, როგორც ვიცით, საზოგადოდ, როგორც ხშირად ხდება ხოლმე, საერთოდ...
	გამოხატავს მთქმელის მიერ გამოთქმული აზრის შეფასე- ბას.	სამწუხაროდ, ბედად, რაღაც ეშ- მაკად, ღვითით, ჩემდა ბედად, რა ვქნა, მტრისას... ჩემი აზრით, რომ იტყვიან, ამბობენ...

	მიუთითებს აზრის წყაროს.	როგორც ძველად ამბობდნენ, მისი წარმოდგენით, გაზეთების ცნობით...
	უჩვენებს მთქმელის დამოკიდებულებას სტილისადმი.	უფრო სწორად რომ ვთქვათ, ასე ვთქვათ, უფრო ზუსტად...
	მიემართება თანამოსაუბრეს, იპყრობს მის ყურადღებას.	ნუ გაგიკვირდებათ, თუ გნებავთ, როგორც გეტყობათ, ასე გასინჯეთ, შენ ხარ ჩემი ბატონი...
	გამოყენებულია აზრის ლოგიკური თანმიმდევრობით დასაბუთებლად ან გვიჩვენებს დამოკიდებულებას წინ გამოთქმულ აზრთან.	ჯერ ერთი... მეორე, თანაც, ერთი მხრივ – მეორე მხრივ, პირველი..., მეორე..., ერთი სიტყვით, ამგვარად, ამრიგად, როგორც მოგახსენეთ, როგორც ზემოთ იყო ნათქვამი, მოკლედ, მით უმეტეს, მაგალითად, პირიქით, სხვათა შორის., სამაგიეროდ...
ჩართულია	საალერსო სიტყვები და გამოთქმები და ზოგიერთი ფიცილის ფორმულაც.	შენი ჭირიმე, შენ გენაცვალე, შენი კენესამე, გეთაყვა, დედაშვილობამ, ძმობამ, შვილოსა, ღმერთმანი, ჩემმა მზემ, გეფიცები და სხე

ჩართული გამოიყონა მძიმით	როცა წინადადების თავში ან ბოლოში.	ერთი სიტყვით, ამას უკვე აღარაფერი ეშველება. ამას არ დაგივინყებ, ღმერთმანი.
ჩართული გამოიყონა მძიმეებით	როცა წინადადების შუაშია მოქცეული.	წინომ ეს ამბავი, რასაკვირველია, დედას ვერ დაუმალა.

ჩართულის ფუნქციის შესრულება შეუძლია მრავალსიტყვიან წინადადებასაც. ამ შემთხვევაში ის შეიძლება ტირეებით გამოიყოს ან ფრჩხილებში ჩაისვას.	უკვე წელიწადზე მეტია, ნიკო – ასე ეძახდნენ მეზობლის ბიჭს – გერმანიაში იყო წასული და მისგან არაფერი ისმოდა.
---	---

მიმართვა

ცნება	განმარტება	ნიმუში
მიმართვა	მიმართვა ჰქვია წინადადების გარეთ მდგომ ან მის შემადგენლობაში შემავალ, მაგრამ წინადადების ნევრებთან გრამატიკულად დაუკავშირებელ სიტყვას, რომელიც ასახელებს მას, ვისკენაც არის მიმართული საუბარი.	წამოდექით, ყმან-ვილებო, სკოლაში გაგვიანდებათ!

დაიმახსოვრეთ! მიმართვა წოდებით ბრუნვაში დასმული სახელია. ის შეიძლება იდგეს წინადადების თავში, შუაში ან ბოლოში.
--

წინადადების თავში მოქცეული მიმართვის შემდეგ ინერება მძიმე, თუ	მიმართვა დიდი გრძნობით არ არის წარმოთქმული.	კახა, სად არის გელა?
წინადადების თავში მოქცეული მიმართვის შემდეგ ინერება ძახილის ნიშანი, თუ	მიმართვა დიდი გრძნობით არის წარმოთქმული.	მეგობრებო! ნუ შეშინდებით!

თუ წინადადება მიმართვით იწყება, მის შემდეგ მძიმე ინერება.	ბატონო გიორგი, მაპატიეთ, ბოდიშს გიხდით.
წინადადების შუაში მოქცეული მიმართვა მძიმეებით გამოიყოფა.	ახლა შენ იყოს, რჯულძალლო, ხელს არ ჩაეარდეს სხვისასა!
თუ წინადადება მიმართვით მთავრდება, მის წინ მძიმე ინერება, ბოლოში კი - წინადადების შესატყვისი ნიშანი.	არ მოდიხარ, ნანა?

მძიმე მიგებით ნაწილაკებსა და შორისდებულებთან

მიგებითი ნაწილაკი ორგვარია	დადასტურებითი	ჰო, კი, დიახ.
	უარყოფითი	არა, ვერა.

მიგებითი ნაწილაკი წინადადებაში გამოიყოფა	მძიმით, თუ დიდი გრძნობით არ არის წარმოთქმული.	დიახ, ეს ჩემი ბიძა-შვილია.
	ძახილის ნიშნით, თუ დიდი გრძნობით არის წარმოთქმული.	ვერა! ვერ დაგვიმონებენ!

შორისდებული გამოხატავს გრძნობასა და ნება-სურვილს.	ვიმ, რა დილაა! არიქა, მარჯვედ იყავით! ყოჩაღ, კარგი გოგო ყოფილხარ!
---	---

თუ შორისდებული დიდი გრძნობით არ არის ნარ-მოთქმული, ის წინადადებაში მძიმით გამოიყოფა.	იფ, რა გემრიელი ნამცხვარი გამო-გიცხვია!
თუ შორისდებული დიდი გრძნობით არის ნარმოთქმუ-ლი, ის წინადადებაში გამოიყოფა ძახილის ნიშნით.	ვაიმე! დავილუპე!

რთული შორისდებულები და ხმაბაძვითი სიტყვები დეფისით იწერება.	ვაი-ვაი, ხა-ხა-ხა, წკაპ-წკაპ.
დეფისით არ იწერება შორისდებულთა რიგებში შე-მაჯალი იდიომატური გამოთქმები.	თქვენმა მზემ, დილა მშვიდობისა, ძილი ნე-ბისა, შენი ჭირიმე.

მძიმე რთულ წინადადებაში
მძიმე რთულ თანწყობილ წინადადებაში

ცნება	განმარტება	ნიშუში
რთული თანწყობილი წინადადება	რთული თანწყობილი ენოდება ისეთ წი-ნადადებას, რომელიც შედგება ერთმა-ნეთის მიმართ თანასწორი წინადადებე-ბისაგან.	მარტი გავიდა, გა-თბა დღე, დარები დგება მზიანი.

რთული თანწყობილი წინადადების შეერთება ხდება	კავშირით	ბავშვი ხან იცინოდა, ხან ტიროდა.
	უკავშიროდ	მზე ამოვიდა და არემარე განათდა.

გახსოვდეთ! როგორც უკავშირო, ასევე კავშირია-ნი რთული თანწყობილი წინადადების ნაწილები, თუ მათ არ აერთებთ „და“ კავშირი, ერთმანეთისაგან მძიმით გა-მოიყოფა.	ნიკო სასტუმრო ოთახში იჯდა, ხოლო თეკლე სამზარეულოში ფუს-ფუსებდა. მზემ ფანჯარას სხივი სტყორცნა, დილა არის მშვენიერი.
--	---

მძიმე დაისმის კავშირიან რთულ თანწყობილ წინადადებაში:	ან...ან, ხან...ხან მაცალკე- ვებული კავშირების წინ, გარდა პირველად ხმარე- ბულისა (თუ „და“ კავშირი არ არის ნახმარი).	ხან წვიმს, ხან თოვს.
	მაპირისპირებელი კავ- შირების „მაგრამ“, „ხო- ლო“ წინ.	დაუშალებს, მაგ- რამ მაინც წა- ვიდა.
მძიმე არ დაისმის კავშირიან რთულ თანწყობილ წინადადებაში მაპირისპირებელ კავშირ „კი“-ს წინ.	ასეთ შემთხვევაში მძიმე ინერება წინადადებათა საზღვარზე.	წინო ადგილზე დარჩა, ეკა კი გაიქცა.

გახსოვდეთ! მძიმით გამოიყოფა უკავშირო თანწყობილ წინადა- დებათა ნაწილები, რომლებიც ერთმანეთთან შეერ- თებული არ არიან „და“ კავშირით.	ტყემ მოისხა ფოთოლი, აგერ მერცხალი ჭყივის, ბაღში ვაზი ობოლი მეტის ლხენითა ტირის.
--	--

მძიმე რთულ ქვენწყობილ წინადადებაში

ცნება	განმარტება	ნიმუში
რთული ქვენწყობილი წინადადება	რთული ქვენწყობილია წინა- დადება, თუ ის შედგება მთავარი და მასზე დამოკი- დებული წინადადებისაგან.	მარიამ სტურუა დარ- წმუნებული იყო, რომ ავგისტოს ბათუმში გაა- ტარებდა.

რთულ ქვენწყობილ წინადადებაში და- მოკიდებული წინა- დადება ზოგჯერ	მოსდევს მთავარს.	პაატა ყველაფერს ხედავდა, რაც ეზოში ხდებოდა.
	უსწრებს მთავარს.	ადრე რომ მცოდნოდა ეს ამბავი, სხვაგვარად მოვიქცეოდი.
	მთავრის შიგნითაა მოქცეული.	იმ დღეს, როცა გამოცდას ვაბა- რებდი, გადაუღებლად წვიმდა.

რთულ ქვენწყობილ წინადადებაში	მძიმე დაისმის მთავარი წინა- დადების შემდეგ, როცა მას მოსდევს დამოკიდებული წინა- დადება.	უკვე საღამო იყო, როცა დავითი შინ მივიდა.
	მძიმე დაისმის დამოკიდებული წინადადების შემდეგ, როცა მას მოსდევს მთავარი წინადადება.	როცა დავითი შინ მივიდა, უკვე საღამო იყო.

რთულ ქვენყობილ წინადადებაში	როცა დამოკიდებული წინადადება მოქცეულია მთავარი წინადადების შიგნით, ის ორივე მხრიდან მძიმეებით გამოიყოფა.	სტუმარი, რომელსაც დიდხანს ელოდნენ ბავშვები, საახალწლოდ ეწვია სკოლას.
-----------------------------	--	--

გახსოვდეთ! უკავშირო ქვენყობილ წინადადებაში, რომელშიც გამოტოვებულია კავშირები „რომ“ ან „თუ“, დამოკიდებული წინადადება მთავრისაგან მძიმით გამოიყოფა.	ლევანმა გადანყვიტა, (რომ) ქალაქში წასულიყო; გიორგის აინტერესებდა, (თუ) როგორი ამინდი იქნებოდა ხვალ.
„რომ“ კავშირის წინ მძიმე მაშინ დაისმის, როცა ის იწყებს დამოკიდებულ წინადადებას.	გიორგი მიხვდა, რომ საქმეს კარგი პირი უჩანდა.
„რომ“ კავშირის წინ მძიმე არ დაისმის, თუ ის არ იწყებს დამოკიდებულ წინადადებას; მძიმე იწერება მთავარსა და დამოკიდებულ წინადადებებს შორის.	შინ რომ მივიდა, უკვე შუალამე იყო.

წერტილ-მძიმე

გახსოვდეს! წერტილ-მძიმე შუალედურ ადგილზე მდგომი სასვენი ნიშანია წერტილისა და მძიმეს შორის.		
წერტილ-მძიმე გამოყოფს ერთნაირ ენობრივ ელემენტებს:	ერთგვარ წევრებს	ქართული ლიტერატურის ისტორიას სამ პერიოდად ყოფენ: I. ძველი ქართული ლიტერატურა; II. ახალი ქართული ლიტერატურა; III. უახლესი ქართული ლიტერატურა.
	ერთგვარ წინადადებებს	ზღვის ნაპირზე უამრავ ბავშვს მოეყარა თავი; ერთი წყალში შესულიყვნენ; მეორე ნაპირზე თამაშობდნენ; ნიკა და ზურა ქოლგის ქვეშ შემალულიყვნენ და ჭადრაკს თამაშობდნენ.

ორნერტილი

გახსოვდეთ! ორნერტილი იხმარება შერწყმულსა და რთულ წინადადებაში რისამე ჩამოთვლისას – ჩამოსათვლელი საგნების ან მოვლენების აღმნიშვნელი სიტყვების წინ, მათი განმაზოგადებელი წინამავალი სიტყვის შემდეგ. განმაზოგადებულ სიტყვებად უპირატესად გამოიყენება ნაცვალსახელები: ყველა, ყველაფერი, ყოველი, სხვადასხვა, აგრეთვე ზმნიზედები: ყველგან, ყოველთვის, მუდამ...

ორნერტი- ლი დაისმის:	თუ ერთგვარი წევრები გან- მაზოგადებული (გამაერ- თიანებული) სიტყვის შემ- დეგაა.	ყველაფერი მდუმარებს: მინდორი, ტყე, ველი.
	თუ განმაზოგადებელ სი- ტყვას მოსდევს ისეთი სიტყვა, რომელიც მიუ- თითებს ერთგვარ წევრთა ჩამოთვლაზე (მაგალითად, სახელდობრ, როგორიცაა). ასეთი სიტყვის წინ მძიმე ინერება, შემდეგ კი – ორ- ნერტილი.	„აქა-იქ ოთახის სამკაულად ეყა- რა სხვადასხვა ნივთები, მაგალი- თებრ: ტალახიანი ყარაბაღული თეთრი ნალები, პირმოტეხილი სპილენძის თუნგი, ქონიანი შან- დალი, სპილენძის საჩაიეში მო- ხარშული მყრაღაბალახი, ზურ- გიელის ნაჭერი და სხვანი და სხვანი“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია – ადამიანი?“).
	როცა წინადადებაში არ არის განმაზოგადებული სიტყვა, მაგრამ დამწერს სურს მითითება ერთგვარ წევრთა ჩამოთვლაზე.	აქ შეკრებილიყვენ: მოხუცები, ახალგაზრდები, ბავშვები, ქა- ლები.

ორნერტი- ლი დაისმის:	უკავშიროდ შეერთებული რთული წინადადების ნა- წილებს შორის, როცა მეორე ნაწილი გადმოგვცემს პირველის მიზეზს, მიზანს ან შედეგს, ან კიდევ ხსნის, განმარტავს, ვრცლად წარ- მოგვიდგენს პირველი ნაწი- ლის მნიშვნელობას.	ნიკო სოფლის მასწავლებელი იყო და თავისთვის ტკბილად ცხოვრობდა: ჰქონდა საკუთარი სახლ-კარი, ვენახი, ჰყავდა მო- სიყვარულე ცოლ-შვილი და, რა თქმა უნდა, უამრავი მადლიერი მონაფე.
	პირდაპირი ნათქვამის წინ, თუ ის ავტორის სიტყვების შემდეგაა.	დიდ პოეტს უთქვამს: „სჯობს სი- ცოცხლესა ნაზრახსა სიკვდილი სახელოვანი“.

ტირე

გახსოვდეთ! ტირეს ფუნქცია წინადადებაში მრავალფეროვანია. ტირე ზოგჯერ იხმარება ორწერტილის, მძიმისა და ფრჩხილების ნაცვლად.

ტირე დაისმის:	შემასმენლის გამოტოვებისას.	ლევანი მეორე სართულზე ცხოვრობს, ნატო კი – მეოთხეზე.
	როცა შედგენილ შემასმენელში გამოტოვებულია ზმნური ნაწილი (მეშველი ზმნა).	ჩემი ხატია სამშობლო, სახატე – მთელი ქვეყანა.
	კავშირის გამოტოვებისას.	ხელს მოუჭერ – დაიჭყივლებს, გაუშვებ – გაჩუმდება.
	განმაზოგადებელ სიტყვასთან შერწყმულ წინადადებაში, როცა განმაზოგადებელ სიტყვას უსწრებს ერთგვარი ნევრები.	ბავშვები, დედაკაცები, მოხუცები – ყველანი მოგროვდნენ.
	დანართის წინ, თუ დანართი წინადადების ბოლოშია.	აქ ერთი მცენარე ცვლის მეორეს – უმთავრესად ვარდი და მიხაკი.
	თუ დანართი წინადადების შუაშია (იგი თავისი ამხსნელი სიტყვებითურთ ორივე მხრიდან ტირეებით გამოიყოფა).	აქ ერთი მცენარე – უმთავრესად ვარდი და მიხაკი – ცვლის მეორეს.
	რამდენიმე მომდევნო განკერძოებული განსაზღვრების წინ.	უცებ დუმილი ჩამონვა – ხანგრძლივი და უხერხული.

ტირე დაისმის:	ჩართული სიტყვებისა და წინადადებების გამოსაყოფად, განსაკუთრებით მაშინ, თუ ის ვრცელია. ✓ ჩართულის გამოსაყოფად ტირეებთან ერთად ზოგჯერ სვამენ მძიმეებსაც (მძიმე წინ უძღვის ტირეს):	იმ წუთებში კატოს – ასე ეძახდნენ მოახლეს – ერჩია, მიწა გასკდომოდა. აი, იმ მთის გადაღმა, – გაიშვირა მთებისაკენ ხელი, – სულ ჩვენებურები ცხოვრობენ.
	„ეს“ და „ვგ“ ნაცვალსახელების წინ, რომლებიც ცვლიან წინამავალ სახელობით ბრუნვაში დასმულ ქვემდებარეს ან პირდაპირ დამატებას.	სიყვარული – ეს დიდი ნიჭია.
	ავტორის სიტყვების გამოსაყოფად, როცა ისინი პირდაპირი ნათქვამის შემდეგაა ან მის შიგნითაა მოქცეული. ✓ ჩვეულებრივ, ტირესთან ერთად მძიმეც დაისმის.	– იცი, რა უნდა გითხრა? – ჰკითხა ვაჟმა. – არ ვიცი, – მიუგო ქალმა. – რა და მიყვარხარ, – მორცხვად ჩაილაპარაკა გიამ, –მეტი აღარ შემიძლია, უნდა გამოგიტყდე.
	დიალოგებში პერსონაჟთა ნათქვამის გამოსაყოფად, რომელსაც, ჩვეულებრივ, ახალი სტრიქონი ეთმობა.	– აქაურები ხართ? – დიახ. – ვანოს თუ იცნობთ, კიკვიძეს? – კი, როგორ არა. აგერ, ამ სახლში ცხოვრობს.
	სიტყვებს შორის, რომლებიც აღნიშნავს სივრცის, დროის ან რაოდენობის მიჯნებს.	V–VI სართულები I–II კლასები 60–70-იანი წლები ბაქო–თბილისის მატარებელი ივლის–აგვისტოს არდადეგები
	საკუთარ სახელებს შორის, რომელთა ერთობლიობით დასახელებულია რაიმე მოძღვრება, დანესებულება.	ნუცუბიძე–ჰონიგმანის თეორია. სამეცნიერო–კვლევითი ინსტიტუტი.

ფრჩხილები

ფრჩხილები	ვერტიკალური მიმართულებით ერთმანეთის შემხვედრი წყვილი ნიშანი, რომელიც შეიძლება იყოს მრგვალი () ან კვადრატული [].
-----------	---

მრგვალ ფრჩხილებში ჩაისმის:	სიტყვა ან სიტყვათა ჯგუფი, რომლებიც ხსნიან, განმარტავენ წინა სიტყვის მნიშვნელობას.	დიაკენმა მღვდელს აიაზმა (ნაკურთხი წყალი) მიაწოდა.
	ჩართული სიტყვები და წინადადებები, რომლებიც იძლევიან დამატებით ცნობას, ახსნა-განმარტებას თუ შენიშვნას ძირითად წინადადებაში გამოთქმულ აზრთან დაკავშირებით.	სანდრომ (უკან მიდიოდა) მოისურვა კახას მიშველება; სადილობა გადასული იყო (ქართლში სადილობა დილის პურის ჭამას ჰქვია, ხოლო სამხარი – სადილს).
	მსმენელთა რეაქცია სტენოგრაფიულ ანგარიშებში.	(ტაში), (მქუხარე ტაში), (სიცილი), (გამოცოცხლება დარბაზში).
	რემარკები დრამატულ ტექსტში.	კაროენა (შემოდის მორთული): აი, მე მზად ვარ.
	ტექსტში დამონმებულ წყაროზე მითითება.	ილიას ეს წერილი მისი თხზულებების V ტომშია დაბეჭდილი (ი. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, ტომი V, თბ., 2007 წ. გვ. 34-76).

კვადრატულ ფრჩხილებში ჩაისმის:	ლიტერატურული წყაროდან დამონმებულ სტატიაში აზრის სიცხადის მიზნით აღდგენილი სიტყვა ან მთელი გამოთქმა.	„ამან [ფარნავაზმა] განაერცო ენაჲ ქართული და არღარა იზრახებოდა სხუად ენაჲ ქართლსა შინა, თჳნიერ ქართულისა“ (ლევონტი მროველი).
	ლექსიკონებში განმარტებული სიტყვის წარმომავლობა და ეტიმოლოგია.	კორექცია [ლათ. correctio] – შესწორება, გასწორება.

გახსოვდეთ! არც გახსნილი და არც დახურული ფრჩხილების წინ არ დაისმის წერტილი, მძიმე, წერტილ-მძიმე, ორწერტილი და ტირე. ისინი დაისმის მხოლოდ დახურული ფრჩხილების შემდეგ.	სწორია: ტყეში ბინადრობდა ბუკიოტი (პატარა ბუ).
	არასწორია: ტყეში ბინადრობდა ბუკიოტი (პატარა ბუ). ტყეშიც ბინადრობდა ბუკიოტი. (პატარა ბუ).

ბრჭყალები

ბრჭყალები	ორი წყვილი სასვენი ნიშანი, რომელიც შედგება მიმართულებით განსხვავებული ქვედა და ზედა წყვილი მძიმისაგან („“) ან ერთმანეთის შემხვედრი ორი წყვილი კუთხოვანი ნიშნისაგან („«»“).
------------------	--

ბრჭყალებში ჩაისმის.	უცვლელად, სიტყვასიტყვით მოყვანილი ციტატები, გამოთქმები, რომლებიც სხვას ეკუთვნის და არა ავტორს.	რუსთაველმა ბრძანა: „ლეკი ღომისა სწორია, ძუ იყოს თუნდა ხვადია“.
	რაიმე დანესებულების, გაზეთის, ჟურნალის, ნაწარმოების, კინოფილმის, სპექტაკლის, სასტუმროს და სხვათა სახელწოდებები.	საბავშვო ბავშვი „აისი“; ჟურნალი „ცისკარი“; ლექსი „მერანი“; სპექტაკლი „კავკასიური ცარცის წრე“; სასტუმრო „მეტეხი“ და სხვ.
	ირონიულად გამოყენებული სიტყვები.	მომხსენებელი დიდხანს აფრქვევდა თავის „სიბრძნეს“.
	ლიტერატურაში დასაშვები ბარბარიზმები და მოძველებული სიტყვები.	„იამშიკმა“ შემომიბღვირა; „ძიძაობა“ ჩვენში ისტორიული ჩვეულება იყო.

გახსოვდეთ! წერტილი, მძიმე, წერტილ-მძიმე ან ტირე მხოლოდ დახურული ბრჭყალების შემდეგ დაისმის.	მაყურებელმა შეიყვარა ქართული კინოფილმი „ნატვრის ხე“, რომელიც რეჟისორმა თენგიზ აბულაძემ გიორგი ლეონიძის მოთხრობების მიხედვით გადაიღო.
კითხვისა და ძახილის ნიშნები დაისმის ბოლო ბრჭყალების წინ, თუ ეს ნიშნები განეკუთვნება იმ სიტყვას ან სიტყვებს, რომლებიც ბრჭყალებშია მოქცეული.	„მტკიცედ სდგა?“ – ჰკითხა იაკობმა შუშანიკს.
კითხვისა და ძახილის ნიშნები დაისმის ბოლო ბრჭყალების შემდეგ, თუ ეს ნიშნები ბრჭყალებში ჩასმულ სიტყვებთან ერთად განეკუთვნება მთელ წინადადებას.	ვისი ლექსია „განთიადი“?

ბრჭყალებში არ ჩაისმის:	სიტყვა სახელობის შემცველი სახელწოდებანი.	ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი; ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის თბილისის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრი.
-------------------------------	--	---

სასვენი ნიშნები პირდაპირ ნათქვამთან

ცნება	განმარტება	ნიმუში
პირდაპირი ნათქვამი	ვისიმე ნათქვამის სიტყვა-სიტყვით განმეორება.	დედამ მითხრა: „ცეცა და სახლიდან ფეხი არ მოიცვალა“.
ირიბი ნათქვამი	ვისიმე ნათქვამის შეცვლილი ფორმით განმეორება.	დედამ მითხრა, რომ ციოდა და სახლიდან ფეხი არ მომეცვალა.

პირდაპირ ნათქვამს	ჩვეულებრივ ახლავს ავტორის სიტყვები.
	ხშირად დაერთვის სიტყვასიტყვითი ნაწილაკები (-მეთქი, -თქო, -ო).
	ტირეთი ან ბრჭყალებით გამოყოფენ.
	თუ მას არ დაერთვის სიტყვასიტყვითი ნაწილაკი (-მეთქი, -თქო, -ო), ბრჭყალებში სვამენ.

ირიბნათქვამიანი წინადადება	ჩვეულებრივ კავშირიანი რთული ქვენყობილი წინადადებაა.
----------------------------	---

გახსოვდეთ! თუ ჯერ ავტორის სიტყვებია, შემდეგ პირდაპირი ნათქვამი, ავტორის სიტყვების შემდეგ ორწერტილი დაისმის, ხოლო პირდაპირი ნათქვამის შემდეგ ის ნიშანი, რომელიც შეეფერება შინაარსის მიხედვით.	ყოველი გაკვეთილის ბოლოს ასე გვემშვიდობებოდა: „ნახვამდის, მომავალ ორშაბათამდე“.
თუ პირდაპირი ნათქვამი უსწრებს ავტორის სიტყვებს, მის შემდეგ იწერება სათანადო ნიშანი, შემდეგ – ტირე.	„როგორც ჩანს, დღესაც არვინ მოვა“, – გაიფიქრა ლევანმა.
კითხვის, ძახილის ან კითხვით-ძახილის შინაარსის შემცველი პირდაპირი ნათქვამის შემდეგ იწერება სათანადო სასვენი ნიშანი და ტირე.	„ხომ არ წავიდე?“ – ფიქრობდა ქალი. „ის გოგო უნდა წამართვას?!“ – ბრაზობს ზაალი.
სხვათა სიტყვის „-ო“ ნაწილაკდართული პირდაპირი ნათქვამის ბრჭყალებში ჩასმა მხოლოდ მაშინ შეიძლება, თუ განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა იმ გარემოებას, რომ იგი სხვისი ნათქვამია.	ამაზეა ნათქვმი: „კაცი ბჭობდა, ღმერთი იცინოდაო“; ქართული ანდაზა გვასწავლის: „ზღვა კოვზით დაილევაო“.

პირდაპირი ნათქვამი დიალოგში ახალი აზრით იწყება და მის წინ ტირე იწერება (მაშინ ბრჭყალები საჭირო აღარ არის).	– ჩემთან ბრძანდებით? – ღიმილით იკითხა მან. – დიახ, – მორცხვად მიუგო ქალმა.
პირდაპირ ნათქვამში ჩართული ავტორის სიტყვების შემდეგ ორწერტილი და ტირე იწერება იმ შემთხვევაში, თუ ავტორის სიტყვებში არის ორი ზმნა და მათგან პირველი პირდაპირი ნათქვამის პირველ ნაწილს ეხება, ხოლო მეორე – მეორე ნაწილს.	„ეს ნინოს ქმარი უნდა იყოს!“ – გაიფიქრა თინამ და მანანას უჩურჩულა: – კარგი ბიჭი ჩანს, ახლოს მივიდეთ! .

როცა ავტორის სიტყვები მოქცეულია პირდაპირი ნათქვამის შიგნით:	ავტორის სიტყვები მძიმითა და ტირეთი გამოიყოფა, თუ იგი პირდაპირ ნათქვამში ჩართულია იმ ადგილას, სადაც მისი ჩართვის გარეშე ან საერთოდ არ არის სასვენი ნიშანი, ანდა საჭიროა მძიმე.	– ამას წინათ, – განვგარძე მე, – ნინო თეატრში ვნახე; – ომი უწინაც გეკონია, – ამბობდა იგი, – მაგრამ მოგვიგია.
	თუ ავტორის სიტყვები ჩართულია იქ, სადაც მისი ჩართვის გარეშე წერტილია საჭირო, მაშინ ავტორის სიტყვების წინ იწერება მძიმე და ტირე, შემდეგ – წერტილი და ტირე.	– გვიან არის, – თქვა მაიამ და წამოდგა. – ღამე ნებისა!
	თუ ავტორის სიტყვების ჩასმის ადგილას პირდაპირ ნათქვამში მის ჩაუსმელად საჭიროა ძახილის ნიშანი, კითხვის ნიშანი ან კითხვა-ძახილისა, მაშინ ავტორის სიტყვების წინ სათანადო ნიშანი დარჩება, ხოლო შემდეგ წერტილი და ტირე დაიწერება.	– არასოდეს დაგეთანხმებით ამ სისულელეზე! – მოისმა ლიას ხმა. – არასოდეს დავმცირდები ისე, რომ მაგათ რამე ეთხოვო; – შენ ლაპარაკობ ჩვენზე? – ხმა აიმაღლა ნუგზარმა. – განა შენ არა ხარ ყველაფრის მოთავე?

სხვათა სიტყვის ნაწილაკების მართლწერა

სხვათა სიტყვის ნაწილაკები

-მეთქი

-თქო

-ო

-მეთქი (მიღებულია „მე ვთქვი“ წინადადებისაგან).	„-მეთქი“ ნაწილაკი იხმარება მაშინ, როცა პირველი (მოუბარი) პირი წინათ ნათქვამს ან განაზრახს განმეორებით გადმოსცემს.
-მეთქი ნაწილაკი სიტყვისგან გამოიყოფა დეფისით.	აკი გითხარი, ხვალ აუცილებლად მოვალ-მეთქი.
როცა მოუბარი პირი მრავლობით რიცხვშია, -მეთქი ნაცვლად გვაქვს -ო ნაწილაკი.	სწორია: ქარმა ღრუბლები გაფანტა, ვიფიქრეთ, იქნებ აღარ იწვიმოსო. არასწორია: ქარმა ღრუბლები გაფანტა, ვიფიქრეთ, იქნებ აღარ იწვიმოს-მეთქი. ქარმა ღრუბლები გაფანტა, ვიფიქრე, იქნებ აღარ იწვიმოსო.
შეცდომაა პირველი (მოუბარი) პირის წინათ ნათქვამის ან განაზრახის განმეორებით გადმოსაცემად -თქო ნაწილაკის გამოყენება.	სწორია: ვიფიქრე, ამას აღარ გავიმეორებ-მეთქი. არასწორია: ვიფიქრე, ამას აღარ გავიმეორებ-თქო.

-თქო (მიღებულია „თქვა“ ზმინისაგან)	„-თქო“ ნაწილაკი იხმარება მაშინ, როდესაც პირველი პირი (მოუბარი) სთხოვს ან ავალებს მეორე პირს, თავისი ნათქვამი გადასცეს სხვას, ე.ი. მესამე პირს.
-თქო ნაწილაკი სიტყვისგან დეფისით გამოიყოფა („-თქვა“ არასწორი ფორმა).	სწორია: დაარწმუნე ყველა, ბაში-აჩუკი მოგკალი-თქო. არასწორია: დაარწმუნე ყველა, ბაში-აჩუკი მოგკალი-თქვა.

-ო ნაწილაკი	„-ო“ ნაწილაკი იხმარება მაშინ, როდესაც პირველი პირი (მოუბარი) გადმოსცემს მესამე პირის ნათქვამს.	მითხრა, ადრე მოდიო.
-ო ნაწილაკი იწერება სიტყვასთან ერთად.	სწორია: დედის ნათქვამიც გამახსენდა: არ დააგვიანო. არასწორია: დედის ნათქვამიც გამახსენდა: არ დააგვიანო-ო.	

დიალოგი

დიალოგი	ორ ან მეტ პირს შორის საუბარს დიალოგი ჰქვია.
დიალოგის ყოველი მონაწილის ნათქვამი იწყება ახალი სტრიქონით, წინ ტირე ინერება და ბრჭყალებში არ ჩაისმის.	-რატომ დაგაგვიანდა? -იკითხა მამამ. -გამოცდა დიდხანს გაგრძელდა, - უპასუხა მარიამმა.

რამდენიმე სასვენი ნიშანი ერთად

მძიმისა და ტირეს ერთად ხმარებისას ჯერ დაისმის მძიმე, შემდეგ – ტირე.	– მართალია, პაპამისი იტალიელი ყოფილა, – მიუგო გიორგიმ, – მაგრამ ის ჯერ კიდევ ჭაბუკი ჩამოსულა საქართველოში.
---	---

ხშირად ბრჭყალებთან ერთად იხმარება ნერტილი, მძიმე, ნერტილ-მძიმე, ორნერტილი ან ტირე. ეს ნიშნები მხოლოდ დახურული ბრჭყალების შემდეგ დაისმის.	ყველას გვახსოვს დიდი რეჟისორის სპექტაკლები: „ბაკულას ღორები“, „სამანიშვილის დედინაცვალი“, „ბნელ ოთახში“.
--	--

კითხვის, ძახილის ან კითხვა-ძახილის ნიშნები და მრავალწერტილი შეიძლება დაისვას როგორც ბოლო ბრჭყალების წინ, ისე შემდეგ.
--

კითხვის, ძახილის ან კითხვა-ძახილის ნიშნები და მრავალწერტილი დაისმის ბოლო ბრჭყალების წინ, თუ იგი განეკუთვნება იმ სიტყვას ან სიტყვებს, რომლებიც ბრჭყალებშია მოქცეული.	„როგორ მოგწონს ახალი სახლი?“ – მკითხა დედამ; მთავარი გმირი ბოლოს შესძახებს: „ჰოპლა, ჩვენ ვცოცხლობთ!“ „ზვიადაურო, ძმობილო, რად არ მაჩვენებ შენს სახეს?!“ „ნუ ნახვალ, ნუ...“, - ამოიკენესა თეომ.
---	---

კითხვის, ძახილის ან კითხვა-ძახილის ნიშნები და მრავალწერტილი დაისმის ბოლო ბრჭყალების შემდეგ, თუ იგი ბრჭყალებში ჩასმულ სიტყვებთან ერთად განეკუთვნება მთელ წინადადებას.	ვისი ლექსია „მერანი“? ნუთუ არ გინახავთ მხატვრული ფილმი „სამოთხის გვერდები“?!
--	---

არც გახსნილი და არც დახურული ფრჩხილების წინ არ დაისმის წერტილი, მძიმე, წერტილ-მძიმე, ორწერტილი და ტირე. ეს სასვენი ნიშნები უნდა დაინეროს მხოლოდ დახურული ფრჩხილების შემდეგ.	მისი საუბრიდან გავიგე, რომ დარდიმანდა (ასე ეძახდნენ მეგობრები ნიკას) ცნობილი მსახიობის შვილი ყოფილა.
კითხვისა და ძახილის ნიშნები და მრავალწერტილი დაისმის დახურული ფრჩხილების წინ, თუ ისინი მხოლოდ იმ სიტყვას ან სიტყვებს განეკუთვნება, რომლებიც ფრჩხილებშია ჩასმული.	საოცარია ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა ქობულეთში (თუმცა სად არ არის იგი საოცარი?).
კითხვისა და ძახილის ნიშნები და მრავალწერტილი დაისმის დახურული ფრჩხილების შემდეგ, თუ ის ფრჩხილებში ჩასმულ სიტყვებთან ერთად მთელ წინადადებას განეკუთვნება.	რომელი ანბანი შეიქმნა უფრო ადრე: მრგლოვანი (ასომთავრული) თუ კუთხოვანი (ნუსხური)?
წერტილი არ დაისმის ციტატის შემდეგ, როცა მას ერთვის ფრჩხილებში მითითებული ავტორი და წყარო. იგი დაისმის დახურული ფრჩხილის გარეთ.	„დამოუკიდებელი მნიშვნელობის არმქონე სიტყვებს წინადადების წევრობა არ შეუძლიათ“ (ა. შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, ტ. III, თბ., 1980, გვ.35).

სიტყვის სტრიქონიდან სტრიქონზე გადატანა

გახსოვდეთ!	სიტყვის სტრიქონიდან სტრიქონზე გადატანისას აკრძალულია მხოლოდ ერთი ასოს ან უმარცვლო თანხმოვანთკომპლექსის დატოვება ან გადატანა.	სწორია: სა-სმისს სას-მისს სასმ-ისს
		არასწორია: ს-ასმისს სასმი-სს
	სიტყვის გადატანისას მისი ლექსიკური მნიშვნელობის უკეთ აღსაქმელად უმჯობესია ფუძის გამოჯენა დამხმარე ელემენტისაგან (აფიქსი, თანდებული, ზმნისნიი...).	სახლ-ში მაგიდა-ზე აღ-წერს
	რთული სიტყვების გადატანისას უმჯობესია მათი გაკვეთა ბუნებრივ საზღვარზე.	ცოლ-ქმარი სპორტ-დარბაზი თვით-მმართველობა ხუროთ-მოძღვარი

ლექსიკოლოგია და სტილისტიკა

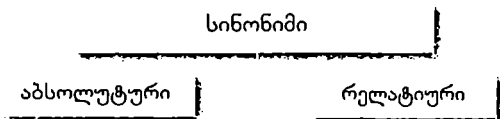
ლექსიკოლოგია

ცნება	განმარტება
ლექსიკა	ენაში არსებული სიტყვათა მარაგი.
ლექსიკოლოგია	ლექსიკოლოგია არის ენათმეცნიერების დარგი, რომელიც სწავლობს სიტყვას, როგორც მნიშვნელობის მატარებელ ოდენობას, სიტყვის ემოციურ იერს, სიტყვის მნიშვნელობას შესიტყვებაში, ლექსიკური ფონდის გამდიდრების გზებს და სხვ.

სინონიმები

ცნება	განმარტება	ნიმუში
სინონიმი	სინონიმები ეწოდება განსხვავებული ბგერითი შედგენილობის, მაგრამ მსგავსი ან იდენტური მნიშვნელობის მქონე სიტყვებს.	კოცნა-ამბორი; თაკარა-მცხუნვარე.

სინონიმებში განარჩევენ აბსოლუტურ და რელატიურ სინონიმებს.

აბსოლუტური სინონიმები იდენტური შინაარსისაა.	ბეზია/დიდება; პაპა/ბაბუა; ბაგე/ტუჩი; ქვევრი/ჭური.
რელატიური სინონიმები შინაარსით მსგავსია, მაგრამ არა – იდენტური.	ლამაზი/მომხიბლავი/მშვენიერი/კეკლუცი/ტურფა...

კონტექსტში სინონიმური სიტყვები შეიძლება არ აღმოჩნდნენ თანაბარმნიშვნელოვანი.	მოღვაწეობდა/მუშაობდა	სწორია: ექიმი აქ მოღვაწეობდა.
		არასწორია: ტრაქტორი აქ მოღვაწეობდა.

სიტყვის თავისუფალი ჩანაცვლება სინონიმით ყოველთვის არ მოხერხდება.	აღმართეს/ააშენეს	სწორია: ააშენეს ახალი სკოლა.
		არასწორია: აღმართეს ახალი სკოლა.

გახსოვდეთ!

სიტყვის სტილისტური ელფერი დამოკიდებულია იმაზე, თუ რომელ სამეტყველო სტილს მიეკუთვნება იგი – წიგნურს თუ სასაუბროს.

წიგნური სტილი	გამოიყენება სამეცნიერო, პუბლიცისტურ, ოფიციალურ ტექსტებში.	რეგვენი/სულელი/ჭკუასუსტი/ჭკუათხელი
---------------	---	------------------------------------

სასაუბრო სტილი	გამოიყენება იმ ადამიანთა ძალდაუ- ტანებელ საუბრებში, რომლებიც ერთმანეთთან საქმიანი ურთიერთო- ბით არ არიან დაკავშირებული.	ბოთე/ჩერჩეტი/ აბდალი/ბენტერა
-------------------	--	---------------------------------

ანტონიმები

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ანტონიმი	ანტონიმები საპირისპირო მნიშვნელო- ბის მქონე სიტყვებია.	სიმაღლესი – სიწირუე სიკეთე – ბოროტება ლაპარაკი – დუმილი

ანტონიმები, როგორც წესი, მეტყველების ერთი და იგივე ნაწილებია და წყვილ-წყვილად ჯგუფდება.	დღე-ღამე კარგი-ცუდი ბევრი-ცოტა ხშირი-იშვიათი მაღლა-დაბლა აქ-იქ იცინის – ტირის
--	---

※ მიაქციეთ ყურადღება!

ზოგ სიტყვას ანტონიმი არ გააჩნია.	სახლი, ხე, თბილისი, კავკასია
ზოგ სიტყვას რამდენიმე ანტონიმი აქვს.	მხიარულის ანტონიმებია: სევდიანი/ ნალღლიანი/ მონყენილი.

პარონიმები

ცნება	განმარტება	ნიმუში
პარონიმი	პარონიმები ფორმოზომიერად მსგავ- სი, მაგრამ განსხვავებული მნიშვნე- ლობის მქონე სიტყვებია.	აღქმა – ალთქმა ცნება – მცნება პირი – პიროვნება

ქართული ლექსიკური ერთეულების მნიშვნე- ლობათა აღრევის საფუძველზე წარმოქმნილი პარონიმები.	სწავლა – სწავლება სწორედ – სწორად თითქოს – თითქმის იწყებს – იწყობს უბე – უპე უებარი – უებრო
---	--

უცხოური ლექსიკური ერთეულების მნიშვნელობათა აღრევის საფუძველზე წარმოქმნილი პარონიმები.	დიპლომატი – დიპლომანტი აფექტი – ეფექტი ვეტერანი – ვეტერინარი კამპანია – კომპანია პლაგიატი – პლაგიატორი რიტმი – რითმა
---	---

ომონიმები

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ომონიმი	სიტყვებს, რომლებიც იწერება და წარმოითქმება ზუსტად ერთნაირად, მაგრამ აქვთ სრულიად განსხვავებული მნიშვნელობა, ომონიმები ჰქვია.	ბანი (სახლის ნაწილი) ბანი (ხმა) ბანი (ასო ბ-ს სახელი)

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ერთმნიშვნელობიანი სიტყვა	სიტყვას, რომელსაც მხოლოდ ერთი მნიშვნელობა აქვს, ერთმნიშვნელობიანი სიტყვა ეწოდება.	ფანქარი კოსმონავტი მთვარე

ცნება	განმარტება	ნიმუში
მრავალმნიშვნელობიანი (პოლისემიური) სიტყვა	ორი ან მეტი მნიშვნელობის მქონე სიტყვას მრავალმნიშვნელობიანი (პოლისემიური) სიტყვა ეწოდება.	გული ენა თავი

კონტექსტი წარმოაჩენს პოლისემიური სიტყვის ერთ-ერთ კონკრეტულ მნიშვნელობას.	მთელი დღეა, თავი მტკივა.	თავი = სხეულის ნაწილი
	რომანის მეხუთე თავი განსაკუთრებით საინტერესოა.	თავი = რომანის ნაწილი
	მაგიდაზე ორი თავი ხახვი იდო.	თავი = ერთი ცალი
	თავი არ შეირცხვინო.	თავი = სახელი
	ქალაქის თავი ღირსეული პიროვნება აღმოჩნდა.	თავი = ხელმძღვანელი
	ამ საქმეს ვერც თავს გაუგებ, ვერც ბოლოს.	თავი = დასაწყისი

ერთსა და იმავე სიტყვას სხვადასხვა წინადადებაში შეიძლება ჰქონდეს პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობა.	ქვეყანა	პირდაპირი მნიშვნელობა	ქვეყნის მომავალი ახალი თაობის ხელშია.
		გადატანითი მნიშვნელობა	სტადიონზე ქვეყანა (უამრავი) ხალხი შეიკრება.

უცხოური სიტყვების მართლწერა

ქართულ ენას თავისი განვითარების მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის განმავლობაში ბევრ სხვა ენასთან (ბერძნულთან, სპარსულთან, არაბულთან, თურქულთან, რუსულთან, ინგლისურთან...) ჰქონდა კონტაქტი.

XIX-XX საუკუნეებში ქართულ ენაში მრავალი ე. წ. საერთაშორისო სიტყვა (ძირითადად ბერძნულ-ლათინური ძირებისგან ნაწარმოები) დამკვიდრდა.

სიტყვათა სესხების გზა

უშუალოდ რომელიმე ენიდან

სხვა ენის მეშვეობით

* მიაქციეთ ყურადღება:

ქართულ ენაში ევროპული ენების კუთვნილი ბევრი სიტყვა შემოსულია რუსულის გზით.

უმახვილო o (ო) ხმოვნის შემცველი რუსული და რუსულის გზით შემოსული სიტყვები, აგრეთვე, საკუთარი სახელები, გვარები და გეოგრაფიული სახელები ქართულად ო -თი უნდა გადმოიცეს.	სწორია: ოდეკოლონი კომპოტი ვორონცოვი ტოლსტოი ოდესა ორიოლი პოლტავა	არასწორია: ადეკალონი კამპოტი ვარანცოვი ტალსტოი ადესა არიოლი პალტავა	გამონაკლისია: კატლეტი კაპიკი ლატარია კანტორა
--	--	---	---

რუსულ და რუსული გზით ქართულში შემოსულ სიტყვებში IO უნდა გადმოიცეს იუ ჯგუფით.	სწორია: კოსტიუმი ვესტიბიული მანიკიური რეზიუმე ავანტიურა სიურპრიზი	არასწორია: კოსტუმი ვესტიბული მანიკური რეზუმე ავანტურა სურპრიზი	გამონაკლისია: ბროშურა პარაშუტი დუჟინი
--	---	--	--

გერმანულიდან ქართულში შემოსულ სიტყვებში ei დიფთონგი აი-თი უნდა გადმოიცეს.	სწორია: აინშტაინი რაიხსტაგი რაინი ცვაიგი ლაიფციგი	არასწორია: ეინშტეინი რეიხსტაგი რეინი ცვეიგი ლეიფციგი
---	--	---

იმ სიტყვებში, რომლებიც გერმანულიდან შევიდა რუსულში და რუსულიდან - ქართულში, ეი დიფთონგი შენარჩუნდება.	ეიზენშტეინი რუბინშტეინი
---	----------------------------

ევროპული ენებიდან მომდინარე სიტყვები, რომლებიც რუსულ ენაში 19 და 110 კომპლექსებს იძლევა, ქართულში უნდა გადმოიცეს მხოლოდ ლა და ლუ ჯგუფებით.	სწორია: აკუმულაცია აკუმულატორი ასიმილაცია იზოლაცია იზოლატორი კანცელარია კომპილატორი მალარია პლაჟი ტრანსლაცია ალუმინი ილუზია პლუსი რეზოლუცია პალუცინაცია	არასწორია: აკუმულიაცია აკუმულიატორი ასიმილიაცია იზოლიაცია იზოლიატორი კანცელიარია კომპილიატორი მალიარია პლიაჟი ტრანსლიაცია ალიუმინი ილიუზია პლიუსი რეზოლიუცია ჰალიუცინაცია
--	--	--

eu დიფთონგის შემცველი სიტყვები ქართულში უნდა დაინეროს ევ-ით.	სწორია: ლევკემია ლევკოციტები ევფონია ევფემიზმი პნევმონია	არასწორია: ლეიკემია ლეიკოციტები ეუფონია ეუფემიზმი პნეუმონია	გამონაკლისია: ნეიტრალური ნეიტრონი ნეიროქირურგი
--	---	--	---

აჲ დიფთონგის შემცველი სიტყვები ქართულში უნდა დაინეროს აჲ-ით.	სწორია: აეტონომია ტაეტოლოგია	არასწორია: აუტონომია ტაუტოლოგია	გამონაკლისია: აუდიტორია აუდიენცია აუქციონი ფაუნა უმლაუტი
--	------------------------------------	---------------------------------------	---

ლათინურიდან გერმანულ-რუსული გზით შემოსულ სიტყვებში ჟჲ უნდა გადმოიცეს კჲ კომპლექსით.	სწორია: ადექვატური ექვივალენტი კეორუმი	არასწორია: ადექვატური ექვივალენტური ქეორუმი
---	---	--

უცხოური წარმოშობის სიტყვები, რომლებიც რუსულში ეჲ-ზე ბოლოვდება, ქართულში ეჲ დაბოლოებით უნდა გადმოიცეს.	სწორია: ასამბლეა გალერეა იდეა ეპოპეა	არასწორია: ასამბლეია გალერეია იდეია ეპოპეია
---	--	---

ბერძნულ-ლათინურიდან მომდინარე სიტყვებში ბერძნული ასო Χ, χ-ს გადმოსაცემად ქართულში ყოველთვის გამოიყენება ქ და არა ხ.	სწორია: ბრონქები ქლორი ქოლერა ქარტია არქაიზმი	არასწორია: ბრონხები ხლორი ხოლერა ხარტია არხაიზმი
---	--	---

th-ის გადმოსაცემად უნდა ვიხმაროთ ქართული თ.	Anthropology	სწორია: ანთროპოლოგია	არასწორია: ანტროპოლოგია
	Arithmetic	არიტმეტიკა	არიტმეტიკა
	Sympathy	სიმპათია	სიმპატია
	Erythrocytes	ერიტროციტები	ერიტროციტები
	Aesthetics	ესთეტიკა	ესტეტიკა
	Agatha	აგათა	აგატა
	Jonathan	ჯონათანი	ჯონატანი
	Dorothy	დოროთი	დოროტი
	Thomas	თომასი	ტომასი

t-ს გადმოსაცემად ქართული უნდა ვიხმაროთ ტ.		სწორია:	არასწორია:
	Etiquette	ეტიკეტი	ეთიკეტი
	Certificate	სერტიფიკატი	სერთიფიკატი
	Certification	სერტიფიცირება	სერთიფიცირება
	Ratification	რატიფიცირება	რათიფიცირება

f გადმოიცემა ფ-თი	Filter	ფილტრი
	Function	ფუნქცია
ph გადმოიცემა ფ-თი	Philosophy	ფილოსოფია
	Epitaph	ეპიტაფია
	Phase	ფაზა
	Phobia	ფობია
P გადმოიცემა პ-თი	Epic	ეპოპეა
	Apocalypse	აპოკალიფსი
	Panacea	პანაცეა
	Pacifists	პაციფისტი

h გადმოიცემა ჰ-თი.	Hallucination	სწორია: ჰალუცინაცია	არასწორია: გალუცინაცია
	Humanism	ჰუმანიზმი	გუმანიზმი
	Honorarium	ჰონორარი	გონორარი
g გადმოიცემა გ-თი.	Allegory	ალეგორია	ალელორია
	General	გენერალი	ლენერალი
	logic	ლოგიკა	ლოლიკა

უცხოურ სიტყვებში, გვარებსა და სახელებში ორმაგი თანხმონები ქართულად ერთი თანხმონით გადმოიცემა.		სწორია:	არასწორია:
	Essay	ესე	ესსე
	Grammar	გრამატიკა	გრამმატიკა
	Mission	მისია	მისსია
	Ann	ანა	ანნა
	William	უილიამი	უილლიამი
	Fellini	ფელინი	ფელლინი

დაიმახსოვრეთ!	სწორია: შექსპირი (Shakespeare) იორქშირი (Yorkshire) ჰემფშირი (Hampshire) მონტგომერი (Montgomery) ბირმინგემი (Birmingham)	არასწორია: შეკსპირი იორკშირი ჰემპშირი მონტკომერი ბირმინჰემი
---------------	---	--

გახსოვდეთ! ტრადიციით განმტკიცებული და ფართოდ გავრცელებული ფორმები უნდა ვიხმაროთ ენაში დამკვიდრებული სახით.	სწორია: პარიზი ვაშინგტონი	არასწორია: პარი ვოშინგტონი
---	---------------------------------	----------------------------------

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ინტერნაციონალური ლექსიკა	სხვადასხვა უცხო ენიდან ქართულში შემოსული და დამკვიდრებულია მრავალი საერთაშორისო სიტყვა, რომელთაც ინტერნაციონალურ ლექსიკას უწოდებენ.	ექსპერიმენტი პრინციპი იდეა თემა

ინტერნაციონალურ ტერმინთა ქართული შესატყვისის წარმოებისათვის ამოსავალია სიტყვის ძირი, რომელსაც მანარმოებელი ბოლოსართი დაერთვის.	სწორია: ექსპერიმენტი-ი → ექსპერიმენტ-ულ-ი; პრინციპი-ი → პრინციპ-ულ-ი დემონსტრაცია → დემონსტრაცი-ულ-ი.	არასწორია: ექსპერიმენტალური პრინციპიალური დემონსტრაციული
--	--	---

მწარმოებელი ბოლოსართის დართვისას -იკ სუფიქსში კ არ იკარგება.	სწორია: ეკონომიკა → ეკონომიკური სტატიკა → სტატიკური დინამიკა → დინამიკური დიალექტიკა → დიალექტიკური ფანტასტიკა → ფანტასტიკური რომანტიკა → რომანტიკული სპეციფიკა → სპეციფიკური	არასწორია: ეკონომიური სტატიკური დინამიური დიალექტური ფანტასტური რომანტიკული სპეციფიკური
--	--	--

შეადარეთ:	ეკონომიკა → ეკონომიკური	ეკონომია → ეკონომიური
	დიალექტიკა → დიალექტიკური	დიალექტი → დიალექტური

ა-სა და ე-ზე დაბოლოებული სიტყვები სუფიქსთა დართვის შედეგად ამ ხმოვნებს მოიკვეცენ.	სწორია: პროფესია → პროფესიული რევოლუცია → რევოლუციური
	გამონაკლისია: პროზა → პროზაული

ზოგიერთ სიტყვაში მოხდა სემანტიკური დიფერენციაცია.	ნორმა	ნორმული, ნორმალური
	იდეა	იდეური, იდეალური
	ცენტრი	ცენტრული, ცენტრალური
	პროფესია	პროფესიული, პროფესიონალური
	მასა	მასური, მასობრივი, მასიური

ბერძნული წარმოშობის –მა დაბოლოებიან სიტყვებში აღდგება ფუძისეული -ტ.	თემა → თემატური დოგმა → დოგმატური
---	--------------------------------------

დაიმახსოვრეთ!	პარალელური ფორმებია: პრობლემური/პრობლემატური სქემური/სქემატური სისტემური/სისტემატური	არასწორია: პრობლემემატური სქემატიური სისტემატიური
---------------	---	--

დაიმახსოვრეთ!	სწორია: ფაქტობრივი ტიპობრივი	არასწორია: ფაქტიური ტიპიური
---------------	------------------------------------	-----------------------------------

ბარბარიზმი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ბარბარიზმი	ბარბარიზმი ეწოდება უცხო ენიდან საჭიროების გარეშე შემოტანილ მშობლიური ენის ბუნებისათვის შეუფერებელ სიტყვას.	პოლი სტოლი საროჩკა

გახსოვდეთ! ბარბარიზმების ხმარება სალიტერატურო ენაში დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა მათ სტილისტურ ხერხად იყენებენ მხატვრულ ლიტერატურაში.

ჟარგონი, დიალექტიზმი, არქაიზმი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ჟარგონი	ჟარგონი ცალკეული სოციალური ფენის, ასაკობრივი კატეგორიის თუ პროფესიის წარმომადგენელთათვის დამახასიათებელი მეტყველებაა.	ლადობა პონტი ბლატავი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
დიალექტიზმი	დიალექტიზმი ამა თუ იმ კუთხის მცხოვრებთა მეტყველებისთვის დამახასიათებელი ენობრივი ფორმაა.	ბჟოლა საინი წვეიდა გამაადგა

გახსოვდეთ! ჟარგონისა და დიალექტიზმის ხმარება სალიტერატურო ენაში დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა მათ სტილისტურ ხერხად იყენებენ მხატვრულ ლიტერატურაში.

ცნება	განმარტება	ნიმუში
არქაიზმი	არქაიზმი მოძველებული, ხმარებიდან გასული სიტყვები, გამოთქმები, გრამატიკული ფორმები ან სინტაქსური კონსტრუქციებია.	მყვარი მუნ „რაი გინებს?“

ფრაზეოლოგიზმი

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ფრაზეოლოგიზმი	ფრაზეოლოგიზმი ენაში დამკვიდრებული მყარი სიტყვათშეთანხმებაა, რომლის შემადგენელი სიტყვები ისეა დაკავშირებული ერთმანეთთან, რომ გაიგება მთელი ფრაზის მნიშვნელობა და არა მისი შემადგენელი სიტყვების მნიშვნელობა ცალ-ცალკე ან მათი ჯამი.	კუდიტ ქვა ასროლინა; კოვზი ნაცარში ჩაუვარდა; სახტად დარჩა; ბოლთას სცემდა; ქოში უკულმა ყარა.

ფრაზეოლოგიზმებს ზოგჯერ უწოდებენ:	იდიომებს
	ფიგურალურ გამოთქმებს
	ხატოვან სიტყვა-თქმებს

ზოგი ფრაზეოლოგიზმი ერთი სიტყვის ეკვივალენტურია.	ხელი გაანძრიე	იმრომე
	ტვინი გაანძრიე	მოიფიქრე
	მეცამეტე გოჭი	ზედმეტი

ზოგი ფრაზეოლოგიზმის შინაარსი ერთი სიტყვით არ გადმოიცემა.	თავი მოიკლა	ძალიან მოინდომა
	სამოთხის კარი გაეღო	გულის წადილი აისრულა.

ფრაზეოლოგიზმს ახასიათებს შემადგენლობის უცვლელობა და სიტყვათა მყარი თანმიმდევრობა.

ფრაზეოლოგიზმების ჯგუფები	ეროვნული რეალიების ამსახველი	ჩაილურის წყალი დალია; მტკვარი ვერ გარეცხავს.
	ბიბლიური წარმომავლობის	აკრძალული ხილი; იობის მოთმინება; იუდას ამბორო.
	ანტიკური მითოლოგიიდან მომდინარე	არიადნეს ძაფი; აქილევსის ქუსლი; განხეთქილების ვაშლი.
	ისტორიული მოვლენების ამსახველი	რუბიკონის გადალახვა; ის მაინც ბრუნავს! შენც, ბრუტუს? პეროსტრატეს დიდება.
	გაურკვეველი წარმომავლობის	ჩიტის რძე; ორ ცეცხლს შუა ყოფნა.

სტილის საკითხები

სტილისტიკა	ენათმეცნიერების დარგი, რომელიც სწავლობს ენის გამომხატველობით საშუალებებს.
------------	---

წინადადება შეიძლება იყოს გრამატიკულად სწორი, მაგრამ სტილის თვალსაზრისით გაუმართავი.	მადლობა მოუხადა; უარესად მოეწონა; ახალი სიახლე ნახეს; ჰიგიენური სისუფთავე.
---	--

სტილისტურ ხარვეზებად მიიჩნევა	პლენაზმი
	ტავტოლოგია
	პარონიმია
	კალკი
	ატროფია და სხვ.

ცნება	განმარტება	ნიმუში
პლენაზმი	ლოგიკურად ზედმეტი ერთნაირი მნიშვნელობის უსარგებლო სიტყვების გამოყენება.	ჩამოვარდა ქვევით; ირგვლივ გარშემორტყმული; ახალგაზრდა ბიჭი; გამოამზეურა მზის სინათლეზე.

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ტავტოლოგია	ტავტოლოგია არის სიტყვათა უადგილო, უფუნქციო გამეორება ან ისეთი გამეორება, როცა მთქმელი ვერ ახერხებს თავისი სათქმელის გამართულად, მოკლედ და ნათლად გამოხატვას და გაუაზრებლად იმეორებს ერთსა და იმავე სიტყვებს.	ჩემი ავტობიოგრაფია; პირველი დებიუტი. სრული ანმლაგი. დიდი გენიოსი. ყველაზე უდიდესი.

გახსოვდეთ!

ერთი ფუძისაგან ნაწარმოები სიტყვების თავმოყრა ერთ ფრაზაში სასურველი არ არის.

სიტყვის სწორად გამოყენების- თვის აუცილებელია ლექსიკუ- რი შესატყვისობის თავისებუ- რებების გათვალისწინება.	ჯოხი შეიძლება იყოს	გრძელი, მოკლე
	აღამიანი შეიძლება იყოს	მაღალი, დაბალი

სიტყვათშეთანხმება შეიძლება მიუღებელი აღმოჩნდეს იმის გამო, რომ სიტყვები აზრობრივად არ არიან თავსებადნი.	ასმათმა ტარიელს ცუდი ამბავი ახარა.
--	---------------------------------------

ცნება	განმარტება	ნიმუში
ატროფია	ატროფია სიტყვის გრძნობის დაჩლუნგებაა.	მანანამ თვალი მოჰკრა მისი სახის შემზარავ, უებრო გამომეტყველებას; სტუმარი ადგა და კარებისაკენ გაილურსა.

ცნება	განმარტება	ნიმუში	
კალკი	კალკი ეწოდება ახალი სიტყვების ან გამოთქმების წარმოქმნას სხვა ენის ლექსიკური ერთეულების მიბაძვით მისი პირდაპირი, სიტყვასიტყვითი თარგმნის გზით.	კალკირუსუ- ლიდან: გაყიდვაშია შეხებაშია სახეზეა	ქართული შესატყვისი: იყიდება ეხება აშკარაა

კალკი შეიძ- ლება იყოს	ლექსიკურ-სემანტიკური	не устраивает	ხელს არ მაძლევს
	სიტყვანარმოებითი	самолет	თვითმფრინავი
	ფრაზეოლოგიური და სინტაქსური	имеет место	ადგილი აქვს

გახსოვდეთ!	კალკირება ენის გამდიდრების ერთ-ერთი გზაა (განსაკუთრე- ბით დარგობრივი ტერმინოლოგიის წარმოების დროს), მაგრამ, როცა ენას აქვს საკუთარი ფორმები, კალკის გამოყენება სტი- ლისტურ ხარვეზად მიიჩნევა.
------------	--

სავარჯიშოები ქართულ ენაში

სავარჯიშო N 1.

უპასუხეთ კითხვებს:

1. განმარტეთ, რას სწავლობს ენათმეცნიერება.

2. განმარტეთ, რას სწავლობს ფონეტიკა.

3. განმარტეთ, რას სწავლობს მორფოლოგია.

4. განმარტეთ, რას სწავლობს ლექსიკოლოგია.

5. განმარტეთ, რას სწავლობს სტილისტიკა.

6. რამდენ ჯგუფად იყოფა ბგერები რაგვარობის მიხედვით?

7. როგორი ბგერებია წარმოთქმის ადგილის მიხედვით ბ, ფ, პ, მ ?

8. ჩამოთვლილთაგან რომელი არ არის ენაკბილისმიერი ბგერა?
დ, თ, ტ, ძ, წ, ც, ზ, ს, ნ, ლ, ვ

9. როგორი ბგერაა წარმოთქმის ადგილის მიხედვით ჰ?

10. როგორი ბგერებია წარმოთქმის ადგილის მიხედვით ჯ, ჩ, ჭ, შ, უ, რ?

სავარჯიშო N 2.

1. გაიხსენეთ და დაწერეთ 3 მჟღერი თანხმოვანი.

2. გაიხსენეთ და დაწერეთ 3 ყრუ ფშვინვიერი თანხმოვანი.

3. გაიხსენეთ და დაწერეთ 3 ყრუ მკვეთრი თანხმოვანი.

4. დაასრულეთ თანხმოვანთა სამეულის რიგი: ბ, ფ, --

5. დაასრულეთ თანხმოვანთა სამეულის რიგი: დ, თ, --

6. ჩასვით სამეულის წევრი ერთი თანხმოვანი შემდეგ რიგში: ძ, --, ნ

7. ჩასვით სამეულის წევრი ერთი თანხმოვანი შემდეგ რიგში: ჯ, --, ჭ

8. სამეულის წევრი რომელი თანხმოვანი აკლია წარმოდგენილ რიგს?
--, ჭ, კ

9. გაიხსენეთ და დაწერეთ თანხმოვანთა წყვილულები.

10. გაიხსენეთ და დაწერეთ თანხმოვანთა ცალულები.

სავარჯიშო N 3.

1. განმარტეთ, რა არის ასიმილაცია და დაწერეთ ასიმილაციის ერთი ნიმუში.

2. რა ეწოდება სიტყვაში ბგერათა ადგილის შეცვლას, გადასმას?

3. განმარტეთ, რა არის რედუქცია და დაწერეთ ერთი ნიმუში.

4. რა ეწოდება ორი ბგერის შეერთებით სხვა ბგერის მიღებას?

5. ქვემოთ მოცემულ ტექსტში მონიშნულია გარკვეული ფონეტიკური ცვლილებების შედეგად მიღებული სიტყვები. ამოწერეთ ისინი და თითოეულ მათგანს მიუწერეთ, რომელ ფონეტიკურ მოვლენასთან გვაქვს საქმე.

ქეიტკირით ნაგებ გალავანს თვრამეტი მეომარი მიუახლოვდა. მათგან ჩვიდმეტი ცხენზე ამხედრებულიყო, ერთი კი, ყველაზე უნცროსი, იმ ურმის კოფოზე იჯდა, რომელიც სანოვაგით იყო დატვირთული.

სავარჯიშო N 4.

1. გაიხსენეთ და დაწერეთ დამოუკიდებელი მნიშვნელობის მქონე მეტყველების ნაწილები.

2. გაიხსენეთ და დაწერეთ დამოუკიდებელი მნიშვნელობის არ მქონე მეტყველების ნაწილები.

3. დაასახელეთ მეტყველების ნაწილი, რომელიც არც დამოუკიდებელი მნიშვნელობის მქონეა და არც დამხმარე.

4. გაიხსენეთ და დაწერეთ ფორმაცვალებადი მეტყველების ნაწილები.

5. გაიხსენეთ და დაწერეთ ფორმაუცვლელი მეტყველების ნაწილები.

6. მონიშნეთ ტექსტში საზოგადო და საკუთარი სახელები, საზოგადო სახელს გაუსვით ერთი ხაზი, საკუთარს - ორი.

„ლუარსაბის ტანისა კი რა მოგახსენოთ და გული კი, რო გენახათ, ლორის ჯაგარსავით მოდებული ჰქონდა, ასე რომ მრავალ საეჭვო სულიერებს შეეძლოთ შიშინაობის დროს აქ თავი შეეფარათ, მაგრამ... მაგრამ რა? განა ლუარსაბი ბედნიერი არ იყო?“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!“).

7. მონიშნეთ ტექსტში სულიერი და უსულო სახელები. სულიერ სახელს გაუსვით ერთი ხაზი, უსულოს - ორი.

„ამ ორ ტახტ-შუა აღმოსავლეთის კედელზედ მოჩანდა, კბილებჩაცვივნულ ბებერ დედაკაცის დაღებულ პირსავით, ერთი ამოჭვარტლული გარედამ და შიგინდამ, ერთი მწუხარე და დაღრეჯილი ბუხარი. აქა-იქ ოთახის სამკაულად ეყარა სხვადასხვანაირი ნივთები, მაგალითებრ: ტალახიანი ყარაბაღული თეთრი ნალები, პირმოტეხილი სპილენძის თუნგი, ქონიანი შანდალი, სპილენძის საჩაიფი მოხარშული მყრალა-ბალახი, ზურგიელის ნაჭერი და სხვანი და სხვანი“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!“).

8. მონიშნეთ ტექსტში ვინ ჯგუფისა და რა ჯგუფის სახელები. ვინ ჯგუფის სახელს გაუსვით ერთი ხაზი, რა ჯგუფისას - ორი.

„ფერი კი აღარ შერჩათ ჩვენს შვილებსა და!..

ჭამით ისინი ვერა სჭამენ, სმით ისინი ველარა სმენ, რა კაცები არიან?! წიგნი იციან? მე თუ წიგნი არ ვიცი, კაცი აღარ ვარ, ქუდი არა მხურავს, განა! ხორცი მე არ მაკლია და ფერი. წიგნი რა ვაჟკაცის ხელობაა, - ეგ ხომ ქალის

საქმეა. ვენაცვალე უწინდელ დროს! ყველაფერი მაშინ თავის დონეზედ იყო მოყვანილი, ყველა თავის ქერქში იყო. ვენაცვალე!... კაი ცხენი, კაი თოფი, მარჯვე მკლავი და კაცი იყავ პატიოსანი“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!).

9. მონიშნეთ ტექსტში კონკრეტული და აბსტრაქტული სახელები. კონკრეტულ სახელს გაუსვით ერთი ხაზი, აბსტრაქტულს - ორი.

„თუმცა ლუარსაბი ეგრე სწუხდა ეხლანდელ დროების ჭირისა გამო, მაგრამ სახე მუდამ ერთ განსაკუთრებულ სულელობით უცინოდა ხოლმე. „ხარი ხართან დააბიო, ან ფერს იცვლის ან ზნესაო“, ნათქვამია პატიოსანი“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!).

10. მონიშნეთ ტექსტში კრებითი სახელი.

„ქართველები იტყვიან: ვისაც ბალანი ბლომად აქვს ტანზედ მოდებულიო, ის ბედნიერიაო. მართალიც არის, პირუტყვები სულ იმისაგან არიან ბედნიერნი! თუ ეს ტყუილია, ბევრი ჩვენგანი პირუტყვობას რაღა ჰცდილობს? იმისთვის, რომ პირუტყვები ბედნიერნი არიან, ბედნიერები კიდე იმისთვისა, რომ ტანზედ ბალანი აქვთ“ პატიოსანი“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!).

სავარჯიშო N 5.

1. რას ეწოდება სახელის ფუძე?

2. რამდენი ბრუნვაა ქართულში?

3. დანერეთ ყველა ბრუნვის სახელი და ნიშანი.

4. განმარტეთ, რა არის კუმშვა.

5. განმარტეთ, რა არის კვეცა.

6. რომელ ბრუნვებში ხდება კუმშვა?

7. რომელ ბრუნვებში ხდება კვეცა?

8. რომელ ხმოვანზე დამთავრებული სახელები იკვეცება ებ-იან მრავლობით-ში ყველა ბრუნვაში?

9. ფუძის კუმშვის დროს რომელი ხმოვანი შეიძლება საერთოდ დაიკარგოს ან ვ-დ გადაიქცეს?

10. მოიფიქრეთ მაგალითი, როცა კუმშვის დროს ფუძისეული ო ხმოვანი საერთოდ იკარგება.

სავარჯიშო N 6.

1. განმარტეთ, რა არის ანთროპონიმი.

2. განმარტეთ, რა არის ტოპონიმი.

3. დანერეთ რითი განსხვავდება ერთმანეთისაგან საკუთარ და საზოგადო სახელთა ბრუნება.

4. რომელი ჯგუფის არსებით სახელებს არ აქვთ მრავლობითი რიცხვი?

5. რითი განსხვავდება ანთროპონიმების ბრუნება ტოპონიმების ბრუნებისაგან?

6. რომელი ჯგუფის არსებითი სახელებია წარმოდგენილი წოდებით ბრუნვაში ფუძის ფორმით?

7. რა შემთხვევაში არ შეიძლება ადამიანის სახელის შემოკლება და ინიციალით დანერა?

8. რომელ ხმოვანზე დაბოლოებული ქართული გვარები მოიკვეცენ ხმოვანს ებ-იან მრავლობითში?

9. დაწერეთ, ფუძეკუმშვადი ქართული გვარები.

10. დაწერეთ, სამი კუმშვად-კვეცადი არსებითი სახელი.

სავარჯიშო N 7.

1. მონიშნეთ კუმშვადი და უკუმშველი არსებითი სახელები. კუმშვად სახელს გაუსვით ერთი ხაზი, უკუმშველს - ორი.

„გზირს ერთხელ ერთი ქათამი წაერთმია, – დიამბეგი მობრძანდა, სოფლად ქათმებს ვაგროვებთ, და ასეთი ვაი-ვაგლახი დაანია, რომ, ამბობენ, გუბერნატორამდე თავის ფეხით იარაო და ერთი ქათამი შვიდეულად დაუსვა მოურიდელებს გზირსაო. თუმცა თითონ ქვრივსაც ერთი ათიოდ მანეთი შემოჰხარჯოდა მისვლა-მოსვლაში“ (ილია ჭავჭავაძე, „ოთარანთ ქვრივი“).

2. დააჯგუფეთ ტოპონიმები თანხმოვანფუძიანებად და ხმოვანფუძიანებად.

საქართველო უძველესი ქვეყანაა. მისი ადმინისტრაციული მოწყობა სხვადასხვა ეპოქაში განსხვავებული იყო. დღეს საქართველო დაყოფილია რამდენიმე ადმინისტრაციულ ნაწილად, რის საფუძველსაც წარმოადგენს შემდეგი ისტორიული კუთხეები და ქალაქები: აფხაზეთი, სამეგრელო, სვანეთი, გურია, აჭარა, რაჭა, ლეჩხუმი, იმერეთი, სამცხე, ჯავახეთი, ქართლი, მცხეთა, მთიანეთი, კახეთი და თბილისი.

თანხმოვანფუძიანი	ხმოვანფუძიანი

3. ნახეთ, არის თუ არა მოცემულ ტექსტში კუმშვადი, უკუმშველი, კვეცადი და უკვეცელი ტოპონიმები და ამოწერეთ.

საქართველო უძველესი ქვეყანაა. მისი ადმინისტრაციული მოწყობა სხვადასხვა ეპოქაში განსხვავებული იყო. დღეს საქართველო დაყოფილია რამდენიმე ადმინისტრაციულ ნაწილად, რის საფუძველსაც წარმოადგენს შემდეგი ისტორიული კუთხეები და ქალაქები: აფხაზეთი, სამეგრელო, სვანეთი, გურია, აჭარა, რაჭა, ლეჩხუმი, იმერეთი, სამცხე, ჯავახეთი, ქართლი, მცხეთა, მთიანეთი, კახეთი და თბილისი.

კუმშადი ტოპონიმი	უკუმშველი ტოპონიმი	კვეცადი ტოპონიმი	უკვეცელი ტოპონიმი

4. ამონერეთ ყველა ტოპონიმი და მიუწერეთ წოდებითი ბრუნვის ფორმა.

საქართველო უძველესი ქვეყანაა. მისი ადმინისტრაციული მოწყობა სხვადასხვა ეპოქაში განსხვავებული იყო. დღეს საქართველო დაყოფილია რამდენიმე ადმინისტრაციულ ნაწილად, რის საფუძველსაც წარმოადგენს შემდეგი ისტორიული კუთხეები და ქალაქები: აფხაზეთი, სამეგრელო, სვანეთი, გურია, აჭარა, რაჭა, ლეჩხუმი, იმერეთი, სამცხე, ჯავახეთი, ქართლი, მცხეთა, მთიანეთი, კახეთი და თბილისი.

5. გაიხსენეთ და დაწერეთ, რა ინვეეს ფუძის კუმშვას და კვეცას?

სავარჯიშო N 8.

1. განმარტეთ, რა არის თანდებული.

2. რომელი ბრუნვები არ დაირთავს თანდებულს?

3. გარდა მიცემითისა, კიდევ რომელი ბრუნვის თანდებულია -ვით?

4. რა შემთხვევაში დაერთვის -ვით თანდებული ხმოვანფუძიან არსებით სახელს?

5. ჩამოთვალეთ ხუთი ისეთი თანდებული, რომლებიც იწერება სახელის ფუძესთან შერწყმულად და ხუთი ისეთი, რომლებიც იწერება ცალკე.

6. ჩამოწერეთ ზედსართავი სახელის კითხვები.

7. რას ეწოდება ვითარებითი ზედსართავი სახელი?

8. რას ეწოდება მიმართებითი ზედსართავი სახელი?

9. რომელ ბრუნვებში დაირთავს თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებითთან ერთად ხმარებისას ბრუნვის ნიშნებს სრულად?

10. რომელ ბრუნვებში იკვეცს ბრუნვის ნიშანს თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებითთან ერთად ხმარებისას ნაწილობრივ?

სავარჯიშო N 9.

1. ხარისხის რამდენი ფორმა აქვს ზედსართავ სახელს?

2. უპირატესად რომელ ზედსართავ სახელებს ეწარმოებათ ხარისხის ფორმები?

3. რომელი თავსართ-ბოლოსართი აწარმოებს უფროობითი ხარისხის ფორმას?

4. რომელი თავსართ-ბოლოსართი აწარმოებს ოდნაობითი ხარისხის ფორმას?

5. რომელი ზედსართავი სახელები ავლენენ თავისებურებას ოდნაობითი ხარისხის წარმოებისას?

6. რომელი ზედსართავი სახელები აწარმოებენ ოდნაობითი ხარისხის ფორმას სხვა ფუძის გამოყენებით?

7. რა თავისებურებას ავლენს -ელ და -ილ სუფიქსზე დაბოლოებული ზოგიერთი ზედსართავი სახელი ხარისხის მაწარმოებელი აფიქსების დართვისას?

8. დაასახელეთ ზედსართავი სახელი, რომელსაც ხარისხის სამივე ფორმა აქვს.

9. დაასახელეთ ზედსართავი სახელი, რომელსაც არ აქვს ხარისხის სამივე ფორმა.

10. როგორ იბრუნება ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებით სახელთან ერთად?

სავარჯიშო N 10.

მოცემული ტექსტიდან ამოწერეთ ყველა ზედსართავი სახელი. დააჯგუფეთ ცალ-ცალკე ვითარებითი და მიმართებითი ზედსართავი სახელები და ვითარებითებს უწარმოეთ ხარისხის ყველა შესაძლებელი ფორმა.

„ძიძია იყო თექვსმეტის წლისა, მაშასადამე, ასაკში მოსული ქალი, სრულიად გაშლილი და გადაფურჩქნული, სიტყვით, იმ ხანში, როდესაც ძარღვებში აღღვებული სისხლი ქაფდება, სდულს და ჩუხჩუხით მომდინარეობს, როდესაც გული მიილტვის რალაცა ჯერედ უცნობის ბედნიერებისაკენ და თრთოლით შესთამაშებს ყვავილებს და ბუნებას, სიცოცხლე ედემად ეშლება, ცხოვრება სიამოვნების ნექტარს უქადის, ის იყო ტანადი, ლამაზი, მშვენიერის დაკორებული ლამაზის თხელის ტუჩებით, რომელნიც თითქოს საკოცნელად მომზადებულიყვნენ. თეთრ ყირმიზს, ატლასის მსგავს სახეზედ დასთამაშებდა მხურვალეების ნიშანი ელფერი, რომელიც თავის დღეში გატყაპულს სინითლედ არ გადადიოდა: მოჟუჟუნე, ლურჯი, ცისფერი თვალები მაცდურად უკამკამებდა და გულის გამგმირავს ისართ ისროდა: შავი გრძელი წამწამები გარს მცველებად მოსდგომოდა და წვრილი, ხავერდისებრივი წარბები გრძლად გადასჭიმოდა: სქელი შავი თმა ორ ნაწნავად თეთრ ბროლივით ყელს სუროსავით შემოხვეოდა, ძიძია ნახატი მშვენიერება იყო და მისი მნახველი ვერ გაძლებდა, არ ეთქვა: „ცხოვდეს შენი მშობელიო!“ (ალექსანდრე ყაზბეგი, „ხევისბერი გოჩა“).

ვითარებითი ზედსართავი	უფროობითი	ოდნაობითი	მიმართებითი ზედსართავი

სავარჯიშო N 11.

1. განმარტეთ, რა არის რაოდენობითი რიცხვითი სახელი და დაასახელეთ მაგალითი.

2. განმარტეთ, რა არის რიგობითი რიცხვითი სახელი და დაასახელეთ მაგალითი.

3. განმარტეთ, რა არის წილობითი რიცხვითი სახელი და დაასახელეთ მაგალითი.

4. დაწერეთ ორი მარტივფუძიანი ხმოვანზე დაბოლოებული რაოდენობითი რიცხვითი სახელი.

5. დაწერეთ ორი შედგენილი რიცხვითი სახელი.

6. დაწერეთ, რომელ კითხვას უპასუხებს რაოდენობითი რიცხვითი სახელი.

7. დაწერეთ, რომელ კითხვას უპასუხებს რიგობითი რიცხვითი სახელი.

8. დაწერეთ, რომელ კითხვას უპასუხებს წილობითი რიცხვითი სახელი.

9. როგორ იბრუნება თანხმოვანფუძიანი რიგობითი რიცხვითი სახელი არსებით სახელთან ერთად?

10. დაწერეთ ორი გაურკვეველი რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელი.

საეარჯიშო N 12.

1. სიტყვებით დაწერეთ რაოდენობითი რიცხვითი სახელები 0; 6, 15; 18.

2. როგორ იწარმოება წილობითი რიცხვითი სახელი?

3. როგორ იწარმოება რიგობითი რიცხვითი სახელი?

4. დაწერეთ სიტყვებით 1 278 456-მა; 33 000 504-ის; 2 674-ში.

5. რომელი რიგობითი რიცხვითი სახელია თანხმოვანფუძიანი?

6. როგორ იწერება და-თი შეერთებული რაოდენობითი რიცხვითი სახელები?

7. რომელ ბრუნვაში შეეწყობა ათასეულთა რაოდენობის აღმნიშვნელი რიცხვითი სახელები სიტყვა ათასს?

8. რომელ რიცხვში შეეწყობა არსებითი სახელი რიცხვით სახელს?

9. როგორ იბრუნება არსებითი სახელის მსაზღვრელად გამოყენებული თანხმოვანფუძიანი რიგობითი რიცხვითი სახელი?

10. რამდენი ნიშანია რიგობით სახელთა რომაულ სისტემაში?

საეარჯიშო N 13.

ნაიკითხეთ ტექსტი და ყველა ხაზგასმული არსებითი სახელი ჩაანაცვლეთ შესაბამისი ნაცვალსახელით.

ნიმუში: მამამზე ერისთავის (მისი)

„მამამზე ერისთავის (...) ერთადერთი ვაჟი (...), ჭაბუკი (...), გუდა-
მაყარში შებრძოლებია კალთხედი (...), მაგრამ უვნებლად უკუქცეულა

და ქორსატეველას ციხეში ჩაკეტილა მცირედის ჯარით (...).

არც ის დაუმალავს ზვიად სპასალარს (...), ამ შეტაკებისას მხოლოდ ცამეტი ფხოველნი (...) დაუკოდნიათ ისარი (...) და შვიდნი არაგველნი (...) საკმაოდ მსუბუქად. შემდგომ ამისა, შესევია თურმე კოლნაქელძე (...) თავისი ლაშქრით (...) არაგვის ხეობას (...), ეკლესიები (...) გადაუბუგავს, ხატები (...) შეუმუსრავს, ხუცები (...) და ბეწვები (...) სამრეკლოებზე დაუკიდნია თოქით (...), ბორცვებზე ბომონები (...) აღუმართავთ კვლავ, არაგველებიც (...) შეერთებიან ფხოველთა (...) და მათთა მიმყოლთა, ლაშეები უთევიათ კერპებისათვის (...), ძენი (...) და ასულნი (...) შეუწირავთ უძველესს ნესისამებრ.

სამი დღე და ღამე როკავდნენ თურმე ბომონების წინაშე და გამარჯვებას ზეიმობდნენ ლუდით გაღებული ბრბოები.

ეს მომხდარა სწორედ იმ დღეს, როცა მამამზე ფრისთავი (...) მეფესთან (...) სადარბაზოდ გამოემართა. თავი ჩაქინდრა გიორგი პირველმა (...) ამ ამბის შემცნობმა.

თვალწინ დაუდგა მამამზე ფრისთავის (...) ისრისფერი თვალების ყალბი ციმციმი“ (კონსტანტინე გამსახურდია, „დიდოსტატის მარჯვენა“).

სავარჯიშო N14.

ამონერეთ ნაცვალსახელები მუხრან მაჭავარიანის ქვემოთ მოყვანილი ლექსიდან.

ეს გზა, მეც ვიცი, საითკენ მიდის... გაივლის ქარელს... გაივლის შინდისს... ხან ხიდზე გადის, ხან მიდის მინდვრით... ეს გზა, მე ვიცი, საითკენ მიდის... შენ გზა მითხარი, ის გზა, რომელიც... ეს გზა, მეც ვიცი, საითკენ მიდის....	ნაცვალსახელები
---	-----------------------

ამონერეთ ნაცვალსახელები მუხრან მაჭავარიანის ლექსიდან და დააჯგუფეთ შინაარსის მიხედვით.

	ნაცვალსახელები
სულს მივცემ ჩემსას მე იმას მარტო, – ვინც საქართველოს ესწრაფვის ქართულს! არა ცრუ ქართულს! – ნამდვილად ქართულს! სიტყვითურთ ქართულს! – საქმიანურთ ქართულს! სულს მივცემ ჩემსას მე იმას მარტო, – რომელსაც ვატყობ! – კოჭებში ვატყობ! – არის ყველაფრით ყოველ მხრივ სანდო და საქართველოს იმნაირს ნატრობს, – ნატრობს როგორსაც ქართველი მარტო! სულს მივცემ ჩემსას მე იმას მარტო, – ვინც უწყის: ტატომ ღალადყო რატომ: სახელმწიფოთა შორის ერთობას (ესეც ღვთისნება არის, ეტყობა!) სარწმუნოება არ ყოფნის მარტო! სულს მივცემ ჩემსას, – ერთი სიტყვით, – მე იმას მარტო, ვინც იცის: გაჩნდა ქართველად რატომ!	

სავარჯიშო N18.

1. დანერეთ მრავლობით რიცხვში ნაცვალსახელები ვილაც, რალაც.

2. რომელი პირის კუთვნილებას გამოხატავს კუთვნილებითი ნაცვალსახელი თავისი?

3. რომელი პირის კუთვნილებას გამოხატავს კუთვნილებითი ნაცვალსახელი მისი?

4. რას აღნიშნავს ნაცვალსახელი ჩვენგანი?

5. აბრუნეთ ერთი და იგივე მოთხრობით, მიცემით, მოქმედებით ბრუნვებში.

6. გაიხსენეთ კითხვით-კუთვნილებითი ნაცვალსახელები.

7. გაიხსენეთ ურთიერთობითი ნაცვალსახელები.

8. რომელი ჯგუფის ნაცვალსახელია მათ მოცემულ წინადადებაში:
მათ დიდხანს იფიქრეს ამ საკითხზე.

9. პირის ნაცვალსახელს გაუსვით ერთი ხაზი, კუთვნილებითს - ორი.
მათ გაიგეს, რომ მათს მეგობარს ცოლი შეურთავს.

10. განსაზღვრეთ, რომელ ბრუნვაშია ნაცვალსახელები შემდეგ წინადადებაში.
მათი თხოვნით, მე დიდხანს გელოდით თქვენ.

სავარჯიშო N19.

1. დანერეთ ხუთი წარმოქმნილი სახელი.

2. დაწერეთ ხუთი ძირეული სახელი.

3. როგორ ხდება სახელის წარმოქმნა?

4. დაწერეთ ხუთი წინავითარების სახელი.

5. რომელი სუფიქსები აწარმოებს უქონლობის სახელებს?

6. სა-ე აფიქსების დართვით აწარმოეთ და დაწერეთ სამი დანიშნულების სახელი.

7. ელ- აფიქსის დართვით აწარმოეთ და დაწერეთ სამი სადაურობის სახელი.

8. -ობა აფიქსის დართვით აწარმოეთ და დაწერეთ სამი აბსტრაქტული სახელი.

9. -ა ბოლოსართის დართვით აწარმოეთ და დაწერეთ სამი ქონების სახელი.

10. დაწერეთ, რომელი აფიქსებით იწარმოება კნინობით-ალერსობითი სახელები.

სავარჯიშო N 20.

1. განმარტეთ, რას ეწოდება რთული სიტყვები.

2. დაწერეთ სამი ერთცნებიანი კომპოზიტი.

3. დაწერეთ სამი ორცნებიანი კომპოზიტი.

4. როგორ დაინერება ახალი სიტყვა, რომელიც ნაწარმოებია ორცნებიან დეფისით დაწერილ კომპოზიტზე სიტყვის საწარმოებელი აფიქსის დართვით?

5. მოიფიქრეთ ორი სიტყვა, რომელთა მნიშვნელობები განსხვავდება, როცა ისინი იწერება დეფისით და უდეფისოდ.

6. მოიფიქრეთ და დაწერეთ კუთვნილებითი კომპოზიტის სამი ნიმუში.

7. როგორ იწერება უცხოური ვიცე- პრეფიქსით და ქართული ვაი- პრეფიქსით დაწყებული კომპოზიტები?

8. როგორ უკავშირდება ციფრით ან რაიმე სხვა სიმბოლოთი წარმოდგენილი კუთვნილებითი კომპოზიტის პირველი ნაწილი მომდევნოს?

9. როგორ იწერება ფუძეგაორკეცებული ზედსართავეები და რიცხვითი სახელები?

10. მოიფიქრეთ და დაწერეთ ანტონიმური მნიშვნელობის სახელების ფუძეების გაერთიანებით მიღებული სამი რთული სიტყვა.

სავარჯიშო N 21.

გახაზეთ სწორი პასუხი

1. ერთცნებიანი კომპოზიტის რთული ფუძის შემადგენელ ნაწილებს შორის „და“ კავშირი არ ჩაისმება / ჩაისმება.
2. ერთცნებიანი კომპოზიტები ერთად / ცალ-ცალკე იწერება.
3. ერთად / დეფისით იწერება „და“ კავშირით შეერთებული ფუძეგაორკეცებული კომპოზიტები.
4. ერთად / დეფისით იწერება -ა სუფიქსდართული ფუძეგაორკეცებული კომპოზიტები.
5. ერთად / დეფისით იწერება ფუძეგაორკეცებული კომპოზიტები, რომელთა ნაწილები მნიშვნელობასმოკლებული მარცვლებია.

სავარჯიშო N 22.

1. განმარტეთ, რას ეწოდება ზმნა.

2. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი პირველადი ზმნა.

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი ნასახელარი ზმნა.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი პირიანი ზმნა.

5. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი უპირო ზმნა.

6. რას ეწოდება გრამატიკული პირი?

7. რამდენპირიანი შეიძლება იყოს ზმნა?

8. დაასახელეთ თითო-თითო მაგალითი ერთპირიანი, ორპირიანი და სამპირიანი ზმნებისა.

9. როგორ უნდა განესაზღვროთ, რამდენპირიანია ზმნა?

10. წინადადების რომელი წევრია ზმნის პირიანი ფორმა?

სავარჯიშო N 23.

1. რა პქვია ზმნასთან შეწყობილ მოქმედ პირს?

2. რა პქვია ზმნასთან შეწყობილ სამოქმედო პირს?

3. დაასახელეთ პირდაპირი ობიექტის ბრუნვები.

4. დაასახელეთ ირიბი ობიექტის ბრუნვა.

5. როგორი ზმნა არის გარდამავალი?

6. როგორი ზმნა არის გარდაუვალი?

7. დაწერეთ სამი გარდაუვალი ზმნა.

8. დაწერეთ სამი გარდამავალი ზმნა.

9. დაწერეთ სამი ორპირიანი გარდამავალი ზმნა.

10. დაწერეთ სამი ორპირიანი გარდაუვალი ზმნა

სავარჯიშო N 24.

1. დაწერეთ ზმნა, რომელიც არ დაირთავს პირველი სუბიექტური პირის ნიშანს.

2. დაწერეთ ზმნა, რომელიც მეორე სუბიექტური პირის ნიშანად დაირთავს ხ- პრეფიქსს.

3. დაწერეთ ის თანხმოვნები, რომელთა წინ იწერება მესამე ირიბი ობიექტური პირის ნიშანი ჳ.

4. დაწერეთ ის თანხმოვნები, რომელთა წინ იწერება მესამე ირიბი ობიექტური პირის ნიშანი ს.

5. როგორ ობიექტურ პირს არ სჭირდება ნიშანი მესამე პირში?

6. რომელი ობიექტური პირის ნიშნები იწერება ორპირიან გარდამავალ ზმნებში?

7. როგორ ზმნებს უწოდებენ რიცხვში ფუძემონაცვლე ზმნებს?

8. გაიხსენეთ და დაწერეთ ხუთი რიცხვში ფუძემონაცვლე ზმნა.

9. ჩასვით **ჯდომა** ზმნის სწორი ფორმა შემდეგ წინადადებაში: ხალხი სტადიონის ტრიბუნებზე -----.

10. ჩასვით **კვდომა** ზმნის სწორი ფორმა შემდეგ წინადადებაში: ხალხი სიცილით -----.

საეარჯიშო N 25.

ნაიკითხეთ ტექსტი, იპოვეთ ყველა ზმნა, შეუცვალეთ რიცხვი და ჩანერეთ ქვემოთ მოცემულ ცხრილში.

„იგი იდგა. ცის თვალს შესცქეროდა. და უნებურად კბილები გამოუჩნდა. ოღონდ ისე არა, სხვა დროს რომ გამოსჩენია. სხვა დროს სხვებივით გამოსჩენია: ავი კბილები, ბრძოლის, ხიფათის, სიბრაზის; როცა არავის დაინდობდა, როცა მზად იყო, საკუთარი სხეულიც კი ნაფლეთებად ექცია. ახლა იგის კბილებსაც და მთელ სახესაც სითბოს და სიხარულის სუნი ასდიოდა, როგორც იმ ხმას აუვიდა, ნელან რომ აღმოხდა.

იდგა გამართული და ცის თვალს შესცქეროდა. და ცისთვალსაც, შორეულ ბრჭყვიალა კენჭებსაც, ტყესაც და ზღვასაც ისე გრძნობდა, როგორც საკუთარ ხელ-ფეხს.

არაფერი იყო „ცუდი“. არაფერი იყო „კარგი“ ყველაფერი ისე იყო, რომ ვერც „ცუდი“ დააკლებდა რამეს და ვერც „კარგი“ შეჰმატებდა.

მერე საკვირველი სითბო, რომელსაც ზღვა გამოსცემდა, ცა, ცის თვალით მკრთალად განათებული ქედები, ტყე და ყველაფერი, რაც ირგვლივ ჩანდა, ყოველი მხრიდან შემოვიდა იგის სხეულში. იგიმ უნებურად თვალები დახუჭა და იგრძნო, რომ ისე იყო, თითქოს სულაც არყოფილიყო.

ხოლო როცა შორეული ქედები, ზღვა, ტყე, ცა და ცის ბრჭყვიალა კენჭები ისევ გაიკრიფნენ იგის სხეულიდან და თავიანთ ადგილს დაუბრუნდნენ, იგის ტანზე გაკვირვების მსუბუქი სუნი აუვიდა“ (ჯემალ ქარჩხაძე, „იგი“).

ზმნის ფორმა ტექსტში	
---------------------	--

სავარჯიშო N 26.

ნაიკითხეთ ტექსტი და ყველა ზმნაში გამოყავით სუბიექტური და ობიექტური პირის ნიშნები.

„წუხილი უცებ სადღაც დაიმალა, მაგრამ მალევე გამოჩნდა. იგის გაუკვირდა, წუხილი რომ დაიმალა, მერე კიდევ თქვა: “ნის თვალები ისეთია, როგორიცაა ცა.”

წუხილი კვლავ დაიმალა და იგი მიხვდა, რომ ნის გახსენება ებრძოდა წუხილს.

„ნი, ნი, ნი, ნი...“ – იმეორებდა იგი. შეშინებული წუხილი უგზოუკვლოდ დაიკარგა და იგი ერთხანს მოსვენებით იწვა. მაგრამ წუხილი ნელ-ნელა შეეჩვია ნის გახსენებას და ისევ შემოიპარა სხეულში. ახლა იგი სულ ტყუილად იმეორებდა: “ნი, ნი, ნი...” წუხილი ძველებურად თავის ნებაზე დათარეშობდა. მერე ძვალს მიაგნო სხეულში და ღრღნა დაუწყო.

მეტის მოთმენა აღარ შეეძლო იგის. სადღაც უნდა წასულიყო, რაღაც უნდა ექნა.

ნამოდგა, სიბნელეს თვალი შეაჩვია; ფეხაკრეფით დაიდრა გასასვლელისაკენ. ფრთხილად მიიწევდა, რომ ძირს დაფენილი თანამოდმეებისათვის ფეხი არ დაედგა. როგორც იქნა, მიაღწია გასასვლელს და გავიდა“ (ჯემალ ქარჩხაძე, „იგი“).

სავარჯიშო N 27.

1. დანერეთ ზმნისწინის განმარტება.

2. დანერეთ, რას ეწოდება მარტივი ზმნისწინი.

3. დანერეთ, რას ეწოდება რთული ზმნისწინი.

4. როგორ იწარმოება რთული ზმნისწინები?

5. გაიხსენეთ და დაწერეთ სამი მარტივი ზმნისწინი.

6. გაიხსენეთ და დაწერეთ სამი რთული ზმნისწინი.

7. გაიხსენეთ და დაწერეთ ზმნისწინის ოთხივე ფუნქცია.

8. გაიხსენეთ და დაწერეთ სამი ზმნა, რომელნიც ზმნისწინს არ დაირთავენ.

9. გაიხსენეთ და დაწერეთ სამი ზმნისწინის ძველი სახეობა და მათი თანამედროვე შესატყვისები.

10. გაიხსენეთ და დაწერეთ ერთი ზმნა, რომელიც ზმნისწინის დართვით იცვლის ლექსიკურ მნიშვნელობას.

სავარჯიშო N 28.

1. რას გვიჩვენებს გრამატიკული დრო?

2. ზმნის რომელი ფორმა გვიჩვენებს, მოქმედება დასრულებულია თუ არ არის დასრულებული?

3. დროის რამდენი ფორმა აქვს უსრული ასპექტის ზმნას?

4. დროის რამდენი ფორმა აქვს სრული ასპექტის ზმნას?

5. დაასახელეთ სამი ზმნა, რომლებსაც ასპექტის გაგება არ აქვს.

6. დაწერეთ ორი ზმნა, რომლებიც უზმნისწინოდაც სრული ასპექტისაა.

7. დაწერეთ, რას გამოხატავს უსრული ასპექტის ფორმა.

8. დაწერეთ, რას გამოხატავს სრული ასპექტის ფორმა.

9. დაწერეთ სამი ზმნა, რომელთა დრო წარსულია და ასპექტი - სრული.

10. დაწერეთ სამი ზმნა, რომელთა დრო მომავალია და ასპექტი - უსრული.

სავარჯიშო N 29.

1. განმარტეთ, რა არის ზმნის კილო.

2. დაწერეთ ზმნის სამივე კილოს სახელი.

3. რომელი კილო გამოხატავს თხოვნა-მუდარას და დარიგება-დალოცვას?

4. რომელი დრო არ აქვთ ბრძანებითი კილოს ზმნებს?

5. იპოვეთ ზმნები და გამოყავით ზმნისწინები.

„ახალგაზრდა მეცნიერს ჯერ ეგონა, ვითომ საქართველოს ისტორიის მეჩვიდმეტე საუკუნე გადმოატრიალა, ზოგ ბუნდოვან ამბავს შუქი მოჰფინა და ძველის-ძველი ქრონიკების უძველესი ვარიანტები აღმოაჩინა. მაგრამ, როცა ერთ მოხუც მწიგნობარს თავისი სიხარული გაუზიარა და ის ნაწერებიც წააკითხა, მოხუცებულმა მეცნიერმა აქაფებული იმედი ხუთ წუთში გაუქარწყლა და ადუღებული თავიც დაუმშვიდა (მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“).

სავარჯიშო N 30.

1. განმარტეთ, რა არის მწკრივი.

2. რამდენი მწკრივია ქართულში?

3. რამდენი სერიაა ქართულში?

4. ჩამოთვალეთ პირველი სერიის ყველა მწკრივი.

5. ჩამოთვალეთ მეორე სერიის ყველა მწკრივი.

6. ჩამოთვალეთ მესამე სერიის ყველა მწკრივი.

7. დაწერეთ, რა ეწოდება ზმნის ფორმაცილებას მწკრივების მიხედვით.

8. დაწერეთ, რას ეწოდება მწკრივში მონაცვლე ზმნა.

9. რომელი მწკრივის კითხვაა რას ვიზამდე?

10. რომელი მწკრივის კითხვაა რა მექნა?

სავარჯიშო N 31.

1. დაწერეთ, რა არის ზმნის თემა.

2. დაწერეთ, რა არის თემის ნიშანი.

3. დაწერეთ, რა იქნება თემის ნიშანი, თუ სანყისი მა მარცვალზე ბოლოვდება.

4. დაწერეთ, რა იქნება თემის ნიშანი, თუ სანყისი ვა მარცვალზე ბოლოვდება.

5. დაწერეთ ხუთი ერთთემიანი ზმნა, რომლებსაც თემის ნიშანი არ დაერთვის.

6. დაწერეთ ზმნის ძირის განმარტება.

7. დაწერეთ ზმნის ფუძის განმარტება.

8. გაიხსენეთ ზმნა, რომელსაც ძირი და ფუძე ერთი და იგივე აქვს.

9. მოძებნეთ ზმნები და გამოყავით მათი ძირი და ფუძე:

„თეიმურაზმა ამ გუჯრებსა და ნიგნებში ისე ღრმად ჩაჰყო ცხვირი და ისეთის გულმოდგინებით ჰქექავდა იმ ნაგავს, რომ კინალამ თვითონაც დაღპა, გაჩრჩილდა და გაჭიავდა. (მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“)

ზმნა	ძირი	ფუძე

10. განმარტეთ, რა არის ზმნის გვარი.

სავარჯიშო N 32.

1. რას აღნიშნავს მოქმედებითი გვარის ზმნა?

2. რას აღნიშნავს ვნებითი გვარის ზმნა?

3. რას აღნიშნავს საშუალო გვარის ზმნა?

4. როგორია მოქმედებითი გვარის ზმნა გარდამავლობის თვალსაზრისით?

5. რომელი გვარის ზმნებია გარდაუვალი?

6. დაწერეთ სამი ორპირიანი მოქმედებითი გვარის ზმნა.

7. დაწერეთ სამი ერთპირიანი საშუალი გვარის ზმნა.

8. დაწერეთ სამი ორპირიანი ვნებითი გვარის ზმნა.

9. დაწერეთ სამი ერთპირიანი ვნებითი გვარის ზმნა.

10. დაწერეთ სამი სამპირიანი მოქმედებითი გვარის ზმნა.

სავარჯიშო N 33.

1. როგორი სუბიექტი შეეწყობა საშუალ-მოქმედებითი გვარის ზმნებს?

2. როგორი სუბიექტი შეეწყობა საშუალ-ვნებითი გვარის ზმნებს?

3. რამდენი ჯგუფი გამოიყოფა დინამიკურ ვნებითებში წარმოების მიხედვით?

4. რამდენპირიანია ინიანი ვნებითი გვარის ზმნა?

5. რამდენპირიანია ენიანი ვნებითი გვარის ზმნა?

6. განმარტეთ, რა არის ქცევა.

7. განმარტეთ საარვისო ქცევა და დაწერეთ ორი მაგალითი.

8. განმარტეთ სათავისო ქცევა და დაწერეთ ორი მაგალითი.

9. განმარტეთ სასხვისო ქცევა და დაწერეთ ორი მაგალითი.

10. დაწერეთ სასხვისო ქცევის მანარმოებელი პრეფიქსები.

სავარჯიშო N 34.

განსაზღვრეთ ყველა ზმნის გვარი და ჩაწერეთ შესაბამის სვეტში

„ამ წელს მთელი გაზაფხული იწვიმა; წვიმდა მთელი ზაფხულიც, ხალხი დადიოდა სანეიმრებში და მსუბუქ პალტოებში, ყველა ამინდის გამოსვლას შემოდგომისთვის ელოდა, მაგრამ სექტემბერში უფრო მოუმატა სუსხმა, მხოლოდ საქართველოში პირველად ჩამოსულები დადიოდნენ თეთრ პერანგებში თმებჩამოშლილი, გალუმპულები და თავს ირწმუნებდნენ, რომ აქ გაცილებით კარგი ამინდია, ვიდრე ჩრდილოეთში; ჩამოდიოდნენ რიისკიდან, ოდერის ყინულოვან ოკეანეში შერთვის ადგილიდან, და ყვებოდნენ, რომ იქ ხალხი ბანაობს ზღვაში, შავდება, „მაინც რა მშვენიერი ამინდია კავკასიაში“ ამბობდნენ ისინი ალტაცეობით. საქართველოში კი სულ წვიმდა და წვიმდა, მაგრამ ასეა ცნობილი, რომ ჩვენთან ყოველთვის კარგი ამინდია და ჩამოსულები, უბრალოდ, არ უჯერებდნენ წვიმას“ (გურამ რჩეულიშვილი, „ალავერდობა“).

მოქმედებითი გვარის ზმნა	ვნებითი გვარის ზმნა	საშუალი გვარის ზმნა

სავარჯიშო N 35.

1. განმარტეთ, რა არის კონტაქტი.

2. რას აღნიშნავს უშუალო კონტაქტის ფორმა? მოიყვანეთ უშუალო კონტაქტის ორი მაგალითი.

3. რას აღნიშნავს შუალობითი კონტაქტის ფორმა? მოიყვანეთ შუალობითი კონტაქტის ორი მაგალითი.

4. დანერეთ შუალობითი კონტაქტის ნიშნები.

5. ძირითადად რომელი გვარის ზმნებს ეწარმოება შუალობითი კონტაქტი?

6. განმარტეთ, რა არის სახელზმნა.

7. განმარტეთ, რა არის საწყისი.

8. განმარტეთ, რა არის მიმლეობა.

9. გაიხსენეთ და დანერეთ მოქმედებითი გვარის მიმლეობის სამი მანარმოებული.

10. გაიხსენეთ და დანერეთ ვნებითი გვარის მიმლეობის სამი მანარმოებული.

სავარჯიშო N 36.

1. განმარტეთ, რა არის ზმნიზედა.

2. მოიფიქრეთ და დანერეთ მაგალითი, როდესაც ზმნიზედა ახლავს ზედსართავ სახელს.

3. რომელ კითხვას უპასუხებს მიზეზის ზმნიზედა?

4. მოიფიქრეთ და დანერეთ სამი ვითარების ზმნიზედა.

5. როგორ იწარმოება მიმართებითი ზმნიშედები?

6. განმარტეთ, რა არის პირველადი ზმნიშედები.

7. განმარტეთ, რა არის მეორეული ზმნიშედები.

8. რა კითხვებს უპასუხებს ზომა-ოდენობისა და ჯერობის ზმნიშედები?

9. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სახელის ფუძის გაორკეცებით მიღებული სამი ზმნიშედები.

10. მოიფიქრეთ და დაწერეთ მოქმედებითი ბრუნვის ფორმისაგან ნაწარმოები სამი ზმნიშედები.

სავარჯიშო N 37.

1. განმარტეთ, რას შეისწავლის სინტაქსი.

2. განმარტეთ, რა არის წინადადება.

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ ორი ერთსიტყვიანი წინადადება.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი ორსიტყვიანი წინადადება.

5. განმარტეთ, რას ეწოდება წინადადების წევრი.

6. განმარტეთ, რას ეწოდება სინტაქსური წყვილი.

7. გამარტეთ, რას ეწოდება სინტაქსური კავშირი.

8. გახსენეთ და დაწერეთ, რა სახის სინტაქსური ურთიერთობები შეძლება არსებობდეს წინადადებაში.

9. გამოყავით სინტაქსური წყვილები შემდეგ წინადადებაში: „გუშინ მოულოდნელად ქალაქიდან ორი ბიძაშვილი მესტუმრა“.

10. გამარტეთ, რას ეწოდება შეთანხმება.

11. განმარტეთ, რას ეწოდება მართვა.

12. განმარტეთ, რას ეწოდება მირთვა.

13. მოიფიქრეთ და დაწერეთ შეთანხმების სამი მაგალითი (შეთანხმება ბრუნვაში, შეთანხმება რიცხვში).

14. მოიფიქრეთ და დაწერეთ მართვის ორი მაგალითი.

15. მოიფიქრეთ და დაწერეთ მირთვის ორი მაგალითი.

სავარჯიშო N 38.

1. ჩამოთვალეთ წინადადების მთავარი წევრები.

2. გაიხსენეთ და დაწერეთ, რომელია წინადადების არამთავარი წევრები.

3. გაიხსენეთ და დაწერეთ, რა სახის შეიძლება იყოს გარემოება.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ მარტივფუძიანი შემასმენლის სამი ნიმუში.

5. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთულფუძიანი შემასმენლის სამი ნიმუში.

5. განმარტეთ, რას ეწოდება შედგენილი შემასმენელი.

7. მოიფიქრეთ და დაწერეთ შედგენილი შემასმენლის სამი მაგალითი.

8. განმარტეთ, რას ეწოდება ქვემდებარე.

9. გაიხსენეთ, რომელია ქვემდებარის ბრუნვები.

10. გაიხსენეთ, რომელი მეტყველების ნაწილებით გადმოიცემა ქვემდებარე.

საეარჯიშო N 39.

1. იპოვეთ შემასმენელი და ქვემდებარე. შემასმენელს გაუსვით ერთი ხაზი, ქვემდებარეს - ორი.

„გლეხკაცებმა დაუშვეს ისევ თავები; მებატონეები გაიმართნენ წელში“
(ალექსანდრე ყაზბეგი, „ელგუჯა“).

2. იპოვეთ და გახაზეთ რიცხვში შეთანხმებული შემასმენელი და ქვემდებარე. შემასმენელს გაუსვით ერთი ხაზი, ქვემდებარეს - ორი.

„ეს ხალხი გაიფანტა სხვადასხვა ადგილებში და აქამდისაც ისევ ისე ხელგაშვერილები დადიან და თავის შესაფარებელი ადგილი ვერ უპოვნიათ, მაშინ, როდესაც ათასი თავისუფალი ადგილები არის, რომელზედაც ადვილად შეიძლებოდა იმათი დასახლება“ (ალექსანდრე ყაზბეგი, „ელგუჯა“).

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ წინადადება, რომელშიც ქვემდებარე იქნება სახელობით ბრუნვაში.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ წინადადება, რომელშიც ქვემდებარე იქნება მოთხრობით ბრუნვაში.

5. მოიფიქრეთ და დაწერეთ წინადადება, რომელშიც ქვემდებარე იქნება მიცემით ბრუნვაში.
-

სავარჯიშო N 40.

1. განმარტეთ, რა არის რთული წინადადება.
-
2. ჩამოთვალეთ რთული წინადადებების სახეები.
-
3. რას ეწოდება რთული თანწყობილი წინადადება?
-
4. რას ეწოდება რთული ქვეწყობილი წინადადება?
-
5. რა არის დამოკიდებული წინადადების ფუნქცია?
-
6. მოიფიქრეთ და დაწერეთ უკავშირო ქვეწყობილი წინადადების ნიმუში.
-
7. მოიფიქრეთ რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომელშიც დამოკიდებული წინადადება მთავარი წინადადების წინ დგას.
-
8. მოიფიქრეთ რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომელშიც დამოკიდებული წინადადება მთავარი წინადადების შუაში დგას.
-
9. მოიფიქრეთ რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომელშიც დამოკიდებული წინადადება მთავარი წინადადების შემდეგ დგას.
-
10. გაიხსენეთ, რთული წინადადების რომელი წევრი განსაზღვრავს მთავარი წინადადების ქვემდებარისა და დამატების ბრუნვას.
-

სავარჯიშო N 41.

1. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომლის დამოკიდებული წინადადება ქვემდებარულია.

2. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომლის დამოკიდებული წინადადება პირდაპირდამატებითია.

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომლის დამოკიდებული წინადადება განსაზღვრებითია.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომლის დამოკიდებული წინადადება ადგილისგარემოებითია.

5. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომლის დამოკიდებული წინადადება შედეგობითია.

სავარჯიშო N42.

1. განმარტეთ, რა არის პუნქტუაცია.

2. დაასახელეთ ერთი სასვენი ნიშანი, რომელიც ტექნიკური ნიშნის ფუნქციონითაც გამოიყენება.

3. რომელი სასვენი ნიშანი გამოიყენება სახელდებითი წინადადების ბოლოს?

4. რომელი სასვენი ნიშანი გამოიყენება თხრობითი წინადადების ბოლოს?

5. რომელი სასვენი ნიშანი დაისმის სიტყვის შემოკლების ნიშნად?

6.რომელი სასვენი ნიშანი დაისმის კითხვითი წინადადების ბოლოს?

7.რომელი სასვენი ნიშანი დაისმის ძახილის წინადადების ბოლოს?

8.რომელი სასვენი ნიშანი დაისმის ბრძანებითი წინადადების ბოლოს?

9.რომელი სასვენი ნიშანი დაისმის ცალკე ხმარებულ შორისდებულთან?

10.როდის იწერება კითხვისა და ძახილის ნიშნები ერთად?

სავარჯიშო N 43.

1. როდის იწერება მრავალწერტილი?

2. როდის გამოიყენება მრავალწერტილი ტექნიკურ ნიშნად?

3. მოიფიქრეთ შერწყმული წინადადება, რომელშიც ერთ ქვემდებარეს შეეწყობა რამდენიმე შემასმენელი და სწორად დასვით სასვენი ნიშნები.

4. მოიფიქრეთ შერწყმული წინადადება, რომელშიც ერთ შემასმენელს შეეწყობა რამდენიმე ირიბი დამატება და სწორად დასვით სასვენი ნიშნები.

5. მოიფიქრეთ შერწყმული წინადადება, რომელშიც ერთ საერთო ნევრს შეეწყობა რამდენიმე ერთი და იმავე შინაარსის გარემოება და სწორად დასვით სასვენი ნიშნები.

სავარჯიშო N 44.

1. გაიხსენეთ, რას ეწოდება ერთგვარი განსაზღვრება?

2. გაიხსენეთ, რა შემთხვევაში ითვლება ერთი და იმავე ფორმით გადმოცემული განსაზღვრება არაერთგვარად.

3. რა შემთხვევაში დაისმის მძიმე მაცალკეებელი კავშირის წინ?

4. გაიხსენეთ, რას ეწოდება განკერძოება?

5. განმარტეთ, რას ეწოდება განკერძოებული განსაზღვრება?

6. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც გვხვდება განკერძოებული განსაზღვრება და დასვით სასვენი ნიშნები.

7. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც გვხვდება განკერძოებული ადგილის გარემოება და დასვით სასვენი ნიშნები.

8. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც გვხვდება განკერძოებული დროის გარემოება და დასვით სასვენი ნიშნები.

9. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც გვხვდება დანართი და დასვით სასვენი ნიშნები.

10. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც გვხვდება მიმართვა და დასვით სასვენი ნიშნები.

სავარჯიშო N 45.

1. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც გვხვდება მიგებითი ნაწილაკი და დასვით სასვენი ნიშნები.

2. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც გვხვდება შორისდებული და დასვით სასვენი ნიშნები.

3. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც გვხვდება ჩართული და დასვით სასვენი ნიშნები.

4. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც განკერძოებული განსაზღვრება წინადადების შუაშია და დასვით სასვენი ნიშნები.

5. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც განკერძოებული განსაზღვრება წინადადების ბოლოშია და დასვით სასვენი ნიშნები.

6. განმარტეთ, რა არის დანართი.

7. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც დანართი წინადადების ბოლოშია და დასვით სასვენი ნიშნები.

8. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც დანართი წინადადების შუაშია და დასვით სასვენი ნიშნები.

9. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც ჩართული წინადადების შუაშია და დასვით სასვენი ნიშნები.

10. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც ჩართული წინადადების ბოლოშია და დასვით სასვენი ნიშნები.

სავარჯიშო N 46.

1. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც ჩართულის საშუალებით მთქმელი გამოხატავს, რომ დარწმუნებულია გამოთქმული აზრის ჭეშმარიტებაში.

2. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც ჩართულის საშუალებით ხდება რაიმე ფაქტის შეფასება, განზოგადება.

3. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც ჩართულის საშუალებით მთქმელი გა-
მოხატავს თავის დამოკიდებულებას გამოთქმული აზრის მიმართ.

4. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც ჩართულის საშუალებით მთქმელი
მიუთითებს აზრის წყაროს.

5. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც ჩართულია სააღერსო სიტყვები და
გამოთქმები და დასვით სასვენი ნიშნები.

6. განმარტეთ, რას ენოდება მიმართვა.

7. რომელ ბრუნვაში დგას მიმართვის ფუნქციით გამოყენებული სახელი?

8. რა შემთხვევაში ინერება წინადადების თავში მოქცეული მიმართვის შემდეგ
ძახილის ნიშანი?

9. მოიფიქრეთ წინადადება, რომელშიც მიმართვა წინადადების ბოლოშია და
დასვით სასვენი ნიშნები.

10. დაასახელეთ ორი დადასტურებითი და ორი უარყოფითი მიგებითი ნაწილაკი.

სავარჯიშო N 47.

1. რას გამოხატავს შორისდებული?

2. რა შემთხვევაში გამოიყოფა წინადადებაში შორისდებული ძახილის ნიშნი?

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ წინადადება, რომელშიც შორისდებულის ფუნქცი-
ით იქნება გამოყენებული იდიომატური გამოთქმა.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ წინადადება, რომელშიც გამოიყენებთ ხმაბაძვით სიტყვას.

5. რა შემთხვევაში გამოიყოფა წინადადებაში შორისდებული მძიმით?

სავარჯიშო N 48.

1. განმარტეთ, რას ეწოდება რთული თანწყობილი წინადადება.

2. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული წინადადება, რომელშიც წინადადებები ერთმანეთს მაერთებელი კავშირით უკავშირდება.

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული თანწყობილი წინადადება, რომელშიც წინადადებები უკავშიროდაა შეერთებული.

4. განმარტეთ, რას ეწოდება რთული ქვენწყობილი წინადადება.

5. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვენწყობილი წინადადების მაგალითი.

6. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვენწყობილი წინადადება, რომელშიც დამოკიდებული წინადადება მოსდევს მთავარს.

7. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვენწყობილი წინადადება, რომელშიც მთავარი წინადადება მოსდევს დამოკიდებულს.

8. მოიფიქრეთ და დაწერეთ რთული ქვენწყობილი წინადადება, რომელშიც დამოკიდებული წინადადება მთავარშია ჩართული.

9. სად დაისმის მძიმე რთულ ქვენწყობილ წინადადებაში?

10.რა შემთხვევაში დაისმის მძიმე „რომ“ კავშირის წინ რთულ ქვენყობილ წინადადებაში?

სავარჯიშო N 49.

იპოვეთ რთული ქვენყობილი წინადადებები. მთავარ წინადადებას ერთი ხაზი გაუსვით, დამოკიდებულს - ორი და განსაზღვრეთ, რა სახისაა დამოკიდებული წინადადებები.

„დარიალის ვინოებში, სადაც ახლა მშვენიერი გზატკეცილი მიდის და შვე კლდეებს შუა გველსავეთ იკლანება, უწინ მარტოკა ბილიკები იყო, რომელზედაც ცხენების ქარავნები ძლივს დადიოდა. ეს გზა მიდიოდა ჩრდილოეთ კავკასიიდან საქართველოში ჯერ ვინო ლარსის ხეობაზედ, მაგრამ რაკი დარიალის უზარმაზარ კლდეებს მოადგებოდა, იქ კლდე იყო გახვრეტილი, გზა ქანქანით გაყვანილი, რომლის სათაურშიაც მოხვევების ყარაულები იდგნენ და იცავდნენ საქართველოს დაუპატიჟებელ სტუმრებისაგან.

ერთს ცივს ღამეს, როდესაც ნისლს მოებურა და უფრო მომეტებულად დაებნელებინა იქაურობა, ამ ქანქანის ნაპირას გაეჩაღებინათ ცეცხლი რამდენსამე ყარაულს და გარს შემოსხდომოდნენ. იქვე დაერთოთ ნადირის (ჯიხვის) მწვადები და ვახშმის მომზადებას ელოდნენ. ამ დროს მოისმა ცხენის ფეხის ხმა. ყარაულებმა დაავლეს თოფებს ხელი და ერთს წუთს ჩაესაფრნენ გზის აქეთ-იქით მდებარე ქვეებს უკან. ეს ისე სწრაფად და ჩუმად მოჰხდა, რომ კაცი ვერ გაიგებდა იმათ მოძრაობას, და გულდანდობილი მგზავრი ადვილად ჩაუვარდებოდა ხელში“ (ალექსანდრე ყაზბეგი, „ელგუჯა“).

სავარჯიშო N 50.

1. რა ფუნქციით გამოიყენება წერტილ-მძიმე?

2. აგებულების მიხედვით რომელი ტიპის წინადადებებში შეიძლება გამოვიყენოთ ორწერტილი?

3. რომელი სასვენი ნიშანი გამოიყენება პირდაპირი ნათქვამის წინ, თუ ის ავტორის სიტყვების შემდეგაა?

4. რომელი სასვენი ნიშანი დაისმის „ეს“ და „ეგ“ ნაცვალსახელების წინ, რომლებიც ცვლიან წინამავალ სახელობით ბრუნვაში დასმულ ქვემდებარეს ან პირდაპირ დამატებას?

5. დაისმის თუ არა გახსნილი ან დახურული ფრჩხილის წინ წერტილი, მძიმე, წერტილ-მძიმე, ორწერტილი ან ტირე?

6. რომელი სასვენი ნიშანი უნდა გამოიყენოთ ირონიულად გამოყენებული სიტყვების აღსანიშნავად?

7. რომელი სასვენი ნიშანი უნდა გამოიყენოთ გაზეთის, ჟურნალის, ნაწარმოების, კინოფილმის სახელწოდებების დაწერისას?

8. მოიფიქრეთ და დაწერეთ წინადადება, რომელშიც გამოიყენებთ სიტყვა სახელობის შემცველ უნივერსიტეტის სახელწოდებას და დასვით სასვენი ნიშნები.

9. მოიფიქრეთ და დაწერეთ წინადადება, რომელშიც გამოიყენებთ ციტატას „ეფეხისტყაოსნიდან“ და დასვით სასვენი ნიშნები.

10. მოიფიქრეთ და დაწერეთ წინადადება, რომელშიც გამოიყენებთ არასრულ ციტატას და დასვით სასვენი ნიშნები.

სავარჯიშო N 51.

1. განმარტეთ, რას ეწოდება პირდაპირი ნათქვამი.

2. განმარტეთ, რას ეწოდება ირიბი ნათქვამი.

3. რომელი სიტყვასიტყვითი ნაწილაკები შეიძლება ერთვოდეს პირდაპირ ნათქვამს?

4. რა შემთხვევაში სვამენ პირდაპირ ნათქვამს ბრტყალებში?

5. რომელი ნაწილაკი გამოიყენება მრავლობით რიცხვში -მეთქის ნაცვლად?

6. სიტყვასიტყვითი ნაწილაკებიდან რომელი იწერება დეფისით?

7. სიტყვასიტყვითი ნაწილაკებიდან რომელი იწერება უდეფისოდ, შერწყმულად?

8. რომელი სიტყვიდან არის მიღებული -თქო ნაწილაკი?

9. რომელი სიტყვებიდან არის მიღებული -მეთქი ნაწილაკი?

10. ჩვეულებრივ, აგებულების მიხედვით რომელი ტიპისაა ირიბნათქვამიანი წინადადება?

სავარჯიშო N 52.

1. განმარტეთ, რას ეწოდება დიალოგი.

2. მოიფიქრეთ მოკლე დიალოგი და დასვით სასვენი ნიშნები.

3. გაიხსენეთ, რა უმთავრესი აკრძალვა მოქმედებს სიტყვის სტრიქონიდან სტრიქონზე გადატანისას?

4. გახაზეთ ის სიტყვები, რომელთა გაყოფა სტრიქონიდან სტრიქონზე გადასატანად არ არის მიზანშეწონილი:

გრგვინავს, მბრღელნის, დაისია, დღე, ძმა, და, ტყე, ია, მშია, აისია, ალიონია.

5. გაკვეთეთ სიტყვები ბუნებრივ საზღვარზე:

თვითმფრინავი; შინაყმა; საოჯახო; ტყე-ველი; საკლასო; მონითალო; და-ძმა.

სავარჯიშო N 53.

1. განმარტეთ, რას სწავლობს ლექსიკოლოგია.

2. რა არის ლექსიკა?

3. განმარტეთ, რა არის სინონიმი?

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ ორი აბსოლუტური და ორი რელატიური სინონიმი.

5. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სინონიმური წყვილი. მათგან ერთი იყოს სასაუბრო და ერთი წიგნური ლექსიკიდან.

1. განმარტეთ, რა არის ომონიმი.

2. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი სიტყვა, რომლებსაც ანტონიმი არ აქვს.

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი სიტყვა, რომლებსაც რამდენიმე ანტონიმი აქვს.

4. განმარტეთ, რა არის პარონიმი.

5. მოიფიქრეთ და დაწერეთ უცხოური ლექსიკური ერთეულების მნიშვნელობათა აღრევის საფუძველზე წარმოქმნილი სამი პარონიმი.

სავარჯიშო N 54.

1. მოიფიქრეთ და დაწერეთ ქართული ლექსიკური ერთეულების მნიშვნელობათა აღრევის საფუძველზე წარმოქმნილი სამი პარონიმი.

2. მოიფიქრეთ და დაწერეთ უცხოური ინტერნაციონალური ლექსიკის სამი ნიმუში.

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი ერთმნიშვნელობიანი სიტყვა.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ სამი მრავალმნიშვნელობიანი (პოლისემიური) სიტყვა.

5. განმარტეთ, რა არის ინტერნაციონალური ლექსიკა.

6. განმარტეთ, რა არის ბარბარიზმი.

7. მოიფიქრეთ და დაწერეთ ბარბარიზმის ორი მაგალითი.

8. განმარტეთ, რა არის ჟარგონი.

9. მოიფიქრეთ და დაწერეთ ახალგაზრდული ჟარგონის სამი მაგალითი.

10. განმარტეთ, რა არის დიალექტიზმი.

სავარჯიშო N 55.

1. გაიხსენეთ ორი მწერალი, რომელთა შემოქმედებისათვის ნიშანდობლივია დიალექტიზმების გამოყენება.

2. განმარტეთ, რა არის არქაიზმი.

3. მოიფიქრეთ და დაწერეთ არქაიზმის ორი მაგალითი.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ დიალექტიზმის სამი მაგალითი.

5. გაიხსენეთ პოეტური ნაწარმოები, რომელშიც არქაიზმებია გამოყენებული.

სავარჯიშო N 56.

1. იპოვეთ და გახაზეთ ბარბარიზმი:

„ჯერ ცოცხი ესროლა და გააფრთხო, მაგრამ ისევ რო მოფრინდნენ, ატეხა ერთი ტაშისცემა და ყვირილი – აგინებს, აგინებს, რო მეტი არ იქნება, აღარ შეარჩინა მკედარი და ცოცხალი, მაგრამ არ ეპუებიან, ქა?“

ჩამოიარა ეფრემას ბიჭმა, გადმოეყუდა ღობეზე და უყურებს გაკვირვებული:

– რა იყო, გოგი, რა მოგივიდაო?

– რალა რა მომივიდა, კაცო, გამაგიჟეს ამ ჩიტებმა, ყურძენს მიჭამენო!

– მერე, არ იცი მაგათი ნამალიო?

– რა ნამალიო?

– რაიო და კონსერვის კარობკები უნდა დაუკიდოო!

– რა კარობკები, ბიჭო, რას ამბობო?“ (ნუგზარ შატაიძე, „სოფი“).

2. იპოვეთ და გახაზეთ ჟარგონი:

„შენაო, მამიო, რათა ხარ ეგეთი ჟმოტიო?“

– რა ვარო?

– რაც გაიგეო!

– არა, არა, რა არი ეგა, რა სიტყვააო.

– რაი და ძუნნი ხაარო.

– ბიჭო, უმაღლესი დაგამთავრებინე, ქალაქში ბინა გიყიდე, გაცმევე, გაჭმევე, გახურავე და კიდე მე ვარ ჟმოტიო?!“ (ნუგზარ შატაიძე, „სოფი“).

3. იპოვეთ და გახაზეთ ჟარგონი:

„მე რო იქ ვიბრძოდი და შენ რო აქ მაყუთს აკეთებდი, მაიტა ახლა ის მაყუთიო! იფ, რა კარგია!.. ჰო, მოგართმევენ, სულ კაპიკ-კაპიკ ჩაგითვლიან... სახლშიც წამოგყვებიან, არ გინდა?“ (ნუგზარ შატაძე, „დაჭრილი წერო“).

4. იპოვეთ და გახაზეთ ბარბარიზმი:

„ეხლა სოფლის პოვერენია ხარ ჯაყოი, მამა! სოფელს სკოლაც გინდა, ჩითიც, ნავთიც და მარილიცა. ღარიბი სოფელია ნაშინდარი, ამიტომ ჯაყომ სთხოვე მთავრობას, რომა ნალოგი არ წაიღო, თორემ სოფელს მოსავალი არ გქონდა“ (მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“).

5. იპოვეთ და გახაზეთ არქაიზმი:

„ერთ დროს ახალგაზრდა, ქველი, თავის დროის აზრებით გაუღენთილი ბატონი ზაფხულში და შემოდგომაზე ნაშინდარში სცხოვრობდა და დღე-ღამეს წერა-კითხვაში ასწორებდა. მაგრამ ნაშინდრელი გლეხები ბატონს მოსვენებას არ აძლევდნენ. დღე არ გაივლიდა, რომ მემამულის ციხე-გალავანში გლეხები არ შესულიყვნენ, თეიმურაზის ფანჯრის ძირში არ ატუზულიყვნენ და ყაყანი არ დაეწყათ“ (მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“).

საეარჯიშო N 57.

1. იპოვეთ და გახაზეთ არქაიზმი:

„ბოლოს, თეიმურაზის ქადაგებით გაკრავებული, დარიგებით გაგუდული და ცოლ-შვილისთვის ათასნაირ საჩუქრებით დატვირთული ჯაყო ისევ ნაშინდარში აღიოდა, - ისევ გლეხების დასაწიოკებლად და საკუთარ გოლიათური ტანის გასასუქებლად.

თეიმურაზი კი მეორე დღესვე გაზეთში ორ-ადლიან წერილს გასჭიმავდა შესახებ მოუსავლობის, დაბალ მაზანდის, გლეხების გაჭირვებისა და მემამულეთა გაუმადლობის, გულქვაობისა და დაუნდობლობისა“ (მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“).

2. იპოვეთ და გახაზეთ არქაიზმები:

„აქა-იქ გაფანტულია ხევისთავთა გვარეულობის განთქმული იარაღი: ჯავ-შნები, მუზარადები, პერანგები, საბარკულები და სამკლაურები, ჩაფხუტები და ასნაირი თოფი და მახვილი: ლახვარი ორპირი, ბუნგრძელი, პირპრტყელი და ბუნზომიერი; სათხედები, ხელშუბები, გეონები, ხიშტები, ზუფანები, ლიბადაკები, გმურები, სირმა, სიათა, ყირიმი, ფრანგული, დამასკი, დაღესტნური, გორდა და მრავალნაირი ხანჯალი და ხმალი“ (მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“).

3. იპოვეთ და გახაზეთ ბარბარიზმი:

„მთელი დღეები, კაცო, იმათთან ერთად დაეთრევა, აღარ შემოძლია, - მოთქვამდა ლამარა, - ლელუკა, შმელუკა... როდემდე უნდა იწანწალო, დედიკო, ასე? - განათლების უდახვენილესი სისტემა აქეთ, - ამბობდა სოფიო. შესაბამისად, კარლოც ბრაზდებოდა:

— ენას ნუ ატლიკინებ, გოგო!.. წადი, მულნიკებს უყურე!“ (ლაშა ბულაძე, „ბოლო ზარი“).

4. იპოვეთ და გახაზეთ დიალექტიზმი:

„არა თუ ჩვენ ოჯახში, სხვის ოჯახებშიაც ამგვარივე შემთხვევა იყო ხოლმე; თითქმის ყოველ იჯრაზე, ყოველ სადილ-ვახშამზე ამ სუფრის ფეხების ცოდვილი იყო და ძაღლების მოგერება, და აზრად არავის მოსდიოდა, რომ ერთხელე გაემგარებინათ სუფრის ფეხები, და ან ბიჭები სადილობამდე კარებზე დაეყენებინათ, რომ ძაღლები არ შემოსულიყვნენ ხოლმე“ (აკაკი წერეთელი, „ჩემი თავგადასავალი“).

5. იპოვეთ და გახაზეთ დიალექტიზმები:

„მაღე მოვიშორებ თავიდან შენს ვალს... ცოტა ფეხის გადადგმა შემეზარა, თვარა ფულს ვერ ვიმოვიდი მე?! მართლა, ისე დაგლახაკებული კი არა ვარ, ზოგიერთი აზნოუშვილი რომ გინახავს... უფულობას რომ შეუშინებია, ცხვირები ჩამოუშვიათ და არ იციან, რა ქნან! ცოტა კიდევ მომითმინე და თელათ დაგიბრუნებ იმ შენს ფულს... - რა ექნა, მე ერთი გაჭირვებული კაცი ვარ... შენოდენი მე აღარც სიარული შემიძლია, აღარც სხვა რამე საქმე... რაცხა ეშმაკად შვილი შევიყვანე სასწავლებელში, ქე ვნანობ ახლა, ნამეტანი ხარკი უნდება... ბოვშიც ტირის და იხეუნება, სასწავლებლიდან არ გამოიყვანოო... სწავლის ფული მაქვს შესატანი და ამისათვის მოვედი შენთან... რომ არ შეგანუხო, მეტი გზა არა მაქვს... ვადაც ქეა გადასული, შენ რომ ფულების დაბრუნებას შემპირდი... ბოვშს გამომიგდებენ და ნუ ჩადგები ჩემს ცოდვაში... (დავით კლდიაშვილი, „სოლომან მორბელაძე“).

სავარჯიშო N 58.

1. განმარტეთ, რა არის ფრაზეოლოგიზმი.

2. გაიხსენეთ და დაწერეთ, კიდევ რომელი ტერმინებით აღნიშნავენ ფრაზეოლოგიზმს.

3. გაიხსენეთ და დაწერეთ ქართული რეალიის ამსახველი ფრაზეოლოგიზმი.

4. გაიხსენეთ და დაწერეთ ისტორიული ფაქტის/მოვლენის ამსახველი ფრაზეოლოგიზმი.

5. გაიხსენეთ და დაწერეთ ანტიკური მითოლოგიიდან მომდინარე ფრაზეოლოგიზმი.

საეარჯიშო N 59.

1. განმარტეთ, რა არის პლენონაზმი.

2. მოიფიქრეთ და დაწერეთ პლენონაზმის ნიმუში.

3. განმარტეთ, რას ეწოდება ტავტოლოგია.

4. მოიფიქრეთ და დაწერეთ ტავტოლოგიის ნიმუში.

5. განმარტეთ, რას ეწოდება ატროფია.

საეარჯიშო N 60.

1. მოიფიქრეთ და დაწერეთ ატროფიის ერთი ნიმუში.

2. განმარტეთ, რას ეწოდება კალკი.

3. დაასახელეთ სიტყვანარმოებითი კალკის ნიმუში.

4. დაასახელეთ ფრაზეოლოგიური კალკის ნიმუში.

5. მოიფიქრეთ, რომელი ტიპის კალკია და რომელი სიტყვის მიხედვითაა ნანარმოები სიტყვა „წყალბადი“?

ლიტერატურის თეორია

მეცნიერება ლიტერატურის შესახებ

ლიტერატურათმცოდნეობა	მეცნიერება მხატვრული ლიტერატურის წარმოშობის, განვითარებისა და არსის შესახებ.
----------------------	--

ლიტერატურათმცოდნეობა

ლიტერატურის
თეორია

ლიტერატურის
ისტორია

ლიტერატურის
კრიტიკა

ლიტერატურის თეორია	შეისწავლის ლიტერატურის არსს, მის ისტორიულად ჩამოყალიბებულ ფორმებს, გვარებს, ლიტერატურული პროცესების კანონზომიერებებსა და ზოგად ტიპოლოგიურ ნიშნებს, ზოგად სტრუქტურასა და განვითარების კანონებს.
-----------------------	--

ლიტერატურის ისტორია	შეისწავლის ლიტერატურულ მემკვიდრეობას, ცალკეულ მწერალთა შემოქმედებას, ლიტერატურის განვითარების ცალკეულ ეტაპებზე მიმდინარე პროცესების თავისებურებებს.
------------------------	---

ლიტერატურის კრიტიკა	აფასებს და აანალიზებს მიმდინარე ლიტერატურულ პროცესებს, კლასიკურ ლიტერატურას აფასებს თანამედროვე პოზიციებიდან და ახდნეს მის ინტერპრეტირებას.
------------------------	---

ხალხური სიტყვიერება

(ზეპირსიტყვიერება/ფოლკლორი)

ხალხური სიტყვიერება (ზეპირსიტყვიერება/ ფოლკლორი)	ხალხის კოლექტიური მხატვრული შემოქმედების ნაყოფი, რომელიც იქმნება და ვრცელდება ზეპირად. მას ახასიათებს ანონიმურობა. ხალხის მიერ შექმნილი ნაწარმოები დროთა განმავლობაში იცვლება და, როგორც წესი, რამდენიმე ვარიანტითაა წარმოდგენილი.
--	---

**ზეპირსიტყვიერების
ჯანრები**

მითი	ზღაპარი	ბალადა	ლეგენდა	ანდაზა	გამოცანა	ენის გასატეხი და სხვ.
------	---------	--------	---------	--------	----------	-----------------------

ზეპირსიტყვიერების ჟანრები

ჟანრი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
მითი	მითებში ასახულია უძველესი ადამიანების წარმოდგენები სამყაროს შექმნაზე, ღმერთებსა და გმირებზე, ადამიანის ადგილზე ბუნებაში. მითი დრამატულია, შეიძლება იყოს ტრაგიკულიც. მასში ვხვდებით ზღაპრისა და ლეგენდის ელემენტებს; წარმმართველი ფუნქცია ღმერთებს ენიჭებათ; ადამიანი არ არის თავისუფალი; ყველაფერი ღმერთების ნებაზეა დამოკიდებული.	მითები ტროაზე, თებზე, ოქროს საწმისზე, ჰერაკლზე, პრომეთეზე, აქილევსზე, ამირანზე და სხვ.
ზღაპარი (ხალხური)	გამოგონილ, ფანტასტიკურ ამბავზე აგებული ეპიკური ნაწარმოები, რომელიც დაკავშირებულია სინამდვილესთან და ინარჩუნებს ეროვნულ კოლორიტს. იგი ასახავს ხალხის უძველეს წარმოდგენებს. ძირითადად პროზაულია, თუმცა, შეიძლება იყოს პოეტურიც. გადაეცემა თაობიდან თაობას ზეპირი გზით.	„ნაცარქექია“; „ნიქარა“; „კომბლე“; „მუჭანახევარა“.
ბალადა (ხალხური)	დრამატული სიუჟეტის მქონე ლექსი, რომელიც ეპიკური თხრობის, დიალოგის ან მონოლოგის საშუალებით ასახავს გმირის/გმირების ცხოვრების არაჩვეულებრივ ეპიზოდს.	„შემომეყარა ყივჩაღი“; „თავფარავნელი ჭაბუკი“; „ლექსი ვეფხისა და მოყმისა“.
ლეგენდა	მოგვითხრობს რომელიმე ისტორიული მოვლენის ან პირის შესახებ. ლეგენდაში ასახული ფაქტები ხშირად გამოგონილი ან გაზვიადებულია.	ლეგენდა სურამის ციხის შესახებ; ლეგენდა თბილისის დაარსებაზე.

ენის გასატეხი	სახუმარო, ძნელად გამოსატყემელ სიტყვებზე აგებული გამოთქმა.	„თეთრი თრიითინა თეთრ თოვლზე თრთოდა“; „კაპიკი გაკაპიკე- ბულა, საკაპიკეში ჩაკაპიკებულა“.
ანდაზა	მოკლე, ხატოვანი, რიტმულად ორგანი- ზებული სინამდვილის განმაზოგადებელი ხალხური გამოთქმა. აქვს დამრიგებლობი- თი შინაარსი ან იუმორისტულ-სატირული ხასიათი.	„ბავშვი არ და- ბადებულისო და აბრაამს არქმევდ- ნენო“; „ასჯერ გაზომე და ერთხელ გაჭე- რიო“; „ხერხი სჯობია ლონესა, თუ კაცი მოიგონებსა.“
გამოცანა	საგნის/მოვლენის გამოცნობის მიზნით მისი გონებამახვილური, პოეტური და ნართაული დახასიათება. გამოირჩევა რიტმულობითა და კომპოზიციური გამართულობით. შეიძ- ლება შეგვხვდეს გარითმული ფორმითაც.	„ჰქცე, ჰქცე, ვერ დავქცე“ (გზა); „ვაშრე, ვაშრე ვერ დავაშრე“ (ენა); „გარეთ ატლასი, შიგნით ათასი“ (ბროწეული).

მხატვრული ლიტერატურა (პროზა და პოეზია)

პროზა	პროზის ყურადღების ცენტრში, უპირველეს ყოვლისა, ექცე- ვა მოვლენა, რომლის მხატვრულად აღსაწერად გამოყენებულია სიუჟეტი. ახასიათებს სამყაროსა და მოვლენების ობიექტური ასახვა. ყურადღებას ამახვილებს მოქმედ გმირთა ხასიათების განვითარებაზე, აგრეთვე, მოვლენების, საგნების დეტალებზე. ფართოდ იყენებს ენის გამომსახველობით საშუალებებს. პო- ეტურ ფონეტიკას, ლექსიკასა და სინტაქსს მხოლოდ დამხმარე მნიშვნელობა ენიჭება.
-------	--

პოეზია	პოეზიის ყურადღების ცენტრში, უპირველეს ყოვლისა, ექცევა ავტორის, ლირიკული გმირის განცდები და შთაბეჭდილებები, რომელთა მხატვრულად აღწერა ხდება სიუჟეტის გარეშე. ახასიათებს სამყაროსა და მოვლენების სუბიექტური ასახვა, არ აინტერესებს გმირთა ხასიათების განვითარება, არც მოვლენებისა და საგნების დეტალების ჩვენება. ფართოდ იყენებს ენის ექსპრესიულ ლექსიკას. პოეტურ ფონეტიკას, ლექსიკასა და სინტაქსს წარმმართველი მნიშვნელობა ენიჭება.
--------	---

ლიტერატურის გვარები

გახსოვდეს! ლიტერატურის გვარებს ერთმანეთისაგან განასხვავებს მხატვრული სინამდვილისადმი მთქმელის დამოკიდებულების თავისებურებები.

ლიტერატურის გვარი

ეპოსი

ლირიკა

დრამა

ეპოსი	ობიექტურად გვიხატავს ცხოვრებასა და გარემომცველ სამყაროს. ასახავს ადამიანის ბედს/ყოფა-ცხოვრებას, მის დამოკიდებულებას სხვა ადამიანებთან, ცხოვრებისეულ მოვლენებთან. ახასიათებს მთხრობელის პიროვნებისგან დამოუკიდებელი მოვლენების წარმოჩენა. ეპიკურ ტექსტებს ძირითადად თხრობითი და აღწერითი სტრუქტურა აქვთ.
ლირიკა	გადმოსცემს ავტორის ან ლირიკული გმირის ემოციურ მდგომარეობასა და სუბიექტურ განცდებს, შთაბეჭდილებებს, ადამიანის შინაგან სამყაროს; ცხოვრებასა და გარემომცველ სამყაროს აღწერს ადამიანის სუბიექტური განცდების საშუალებით. უხედავ იყენებს ენის გამომსახველობით საშუალებებს, ტექსტი რიტმულად არის ორგანიზებული, უმეტესობას აქვს რითმა, სალექსო საზომი.

დრამა	ადამიანის ცხოვრება ნაჩვენებია მოქმედებაში, ცხოვრება წარმოდგენილია მოქმედი გმირების ხასიათების საშუალებით. ახასიათებს მწვავე კონფლიქტების წარმოჩენა. დასრულებულ მხატვრულ რეალობას ქმნის ხელოვნების სხვა დარგებთან (მუსიკა, ცეკვა, მსახიობის ოსტატობა, მხატვრობა და სხვ.) სინთეზში. განკუთვნილია სცენური შესრულებისათვის (არსებობს ე.წ. „საკითხავი დრამებიც“. მაგ., ტენისონის „დედოფალი მერი“; გოეთეს „ფაუსტი“). მოქმედება ვითარდება დიალოგის ან მონოლოგის ფორმით ავტორის სიტყვის გარეშე.
-------	---

ლიტერატურის ჟანრები

ჟანრი	ისტორიულად ჩამოყალიბებული და განვითარებული ტიპი მხატვრული ნაწარმოებების ჯგუფებისა, რომლებსაც აერთიანებთ ფორმოებრივი და შინაარსობრივი ნიშნები.
-------	--

მხატვრულ ლიტერატურაში ჟანრის დიფერენცირება სხვადასხვა საკლასიფიკაციო ნიშნით შეიძლება მოხდეს.	ლიტერატურის გვართან მიმართებით არსებობს:	ეპიკური ჟანრი
		ლირიკული ჟანრი
		ლირიკულ-ეპიკური ჟანრი
		დრამატული ჟანრი
	შეფასებით-ფსიქოლოგიურ ასპექტთან მიმართებით არსებობს:	ტრაგიკული ჟანრი
		სატირული ჟანრი
		იუმორისტული ჟანრი და სხვ.
	მხატვრული სახის აგების პრინციპებთან მიმართებით არსებობს:	ალეგორიული ჟანრი
		სიმბოლური ჟანრი და სხვ.
	მხატვრულ ნაწარმოებში აღწერილი მასალის რეალობასთან, რეალურ მოვლენებთან და პირობებთან მიმართების თვალსაზრისით არსებობს:	დოკუმენტური ჟანრი
		ფანტასტიკური ჟანრი და სხვ.

სასულიერო და საერო ლიტერატურა

მხატვრული ლიტერატურა

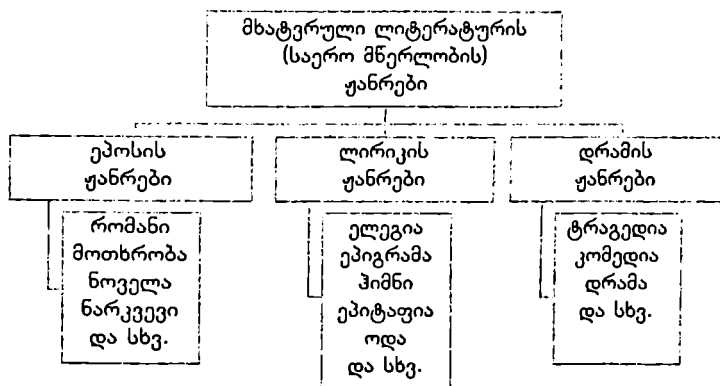
სასულიერო
მწერლობა

საერო
მწერლობა

სასულიერო მწერლობის ძირითადი ჟანრები

ჟანრი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
აგიოგრაფია	აღწერს ქრისტიანობისთვის თავდადებულ პირთა წამებასა და ცხოვრება-მოღვაწეობას. იყოფა ორ ქვეჟანრად: მარტვილობებად (წამებებად) და ცხოვრებებად.	იაკობ ხუცესის „შუშანიკის წამება“; გიორგი მერჩულის „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“.
ჰიმნოგრაფია	სასულიერო პოეზია. არსებობს ლიტურგიკული ჰიმნოგრაფია, რომელიც ქრისტიანული ღვთისმსახურების ერთ-ერთი ძირითადი ნაწილია და არალიტურგიკული, ანუ ისეთი პოეზია, რომელშიც გამოხატულია მორწმუნე ავტორის პირადი დამოკიდებულება სხვადასხვა წმინდანის, დღესასწაულის, ისტორიული ფაქტისა თუ საკუთარი სულიერი განცდებისადმი. ასეთ პოეზიას სამოძღვრო-მოთხრობით პოეზიასაც უწოდებენ.	დავითის ფსალმუნები; იოანე მინჩხის ჰიმნები; მიქაელ მოდრეკილის საგალობლები; იოანე საბანისძის „აბოს წამების“ IV თავი.
ჰომილეტიკა	საეკლესიო ქადაგება მორწმუნეთა დასამოძღვრად.	იოანე ოქროპირის ჰომილიები; იოანე ბოლნელის ქადაგებები; იოანე საბანისძის „აბოს წამების“ I თავი.

საერო მწერლობის ძირითადი ჟანრები

ეპოსის ძირითადი ჟანრები

ჟანრი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
რომანი	რომანში ასახულია ცხოვრებისეული მოვლენების დიდი წრე, მოვლენათა ვრცელი დიაპაზონი, საინტერესო და მრავალმხრივი ცხოვრება ბევრი მოქმედი პირისა, რომელთა ინტერესებიც გადახლართულია ერთმანეთში. რომანში ერთდროულად რამდენიმე სიუჟეტური ხაზი ვითარდება, რომლებსაც მასში მაორგანიზებელი ფუნქცია აქვთ. ზოგჯერ ერთი რომანის გმირთა ცხოვრება მეორეშიც გრძელდება, ამგვარად, ეს ორი ნაწარმოები ერთიანდება დილოგიაში, სამი რომანი - ტრილოგიაში, ოთხი - ტეტრალოგიაში.	მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯაყოს ხიზნები“; ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხია“; გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველი“; კონსტანტინე გამსახურდიას „დავით აღმაშენებელი“.

რომანის ძირითადი ჟანრები

ისტორიული	ასახავს რომელიმე ისტორიული ეპოქის კონფლიქტს.
სოციალურ-ფსიქოლოგიური	წარმოაჩენს ადამიანის სულიერი ცხოვრების ისტორიას.
ფილოსოფიური	წარმოაჩენს იდეების ან კონცეფციების კონფლიქტს.
საოჯახო-ყოფითი	წარმოაჩენს ერთი ან რამდენიმე ოჯახის ცხოვრებას.
სასიყვარულო	ასახავს სასიყვარულო ისტორიას.
სამოგზაურო-სათავგადასავლო	აღწერს გამოგონილი ან რეალურად არსებული მოგზაურობის ისტორიას.
ფანტასტიკური	წარმოაჩენს მომავლის მეცნიერულ მიღწევებსა და ტექნოლოგიებს, ადამიანის მოგზაურობას დროსა და სივრცეში, მის ურთიერთობებს უცხოპლანეტელებთან, ზებუნებრივ ძალებთან.

რომანის ძირითადი მახასიათებლები

მოცულობის
სიდიდე

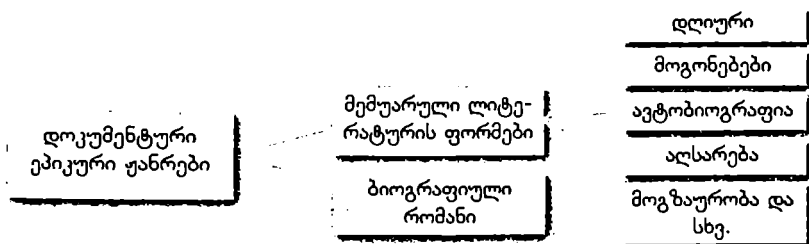
პარალელური
სიუჟეტური
ხაზების
არსებობა

ერთმანეთთან
დაკავშირებული
რამდენიმე
პერსონაჟის
ბედი

მოთხრობა	საშუალო ზომის ეპიკური ნაწარმოები, ასახავს ადამიანის ცხოვრების გარკვეულ მონაკვეთს, აქვს ერთი სიუჟეტური ხაზი. გამოირჩევა თემატური მრავალფეროვნებით (ფილოსოფიური, ისტორიული, სათავგადასავლო-ფანტასტიკური, საყოფაცხოვრებო, დიდაქტიკური და სხვ). ერთგვარი შუალედური ადგილი უჭირავს ნოველასა და რომანს შორის.	აკაკი წერეთლის „ბაში-აჩუკი“; ilia WavWavaZis „kacia-adamiani?!“ გურამ რჩეულიშვილის „ალავერდობა“; ჯემალ ქარჩხაძის „იგი“.
----------	---	--

ნოველა	მცირე ფორმისა და მარტივი სიუჟეტის მქონე ეპიკური ლიტერატურული ნაწარმოები, რომელშიც აქცენტი გადატანილია ლაკონურ და დინამიკურ თხრობაზე, ასახავს ადამიანის ცხოვრების ერთ კონკრეტულ ეპიზოდს ან ასპექტს. აქვს მოულოდნელი ფინალი და გამოირჩევა ყოფითი დეტალებისა და პერსონაჟთა უკიდურესი სიმცირით.	ნიკო ლორთქიფანიძის „თავსაფრიალი დედაკაცი“, „ტრაგედია უგმიროთ“.
ესე	მცირე ან საშუალო მოცულობის პროზაული ნაწარმოები, რომელსაც ახასიათებს კომპოზიციური თავისუფლება და სუბიექტიუზმი.	კონსტანტინე გამსახურდიას, გიორგი ლეონიძის და სხვ. ესეები.

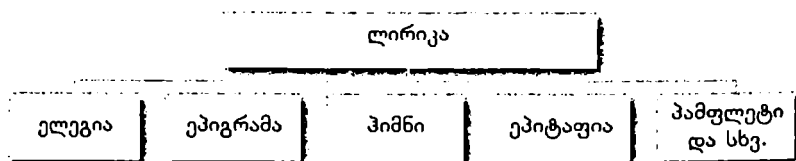
დოკუმენტური ეპიკური ჟანრები

ჟანრი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ბიოგრაფიული რომანი	წარმოდგენილია გამოჩენილი პიროვნების (მწერალი, მეცნიერი, ხელოვანი...) ცხოვრება და მოღვაწეობა. ავტორი ირჩევს პიროვნების ბიოგრაფიის ცალკეულ ეპიზოდებსა და მოვლენებს, რომელთა მხატვრული ხორცშესხმით ქმნის ხატოვანი დოკუმენტურობის პრინციპებზე აგებულ ახალ მხატვრულ რეალობას. ბიოგრაფიულ რომანში წარმოდგენილია არა მარტო კონკრეტული პიროვნების ბიოგრაფია, არამედ მთელი თაობისა და საზოგადოების ცხოვრება. მწერალი, რეალური ფაქტების გარდა, ფანტაზიასაც მიმართავს.	კონსტანტინე გამსახურდიას „გოეთეს ცხოვრების რომანი“; ვახტანგ ჭელიძის „ცხოვრება ივანე მაჩაბლისა“; ელგუჯა მალრაძის „გრიგოლ ორბელიანი“; ლევან ასათიანის „ცხოვრება აკაკი წერეთლისა“.

ბიოგრა- ფიული რომანი	ეპიკური ჟანრის ნაწარმოები, რომელშიც აღწერილია წარსულის ამბები, რომელთა მონაწილე ან თვითმხილველი შეიძლება თავად ავტორიც იყო. აქვს შემეცნებითი ფუნქცია. ავტობიოგრაფიულ ცნობებთან ერთად წარმო- ჩენილია საზოგადოებრივი მნიშვნელობის მქონე მოვლენები.	
----------------------------	--	--

ლირიკის ძირითადი ჟანრები

ჟანრი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ჰიმნი	ემოციური, პათეტიკური ლირიკული ლექსი, რომელიც აქებს და აღიძებს ენის ან რაიმეს.	გალაკტიონ ტაბიძე, „ჰიმნი ქართულ ანბანს“.
ეპიგრამა	მოულოდნელი დასასრულის მქონე მცირე ზომის სატირული ლექსი. არსებობს ლირიკული და ფილოსოფიური ეპიგრამებიც.	„მოხუცია იგი ჯმუხი, პირად ბადრი, ტანდაბალი, საქმით წმინდა, გულმხურვალე, სიტყვატკბილი, ჭკვამალალი...ის ძველის და ახლის შუა შემაერთავი ხიდია, მაგრამ ამ კარგსაც ქვეყანა ზოგჯერ ფეხებზედ ჰკიდია“. (ილია ჭავჭავაძე)

ელეგია	ლირიკული პოეზიის ჟანრი. სათავეს იღებს ანტიკური (ძველი ბერძნული) პოეზიიდან. XVIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან ლირიკული გმირის კაეშანს, მონყენას, სევდიან გრძნობებსა და ფიქრებს გადმოსცემს.	მკრთალი ნათელი სავსე მთვარისა მშობელს ქვეყანას ზედ მოჰფენოდა და თეთრი ზოლი შორის მთებისა ლაჟვარდ სივრცეში დაინთქმებოდა. არსაიდამ ხმა, არსით ძახილი!.. მშობელი შობილს არრას მეტყოდა, ზოგჯერ კი ტანჯვით ამოძახილი ქართელის ძილშია კენესა ისმოდა! ვიდექ მარტოკა... და მთების ჩრდილი კვლავ ჩემ ქვეყნის ძილს ეალერსება... ოხ, ღმერთო ჩემო! სულ ძილი, ძილი, როსლა გველირსოს ჩვენ გაღვიძება?! (ილია ჭავჭავაძე, „ელეგია“)
ეპიტაფია	გარდაცვლილისადმი მიძღვნილი მცირე ზომის ლექსი ან წარწერა საფლავის ქვაზე, რომელსაც ლექსის ფორმა აქვს და მიზნად ისახავს გარდაცვლილისათვის ხოტბის შესხმას. მოგვიანებით სახოტბო ეპიტაფიების გვერდით პაროდული ეპიტაფიებიც შეიქმნა.	„როს ნაჭარმაგვეს მეფენი შვიდნი მე პურად დამესხნეს, თურქნი სპარსნი და არაბნი საზღერთა გარე გამესხნეს, თევზნი ამერთა წყალთანი იმერთა წყალში შთამესხნეს, ანლა ამათსა მოქმედსა ხელნი გულზედა დამესხნეს“. (არსენ იყალთოელის „დავით აღმაშენებლის ეპიტაფია“)

დრამის ძირითადი ჟანრები

დრამატული ჟანრები

ტრაგედია

კომედია

დრამა

ჟანრი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ტრაგედია	ტრაგიკული პათოსით გამსჭვალული დრამატული ჟანრი, რომელსაც საფუძვლად უდევს მძაფრი, შეურიგებელი და გადაუჭრელი ცხოვრებისეული კონფლიქტები, ტრაგიკული კოლიზია, ამაღლებული ტრაგიკული ხასიათები. დადებითი გმირი ჩაბმულია უთანასწორო ბრძოლაში, რომელიც მისი სიკვდილით მთავრდება.	შექსპირის „მეფე ლირი“, „ჰამლეტი“, „რომეო და ჯულიეტა“.
კომედია	დრამის სახე, რომელშიც კოლიზია და ხასიათები გამსჭვალულია კომიზმით, კონფლიქტი ყოფით მიზნებში ვლინდება და არ მოჰყვება დამლუპველი შედეგები. კომედიას აქვს მამხილებელი პათოსი. იგი ილაშქრებს ადამიანური მანკიერებებისა და, ზოგადად, ცხოვრების უარყოფითი მხარეების წინააღმდეგ.	გიორგი ერისთავის „გაყრა“; ალექსანდრე ცაგარელის „რაც გინახავს, ველარ ნახავ“; პოლიკარპე კაკაბაძის „ყვარყვარე თუთაბერი“; დავით კლდიაშვილის „დარისპანის გასაჭირი“.
დრამა	დრამის სახე, რომელშიც წარმოჩენილია პიროვნება და მისი დრამატული ურთიერთობები საზოგადოებასთან. თუმცა, არსებობს მოქმედ გმირთა შორის სერიოზული კონფლიქტის მოგვარების შესაძლებლობაც. ნაჩვენებია გმირის მძიმე განცდები.	პოლიკარპე კაკაბაძის „მეფე ვახტანგ პირველი გორგასალი“; გურამ ბათიაშვილის „კოტე მარჯანიშვილის ოთხი დღე“.

ძირითადი ლირო-ეპიკური ჟანრები
(შერეული ჟანრები / გვართაშორისი ფორმები)

ლირო-ეპიკური ჟანრები		
ბალადა	ახალი პოემა	რომანი ლექსად და სხვ.

ბალადა	ლირო-ეპიკური პოეზიის სახე; საშუალო ზომის გამოკვეთილი დრამატული სიუჟეტის მქონე ლექსი, რომლის ემოციურ-ეესპრესიულ მხარეს ავტორი აძლიერებს თავისი გრძნობებისა და ემოციების გადმოცემით.	ილია ჭავჭავაძის „ბაზალეთის ტბა“; ოთარ ჭილაძის „თამარ მეფის საფლავი“.
ახალი პოემა	ლექსად დანერილი დიდი ფორმის მქონე ლირი-ეპიკური პოეზიის ნიმუში, რომელსაც აქვს სიუჟეტი და ხდება მოვლენების განვითარება. თუმცა, ზოგჯერ სიუჟეტური ხაზი არ არის გამოკვეთილი (მაგ., ილია ჭავჭავაძის „აჩრდილი“). ძველი პოემა თავისი რთული კომპოზიციით ეპოპეა იყო, რომელსაც ჰყავდა მრავალი პერსონაჟი და მოქმედება ხანგრძლივ დროსა და ვრცელ სივრცეში ვითარდებოდა (მაგ., ჰომეროსის „ილიადა“ და „ოდისეა“, რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“). ახალი პოემა, ანუ ახალი დროის პოემა, უფრო პატარა მოცულობისაა, არ აქვს რთული სიუჟეტი, მასში „ამბავი“ გმირის სუბიექტური განწყობილების ჩვენებამ და ლირიკულმა ელემენტებმა დაჩრდილა, რამაც „ახალი პოემა“ ლირი-ეპიკურ ნაწარმოებად აქცია.	აკაკი წერეთლის „გამზრდელი“; ილია ჭავჭავაძის „განდეგილი“; ვაჟა-ფშაველას „სტუმარ-მასპინძელი“.
იგავ-არაკი	ზნეობრივ-დამრიგებლური ხასიათის მცირე ზომის ლირი-ეპიკური ჟანრის ნაწარმოები, რომლის გმირები ხშირად არიან ცხოველები, მცენარეები, უსულო საგნები, რომლებშიც ეგულისხმებიან ადამიანები. ახასიათებს ნართაული თქმა, ალეგორიულობა, სატირულობა.	სულხან-საბა ორბელიანის იგავ-არაკები.

ლიტერატურული ნაწარმოების თემა და იდეა

თემა	ლიტერატურული ნაწარმოების ობიექტური საფუძველი. იგი აკავშირებს მხატვრული ნაწარმოების სხვადასხვა ნაწილს, რათა ერთ შინაარსობრივ და იდეურ-ემოციურ მთლიანობად აქციოს ისინი. უზრუნველყოფს მოქმედების განვითარების სიმწყობრესა და ერთიანობას, თემაშია გაცხადებული ტექსტის ძირითადი აზრი. თემა შეიძლება იყოს მარადიული, რომელიც ყველა ეპოქას ალელუებს; არსებობს გარკვეული ვითარებით გამოწვეული საჭირობოროტო თემებიც.
იდეა	პასუხი ავტორის მიერ ნაწარმოებში დასმულ კითხვებზე. ნაწარმოების პერსონაჟები, მისი მხატვრულ-ესთეტიკური სამყარო და შინაარსის პლანი მხატვრული ნაწარმოების მთავარი იდეის სრულყოფილ წარმოჩენას ემსახურება. ლიტერატურული ნაწარმოები შეიძლება ავრცელებდეს ან ეყრდნობოდეს ფილოსოფიურ, პოლიტიკურ, რელიგიურ, სამეცნიერო და სხვ. იდეებს.
მოტივი	მხატვრული ნაწარმოების სიუჟეტის უმარტივესი შემადგენელი ნაწილი.
ლაიტმოტივი	მხატვრული ნაწარმოების, მწერლის შემოქმედების, ლიტერატურული მიმდინარეობის ნამყვანი მოტივი, მთავარი თემა, ძირითადი იდეური და ემოციური ტონი, დეტალი, კონკრეტული სახე, რომელიც მრავალჯერ მეორდება, გასდევს მათ, როგორც გმირის, განცდის თუ სიტუაციის მუდმივი მახასიათებელი; მრავალჯერ განმეორებადი ცალკეული დეტალი თუ სიტყვა. გამეორების თუ ვარიანტების პროცესში ლაიტმოტივი იწვევს გარკვეულ ასოციაციებს, იძენს განსაკუთრებულ იდეურ, სიმბოლურ და ფსიქოლოგიურ სიღრმეებს. პოეზიაში გვხვდება, აგრეთვე, ბგერითი, რიტმული და ინტონაციური ლაიტმოტივები. ლაიტმოტივში ზოგჯერ მოიაზრებენ იმ თემატური და გამომსახველობითი სამუალებების კომპლექსს, რომელიც მუდმივად მეორდება მთელ ნაწარმოებში.
თემატიკა	თემათა ერთობლიობა.

თემა		
მარადიული	ეროვნული	ისტორიული და სხვ.
აქტუალურია ყველა ხალხსა და ყველა დროში	დამახასიათებელია მხოლოდ კონკრეტ- ული ერის ცხოვრე- ბისათვის	ასახულია კონკრეტუ- ლი ისტორიული ეპოქ- ის პრიზმაში

ნაწარმოების თემატიკა

თემა	ნიმუში
ფილოსოფიური თემა	ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ფიქრნი მტკერის პირას“.
თავისუფლების თემა	კოლაუ ნადირაძის „25 თებერვალი, 1921 წელი“.
სამშობლოს თემა (პატრიოტული)	ვაჟა-ფშაველას „მხედართა ძველი სიმღერა (მიტომ გაგვზარდა დედამა)“; ხალხური „კიდევაც გაიზრდებიან“; ლადო ასათიანის „კრწანისის ყაყაჩოები“.
სამოქალაქო თემა	ილია ჭავჭავაძის „მესმის, მესმის!“; აკაკი წერეთლის „ხანჯალს“; გალაკტიონ ტაბიძის „დროშები ჩქარა!“
პოეტისა და პოეზიის დანიშნულების თემა	აკაკი წერეთლის „პოეტი“; ილია ჭავჭავაძის „პოეტი“; ვაჟა-ფშაველას „დამსეტყვე, ცაო“.
სიყვარულის თემა	ნიკოლოზ ბარათაშვილის „არ უკიჟინო, სატრფოო“; გიორგი ლეონიძის „ყივჩაღის პაემანი“.
მეგობრობის თემა	ანა კალანდაძის „...მე ლამაზი მეგობარი მყავდა“; „იის სურნელი საით მოგყვა?(თინა ჯიბლაძის ხსოვნას)“; „ისევ ნათელას“.
ბუნების თემა	ვაჟა-ფშაველას „არაგვს“; „კიდევაც ვნახავ გაზაფ- ხულს“; „ღამე მთაში“.
მარტოობის თემა	ნიკოლოზ ბარათაშვილის „სული ობოლი“; გალაკტიონ ტაბიძის „მე და ღამე“.

ხალხის თემა და სხვ.	გრიგოლ ორბელიანის „მუშა ბოქულაძე“ .
------------------------	-------------------------------------

პათოსი

პათოსი	ნაწარმოების ზოგადი ემოციური ტონალობა. მწერლის ემოციურ-შემფასებლური დამოკიდებულება მონათხრობის მიმართ, რომელსაც ზოგჯერ „მსოფლმხედველობით ემოციება-საც“ უწოდებენ.
--------	---

პათოსი

რომანტიკული	გმირული	ტრაგიკული	კომიკური	დრამატული და სხვ.
-------------	---------	-----------	----------	-------------------

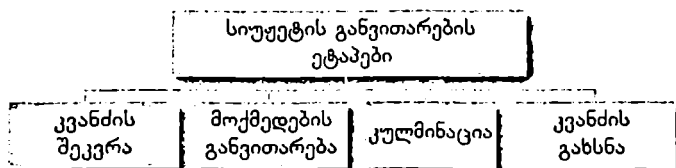
რომანტიკული პათოსი	იდეალისაკენ სწრაფვით გამონეული სულიერი მღელვარება, აღფრთოვანება, აღმაფრენა. ხშირად დამახასიათებელია სასიყვარულო თავგადასავლების აღწერის დროს.
გმირული პათოსი	მწერლის აღფრთოვანება, რომელიც გამონეულია ადამიანის გმირობის სიდიადის ჩვენებით. გმირული პათოსი ჩნდება, როცა გამორჩეული ადამიანები, გმირები იბრძვიან დიადი მიზნებისა და იდეალებისათვის; სხვათა სიცოცხლის გადასარჩენად, სამშობლოს კეთილდღეობისათვის და სხვ. სამყაროში ყოველთვის არსებობდნენ და იარსებებენ ადამიანები, რომლებსაც შეუძლიათ, დიადი მიზნებისათვის საკუთარი სურვილით გადადონ და განირონ თავი, ამიტომ ისინი ყოველთვის გახდებიან მხატვრული ლიტერატურის ასახვის ობიექტები და გმირული პათოსის მქონე ნაწარმოებების პერსონაჟები.

ტრაგიკული პათოსი	მძაფრი ტრაგიკული ტონალობა; ახასიათებს ნაწარმოებს, რომელშიც გმირი ვერ უმკლავდება დაპირისპირებულ ძალებს ან გაორებულია და ვერ პოულობს გამოსავალს. მთავარი გმირი შეიძლება ფიზიკურად მოკვდეს, მაგრამ არ დანებდეს და არ გატყდეს. მწერლის მიერ ტრაგიკული ცხოვრებისეული კონფლიქტისა და მთავარი მოქმედი გმირის დაღუპვის ჩვენება მკითხველის თანაგრძნობასა და სულიერ განწმენდას (კათარზისს) იწვევს.
კომიკური პათოსი	აღამიანური ნაკლოვანებების დაცინვა.
დრამატული პათოსი	ემოციური მდგომარეობა, რომელსაც ბაღებს აღამიანი-სა და ცხოვრების მტრული დაპირისპირებით გამოწვეული გრძნობები, პერსონაჟის მიმე ხვედრით განპირობებული განცდები.

მხატვრული ტექსტის სტრუქტურა

კომპოზიცია	მხატვრული ნაწარმოების აგება, მისი შემადგენელი ნაწილების მიზანმიმართული და მოტივირებული განლაგება.
სიუჟეტი	მოვლენათა და მოქმედებათა თანმიმდევრობა მხატვრულ ნაწარმოებში. ამბის გადმოცემა გარკვეული წესების დაცვით. ნაწარმოების ფორმის საფუძველი.
ფაბულა	მოვლენათა და მოქმედებათა მიზეზობრივ-ქრონოლოგიური თანმიმდევრობა მხატვრულ ნაწარმოებში.

სიუჟეტის განვითარების ეტაპები

სიუჟეტის განვითარების ეტაპის დასახელება	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
კვანძის შეკვრა	მხატვრულ ნაწარმოებში კონფლიქტის დასაწყისი, რომელიც წარმოადგენს სიუჟეტის საფუძველს და რომელიც მოქმედების განვითარების კვალდაკვალ სულ უფრო გაღრმავდება.	„ოთარანთ ქერივში“ კვანძი იკრება, როცა გიორგი მოჯამაგირეობის სურვილს გაუმულავენებს დედას.
მოქმედების განვითარება	მოვლენათა წყება კვანძის შეკვირიდან კულმინაციამდე, სიუჟეტური ხაზების განვითარება; კონფლიქტის თანდათანობით გამწვავება.	„სამანიშვილის დედინაცვალში“ ბეკინას მიერ ცოლის შერთვის სურვილის გამოთქმიდან (კვანძის შეკვრა) დედინაცვლის დაორსულების გამჟღავნებამდე (კულმინაცია).
კულმინაცია	მხატვრულ ნაწარმოებში მოქმედების განვითარების ყველაზე უფრო დაძაბული მომენტი, როცა ამკარავდება პერსონაჟთა რეალური მიზნები, მათი შინაგანი თვისებები, ნათლად ვლინდება კონფლიქტი და გმირები ერთმანეთს გადამწყვეტ „ბრძოლაში“ ერკინებიან. ეპიკურ ნაწარმოებში, რომელშიც რამდენიმე სიუჟეტური ხაზია, შეიძლება რამდენიმე კულმინაციაც იყოს. კონფლიქტის შემდეგ დგება კვანძის გახსნა.	ილიას „განდეგილში“, როცა განდეგილს ლოცვა უნდა, მაგრამ ღვთისმშობლის ნაცვლად მწყემსი ქალის სახე წარმოუდგება.
კვანძის გახსნა	ეპიკურ ან დრამატულ ნაწარმოებში სიუჟეტის განვითარების ბოლო საფეხური, მოქმედების განვითარებისა და პერსონაჟებს შორის მთავარი კონფლიქტის დასრულება. როგორც წესი, კვანძის გახსნა ნაწარმოების ტექსტის ბოლოს ხდება, თუმცა მწერლის მიზნებიდან გამომდინარე იგი შეიძლება ნაწარმოების ტექსტის დასაწყისშიც იყოს წარმოდგენილი.	დავით კლდიაშვილის „სამანიშვილის დედინაცვალში“ ვაჟიშვილის, ანუ ქონების გამყოფის, დაბადება; ილია ჭავჭავაძის „განდეგილში“ განდეგილი ლოცვანს დააყრდნობს მზის სხივს, სხივი არ დაიჭერს, ბერი სულს განუტევენებს.

ნანარმოების არასიუჟეტური ელემენტები

ნანარმოების არასიუჟეტური
ელემენტები

ეპიგრაფი

ეპილოგი

ბოლოთქმა

პროლოგი

ექსპოზიცია

არასიუჟეტური ელემენტი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ეპიგრაფი	ნანარმოების სათაურის ქვეშ მოთავსებული სხვა ავტორის მხატვრული ტექსტის და/ან ხალხური ნანარმოების ფრაგმენტი ან მცირე ზომის ნანარმოები, რომლითაც გამოხატულია თხზულების იდეურ-ესთეტიკური კონცეფცია. გამოხატავს მხატვრული ნანარმოების ძირითად კოლიზიას, თემას, იდეას ან განწყობას. ეპიგრაფის საშუალებით ავტორმა შეიძლება გვიჩვენოს თავისი დამოკიდებულება აღწერილი მოვლენებისადმი.	კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენის“ ეპიგრაფი: „ხეკორძულას წყალი მისეამს, მცხეთა ისე ამიგია, დამიჭირეს, მკლავი მომჭრეს, რატომ კარგი ავიგია“. (ხალხური)
ეპილოგი	ნანარმოების დასკვნითი ნაწილი, რომელშიც მოცემულია ავტორისეული შეფასება, აზრი, მსჯელობა მის მიერ წარმოჩენილ მოვლენებთან, ნანარმოების იდეასთან დაკავშირებით.	„კაცია-ადამიანის“ ეპილოგი, რომელშიც ილია მსჯელობს, თუ რა აზრი ჰქონდა ლუარსაბისა და დარეჯანის ცხოვრებას.
ბოლოთქმა	მწერალი უშუალოდ მიმართავს მკითხველს, აწვდის ინფორმაციას გმირის შემდგომი ცხოვრების შესახებ, აჯამებს თავის მოსაზრებებს.	ალექსანდრე ყაზბეგის „ელგუჯას“ ბოლო ნაწილი, რომლითაც ავტორი გვამცნობს, რომ ელგუჯას ცოლ-შვილი საბატონო ყმებად გადაიქცნენ.

პროლოგი	ტექსტის მნიშვნელოვანი ელემენტი. იგი ნაწარმოების დასაწყისში გვხვდება. შეიძლება შეიცავდეს კომენტარებს, პოლემიკურ მუხტს, მსჯელობას ნაწარმოების მიზანდასახულობაზე და სხვ.	„კაცია-ადამიანის?!“ დასაწყისი, სადაც გაცხადებულია ავტორის მიზანდასახულობა, რომ იგი ამხელს საზოგადოებაში ფეხმოკიდებულ მანკიერებებს მათი გამოსწორების მიზნით.
ექსპოზიცია	ლიტერატურულ ნაწარმოებში პერსონაჟთა და კულტურულ, ისტორიულ და სოციალურ გარემოებათა წარმოჩენა. ექსპოზიცია განაპირობებს ნაწარმოებში აღწერილი მოქმედებების მოტივაციას.	აკაკი წერეთლის „გამზრდელის“ პირველი თავი: ბათუ-სა და ნაზიბროლას ბედნიერი ცხოვრების აღწერა.

სახეთა სისტემა მხატვრულ ნაწარმოებში

სახეთა სისტემა	სახეთა სისტემას ქმნის მხატვრულ ნაწარმოებში არსებული ლიტერატურული გმირების ერთობლიობა. მათი საშუალებით მწერალი აგებს ნაწარმოების სიუჟეტს და ახორციელებს თავის მხატვრულ ჩანაფიქრს.
მხატვრული სახე	მხატვრული შემოქმედების ზოგადი კატეგორია. გარკვეული ესთეტიკური იდეალის პოზიციიდან სამყაროს აღქმისა და ასახვის ფორმა, ავტორის ფანტაზიითა და მისი ესთეტიკური იდეალების შესატყვისად შექმნილი ადამიანის ცხოვრების მხატვრული სურათი, რომლის მიზანია სინამდვილის ასასახი მოვლენის არსში ჩანვდომა.

ადამიანის მხატვრული სახის შექმნის საშუალებები

ადამიანის მხატვრული სახის შესაქმნელად და ნაწარმოებში მისი მნიშვნელობის წარმოსაჩენად ავტორი მრავალ საშუალებას მიმართავს: ✓ ხატავს პერსონაჟის პორტრეტს; ✓ პერსონაჟს გვიჩვენებს სხვა ადამიანებთან ურთიერთობაში; ✓ თავისებური მეტყველებითა და ქცევით წარმოაჩენს პერსონაჟის სოციალურ მდგომარეობას, განათლებას და ა.შ.

სათაური	ზოგჯერ სათაურში გაცხადებულია, რამდენად მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ამა თუ იმ პერსონაჟს ნაწარმოების პერსონაჟთა სისტემაში.	შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“; ლეო ქიჩელის „ჰაკი აძბა“.
ეპიგრაფი	ეპიგრაფით ავტორმა შეიძლება მიგვითითოს პერსონაჟის ბედზე, მისი ხასიათის ძირითად ნიშანზე და სხვ.	„რას მიქნევდით, რათ გინდოდით, ერთმანერთსა რითა ვგვანდით? თქვენ მორჭმულნი თამაშობდით, ჩვენ მტირალნი ღანვსა ვბანდით“. რუსთაველი „ესე არს სისხლი ჩემი, თქვენთვის და მრავალათთვის დანთხეული, მისატყვევლად ცოდვათა და გასანამებლად სიცოცხლისა“. (ეპიგრაფები ნიკო ლორთქიფანიძის მოთხრობისა „შელოცვა რადიოთი“)
პორტრეტი	გმირის გარეგნული სახე (ფიგურა, ტანსაცმელი, მოძრაობა, ჟესტი, მანერები) ხშირად მის შინაგან სამყაროზეც მეტყველებს და მის მიმართ ავტორის დამოკიდებულებასაც ამჟღავნებს.	„ყმანვილი ქალი, სავსე სიცოცხლით, სავსე შვენების ჯადოთი, გრძნებით, ნაზად, ამაყად ცეცხლის პირს იჯდა, ვით მინდვრის შველი ყელმოღერებით. ეშხითა მფრქვევსა მის შავსა თვალეზს თვით ცეცხლი სითბოს ეცილებოდა, მის ელფერთაგან თვით ცეცხლის შუქი, ვითა ძლეული, უკუ-პკრთებოდა“. (მწყემსი ქალის პორტრეტი ილია ჭავჭავაძის „განდეგილში“)
მეტყველება	მწერალი პერსონაჟის მეტყველებით, მისი შინაგანი მონოლოგითა და დიალოგით სხვა გმირებთან ახასიათებს პერსონაჟს, წარმოაჩენს მის განათლებას, სოციალურ მდგომარეობას, მიდრეკილებებს და სხვ.	ჯაყოსა და თეიმურაზ ხევისთავის დიალოგები, თეიმურაზ ხევისთავის შინაგანი მონოლოგები. (მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯაყოს ხიზნები“)

ქცევა, მოქმედებები	პერსონაჟის ხასიათის გასახსნელად მწერალი მიმართავს მისი ქცევისა და მოქმედებების აღწერას.	ავთანდილის გამგზავრება უცხო მოყმის მოსაძებნად; ნესტანის წერილი ტარიელისადმი; ავთანდილის ანდერძი. (მოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“) პაკი აძბას სურვილი თავის თავზე აილოს უჯუშის დანაშაული. (ლეო ქიაჩელის „პაკი აძბა“) ჯოყოლას მიერ ზვიადურის დაცვა. (ვაჟა-ფშაველას „სტუმარ-მასპინძელი“)
ავტორი-სეული პირდაპირი დახასიათება	მწერალი დაუფრავად წარმოაჩენს თავის დამოკიდებულებას პერსონაჟის მიმართ: აფასებს მის იდეალებს, ცხოვრების წესს, მოქმედებებსა და სხვ.	„ალუდა ქეთელაური კაცია დავლათიანი, საფიხენოს თავში დაჯდების, სიტყვა მაუდის გზიანი; ბევრს ქისტს მათჭრა მარჯვენა, სცადა ფრანგული ფხიანი. ცუდას რად უნდა მტერობა, კარგია მუდამ მტრიანი!“ (ვაჟა ფშაველას „ალუდა ქეთელაური“)
გმირის დახასიათება სხვა გმირის მიერ	ერთი პერსონაჟი ახასიათებს მეორე პერსონაჟს, აფასებს მის იდეალებს, ცხოვრების წესს, მოქმედებებს და სხვ.	„გუგუთი, მართალია, ბაღლია, მაგრამ არაა ლოთი და ავარდნილი კაცი... ამხანაგებს თავის მარჯვენა თოლსავით უყვართ, ყველა თავს დასდებს მაგისტვი, ამიტომ რომ თავად გუგუაც ეგეთია მეზობლისთვი, გუგუა ვაჟკაცია და, ღვთის მაღლმა, ჯალაბობაშიაც თავს არ შეირცხვენს“, - ასე უხასიათებს ონისე ხაზუას გუგუას. (ალექსანდრე ყაზბეგის „ხევისბერი გოჩა“)

ფსიქოლოგიური ანალიზი	პერსონაჟის სახის შესაქმნელად მწერალი მიმართავს მისი ხასიათის ფსიქოლოგიურ ანალიზს, ზედმიწევნით ზუსტად ხატავს მის შინაგან სამყაროს, გრძნობებს, აზრებს, ემოციებს, ფსიქოლოგიურ პორტრეტს.	თეიმურაზ ხევისთავის მხატვრული სახის ფსიქოლოგიური შტრიხები. (მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯაყოს ხიზნები“)
ნაწარმოების სხვა გმირებთან ურთიერთობა	ავტორი პერსონაჟის ხასიათის უკეთესად წარმოსაჩენად მას გვიჩვენებს სახეთა სისტემაში, სხვა პერსონაჟებთან ურთიერთობაში.	აღუდას ურთიერთობა მუცალთან, მუცალის ძმასთან, ბერდიასთან, მინდიასთან, თავის დედასა და ცოლთან. (ვაჟა-ფშაველას „აღუდა ქეთელაური“)
გმირის პროტოტიპი	ნამდვილი, რეალურად არსებული პიროვნება ან ლიტერატურული ტიპი/სახე, რომლის მიხედვითაც ავტორი ქმნის კონკრეტულ ახალ ლიტერატურულ სახეს. ავტორი გმირის პროტოტიპს მიმართავს გარკვეული მხატვრულ-ესთეტიკური მიზნიდან გამომდინარე და ეს ტიპი/სახე დიდად განსაზღვრავს პერსონაჟის ხასიათს.	თორნიკე ერისთავი აკაკი წერეთლის ამავე სახელწოდების პოემის მთავარი მოქმედი გმირის პროტოტიპია; ვაჟა-ფშაველას „აღუდა ქეთელაურის“ პერსონაჟი მუცალი გივი მარგველაშვილის პოსტმოდერნისტული რომანის, „მუცალის“, პროტოტიპია; „ვეფხისტყაოსნის“ ფრიდონი აკა მორჩილაძის მოთხრობის, „წიგნიდან „ფრიდონიანი“ პერსონაჟის პროტოტიპია.
სოციალური გარემო, საზოგადოება	საზოგადოებრივი პირობები, რომელშიც ცხოვრობს და მოქმედებს გმირი და რომელიც დიდ გავლენას ახდენს გმირის, როგორც პიროვნების, ფორმირებაზე.	ილია ჭავჭავაძის მოთხრობის „სარჩოებელაზედ“ მოქმედი გმირების, გზასაცდენილი ძმების, ხასიათის ფორმირებაზე დიდი გავლენა იქონია საზოგადოებამ და სოციალურმა გარემომ.

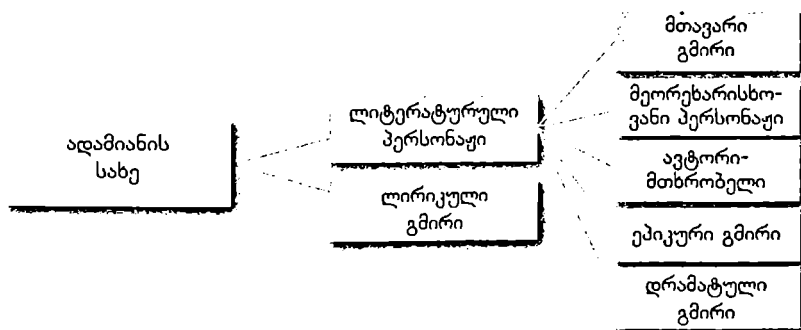
ინტერიერი, რომელშიც ცხოვრობს გმირი	იმ პირობების ჩვენებით, რომელშიც ცხოვრობს და საქმიანობს პერსონაჟი, ავტორი უფრო სრულყოფილ წარმოდგენას გვაძლევს გმირის ხასიათზე.	ლუარსაბ თათქარიძის სახლ-კარის აღწერა. (ილია ჭავჭავაძის „კაცია-ადამიანი?!“)
პეიზაჟი	ბუნების სურათების დახატვა, რომელიც თანაუგრძნობს ან უპირისპირდება გმირის შინაგან განცდებს, საშუალებას აძლევს მკითხველს, უკეთ ჩასწავდეს პერსონაჟის ხასიათს, მის ფიქრებსა და მისწრაფებებს.	„გაიარა ბნელმა და გულწათხრობილმა ზამთარმა ... ბუნება შეიცვალა: გაიღვიძეს ყვავილებმა და ნაზად თავის გადაგდ-გადმოგდებით დაუწყეს ერთმანეთს არშიყობა. გამშაგებული მზის სხივი მოუსვენრად ჰლამობდა მათის მშვენიერებით დატკობას, მაგრამ მდელით კეკლუცნი მორცხვად პირს არიდებდნენ. ... ჰაერში გაისმა გალობა და ჭიკჭიკი ფრინველებისა, რომელთაც მთელი სამოთხის ნეტარება მოელოდათ; ... ბუნების ამ საერთო მეჯლიშს დაჰყურებდა ონისე, რომლის გულსაც ჯერ გაზაფხული არ სწევოდა და ზამთრის ღრუბელსავით ნისლმობეველი მწარედ ჩაბნელებულიყო“. (ალექსანდრე ყაზბეგის „ხევისბერი გოჩა“) „წარედ წყალის პირს სევდიანი ფიქრთ გასართველად, აქ ვეძიებდი ნაცნობს ადგილს განსასვენებლად; აქ ლბილს მდელიოზედ სანუგემოდ ვინამე ცრემლით, აქაც ყოველი არემარე იყო მოწყენით“. (ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ფიქრნი მტკვრის პირას“)

მხატვრული დეტალი	საგანი/საგნები, რომლებიც ეხმარება მკითხველს, გამოავლინოს პერსონაჟის ბუნების თავისებურებანი.	ოთარაანთ ქერივის ხუთი ქისა. (ილია ჭავჭავაძის „ოთარაანთ ქერივი“) უჯუშ ემხას ოფიცრის ეპოლეტები და ოფიცრისავე წმ. გიორგის ოქროს ორდენი და ჰაკი აძბას ავსტრიის ფრონტზე შეძენილი საყვარელი კარაბინი, პატარა ზომის ხანჯალი და სმიტისა და ვესონის სისტემის რევოლვერი. (ლევო ქიაჩელის „ჰაკი აძბა“)
--------------------------------	--	--

გმირის ხასიათი მხატვრულ ნაწარმოებში

მხატვრული ხასიათი	ადამიანის სახე მხატვრულ ნაწარმოებში, რომელიც წარმოდგენილია ზოგადისა და ინდივიდუალურის, ობიექტურისა და სუბიექტურის ერთიანობის გათვალისწინებით.
---------------------------------	--

ადამიანის სახე მხატვრულ ნაწარმოებში

ადამიანის სახე	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ლიტერატურული პერსონაჟი	ეპიკური ან დრამატული ნაწარმოების მოქმედი პირი.	მინდია ვაჟა-ფშაველას „ალუდა ქეთელაურში“; ყვარყვარე პოლიკარპე კაკაბაძის „ყვარყვარე თუთაბერში“.
ლირიკული გმირი	ლირიკული გმირი უმთავრესად ავტორია, მაგრამ მისი გაიგივება პოეტთან ყოველთვის არ შეიძლება, რადგან პოეტი ლექსებში არა მარტო თავის ბიოგრაფიასა და განცდებს გადმოგვცემს, არამედ მხატვრულ გამოწვევასაც. ავტორი გადმოსცემს ლირიკული გმირის მხოლოდ გრძნობებს და არ აღწერს მის მოქმედებებს.	ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ვაჟა-ფშაველას, გალაკტიონ ტაბიძისა და სხვათა ნაწარმოებების ლირიკული გმირები.
მთავარი გმირი	მხატვრული ნაწარმოების მთავარი პირი, რომელსაც უკავშირდება ნაწარმოების ცენტრალური მოვლენები.	თავსაფრიანი დედაკაცი ნიკოლორთქიფანიძის „თავსაფრიან დედაკაცში“.
მეორეხარისხოვანი პერსონაჟი	ნაწარმოების პერსონაჟი, რომელიც არ მონაწილეობს ცენტრალურ კონფლიქტში.	სოსია ილია ჭავჭავაძის „ოთარაანთ ქერივში“.
მთხრობელი	მთხრობელი, პერსონიფიცირებული გმირი, იმ ადამიანის პირობითი სახე, რომლის სახელითაც მიმდინარეობს თხრობა ლიტერატურულ ნაწარმოებში.	იაკობ ხუცესი იაკობ ხუცესის „შუშანიკის წამებაში“.
ეპიკური გმირი	ეპიკურ ნაწარმოებში (რომანი, მოთხრობა, ნარკვევი და სხვ.) ეროვნულ-ისტორიული მნიშვნელობის ნიშნების მატარებელი გმირი, რომელსაც ავტორი თანმიმდევრულად ახასიათებს მისი ქცევის, მოქმედებების, განათლების, მეტყველების, გარეგნობისა და სხვა თავისებურებების მიხედვით.	მეფე გიორგი კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენაში“.
დრამატული გმირი	დრამატული ნაწარმოების პერსონაჟი, რომელიც, როგორც წესი, მოქმედებს „თვითონ“, „დამოუკიდებლად“, „ავტორის ჩაურევლად“, მისი „დახმარების გარეშე“, რაც იმას ნიშნავს, რომ ავტორი გმირს ე.წ. „თვითდახასიათების“ გზით წარმოაჩენინებს თავს.	ყვარყვარე პოლიკარპე კაკაბაძის „ყვარყვარე თუთაბერში“.

კონფლიქტი მხატვრულ ნაწარმოებში

კონფლიქტი	ადამიანის ცხოვრებაში არსებული წინააღმდეგობების (ზნეობრივი, იდეური და სხვ. შეხედულებების, მისწრაფებების, მიდრეკილებების დაპირისპირება) ასახვის სპეციფიკური მხატვრული ფორმა. კონფლიქტი ლიტერატურაში წარმოადგენს ნაწარმოების მხატვრული ფორმის, მისი სიუჟეტის განვითარების საფუძველს; განსაზღვრავს მხატვრული ნაწარმოების იდეურ მიმართულებას; ახდენს მის კომპოზიციურ ორგანიზებას ყველა დონეზე; სხვა სახეებთან დაპირისპირების გზით აძლევს თითოეულ მხატვრულ სახეს განსაზღვრულობას. კონფლიქტი და მისი გადაჭრა დამოკიდებულია ნაწარმოების კონცეფციაზე.
-----------	---

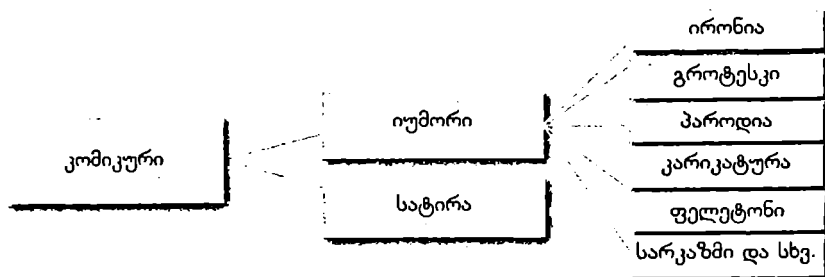
კონფლიქტის სახეები

რელიგიურ-ფილოსოფიური	სოციალურ-ყოფითი	სასიყვარულო-პირადული	ისტორიულ-პოლიტიკური	ზნეობრივი	იდეური	ფსიქოლოგიური
----------------------	-----------------	----------------------	---------------------	-----------	--------	--------------

კონფლიქტის ხასიათი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
რელიგიურ-ფილოსოფიური	შეიძლება წარმოიქმნას რელიგიურ და ფილოსოფიურ ნიადაგზე, როდესაც მხატვრულ ნაწარმოებში ხდება სიკვდილისა და სიცოცხლის დაპირისპირების, ყოფიერების კარდინალური საფუძვლების, ადამიანის ბედისა და სხვ. საკითხების გააზრება.	ვაჟა-ფშაველას „სინდისი“; ილია ჭავჭავაძის „განდევილი“.
სოციალურ-ყოფითი	შეიძლება მხატვრულ ნაწარმოებში წარმოიქმნას სოციალური ურთიერთობების წარმოჩენის დროს.	ილია ჭავჭავაძის „ოთარაანთ ქვრივი“.
სასიყვარულო-პირადული	შეიძლება წარმოიქმნას მხატვრულ ნაწარმოებში სასიყვარულო კოლიზიების არსებობისას.	კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენა“.
ისტორიულ-პოლიტიკური	შეიძლება წარმოიქმნას მხატვრულ ნაწარმოებში ისტორიული და პოლიტიკური ვითარებით განპირობებულ სიტუაციებში.	ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ბედი ქართლისა“.

ზნეობრივი	შეიძლება წარმოიქმნას მხატვრულ ნაწარმოებში პიროვნების/პიროვნებებისა და საზოგადოების ურთიერთობისა და ზნეობრივი ნორმებისა და ორიენტირების განსხვავებულობის დროს.	აკაკი წერეთლის „გამზრდელი“.
იდეური	შეიძლება წარმოიქმნას მხატვრულ ნაწარმოებში სხვადასხვა იდეის შეჯახებით გამოწვეული დაპირისპირების დროს.	მამათა და შვილთა ბრძოლის ამსახველი ნაწარმოებები: გრ. ორბელიანის „პასუხი შვილთა“, ილია ჭავჭავაძის „პასუხის პასუხი“, აკაკი წერეთლის „ხარაბუზა ლენერალს“, „კოლო-ბუზების პასუხი“, „პატრიოტის აღსარება“ და სხვ.
ფსიქოლოგიური	შეიძლება წარმოიქმნას მხატვრულ ნაწარმოებში პიროვნების შინაგანი წინააღმდეგობების არსებობისას.	მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯაყოს ხიზნები“.

კომიკური მხატვრულ ლიტერატურაში

კომიკური	ესთეტიკის კატეგორიაა. გამოხატავს საზოგადოებაში არსებულ გარკვეულ წინააღმდეგობას. ლიტერატურაში იგი სიცილის საშუალებით წარმოადგენს ცხოვრებისეულ მოვლენებს, ამბავს/პერსონაჟს/აზრს/ მსჯელობას და სხვ., რომლებიც ავლენენ შეუსაბამობას ესთეტიკურ იდეალებთან და მნიშვნელოვანნი არიან კულტურული და სოციალური თვალსაზრისით.
----------	---

გახსოვდეთ! კომიკურის უკიდურესი გამოვლინებებია: იუმორი (ყველაზე მსუბუქი) და სატირა (ყველაზე მძაფრი).

სატირა და იუმორი	✓ თუ მანკიერება მწერლისა და საზოგადოების მიერ ნაკლებად მწვავედ და მტკივნეულად აღიქმება და დაცინვას არ აქვს მწვავე ხასიათი - ეს იუმორია; ✓ თუ მანკიერება მწერლისა და საზოგადოების მიერ მწვავედ და მტკივნეულად აღიქმება და დაცინვასაც მწვავე ხასიათი აქვს - ეს სატირაა; ✓ იუმორი შეიძლება ადვილად გადავიდეს სატირაში და სატირა კი - იუმორში.
-------------------------	--

სატირა

მოკლე დახასიათება	ნიმუში
კომიკურის სახე, რომლის საშუალებით ავტორი შეუბრალებლად და უღმობლად დასცინის მანკიერ სოციალურ და ცხოვრებისეულ მოვლენებსა და ადამიანების უარყოფით თვისებებს, შეუთავსებლობას გარეგან და შინაგან მხარეებს შორის. სატირის დაცინვის ობიექტი, როგორც წესი, ადამიანის ცხოვრების, ხასიათის და სხვ. უაღრესად მახინჯი მოვლენა, მძიმე და სერიოზული მანკიერებაა. სატირის ობიექტი თვითონ ვერ აცნობიერებს, რომ დრომოჭმულ იდეებს ემსახურება, რასაც საზოგადოება აღშფოთებითა და გამანადგურებელი დაცინვით უპასუხებს. სატირის საფუძველია მხილება, სიცილი და გამოსახვის ობიექტისადმი უარყოფითი დამოკიდებულება დადებითი იდეალის არსებობის პირობებში. სატირა ზოგჯერ შეიძლება ადამიანის ისეთ მძიმე ნაკლოვანებებს ასახავდეს, რომ სასაცილოც აღარ იყოს.	„არ მოსწონს სალამური, არც თარი, არც ჩონგური, ლეკური ეზიზღება, მოსწონს ტანცი-მანცია; ვერ დავძრახავთ! ოპერისთვის მიუჩვევია ყური!“ უპ! რა შვილი დამდგარა! რა სწავლული კაცია!“ (აკაკი წერეთლის „აპელაციის მცოდნე“) „მოსატყუარ-სათვალმაქცოდ ხელს მოაქვს წმინდა ჩანგსა, მაგრამ მისი ნამღერალი გულზედ მოსდებს ყველას ჟანგსა“. (აკაკი წერეთლის „მოლექსე“)

ნიკოლა ბუალო (XVII-XVIII სს. ფრანგი კრიტიკოსი) „პოეტურ ხელოვნებაში“ მიუთითებს, რომ სატირა უფრო სჭირდება საზოგადოებას, ვიდრე ოდა. სატირის მიზანია, ჩააფიქროს მკითხველი ცხოვრებისეულ მანკიერებებზე. სატირა შეიძლება გამოვლინდეს სხვადასხვა ჟანრში: რომანში, დრამაში, ეპიგრამაში, ანექდოტში, ფელეტონში, კარიკატურაში და სხვ. სატირული შეიძლება იყოს მთელი ნაწარმოები ან მისი ცალკეული ეპიზოდი.	
--	--

იუმორი

მოკლე დახასიათება	ნიმუში
კომიკურის სახე, რომლის საშუალებით ავტორი დასცინის მანკიერ სოციალურ და ცხოვრებისეულ მოვლენებსა და ადამიანების უარყოფით თვისებებს. კომიკურის იუმორით გამოვლენა მხატვრულ ნაწარმოებში ნათელყოფს, რომ ავტორი კეთილგანწყობილია დაცინვის ობიექტის მიმართ და მხოლოდ იმას ცდილობს, რომ სიცხლით „უმკურნალოს“ მას და ნაკლის გამოსწორებაში დაეხმაროს, ამიტომ იუმორში ვლინდება ოპტიმიზმი. იუმორში არ მჟღავნდება გამოსახვის ობიექტისადმი უარყოფითი დამოკიდებულება, ამიტომ იგი დაცინვის ობიექტში არ იწვევს მძაფრ უარყოფით ემოციებს. იუმორი აუცილებლად გულისხმობს ზომიერებასა და დიფერენცირებულ მიდგომას ადამიანისა და მისი ქცევისადმი. იგი გმობს ადამიანის რომელიმე თვისებას ან საქციელს და არა მთლიანად ამ ადამიანს. იუმორში გაკიცხვის გვერდით მჟღავნდება თანაგრძნობაც, ასასახი ობიექტის შეწყნარება. იუმორის მიზანია, გააცინოს/გააღიბოს მკითხველი. იუმორი ესთეტიკური კატეგორიაა, რომელსაც გააჩნია როგორც მორალურ-ზნეობრივი, ასევე ინტელექტუალური და ემოციური ასპექტები.	„ბეკინა სამანიშვილი, რასაკვირველია, ღარიბი აზნაური იყო, გვარიანი ღარიბიც. აბა, რა სიმდიდრეს მოასწავებდა ის ოცდაათი ურემი სიმინდი, ორმოცი ჩაფი ღვინო და ათიოდე ბათმანი ლობიო, მის მამულს რომ შემოჰქონდა და რითაც თავს ირჩენდა წლიდან-წლამდის ბეკინას ოჯახი, მაგრამ ბეკინას კი თავისი თავი მდიდრებში მოჰქონდა და ვინ იქნებოდა, რომ თავის სიღარიბეზე ერთი სიტყვა წამოეცდევინებინა ბეკინასთვის? როგორც იმერეთში ამბობენ, ერთობ გადაპრანჭული იყო ჩვენი ბეკინა“. (დავით კლდიაშვილის „სამანიშვილის დედინაცვალი“)

სატირისა და იუმორის ძირითადი მსგავსი ნიშანი:	სატირა და იუმორი ორივე დაცინვაა.
სატირისა და იუმორის ძირითადი განმასხვავებელი ნიშნები:	✓ იუმორი უნივერსალური კატეგორიაა; სატირა მეტწილად ლიტერატურაში, დრამატურგიაში და პუბლიცისტიკაში გამოიყენება. ✓ იუმორში არ მჟღავნდება გამოსახვის ობიექტისადმი უარყოფითი დამოკიდებულება; სატირა გამოსახვის ობიექტისადმი მკვეთრად უარყოფითად არის გამსჭვალული. ✓ იუმორში გაკიცხვის გვერდით მჟღავნდება თანაგრძნობაც, ასახავს ობიექტის შეწყნარება; სატირისათვის შეწყნარება და თანაგრძნობა არ არის დამახასიათებელი. ✓ იუმორი კეთილგანწყობილ ხუმრობას ეფუძნება; სატირას მძაფრი მამხილებელი პათოსი ახასიათებს. ✓ იუმორს არ აქვს შეფასებითი ფუნქცია; სატირა შეფასებით ფუნქციას ითავსებს და ხელს უწყობს საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებას. ✓ იუმორში დასცინიან და გმობენ ადამიანის კონკრეტულ ქცევას/თვისებას და არა მთლიანად ადამიანს; სატირაში გაიგივებულია ადამიანი და მისი კონკრეტული თვისება/ქცევა და ამ უკანასკნელის გამო ადამიანს მთლიანად გმობენ.

ირონია

მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ფარული, თავაზიანობით შენიღბული დაცინვა, დამცინავი გადაკერით ნათქვამი, შეფასება, რომლის ტონი თავშეკავებული და მშვიდია და გარეგნულად პატივისცემას გამოხატავს. ირონია სკეპტიციზმით გამოირჩევა. ირონია შეიძლება იყოს როგორც მსუბუქი, კეთილი, ასევე არც თუ ისე კეთილი და გამკიცხავი პათოსის მატარებელი. შენიშვნა: ზოგი მეცნიერი სატირასა და იუმორთან ერთად ირონიას კომიკურის მესამე სახედ მიიჩნევს.	„სწორედ ამავე დროს აივანზე გამოვიდა ახალუხის ამარა ბეკინაც და, რა დაინახა მიმავალი შვილი, გადასძახა: - მიხვალ, პლატონ? - მივდივარ, ბატონო, მივდივარ... რაევარც მხედავთ! - მიუგო პლატონმა. - აბა, ჰე, შენ იცი!.. ღმერთმა კეთილად გამგზავროს! - მიატანა სიტყვა ბეკინამ. პლატონმა გადაიარა ეზო, გავიდა ჭიშკარში და მალე, ორღობეში მიმავალი, გზის აქეთ-იქით მიმყოფ ხეებში მიიმაღლა. - ე ბედაური ვის გამოართვა, მელანო ჩემო? - მიმართა ბეკინამ ჭიშკრიდან უკან გამობრუნებულ რძალს. - პავლია ღომიაშვილს, ბატონო! - არ დოუვარდეს გზაში, შე ქალო! - გაიცინა მოხუცებულმა“. (დავით კლდიაშვილის „სამანიშვილის დედინაცვალი“)

მხატვრული ნაწარმოების სათაური

სათაური	მხატვრული ნაწარმოების სახელწოდება, რომელიც ეკუთვნის ამ ნაწარმოების ავტორს ან სხვა პირს.	„ბედი ქართლისა“ ნიკოლოზ ბარათაშვილის მიერ დარქმეული სახელია. „ქართლის ჭირი“ მკვლევრებმა შეარქვეს დავით გურამიშვილის „დავითიანის“ ერთ ნაწილს.
---------	---	---

ნაწარმოების დასათაურება

ნაწარმოების დასათაურების პრინციპები	ნიმუში
სათაურში წარმორჩენილია კონკრეტული დრო, როდესაც მოხდა მხატვრულ ნაწარმოებში ასახული მოვლენა.	კოლაუ ნადირაძის „25 თებერვალი, 1921 წელი.“
სათაურში გამოტანილია მხატვრული ნაწარმოების მთავარი პრობლემა.	ილია ჭავჭავაძის „კაცია-ადამიანი?“
სათაურში გამოტანილია ანდაზა ან აფორიზმი, რომელიც ასახავს ნაწარმოების იდეას ან არსს.	აკაკი წერეთლის „რაც არ იწვის, არ ანათებს.“
სათაურში გამოტანილია ციტატა მკითხველისათვის კარგად ნაცნობი ტექსტიდან.	ანა კალანდაძის „უუუუნა წვიმა მოვიდა“; ანა კალანდაძის „ყაყაჩოსა სინითლითა“.
სათაურში მინიშნებაა სხვა, კარგად ნაცნობი ტექსტის სათაურზე.	მუხრან მაჭავარიანის „სიბრძნე, სიცრუისა“.
სათაურში გამოტანილია მხატვრული ნაწარმოების მთავარი თემა.	გურამ დოჩანაშვილის „ერთი რამის სიყვარული, დაფარვა რომ სჭირდება“.
სათაურში მოცემულია მხატვრული ნაწარმოების მთავარი გმირის სახელი.	ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხია“.
სათაურში მოცემულია მხატვრული ნაწარმოების მთავარი გმირის ხასიათის ტიპური ნიშანი.	გურამ დოჩანაშვილის „კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“.
სათაურში მოცემულია რელიგიური ან საერო დღესასწაულის სახელი, რომელსაც უკავშირდება მხატვრულ ნაწარმოებში აღწერილი ამბები.	გურამ რჩეულიშვილის „ალავერდობა“.
სათაურში მოცემულია მხატვრული დეტალი, რომელიც ახასიათებს მხატვრული ნაწარმოების მთავარ გმირს.	ნიკო ლორთქიფანიძის „თავსაფრიალი დედაკაცი“.
სათაურში გამოტანილია ადგილი, სადაც ხდება ნაწარმოებში აღწერილი მოქმედება.	ვაჟა-ფშაველას „ბახტრიონი“.
სათაურში მოცემულია ნაწარმოების უმნიშვნელოვანესი სახე-სიმბოლო	შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“. კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენა“;

პეიზაჟი

პეიზაჟი	მხატვრულ ნაწარმოებში ბუნების სურათების აღწერა, რომელიც შეიძლება პირდაპირ იყოს დაკავშირებული სიუჟეტის განვითარებასთან ან საერთოდ არ იყოს მასთან კავშირში (ლირიკული პეიზაჟი), ჰქონდეს სიმბოლური მნიშვნელობა, ემსახურებოდეს პერსონაჟის ემოციების გამოხატვას და სხვ.
---------	--

პეიზაჟი ასასახი ობიექტის მიხედვით

ქალაქის სურათი
(ურბანისტული
პეიზაჟი)

სოფლის სურათი
(ბუკოლიკური
პეიზაჟი)

ბუნების
სურათი

პეიზაჟის როლი და მხატვრული ფუნქცია ნაწარმოებში

ფონის შექმნის მიზნით მწერალი აღწერს იმ ადგილს, სადაც ვითარდება მოვლენები მხატვრულ ნაწარმოებში.	„მთის მწვერვალზე, ცის მახლობლად, მერცხლის ბუდედ რალაც მოჩანს; თვალთ ისარი, შენატყორცნი, ვერ არჩევს მის სიგრძეს და განს. ის ფაცხაა, მღვიმის პირად მიწნული და მიგრებილი, დრო და ჟამის შესაფერად - ზამთარ თბილი, ზაფხულ გრილი. როდესაც მთა ბარს და ვაკეს ემუქრება წარღვნა-ღელვას, - ფაცხაც ღრუბელს გარს იბურავს, ეკრძალება ჭექა-ელვას. მაგრამ, როცა დაჰქათათებს თავზე იქვე მზე და მთვარე და თვალის წინ ფიანდაზად ეფინება არემარე, მაშინ ფაცხა უბრალობით მომხიბლავად ღამაზია და იმასთან ყველა ტყუის, რაც-კი ციხე-დარბაზია“. (აკაკი წერეთლის „გამზრდელი“)
--	---

მწერალი გადმოსცემს გმირის შინაგან მდგო- მარეობას, მის განც- დებს.	„მზე ჩაესვენა: მის შუქი გამოსალმის ჟამს კავკასსა, თავსა ეხვევა ალერსით, ვით ქალი მამას მოხუცსა! ბუმბერაზ მთანი მდუმარედ ცათამდის აყუდებულნი, ჰსხედან, ვით დევნი, სპეტაკის ყინულ გვირგვინით შემკულნი! მათ კლდოვან გვერდთა შავადა ღრუბელნი ზედ დაჰსწოლიან, და მრისხანებით ქვეყანას წარლენითა ემუქრებიან. გაზაფხულისა ველითა ტყე შემოსილი სიმწვანით, მთებისა კალთებს შეამკობს სატკბო სუნნელთა მოფენით. წყალნი მთით დაქანებულნი, აღმასებრ უფსკრულს ჰსცივიან, თერგი ჰრბის, თერგი ღრიალებს, კლდენი ბანს ეუბნებიან! შენუხებული ეუმზერ გზას და მასზე ეტლსა მიმსრბოლსა, მიმტაცსა ყოვლის კეთილის, რაცა გვაქვს ამა სოფელსა, რაცა გვიშენებს სიცოცხლეს ზეციურისა სხივითა, დაალგვამალღებსამსოფლიოსულისააღმაფრენითა! მიდიხარ სატრფოვ? მშვიდობით! მარად დღე ჩემი კურთხევა ცად მიმართ შენთვის მექნება, ვიდრემდის სული მელევა.“ (გრიგოლ ორბელიანის „საღამო გამოსალმებისა“)
პეიზაჟი ზემოქმედე- ბას ახდენს გმირზე, უქმნის მას გარკვეულ განწყობილებას.	„ამ დროს აღმოხდა ბადრი მთოვარე და სიამითა მოფინა არე. ცამ მოჭედილმა ვარსკვლავებითა, მთისა ჰაერმან, საესემ შვებითა, და მთვარის შუქზე არაგვის წყალთა თავისუფლებით ჩამომწხრიალთა, გულს აუშალეს დარდები ბატონს, ოხვრა დამართეს, ვით კაცსა ლიტონს; მას მოაგონდა დრო ყმანვილობის, განტარებული თვისთა კახთ შორის, როს ჯერ არ ელო ტვირთი მეფობის, დრო ჰქონდა ჟამი უზრუნველობის, და საყვარელი კახეთის გმირი იყო ნიადაგ მტერთა გამგმირი დიდხანს დაჰყოფდა ბატონი ჩუმად, დაფიქრებული მწუხარედ და ღრმად“. (ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ბედი ქართლისა“)

პეიზაჟი ცვლის თხრობის ტონალობას.	„მორბის არაგვი არაგვიანი, თან მოსძახიან მთანი ტყიანნი, და შეუპოვრად მოუთამაშებს გარემო თვისსა ატეხილს ჭალებს. ჰოი, ნაპირნო, არაგვის პირნო, მობიბინენო, შვებით მომზირნო, ქართველსა გულმან როგორ გაუძლოს, ოდეს შვენება თქვენი იხილოს, რომ თქვენს ბუჩქებში არა ჩამოხდეს, რაც უნდა გზასაც ეშურებოდეს, როგორ იქნება არ განისვენოს? სამჯერ ხომ მაინც გადაჰკრავს ღვინოს, ცხენს მოაძოვებს, თვალს მოატყუებს, გამოიღვიძებს – შუბლს განიგრილებს, ერთს ქართველურად კიდევ შესძახებს, არაგვო, მაგ შენს ამწვანებულ მთებს, და მერმე თუნდაც დაუგვიანდეს, იგი იმისთვის აღარ დაღონდეს!“ (ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ბედი ქართლისა“)
ბუნება შეიძლება თანაუგრძნობდეს ან გულგრილი იყოს პერსონაჟის ბედისადმი და ავტორმა ამ გზით თავისი ზნეობრივი პრინციპები გამოხატოს.	„ღამესა სძინავს მთა-ბარზე, ბუნება დასვენებულა, მანათობელი ქვეყნისა მთვარეც ხომ ჩასვენებულა. მოისმის ივრის ჩხრიალი, სიზმარს უამბობს ჭალასა, ერთად ჰკეცს საუბარშია ცისა და ქვეყნის ძალასა. ცა თავისათვის მყუდროდ სდგას, მკერდ-სუფთა, ვარსკვლავიანი. მუხაზე ჩამოკიდული კაცი სჩანს სამკლავიანი. თავი დაურჩევ მხედარსა, თუ იყო გულჯავრიანი? იორი ყურსაც არ უგდებს, ნელად აქანებს ტალღებსა, არ ედარდება, დაობლდენ, მამა აღარ ჰყავ ბაღებსა. თემისგან უარყოფილსა გადაუგდებენ ძაღლებსა.“ (მოლაღატე წიწოლას სიკვდილის სცენა ვაჟა-ფშაველას „ბახტრიონიდან“)

პეიზაჟი შეიძლება მოგვევლინოს სახე-სიმბოლოს როლში.	„რომ გაათავეს თურმე ეს ლოცვა, ზეცას შეშხედეს სამთავემ ნელა და დაინახეს, რომ ძველ ადგილზე გამოესახათ მათ ცისარტყელა“ (აკაკი წერეთლის „თორნიკე ერისთავი“)
---	--

მხატვრული დეტალი ლიტერატურულ ნაწარმოებში

მხატვრული დეტალი	✓ მხატვრული სახის შექმნის საშუალება, რომელიც გვეხმარება, ავტორის მიერ წარმოსახული მხატვრული სურათი, საგანი თუ ხასიათი წარმოვიდგინოთ თავისი განუმეორებელი ინდივიდუალურობით. ✓ მხატვრული დეტალით ავტორმა შეიძლება წარმოგვიდგინოს პერსონაჟის გარეგნობა, ინტერიერი, სამოსი, განცდები, ქცევა, პეიზაჟი. ✓ მწერლის შემოქმედებითი წარმოსახვით შექმნილი მხატვრული დეტალი მიმართულებას აძლევს მკითხველის ფანტაზიასა და წარმოდგენას. მას აქვს მნიშვნელოვანი აზრობრივი და ემოციური დატვირთვა.
------------------	---

მხატვრული დეტალი	ყოფითი
	პორტრეტული
	ფსიქოლოგიური
	ფაქტობრივი
	სიმბოლური და სხვ.

დეტალი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ყოფითი	წარმოდგენას გვიქმნის პერსონაჟის ხასიათზე, მის განათლებაზე, ემოციურ-ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაზე, მორალზე და სხვ.	წარწერა ლუარსაბის სახლში მინის ნაცვლად გაკრულ გაქონილ ქალაქდზე: „დათვი ხეზედ როგორ გავა, იავნანინაო“. (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!”)

პორტრე- ტული	პერსონაჟის გარეგნობის გამორჩეული შტრიხი, რომელიც მწერალს ეხმარება მისი შინაგანი სამყაროს გახსნასა და მისი გარეგნობის ორიგინალური ნიუანსის წარმოჩენაში.	„მათ მხოლოდ ახლა გამოარკვეეს უფროსის (კუზმა მრისხანეს, - ნ.გ. დ.თ.) გაორებული სახისა და გასამეზული თვალების ნამდვილი ამბავი: - ეს იყო შედეგი დიდი, ღრმა, ძლივს შესორცებული ჭრილობისა, რომლის მონითალო კვალი მთელ სახეზე გადაუდიოდა ირიბად, მარცხენა საფეთქელიდან დაწყებული ნიკაპის მარჯვენა კუთხემდე. მარცხენა თვალის ზედა ქუთუთოს ერთი ნახევარი შუაში გაჭრილ წარბს ქვეშ, ჩამოვლილი ჰქონდა და გაშიშვლებული. კაკლის ნაწილი ამ ადგილას მუდამ ღია ცალკე თვალის შთაბეჭდილებას სტოვებდა მეორე ნაწილის გვერდით, რომელსაც ქუთუთოს ნაგლეჯი შერჩენოდა. ამ თვალიდან ჭრილობა ლოყას მიყვებოდა და ნესტორჩამოკვეთილ ცხვირთან, შუაში გადაჭრილ ტუჩებზე გადავლით, ნიკაპის მარჯვენა კუთხეში წყდებოდა“. (ლეო ქიაჩელი, „ჰაკი აძბა“)
ფსიქოლო- გიური	ეხმარება მკითხველს, სიღრმისეულად ჩასწვდეს პერსონაჟის შინაგან სამყაროს და უკეთესად გაიაზროს მისი ხასიათი: ერთი მხრივ, დააკონკრეტოს და, მეორე მხრივ, უფრო განზოგადებულად წარმოიდგინოს იგი.	„მისთა მცხრალ თვალთა ღრმა მეტყველება ესოდენ იყო წყნარი და ტკბილი, თითქო მათ შიგან ჩასახებულა თვით სათნოება, კდემით მოსილი“. (ილია ჭავჭავაძე, „განდევილი“)
ფაქტობ- რივი	მწერალი აფიქსირებს დეტალს, როგორც მხატვრული სინამდვილის კონკრეტულ ფაქტს.	„აქა-იქ ოთახის სამკაულად ეყარა სხვადასხვანაირი ნივთები, მაგალითებრ: ტალახიანი ყარაბაღული თეთრი ნაღები, პირმოტეხილი სპილენძის თუნგი, ქონიანი შანდალი, სპილენძის საჩაიეში მოხარშული მყარალაბალახი, ზურგიელის ნაჭერი და სხვანი და სხვანი.“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!“)

სიმბო- ლური	აქვს მხატვრული სიმ- ბოლოს ფუნქცია. გააზ- რებულია ემოციურ-ქა- რავმულ ფენომენად, რაც ეფუძნება გარკვეულ ცხოვრებისეულ მოვლე- ნებთან მსგავსებას.	თეიმურაზ ხევისთავის კისერზე და- კიდებული ძაღლის მძორი მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯაყოს ხიზნებში“; თავსაფარი ნიკო ლორთქიფანიძის „თავსაფარიან დედაკაცში“.
----------------	---	---

პოეტური ტექსტის მეტრული წყობა

ლექსი	რიტმული და ინტონაციური თვალსაზრისით ორგანიზებული პოეტური მეტყველების ფორმა (მაგ., ლირიკული ლექსი, პოე- მა...), რომელიც ემყარება განსაზღვრულ ლექსწყობის კანონებს. ლექსწყობის თითქმის ყველა არსებული სისტემა ლექსში გამოყოფს სტროფებს; სტროფები, თავის მხრივ, იყოფა ტაეპე- ბად; ხოლო ტაეპები – მუხლებად ან ტერფებად. როგორც წესი, მთელი ლექსი (ან მისი ცალკეული სტროფები) ერთი შერჩეული საზომით, ანუ მეტრით, იწერება.
-------	--

ვერლიბრი	თავისუფალი ლექსი, რომლის ტერფები, მუხლები და ტაეპები არათანაზომიერია.	გალაკტიონ ტაბიძის „ჯონ რიდი“
თეთრი ლექსი	მეტრული და რიტმული თვალსაზრისით მონესრიგებული ლექსი, თუმცა რითმა არა აქვს.	გრიგოლ ორბელიანი, „მუშა ბოქულაძე“

რიტმა	ერთი და იმავე ან მსგავსი ბგერე- ბის განმეორება გარკვეულ რიტმულ მონაკვეთში, რომე- ლიც განაპირობებს ლექსის კეთილხმო- ვანებას, მელოდო- ურობასა და რიტმუ- ლობას.	„მე ძლიერ მიყვარს იისფერ თოვლის ქაღალღებივით ხიდიდან ფენა. მწუხარე გრძნობა ცივი სისოვლის და სიყვარულის ასე მოამდგანა.“ (გალაკტიონ ტაბიძე, „თოვლი“)
-------	---	--

ტაეპი	ლექსის ძირითადი რიტმული ერთული, ლექსის რიტმულ-ინტონაციური პროცესის მეტრულად განსაზღვრული ფონიკური და გრაფიკული ნორმა, რომელსაც ემორჩილება სინტაქსი. ტაეპები ურთიერთშეფარდებული და თანაზომადი ერთულებია, რაც ლექსად დაწერილ ნაწარმოებს განასხვავებს პროზაულისაგან. შენიშვნა: ფონიკა ლექსის თეორიის ნაწილია, რომელიც სწავლობს ლექსის ბგერითი ორგანიზების თავისებურებებს.	„რაც უფრო შორს ხარ, მით უფრო ვტკბები! მე შენში მიყვარს ოცნება ჩემი, ხელუხლებელი - როგორც მზის სხივი, მიუწვდომელი - როგორც ედემი“. (გალაკტიონ ტაბიძე, „რაც უფრო შორს ხარ“) შენიშვნა: ციტირებულ სტროფში ოთხი ტაეპია.
მუხლი	ტაეპის რიტმულ-ინტონაციური ნაწილი, გამოყოფილია მთავარი ცეზურით.	„რაც უფრო შორს ხარ, // მით უფრო ვტკბები! მე შენში მიყვარს // ოცნება ჩემი, ხელუხლებელი // - როგორც მზის სხივი, მიუწვდომელი // - როგორც ედემი“. (გალაკტიონ ტაბიძე, „რაც უფრო შორს ხარ“)
სტროფი	ჯგუფი გარკვეული რაოდენობის სალექსო ტაეპებისა, რომლებსაც აერთიანებთ გარითმვის საერთო ფორმა და/ან წარმოადგენენ რიტმულ-სინტაქსურ მთლიანობას. სტროფები მკვეთრად არიან გამოჯნული ერთმანეთისაგან დიდი პაუზით.	„მე ძლიერ მიყვარს იისფერ თოვლის ქალწულებივით ხიდიდან ფენა. მწუხარე გრძნობა ცივი სისოვლის და სიყვარულის ასე მოთმენა. ძვირფასო! სული მევესება თოვლით: დღეები რბიან და მე ვბერდები! ჩემს სამშობლოში მე მოვევლე მხოლოდ უდაბნო ლურჯად ნახავერდები“. (გალაკტიონ ტაბიძე, „თოვლი“) შენიშვნა: ციტირებულია ლექსის ორი სტროფი

ცეზურა	ტაეპის შიგნით არ- სებული რიტმულ- ინტონაციური პაუზა.	„რაც უფრო შორს ხარ// მით უფრო ვტკბები! მე შენში მიყვარს // ოცნება ჩემი, ხელუხლებელი //- როგორც მზის სხივი, მიუწვდომელი //- როგორც ედემი“. (გალაკტიონ ტაბიძე, „რაც უფრო შორს ხარ“)
--------	--	--

რიტმის სახეები

რიტმის სახე ადგილის მიხედვით

რიტმის სახეები ადგილის მიხედვით	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
შინაგანი რიტმა	სიტყვები ტაეპის შიგ- ნით არის გარიტმული	„უხვი ახსნილსა დააბამს, იგი თვით ებძს, ვინ ებძს“; „ამხანაგობდეს, ლალობდეს, იქით და აქათ დგებოდეს“; „მნადდა არა-თქმა, რმდღისა ღონე არა მაქვს თმობისა“. („ვეფხისტყაოსანი“)
შინაგან- გარეგანი რიტმა	გარიტმულია ტაეპის მუხ- ლებიც/ ნახე- ვარტაეპედი და დაბოლოე- ბებიც	„ტანდ ტატანდ, გულნამტანდ, უცხოდ მარებო! ზილფო, კაეებო, მომკლავებო, ვერსაკარებო, ნარბ-ნამნამ-თვალნო, მისათვალნო,მემაზარებო, ძონ-ლალ-ბაგეო, დამდაგეო, სულთანმარებო, პირო მთვარეო, მომიგონე მზისა დარებო! (ბესიკი, „ტანო ტატანო“)
მოსაზღვრე (პარალე- ლური) რიტმა	გარეგანი რიტმის სახე. სქემა: aa	„რას წუნკუნებს ის პატარა მურია? ხომ არ კშია და ან ხომ არ სწყურია? ვისი არის და ან სადაურია? ქუცი, ქუცი! კუდქიცინა მურია!“ (აკაკი წერეთელი, „პატარა მურია“)
ჯვარედინი რიტმა	გარეგანი რიტმის სახე. სქემა: abab	„ტოტებს ქარისას გადაჰყვა მარტი, თეთრ ტანსაცმელში მე მოვირთვემი და წავალ ქარში, როგორც მოცარტი, გულში სიმღერის მსუბუქ ზვირთვებით.“ (გალაკტიონ ტაბიძე, „შერიგება“)

რკალური რითმა	გარეგანი რითმის სახე. სქემა: abba	„ათრობდა ხალხთა მწუხარება, სისხლის აუზი, მისი სასახლე მონად ჰყავდა ადფრთოვანებას, მოლაღატეთა შთაგონებით სცემდა ბრძანებას და მედიდურად ხელს აწერდა: ნიკოლოზი“. (გალაკტიონ ტაბიძე, „ათრობდა ხალხთა მწუხარება“)
კიბური რითმა	გარეგანი რითმის სახე, წინა ტაეპის ბოლო ერთმეზა მომდევნოს დასანწყის.	„მე დამავიწყდა ძველი წვალეზა და ვალაღეზა გრძნობათ დამზობის, და მახსოვს მზოლოდ ცისფერთვალეზა იღუმალეზა შორეულ ტრფობის“. (გალაკტიონ ტაბიძე, „ის“)

რითმის სახეები შეთანხმებულ მარცვალთა რაოდენობის მიხედვით

რითმის სახე	მარცვალთა რაოდენობა	ნიმუში
ვაჟური	ერთმარცვლიანი	„ო, როგორ მომწყურდი! მწუხარეა დღე. იმგვარივე ცა, იმგვარივე ჰე...“ (გალაკტიონ ტაბიძე, „იმ ვარდისფერ ატმებს“)
ქალური	ორმარცვლიანი	„შორეული ქალის ეშხი მოვა, მაგრამ როდის? სიყვარული სასახლეში მზოლოდ ერთხელ მოდის!“ (გალაკტიონ ტაბიძე, „მოვა, მაგრამ როდის?“)
დაქტილური	სამმარცვლიანი	„მო, დავსხდეთ, ტარიელისთვის ცრემლი გედის არშეშრთბილი; მისებრი მართ დაბადებით ვინმცა ყოფილა შთბილი! დავჯე, რუსთველმან გავლექსე, მისთვის გულს ლახვარ-სთბილი, აქამდის ამბვად ნათქვამი, ან მარგალიტი წყთბილი“. („ვეფხისტყაოსანი“)

ჰიპერდაქტილური	სამზე მეტი მარცვალი	„ამა მამისა სწავლასა ქალი ბრძნად მოისმინებდა, ყურსა უპყრობდა, ისმენდა, წერთასა არ მოიწყინებდა.“ („ვეფხისტყაოსანი“)
----------------	------------------------	--

რითმის სახეები
ვეფონიის (ბგერითი ორგანიზაციის) მიხედვით

რითმის სახეები	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ზუსტი	ბგერათა ზუსტი თანხვედრა სალექ- სო სტრიქონის ბო- ლო სიტყვათა და- ბოლოებებში	„შაირობა პირველადვე სიბრძნისაა ერთი ღარგი , საღმრთო, საღმრთოდ გასაგონი, მსმენელთათვის დიდი მარგი , კვლა აქაცა ეამების, ვინცა ისმენს კაცი ვარგი ; გრძელი სიტყვა მოკლედ ითქმის, შაირია ამად კარგი “. („ვეფხისტყაოსანი“)
არა- ზუსტი	ბგერათა ნაწილობ- რივი თანხვედრა სა- ლექსო სტრიქონის ბოლო სიტყვათა დაბოლოებებში	„დედაო ღეთისავე, მზეო მარიამ! როგორც ნაწვიმარ სილაში ვარდი , ჩემი ცხოვრების გზა სიზმარია და შორეული ცის სილაჟვარდე “. (გალაკტიონ ტაბიძე, „სილაჟვარდე ანუ სილაში ვარდი“)

მყარი სალექსო ფორმები

მყარი სალექსო ფორმები			
შაირი	სონეტი	ტრიოლეტი	მუხამბაზი და სხვ.

შაირი

შაირი
XXXXXXXXXX//XXXXXXXXXX

მაღალი შაირი
XXXX / XXXX // XXXX / XXXX

დაბალი შაირი
XXXXX / XXX // XXX / XXXXX
XXX / XXXXX // XXXXX / XXX
XXX / XXXXX // XXX / XXXXX
XXX / XXXXX // XXXXX / xxx

შენიშვნა: X-ით აღნიშნულია ერთი მარცვალი, //-ით – დიდი ცეზურა,
/-ით – მცირე ცეზურა.

შაირი - თექვსმეტმარცვლიანი ლექსი, მონორითმული ოთხტაეპიანი კატრენი
- ქართული ლექსის ერთ-ერთი უძველესი და გავრცელებული საზომი.

შაირი შედგება ოთხი თექვსმეტმარცვლიანი ტაეპისაგან, მერვე და მეცხრე
მარცვლებს შორის არის დიდი ცეზურა (XXXXXXXXX//XXXXXXXXX).

შაირი გამოყენებულია „ვეფხისტყაოსანში“.

ერთმანეთისგან განასხვავებენ მაღალ შაირს და დაბალ შაირს.

მაღალ შაირში დიდი ცეზურა (/) გვხვდება რვა მარცვლის შემდეგ; მცირე(დამხმარე) ცეზურა (/) - მეოთხე და მეთორმეტე მარცვლების შემდეგ. მაღალი შაირის რიტმული სქემა: xxxx / xxxx // xxxx / xxxx.	„ნაძლევიცა/ გააჩინეს, // ამა პირსა/ დაასკენიდეს: „ვინცა იყოს /უარესი, //თავ-შიშველი /სამ დღე ვლიდეს!“ xxxx / xxxx // xxxx / xxxx.
დაბალ შაირშიც დიდი ცეზურა (/) გვხვდება მერვე მარცვლის შემდეგ, ხოლო მცირე (დამხმარე) ცეზურით (/) სალექსო ტაეპი დაყოფილია 3- და 5-მარცვლიან ნაწილებად. დაბალი შაირის რიტმული სქემები: xixix / xix // xixix / xix; xix / xixix // xix / xixix; xixix / xix // xix / xixix; xix / xixix // xixix / xix.	„იყო არაბეთს /როსტევან // მეფე ღმრთისაგან /სვიანი, მაღალი, უხვი,/ მდაბალი // ლაშქარ-მრავალი, /ყმიანი.“ xiixix / xix // xiixix / xix.

სონეტი

სონეტი ლირიკული ლექსია; სონეტის კანონიკური კომპოზიცია გულისხმობს 14-ტაქტიან ლექსს, რომელიც ორი კატრენისგან და ორი ტერცეტისგან შედგება (გრაფიკული სქემა: 4 + 4 + 3 + 3);	სონეტით მინდა ჩემი გრძნობა შენდამი ელლი შენს სულს გადავცე!.. მაგონდება სოფელი შორი; ერთმანეთს შევხვდით; ყვავილებით ხარობდა ველი. იყავი ნაზი, ისე როგორც ტყის ნიაშორი. მე შემეყვარდი... და მიყვარხარ... და მარად გელი, მე მინდა შენი სიახლოვე შენი ამბორი, შენთვის ვოცნებობ მე, სონეტით მადიდებელი, და შენით, ელლი, ანთებული, მზის თანასწორი. ყვავილებია ჩემს გარშემო!.. მაისი მინდა,... ჩემო ბალებო, აყვავილდით, იმხიარულეთ! გაზაფხულის დღე, შემხვედრის დღე ხომ დაგიბრუნდა?.. იცხოვრეთ ყველამ სიხალისით და სიყვარულით!.. და ამ ბუნების მე მანამდე ვარ გადამკიდე, სანამ იმედი დამპირდება, რომ გნახავ კიდევ. (პაოლო იაშვილი, „სონეტი ელლის“)
არანაკლებ პოპულარულია სონეტის ე.წ. შექსპირული კომპოზიცია, რომელიც სამი კატრენისგან და დასკვნითი ორი ტაქტისგან შედგება (გრაფიკული სქემა: 4 + 4 + 4 + 2).	ყველაფრით დაღლილს, სანატრელად სიკვდილი დამრჩა, რადგან მათხოვრად გადაიქცა ახლა ღირსება, რადგან არარამ შეიფერა ძვირფასი ფარჩა, რადგან სიცრუე ერთგულების გახდა თვისება. რადგან უღირსებს უსამართლოდ დაადგეს დაფნა, რადგან მრუშობით შელახულა უმანკოება, რადგან დიდებას სამარცხვინოდ უთხრიან საფლავს, რადგან ძლიერი დაიმონა კოჭლმა დროება. რადგან უნმინდეს ხელოვნებას ასეამენ ლახვარს, რადგან უვიცი და რევენი ბრძენობს ადვილად, რადგან სიმართლე სისულელედ ითვლება ახლა, რადგან სიკეთე ბოროტების ტყვედ ჩავარდნილა. ასე დაღლილი, ამ ქვეყნიდან გაქცევას ვარჩევ, მაგრამ არ მინდა, ჩემი სატრფო ობლად რომ დარჩეს. (უილიამ შექსპირი, 66-ე სონეტი, თარგმანი რ. თაბუკაშვილისა)

ტრიოლეტი

ტრიოლეტი რვატაეპი-ანი ლექსია, რომელშიც პირველი ტაეპი მეორდება მეოთხე და მეშვიდე ტაეპებში, ხოლო მერვე ტაეპი იმეორებს მეორეს. რითმული წყობა: abaaabab	ვარ მონყენილი, ვით ზამთარში ნაზი ბელურა, ვით შემოდგომის ღამეებში თეთრი ვერსალი, შენ სილამაზეს ჩემი ტრფობა ესაფხეურა. ვარ მონყენილი ვით ზამთარში ნაზი ბელურა. მე ვამშორების ცივი თოვლი დიდხანს მესურა. ვტიროდი ხარბათ – მარტოობით ნალერსალი. ვარ მონყენილი, ვით ზამთარში ნაზი ბელურა, ვით შემოდგომს ღამეებში თეთრი ვერსალი. (ვალერიან გაფრინდაშვილი, „სენტიმენტალური ტრიოლეტი“)
---	---

მუხამბაზი

მუხამბაზი ქართული სალექსო ფორმაა, რომლის ყოველი სტროფი შედგება 14-მარცვლიანი 5 სტრიქონისაგან. პირველი სტროფი ერთი რითმით არის განწყობილი, დანარჩენი სტროფების ოთხ-ოთხ ტაეპს საკუთარი რითმა აქვს, ხოლო მეხუთე ერთიმება პირველ სტროფს. მუხამბაზი გვხვდება ბესიკის, საიათნოვასა და სხვ. შემოქმედებაში. მოგვიანებით მუხამბაზი ეწოდა გარკვეული თემატიკით განსაზღვრულ პოეზიას, რომელიც უმღეროდა მხიარულ ცხოვრებას, სიყვარულსა და ღვინოს.	ტანო ტატანო, გულნამტანო, უცხოდ მარებო! ზილფო-კაეებო, მომკლავებო, ვერ საკარებო! ნარბ-ნამნამ-თვალნო, მისათვალნო, შემაზარებო! ძონ-ლალ-ბაგეო, დამდაგეო, სულთ-ნამარებო! პირო მთვარეო, მომიგონე, მზისა დარებო! თვალთა ნარგისი, დამდაგისი, შეგშენის მწველად, ყელსა ბროლებსა, უტოლებსა, გველი გყვა მცველად, გესხნეს ხალები, მაკრძალები, ამარტის ველად, ნარინჯნი ორნი, ტოლნი, სწორნი, მიქმოდენ ხელად, მინევედენ შენად შესამკობლად, დამამნარებო! ალვაო, გესხნეს ორნი ნორჩნი მოსარხვეელნი, მკლავნი მომკლავნი, თითნი თლილნი მოსახვეველნი, ზარიფსა წელსა დაეკვირვნეს ქეყყანად მვლელნი; ოდეს გნახვიდი, შევიმატნი ათასნი წელნი. ან დამლევინა ყოვლნი დღენი, უცხოდ ვარებო! ბაგე მდუმრიად გაილერსებ, ბაგეო ვარდო! თვალთა ჰსურიან ხილვა შენი, კეკელა მარდო! გულსა სწყურიან დამამჭრალას; რას შეგაფარდო? თუმცა შენ დაგთმო, ვინდა ეპოვო, სად გავიზარდო? უშენოდ ხილვა არვისი მსურს, შევიზარებო! შენმა გონებამ მიმამსგავსა მილეულს მთვარეს: სიცოცხლის ნაცვლად მოვინატრი სიკვდილსა მწარეს! მოდიო, მიჯნურნო, შემებრალეთ, მოვლეთ ჩემს არეს, მკედარი მიჯნური დამიტირეთ, დამფალთ სამარეს! ვამ, სიცოცხლეო უკუღმართო, დანაცარებო! (ბესიკი, „ტანო ტატანო“)
--	--

მხატვრული ლიტერატურის ენა

მხატვრული ლიტერატურის
ენა

მხატვრული
ლექსიკა

სინტაქსური
და რიტორიკული
ფიგურები

მეტყველების ბგერითი
ორგანიზება
(ბგერწერა/ფონიკა)

ტროპები,
გამოყენების შეზღუდული
სფეროს მქონე სიტყვები,
მეტყველების გამომსახველო-
ბის ლექსიკური საშუალებები.

რიტორიკული შეკითხვა,
რიტორიკული მიმართვა,
გამეორება და სხვ.

ალიტერაცია,
ასონანსი,
დისონანსი
და სხვ.

მხატვრული ლექსიკა

ტროპები

ტროპის
ძირითადი ფუნქციები

ადამიანის/საგნის/მოვლენის
მხატვრული დახასიათება

ავტორის პოზიციის
ჩვენება

ასახული
საგნის/მოვლენის/ადამიანის
ექსპრესიული შეფასება

ტროპები

ტროპი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში	
ეპითეტი	ტროპის მარტივი სახე, რომლის საშუალებითაც ხდება საგნის/მოვლენის ხატოვანი განსაზღვრება. ეპითეტი შეიძლება იყოს: ✓ ინდივიდუალურ-სააქტურო; ✓ ზოგადენობრივი; ✓ ხალხურ-პოეტური.	ინდივიდუალურ-სააქტურო	„ელვარე და ლომფერი იყო ცხრა ოქტომბერი. მაგრამ თვალმა დათვალა მზე ბევრი და ცხრათვალა“. (გალაკტიონი)
		ზოგადენობრივი	„ელვარე და ლომფერი იყო ცხრა ოქტომბერი. მაგრამ თვალმა დათვალა მზე ბევრი და ცხრათვალა“. (გალაკტიონი)
		ხალხურ-პოეტური	კუდიანი დედაბერი. ცხრათვალა მზე, ავი დედინაცვალი.
შედარება	ტროპის მარტივი სახე, რომელიც ეფუძნება საგნების/მოვლენების გარეგნულ, საგნობრივ ან აზრობრივ/შინაგან მსგავსებას.	„მაზე დაენტო ცეცხლები, როგორც ვარსკვლავი ცაზედა; თავმობდით სდგანან მხედარნი თავის ბატონის კარზედა. ბრწყინავენ აღმასივით დროშები ცეცხლის ალზედა“. (ვაჟა-ფშაველა, „ბახტრიონი“)	
მეტაფორა	ტროპის სახე, მსგავსების საფუძველზე ერთი საგნის ან მოვლენის ნიშან-თვისების გადატანა მეორეზე არა მათი შედარების, არამედ გაიგივების გზით; ფარული შედარება.	„მუნ ვარდსა შუა შევნოდეს ძონ-მარგალიტი ტყუბანი“. („ვეფხისტყაოსანი“) შენიშვნა: ვარდში იგულისხმება ბაგეები, ძონ-მარგალიტში - კბილები.	
ოქსიმორონი	ტროპის სახე, რომელშიც შეთავსებულია შეუთავსებელი ცნებები, მოვლენები და თვისებები, მნიშვნელობის მიხედვით საპირისპირო სიტყვები, რის საფუძველზეც მიიღება ახალი აზრობრივი მნიშვნელობა.	„იტყვის: „შე მზეო, ვინ ხატად გთქვეს მზიანისა ღამისად, ერთ-არსებისა ერთისა, მის უჟამოსა ჟამისად“; „შიგან მათთა საბრძანისთა თხა და მგელი ერთად სძოვდეს“. („ვეფხისტყაოსანი“)	

გაპიროვნება	მეტაფორის განსაკუთრებული სახე, ადამიანის თვისების გადატანა უსულო საგანზე, ცხოველსა თუ ფრინველზე, ბუნების მოვლენაზე.	„დღემ დაიხურა პირბადე, მთებმა დახუჭეს თვალები“. (ვაჟა-ფშაველა, „ბახტრიონი“)
ალეგორია	აზრის იგავით, ქარაგმით, შეფარვით გამოთქმა. ალეგორიაში ნათქვამია ერთი და იგივე ულისხმება სხვა. ალეგორიას ავტორი იყენებს თავისი აზრის შესანიშნავად.	სულხან-საბა ორბელიანის იგავეები; აკაკი წერეთლის „ლამურა“; ვაჟა-ფშაველას „არწივი“.
ჰიპერბოლა	ტროპის სახე, მხატვრული გაზვიადება; ხატოვანი გამოთქმა, რომლის საშუალებითაც ხდება ადამიანის გარეგნული თუ შინაგანი თვისების, ქცევის ან საგნის/ მოვლენის გაზვიადება მათი ექსპრესიულობის გაზრდის მიზნით.	„აქეთ გორასა წიხლსა ეკრავ, იქით გორასა ძვრას ეუზამ, ადიდებულსა მდინარეს დაეაყენებ და ყლაპს ეუზამ“. (ხალხური) „დავით სთქვი: „იყავნ ქალაქნი!“ და აღმოცენდნენ ქალაქნი.“ (გრიგოლ ორბელიანი, „სადღეგრძელო“)
ლიტოტესი	ტროპის სახე, რომელიც ეფუძნება ადამიანის გარეგნული თუ შინაგანი თვისების, ქცევის ან საგნის/ მოვლენის თვისების (ძალის, ზომის, მნიშვნელობის) შემცირებას მათი ექსპრესიულობის გაზრდის მიზნით.	„წყალსაც ძლივს ყლაპავ, ბუმბუღიც მძიმე ლოდად მიგაჩნია“. (მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“)
მეტონიმია	ერთი საგნის სახელის შეცვლა მასთან დაკავშირებული სხვა საგნის სახელით.	ჯაყო „ბოთლს ბოთლზე ხლუპით სვამდა“. (მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“)

პერი- ფრაზი	ტროპის სახე, რომელიც ადამიანის, საგნის მოვლენის დაუსახელებლად აღწერს და გადმოსცემს მათს ნიშან-თვისებებს.	„შევამეო ერთი უფალი, ღვთივ ზეცით ქვეყნადმოვბილი, ქართველთ სპა-ჯართა, ყოველთა ერთა მსაჯულად ცნობილი“. (დავით გურამიშვილი, „დავითიანი“) შენიშვნა: იგულისხმება მეფე ვახტანგ VI.
----------------	--	--

გამოყენების შეზღუდული სფეროს მქონე სიტყვები

ისტორიზმი	ხმარებიდან გამოსული საგნების, ძველი მოვლენების, ცნებების აღმნიშვნელი სიტყვები (პიტიახში, ბოქაული, პრისტავი, მამასახლისი). შენიშვნა: ისტორიზმებს თანამედროვე ქართულ ენაში სინონიმები არ მოეპოვებათ.	„მაგრამ თვითონაც დაიღენება, დაბადებულა ვინც კი ყოჩაღად, მუზარადიან შენს ქმარს შემოვხვდი, თავი შუაზე გადამიჩება!“ (გიორგი ლეონიძე, „ყივჩაღის პაემანი“)
არქაიზმი	არსებული ნივთებისა და მოვლენების დასახელება, რომლებიც რაღაც მიზეზის გამო შეავეინროვეს ახალმა სიტყვებმა: ტაიჭი - ცხენი; ერგასი - ორმოცდაათი; მუნ - იქ... შენიშვნა: არქაიზმებს თანამედროვე ქართულ ენაში სინონიმები აქვთ.	„მაინც რა არის ჩვენი ყოფა - ნუთისოფელი, თუ არა ოდენ სანყაული აღუვსებელი?“ (ნიკოლოზ ბარათაშვილი, „ფიქრნი მტკერის პირას“)
დიალექტიზმი	სალიტერატურო ენის დიალექტისათვის დამახასიათებელი სინტაქსური, მორფოლოგიური ან ფონეტიკური ენობრივი ფორმა, რომელსაც იყენებს მოსახლეობის შედარებით მცირე ნაწილი. მაგ.: საინი (იმერ.) - თეფში; სინა (იმერ.) - მავთული.	„დევილუპე... ნმინდად დევილუპე! - იძახოდა პლატონი. - ნმინდად დევილუპე, თუ რამე არ ვისაშველე, რამე არ ვი-ლონე!..“ (დავით კლდიაშვილი, „სამანიშვილის დედინაცვალი“)

პროფესიონალიზმი	გარკვეული პროფესიის ადამიანების მიერ გამოყენებული ლექსიკური ერთეულები, რომლებსაც შუალედური ადგილი უჭირავს ტერმინსა და საყოველთაო ლექსიკას შორის. პროფესიონალიზმი ჟარგონის ნაირსახეობაა, თუმცა ყველა ჟარგონი არ არის პროფესიონალიზმი.	„ადამიანის მარჯვენა გამოუხატავს კედელზე ოსტატს. გონიო უპყრია მას.“ (კონსტანტინე გამსახურდია, „დიდოსტატის მარჯვენა“)
ჟარგონი	არანორმირებული პირობითი ენის გამოყენება იმ ადამიანთა მეტყველებაში, რომლებსაც საერთო ინტერესები და საზოგადოებრივი მდგომარეობა აერთიანებთ.	„მე რომ ვინმეს გავექაჩო (სწორედ ამ სიტყვას ხმარობდა), ცოლ-შვილი დამეხოცებაო“; „...ერთხელ ბათუმში გნახე და მაგრა დამეფასე, იმის მერე სულ შენზე ვფიქრობო“; „ნადროს ნინჩო მოწონს, მაგრამ ჯერჯერობით არ აბაზრებსო.“ (ლამა ბულაძე, „ბოლო ზარი“)
ბარბარიზმი	მშობლიურ ენაში საჭიროების გარეშე გამოყენებული ან მისი ბუნებისათვის შეუფერებელი უცხო სიტყვა/გამონათქვამი, რომელიც შექმნილია უცხო ენის წესების მიხედვით და არღვევს მშობლიური ენის სალიტერატურო ნორმებს.	„ნინჩო ახირებული გოგონა გახლდათ. სძულდა ისეთი ბიჭები, რომელნიც სახლში თავად იღებდნენ ყურმილს. და, რასაკვირველია, სძულდა ისეთი ბიჭებიც, რომელნიც სამარშრუტო ტაქსით მგზავრობდნენ. აი, პროსტაო, ამბობდა, ძაან ლამაზი რო იყოსო, ძაან კაი ტიპიო, მაგრა რო მომენონოსო, მაგრამ რო დაეინახო, რო სახლში მარშრუტკით მიდის, დედა მომიკვდეს, თუ არ შემზიზღდესო.“ (ლამა ბულაძე, „ბოლო ზარი“)

ნეოლო- გიზმი და სხვ.	ენაში დამკვიდრებული ახალი სიტყვები, გამოთქმები ან სიტყვათა ახალი მნიშვნელობები: დაგუგლვა - (ინგლისური სიტყვიდან - Google) - ინფორმაციის მოძიება ინტერნეტში Google-ის საშუალებით. ბონუსი (ლათინური - bonus - კარგი, კეთილი) - დაჯილდოვება, პრემია. სლოგანი (ინგლ. slogan) - დევიზი, ლოზუნგი. მესიჯი - (ინგ. message) - შეტყობინება, გზავნილი. ტრენდი (ინგ. trend) - მიმართულება, ტენდენცია.	„უდაბნო ლურჯად ნახავერდები.“ (გალაკტიონ ტაბიძე, „თოვლი“); „ინტელექტმფრქვეველი, სიტყვაგაკრფილი და ნასწავლ-ნაღვანი ყმანვილი მხოლოდ ბებიებს ეხატებათ გულზე. მათ შვილიშვილებს, გოგონებს, ჩვეულებრივ, უმიზეზოდ დაბღვერილებისავენ მიუწევთ გული.“ „არასრულწლოვანთა კოლონიაში მხოლოდ ნადრიკუჩას ჰქონდა, იმ ხანად ჩვენში ახლად-შემოსული ხელის ტელეფონი - ევებერთელა, მტვერსასრუტივით დიდი.“ (ლამა ბულაძე, „ბოლო ზარი“)
-------------------------------------	---	---

მეტყველების გამომსახველობის ლექსიკური საშუალებები

ტერმინი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
სინონიმები	განსხვავებული ჟღერადობის და იდენტური ან მსგავსი ლექსიკური მნიშვნელობის მქონე სიტყვები, რომლებიც მეტყველების ერთსა და იმავე ნაწილს განეკუთვნებიან.	„მოართვეს გასცა უზომო, უანგარიშო, ულევით.“ („ვეფხისტყაოსანი“)
ანტონიმები	განსხვავებული ჟღერადობისა და საპირისპირო ლექსიკური მნიშვნელობის მქონე სიტყვათა წყვილები, რომლებიც მეტყველების ერთსა და იმავე ნაწილს განეკუთვნებიან.	„ჰყიდის ყველა: თავადი, მღვდელი, ვაჭარი, ავაზაკი, დიდი და პატარა, ჭკვიანი და სულელი, ლოთი და პირაკ-რული.“ (ნიკო ლორთქიფანიძე, „იყიდება საქართველო“)

ომონიმები	განსხვავებული ლექსიკური მნიშვნელობის, მაგრამ ერთნაირი ულერადობის მქონე სიტყვები.	„მზემამ სხივი მომაფინა მაშინა, სიცოცხლე ვგრძენ, სიკდილმა ვერ მაშინა.“ (აკაკი წერეთელი, „აღმართ-აღმართ“)
ფრაზეოლოგიზმი (იდომი, ფიგურალური გამოთქმა)	ენაში დამკვიდრებული სიტყვათა მყარი შეთანხმება. ფრაზეოლოგიზმში სიტყვები ისეა დაკავშირებული, რომ გაიგება მთელი ფრაზის მნიშვნელობა და არა მასში შემავალი სიტყვების მნიშვნელობა.	„თუ კაცმა დაივინყა, ღმერთი არ დაივინყებს ბატონის ერთგულობასა. ბარაქალა! შენ ჩემი მარჯვენა მკლავი ხარ, მაგარი მკლავი“. (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?“) „ლუარსაბ! ლუარსაბ! – დაუძახა ქმარსა, რომელიც შორი-ახლო ბოლთასა სცემდა და ერთი-ორჯერ მსუნაგავით მაცდურის თვალით გადმოჰხედა კიდეც მოხდენილ პატარძალსა“. (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?“)
აფორიზმი	ლაკონური ფორმით გამოთქმული დახვეწილი დასრულებული ბრძნული აზრი. შეიძლება იყოს პოეტურიც და პროზაულიც.	„ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია“. (ვეფხისტყაოსანი“)

სინტაქსური და რიტორიკული ფიგურები

ტერმინი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
რიტორიკული შეძახილი	გადმოიცემა ძახილის წინადადებით და ასახავს გრძნობების კულმინაციას, ასახულის მიმართ ექსპრესიულ და ემოციურ დამოკიდებულებას: აღფრთოვანებას, სიხარულს, ნყენას და სხვ.	„იმას ერტყა გარშემო ძველი ტყრუშული ღობე, რომელიც ზოგიერთგან გადაქცეული იყო და ეხლანდელს პატრონს არც კი მოსვლია ფიქრად, რომ გაეკეთებინა. ეტყობა, რომ ქართველია!..“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?“)

რიტორიკული შეკითხვა	სინტაქსური ფიგურის ერთ-ერთი სახე – კითხვა, რომლის პასუხი წინასწარაა ცნობილი, კითხვაშივეა მოცემული და არ მოითხოვს პასუხს. შეკითხვის ფორმით გამოხატული მტკიცება, რომელსაც მწერალი იყენებს მხატვრულ მეტყველებაში მეტი ექსპრესიულობისათვის.	„ცოცხალზე არ გამახარა წუთის-სოფელმა და მკედარზედაც აღარ მატირებთო!.. ცოდო ვარ, შვილო, ცოდო! მართლა, რომ ცოდოა!.. მაგრამ სხვა ვინ არ არის ცოდო? ერთიც ეს არის საჭირობოროტო და წყვეა-კრულვიანი საკითხავი ამ უთავბოლო და უსწორმასწორო წუთის-სოფელში“. (ილია ჭავჭავაძე, „ოთარაანთ ქვრივი“) „სხვამ რაც უნდა სთქვას, მე კი ამ სიტყვების სიმართლით გავამხნევებ ჩემს თავსა: „მოყვარეს პირში უძრახე, მტერს პირს უკანაო“. სადა ხარ ეხლა ამ გონიერის სიტყვის მთქმელი?” (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!”)
რიტორიკული მიმართვა	მიმართვა, რომელიც არ შეიცავს მითითებას კონკრეტულ ადრესატზე, არ შეიცავს შეკითხვას, არ მოითხოვს პასუხს და აქვს პირობითი ხასიათი; მწერალი იყენებს ექსპრესიულობისათვის.	„არ გეგონოთ, მკითხველნო, რომ ეს სახლი ეკუთვნოდეს ერთს ვისმეს ღარიბსა და მის გამო იყოს ეგრე გულშეუტკივრად თავმინებებული.“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!”)
ანტითეზა	კონტრასტზე დაფუძნებული საწინააღმდეგო ცნებების შეპირისპირება.	„იყიდება ყველგან: ქუჩაში და სახლში, თეატრში და სასამართლოში, სასწავლებელში, სატუსალოში, ეტლში, მატარებელში, დილით და ღამით, სიცხეში და სიცივეში, ღარში და ავღარში“. (ნიკო ლორთქიფანიძე, „იყიდება საქართველო“)

გამეორება	სტილისტური ფიგურა პოეტურ ტექსტში ერთი და იმავე სიტყვების ან სიტყვათშეთანხმებების გამოყენება.	„ქარი ჰქრის, ქარი ჰქრის, ქარი ჰქრის, ფოთლები მიჰქრიან ქარდაქარ. . . ხეთა რიგს, ხეთა ჯარს რკალად ხრის, სადა ხარ, სადა ხარ, სადა ხარ?..“ (გალაკტიონ ტაბიძე, „ქარი ჰქრის“)
გრადაცია	სტილისტური ფიგურა სემანტიკურად მონათესავე სიტყვების გამოყენება, რომლებიც თანდათანობით აძლიერებენ ერთმანეთს, ქმნიან და ექსპრესიულობას მატებენ მხატვრულ სახეს.	„გასანი, გაფრინდი, ჩემო მერანო!“ (ნიკოლოზ ბარათაშვილი, „მერანი“)

მეტყველების ბგერითი ორგანიზება ბგერწერა/ფონიკა

ბგერწერა/ფონიკა	ბგერების ოსტატური შეხამება და გამოყენება, საგნისა თუ მოვლენის ბგერითი დახასიათება.	„აშინაო, მაშინაო, გულო, რამ შეგაშინაო?“ (შელოცვა)
-----------------	--	--

ტერმინი	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ალიტერაცია	სალექსო ტაეპში/ტაეპებში მსგავსი/ერთი და იმავე თანხმოვნების გამოყენება მხატვრული მეტყველების გამომსახველობის გასაძლიერებლად.	„ჩვენო ანაგო! და დიგ მიყვანხან! ქანთელის ცხოვრების მონამედ შენ ხან!“ (ილია ჭავჭავაძე, „აჩრდილი“)
ასონანსი	სალექსო ტაეპში/ტაეპებში ხმოვნების გამოყენება.	„მე ვარ არაბი არაბეთს არს ჩემი დარბაზებო.“ („ვეფხისტყაოსანი“)

ანაფორა	სტრიქონის დასაწყისში ან სტრიქონგამოტოვებით მსგავსი ან ერთი და იმავე ფრაზების, სიტყვების, ბგერების განმეორება.	„მე მივატოვებ აიღის ქვეყნებს, რადგანაც ხილვა ჩემი ინებე, მე მივატოვებ აიღის ქვეყნებს, თუ გამათბობენ შენი სხივები!“ (ანა კალანდაძე, „უნდა გამათბონ შენმა სხივებმა“)
ეპიფორა	ანაფორის საპირისპირო ფორმა, რომელიც გულისხმობს ტექსტის ტაქებისა და ფრაზების დაბოლოებების (ბგერების, სიტყვების, გრამატიკული ფორმების) განმეორებას.	„იყო ომი, იყო ცეცხლის დროება, ლოღინია ეხლა ეს მყუდროება.“ (გალაკტიონ ტაბიძე, „ლაყვარდ ცაზე დღეა თეთრი კრავების“)

ტექსტი

ტექსტი

ქვეტექსტი

კონტექსტი

ინტერტექსტი

ქვეტექსტი	რაიმე ტექსტის დაფარული აზრი, რაც არ ემთხვევა ტექსტში გაცხადებულ აზრს და რასაც უნდა მიხედეს მკითხველი. ქვეტექსტი შეიძლება ჰქონდეს მთელ ნაწარმოებს ან მის რომელიმე ნაწილს. ქვეტექსტმა რომ თავისი ფუნქცია შეასრულოს, იგი მკითხველმა უნდა შენიშნოს.
კონტექსტი	მოვლენათა ერთიანობა, რომლებიც უკავშირდება მხატვრული ნაწარმოების ტექსტს, მაგრამ მიეკუთვნება გარეტექსტულ სინამდვილეს; გარემო (ისტორიული, ლიტერატურული, ყოფითი...), რომელშიც არსებობს ტექსტი.

ინტერტექსტი	„თითოეული ტექსტი წარმოადგენს ინტერტექსტს. სხვა ტექსტები (წინა კულტურების ტექსტები და გარემომცველი კულტურების ტექსტები) მასში არსებობენ სხვადასხვა დონეზე მეტნაკლებად გასაგები (ნაცნობი) ფორმებით. ყოველი ტექსტი წარმოადგენს ახალ ქსოვილს, რომელიც „მოქსოვილია“ ძველი ციტატებისაგან. კულტურულ კოდებს, ფორმულებს ... და ა. შ. – ყველაფერს ტექსტი შთანთქავს, ყველაფერი ტექსტშია არეული... ინტერტექსტუალობა, როგორც აუცილებელი წინასწარი პირობა ნებისმიერი ტექსტის არსებობისათვის, არ შეიძლება დავიყვანოთ წყაროებისა და გავლენის პრობლემამდე; იგი ანონიმური ფორმულების (რომელთა წარმომავლობა იშვიათად შეიძლება აღმოვაჩინოთ) და ბრჭყალების გარეშე მოცემული ქვეცნობიერი და ავტომატური ციტატების ზოგად ველს წარმოადგენს“ (როლან ბარტი).
-------------	---

კონტექსტის სახეები

კონტექსტი

ისტორიული

ლიტერატურული

ყოფითი და სხვ.

კონტექსტის სახეები	მოკლე დახასიათება	ნიმუში
ისტორიული კონტექსტი	სოციალურ-პოლიტიკური სიტუაცია, რომელიც არსებობდა მხატვრული ნაწარმოების დაწერის პროცესში ან/და რომელიც მასშია აღწერილი.	„ჰაკი აძბას“ პრობლემატიკის გასაგებად აუცილებელია მკითხველმა იცოდეს: ა) XX საუკუნის დასაწყისის საქართველოს ისტორიულ-პოლიტიკური და სოციალურ-კულტურული ვითარება (ნაწარმოებში მოქმედება ხდება 1918 წელს); ბ) XX საუკუნის 30-იანი წლების საქართველოში კომუნისტური მმართველობის თავისებურებები; გ) სოციალისტური რეალიზმის იდეურ-ესთეტიკური მოთხოვნები.

ლიტერატურული კონტექსტი	მიმართება, რომელიც არსებობს, ერთი მხრივ, მწერლის კონკრეტულ მხატვრულ ნაწარმოებსა და მთელ მის შემოქმედებას შორის, და, მეორე მხრივ, ის მიმართება, რომელიც არსებობს მწერლის კონკრეტულ ნაწარმოებს/ შემოქმედებასა და მისი თანამედროვეებისა თუ წინამორბედების ნაწარმოებს/შემოქმედებას შორის.	ილია ჭავჭავაძე . თავის ნაწარმოებებში („მგზავრის წერილები“, „ოთარაანთ ქერივი“ და სხვ.) ქადაგებს აქტიური ცხოვრების იდეას. ეს არის ლიტერატურული კონტექსტის ერთი ასპექტი მისი შემოქმედების ფარგლებში. წინა ეპოქის და ილიას თანამედროვე ლიტერატურულ კონტექსტს თუ განვიხილავთ, იქაც ვნახავთ აქტიური ცხოვრების იდეის ქადაგებას: ნ.ბარათაშვილის, გრ. ორბელიანის ა. წერეთლისა და სხვ. შემოქმედებაში.
ყოფითი კონტექსტი	ეპოქის ყოფითი რეალიები, მწერლის ბიოგრაფიული ფაქტები და სხვ.	ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლირიკული ნაწარმოებების ანალიზის დროს აუცილებელია მისი ცხოვრების ფაქტებისა და მოვლენების გათვალისწინება, რისთვისაც უნდა მივმართოთ მწერლის ეპისტოლარულ მემკვიდრეობასა და მისი თანამედროვეების მოგონებებს.

მხატვრული მეთოდი

ცნება	მოკლე მიმოხილვა
მხატვრული მეთოდი	მხატვრულ ნაწარმოებში სინამდვილის ასახვის საშუალება, ხელოვნებაში ადამიანისა და სამყაროს კონცეფცია; ადამიანისა და სამყაროს ხატოვანი ხედვის ისტორიულად ჩამოყალიბებული განსაკუთრებული სისტემა, რომელიც განსაზღვრავს მხატვრული აზროვნების პრინციპებს და დამოკიდებულია საზოგადოების განვითარების დონესა და ხასიათზე, მის ფილოსოფიურ, სოციალურ, სამეცნიერო, რელიგიურ, ესთეტიკურ და ეთიკურ იდეალებზე; წარმართავს ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებების შექმნის პროცესებს. მხატვრული მეთოდი განსაზღვრავს მხატვრული განზოგადების (ტიპიზაციის), სამყაროს მხატვრული ასახვის ზოგად და საერთო თავისებურებებს, სინამდვილის ესთეტიკური შეფასების პრინციპებს, რომლებიც მყარად მეორდება სხვადასხვა მწერლის შემოქმედებაში და ამით იქმნება გარკვეული შემოქმედებითი მიმართულებები.

მხატვრული მეთოდი	მხატვრული მეთოდი შეიძლება იყოს რეალისტური (რეალიზმი და მისი ნაირსახეობები) და არარეალისტური (რომანტიზმი და მისი ნაირსახეობები). რეალიზმი და რომანტიზმი, როგორც სინამდვილის ასახვის მხატვრული მეთოდი, არ არის რომელიმე ერთი ეპოქის მონაპოვარი. ისინი არსებობდნენ, არსებობენ და იარსებებენ მხატვრულ ლიტერატურაში. მწერლის შემოქმედება, მისი ინდივიდუალური სტილი აუცილებლად ეფუძნება რომელიმე მხატვრულ მეთოდს. ერთსა და იმავე დროს შეიძლება არსებობდეს განსხვავებული მხატვრული მეთოდები.
-----------------------------	---

ლიტერატურული პროცესი

ძირითადი ლიტერატურული მიმართულებები და
მიმდინარეობები

ლიტერატურული პროცესის ძირითადი კატეგორიები და ეტაპები	მხატვრული მეთოდი
	ლიტერატურული მიმართულება
	ლიტერატურული მიმდინარეობა
	ლიტერატურული სკოლა/გაერთიანება

ლიტერატურული პროცესის კატეგორიებისა და ეტაპების
იერარქიული საფეხურები¹

ლიტერატურული (მხატვრული) მეთოდი

ლიტერატურული მიმართულება

ლიტერატურული მიმდინარეობა

ლიტერატურული სკოლა/გაერთიანება

¹ შენიშვნა: მხატვრულ მეთოდთან, ლიტერატურულ მიმართულებასთან, ლიტერატურულ მიმდინარეობასთან დაკავშირებული ზოგი საკითხი ჯერ კიდევ სადავოა და მეცნიერები განსხვავებულ პოზიციებზე დგანან.

**ძირითადი მხატვრული
მეთოდები**

რეალისტური
(მწერალი ასახავს რეალურ
ცხოვრებას, ისეთს, როგორიც არის).

არარეალისტური (მწერალი
ასახავს იდეალურ ცხოვრებას,
ისეთს, როგორიც უნდა, რომ იყოს).

**მხატვრული მეთოდისა და ლიტერატურული
მიმართულების ურთიერთმიმართება**

მხატვრული მეთოდი არის რეალობის მხატვრული ასახვის ზოგადი პრინციპი, რომელიც შეიძლება განმეორდეს სხვადასხვა ეპოქაში, სხვადასხვა ეროვნულ და კულტურულ გარემოში, სხვადასხვა ხალხის ლიტერატურაში, ლიტერატურული მიმართულება კი მხოლოდ ისტორიულ-კონკრეტული მოვლენაა, რომელიც ისტორიულად არ განმეორდება.

ლიტერატურული მიმართულებები

**ლიტერატურული
მიმართულებები**

კლასი- ციზმი	სენტიმენ- ტალიზმი	რომან- ტიზმი	ნატურა- ლიზმი	რეალიზმი	მოდერ- ნიზმი	პოსტმო- დერნიზმი
-----------------	----------------------	-----------------	------------------	----------	-----------------	---------------------

ცნება	მოკლე მიმოხილვა	ნიმუში
ლიტერატურული მიმართულება	ამა თუ იმ ისტორიული ეპოქის მწერლების შემოქმედებითი ერთობა, რომლებიც სინამდვილის ასასახად იყენებენ საერთო იდეურ-ესთეტიკურ პრინციპებს. ეს არის ლიტერატურული შემოქმედების ძირითადი თავისებურებების ერთობა, რომელიც მეორდება ლიტერატურის ისტორიული განვითარების ამა თუ იმ პერიოდში. ყოველი ლიტერატურული მიმართულება გამოხატავს ლიტერატურის განვითარების კონკრეტულ ეტაპს, რასაც განაპირობებს საზოგადოებრივი ცხოვრების ისტორიულ-პოლიტიკური, კულტურულ-რელიგიური და სხვა თავისებურებები. ნებისმიერი ეროვნული ლიტერატურის განვითარება დაკავშირებულია საზოგადოების ცხოვ-	კლასიციზმი, სენტიმენტალიზმი, რომანტიზმი, ნატურალიზმი, რეალიზმი, მოდერნიზმი, პოსტმოდერნიზმი.

	რების სპეციფიკურ ისტორიულ, კულტურულ, სოციალურ ტრადიციებთან, მის ეროვნულ და რელიგიურ თავისებურებებთან, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, თითქმის ყველა ლიტერატურა ერთი ზოგადი მოდელით ვითარდება. ეს მოდელი შეიძლება ითქვას, რომ „ზეეროვნულია“, რადგან ნებისმიერი კონკრეტული ლიტერატურული მიმართულება არის გარკვეული თეორიული მოდელი, მყარი რეალობა. მასში დევს ის საერთო ნიშნები, რომლებიც აკავშირებს სხვადასხვა ქვეყნის ლიტერატურული მიმართულების „ეროვნულ მოდიფიკაციებს“.	
--	--	--

ცნება	მოკლე მიმოხილვა	ნიმუში	
ლიტერატურული მიმდინარეობა	ლიტერატურული მიმართულება შეიძლება აერთიანებდეს რამდენიმე ლიტერატურულ მიმდინარეობას, რომლებიც შეიძლება განვიხილოთ მყარი ესთეტიკური კატეგორიის - ლიტერატურული მიმართულების - ერთგვარ ვარიანტად.	ლიტერატურულ მიმართულება მოდერნიზმი	ექსპრესიონიზმი
		გაერთიანებულია შემდეგი ლიტერატურული მიმდინარეობები:	იმპრესიონიზმი
			აკმეიზმი
			ფუტურიზმი
			სიმბოლიზმი და სხვ.

ცნება	მოკლე მიმოხილვა	ნიმუში	
ლიტერატურული გაერთიანება	ამა თუ იმ ლიტერატურული მიმართულების წარმომადგენელთა მცირე გაერთიანება, რომელთაც თეორიულად აქვთ გაცნობიერებული და მანიფესტის (პროგრამის, წესდების და სხვ.) სახით დეკლარირებული თავიანთი მხატვრული პრინციპები. ლიტერატურულ გაერთიანებებს, როგორც წესი, ჰყავთ თავიანთი ლიდერები. ქართულ სინამდვილეში მათი სიმრავლით გამოირჩევა XX საუკუნის 20-იანი წლები.	„ცისფერი ყანწები“	პაოლო იაშვილი, ტიცუან ტაბიძე, ვალერიან გაფრინდაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, სანდრო ცირეკიძე, გიორგი ლეონიძე და სხვ.
		„აკადემიური ასოციაცია“	კონსტანტინე გამსახურდია, ალექსანდრე აბაშელი, იოსებ გრიშაშვილი, კოტე მაყაშვილი, ვახტანგ კოტეტიშვილი და სხვ.
		„არიფიონი“	შალვა დადიანი, ლეო ქიაჩელი, მიხეილ ჯავახიშვილი და სხვ.

ლიტერატურული მიმართულებების მოკლე დახასიათება

კლასიციზმი

XVI საუკუნის ბოლოდან XVIII საუკუნის ბოლომდე

კლასიციზმის ძირითადი ნიშნები	წარმომადგენლები
✓ ეფუძნება გონების კულტს და რენე დეკარტის მიერ შემუშავებულ რაციონალიზმის პრინციპებს; ✓ ახასიათებს ანტიკურობის მიბაძვას; ✓ დრამატულ ნაწარმოებებში იცავს ადგილის, დროისა და მოქმედების ერთიანობის (სამი ერთიანობის) პრინციპს; ✓ აღიარებს შინაარსისა და ფორმის პარმონიას; ✓ უგულვებელყოფს ინდივიდუალურ სანყისს, პიროვნების თავისუფლებაზე წინ საზოგადოების ინტერესებს აყენებს; ✓ მიიჩნევს, რომ ლიტერატურამ ადამიანი ზნეობრივად უნდა გააკეთილშობილოს; ✓ პერსონაჟებს მკვეთრად მიჯნავს დადებით და უარყოფით გმირებად; ✓ არ გვიჩვენებს პერსონაჟთა ხასიათის ევოლუციას და ხატავს სტატიკურ ხასიათებს.	ჟან დე ლაფონტენი, პიერ კორნელი, ჟან რასინი, მოლიერი და სხვ. (საფრანგეთი); მიხეილ ლომონოსოვი (რუსეთი) და სხვ.

სენტიმენტალიზმი

XVIII საუკუნე - XIX საუკუნის დასაწყისი

სენტიმენტალიზმის ძირითადი ნიშნები	წარმომადგენლები
✓ სენტიმენტალიზმის მხატვრულ-ესთეტიკური კონცეფცია ეყრდნობა ანტირაციონალიზმს; ✓ გმირები არიან ემოციური ადამიანები, რომლებსაც გულს უჩუყებთ სათნოება, ზნეკეთილობა და აძრწუნებთ ბოროტება; ✓ პირველადი არის გრძნობა, მეორადი — ბუნება, რომელიც გამოიყენება ადამიანის ემოციების წარმოსაჩენ ფონად; ✓ სენტიმენტალიზმის მიერ დახატული სინამდვილე იდილიურია და გულუბრყვილო; ✓ ყურადღება გადატანილია ადამიანის შინაგანი სამყაროს წარმოჩენაზე; ✓ პრიორიტეტულია უბრალო ადამიანის სულის, მისი შინაგანი სამყაროს, გრძნობების ჩვენება; ✓ სენტიმენტალიზმის ძირითადი ჟანრებია: დღიური, ელეგია, ფსიქოლოგიური დრამა და სხვ.	ჟან-ჟაკ რუსო, დენი დიდრო (საფრანგეთი); ლორენს სტერნი, სემუელ რიჩარდსონი (ინგლისი); ნიკოლაი კარამზინი (რუსეთი). შენიშვნა: ქართულ ლიტერატურაში სენტიმენტალიზმმა ფეხი ვერ მოიკიდა. ზოგიერთი მკვლევარი მის წარმომადგენლად გრიგოლ რჩეულიშვილს (1820-1877) მიიჩნევს („ანუ-კა ბატონიშვილი“, „ქვერივის ლიმონები“).

რომანტიზმი
XVIII საუკუნის ბოლო - XIX საუკუნე

რომანტიზმის ძირითადი ნიშნები	ნარმომადგენლები
✓ მსოფლიო სევედა, როგორც სამყაროსა და სულის მდგომარეობა; ✓ ინდივიდუალიზმი, როგორც პიროვნების უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელი; ✓ ბოროტებასთან მარადიული ბრძოლა; ✓ თანამედროვეობასთან, არსებულ სინამდვილესთან უთანხმოება, რომანტიკული გმირის გაქცევა იდეალურ სამყაროში; ✓ დაუძლეველი წინააღმდეგობა რომანტიკული გმირის სურვილებსა და გარემომცველ სინამდვილეს შორის; ✓ ადამიანის პიროვნებაზე, მის უნიკალურ შინაგან სამყაროზე, როგორც მნიშვნელოვან ფასეულობებზე, ყურადღების გამახვილება; ✓ განსხვავებული, განსაკუთრებული გმირის განსაკუთრებულ, განსხვავებულ ვითარებაში ჩვენება; ✓ ლიტერატურის მისწრაფება ეროვნული თვითმყოფადობისაკენ, მწერლების დაინტერესება ხალხურ-პოეტური ტრადიციებით.	ჰაინრიხ ჰაინე, ნოვალისი, (გერმანია); ჯორჯ ნოელ გორდონ ბაირონი, პერსი ბიში შელი (ინგლისი); ვიქტორ ჰიუგო, ანდრე შენიე (საფრანგეთი); ალექსანდრ პუშკინი, მიხაილ ლერმონტოვი (რუსეთი); ალექსანდრე ჭავჭავაძე, გრიგოლ ორბელიანი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი (საქართველო).

ნატურალიზმი
XIX საუკუნის ბოლო

ნატურალიზმის ძირითადი ნიშნები	ნარმომადგენლები
✓ ნატურალისტები ზუსტად და მეთოდურად შეისწავლიან რეალობას და ცდილობენ, ასევე ზუსტად ასახონ იგი თავიანთ ნაწარმოებებში; ✓ ნატურალიზმი ზუსტად და ობიექტურად ასახავს ადამიანის ხასიათს, მისი ყოფა-ცხოვრების დეტალებსა და ფსიქიკის ფიზიოლოგიურ საფუძვლებს; ✓ ნატურალისტისათვის მთავარია არა შთაგონება, არამედ გრძნობების გაანალიზება.	ემილ ზოლა, ალფონს დოდე (საფრანგეთი); გერჰარტ ჰაუპტმანი (გერმანია).

რეალიზმი
XIX - XX საუკუნეები

რეალიზმის ძირითადი ნიშნები	წარმომადგენლები
✓ სინამდვილის მხატვრული ასახვისას რეალიზმისათვის დამახასიათებელია ისტორიზმი და სოციალური ანალიზი; ✓ მწერალი ხელმძღვანელობს ცხოვრებისეული სიმართლის აღწერის პრინციპით; ✓ ეპოქის სული ნაჩვენებია პროტოტიპების საშუალებით; ✓ მწერალი სოციალურ-ისტორიული ფაქტორების გათვალისწინებით ხსნის ცხოვრებისეულ მოვლენებს, ადგენს მათ გამომწვევ მიზეზებს და აანალიზებს შედეგებს; ✓ რეალისტი მწერალი წარსულში ეძებს პასუხს თანამედროვეობის აქტუალურ პრობლემებზე პასუხის გასაცემად, ხოლო თანამედროვეობას გაიაზრებს, როგორც მთელი წინა ისტორიული განვითარების შედეგს; ✓ ტიპური გმირი ნაჩვენებია ტიპურ გარემოში; ✓ გმირი, ერთი მხრივ, კონკრეტული დროის შეილია და, მეორე მხრივ, ზოგადსაკაცობრიო ტიპი; ✓ გმირების ხასიათი მკითხველის თვალწინ ვითარდება; ✓ ავტორი იყენებს ცოცხალ სალაპარაკო ენას.	სტენდალი, ონ-ორე დე ბალზაკი (საფრანგეთი); ჩარლზ დიკენსი, უილიამ თექერეი (ინგლისი); ლევ ტოლსტოი, ანტონ ჩეხოვი, ფიოდორ დოსტოევსკი (რუსეთი); ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, ვაჟა-ფშაველა, ალექსანდრე ყაზბეგი (საქართველო).

მოდერნიზმი
XIX საუკუნის ბოლო - XX საუკუნის პირველი ნახევარი

მოდერნიზმის ძირითადი ნიშნები	წარმომადგენლები
✓ მოდერნიზმი ეყრდნობა პრაგმატიზმის, ინტუიტივიზმის, ფროიდიზმის და სხვ. ფილოსოფიურ-ესთეტიკურ იდეებს; ✓ ახასიათებს წინა მხატვრულ-ესთეტიკური გამოცდილების უგულვებელყოფა; ✓ ლიტერატურასა და ხელოვნებაში ამკვიდრებს ახალ, არატრადიციულ მხატვრულ ფორმებს; ✓ მოდერნისტები გაურბიან არსებულ სინამდვილეს; ✓ მოდერნისტები უარყოფენ ჭეშმარიტების წვდომის შესაძლებლობას; ✓ მოდერნიზმში შედის ექსპრესიონიზმი, იმპრესიონიზმი, აკმეიზმი, ფუტურიზმი, სიმბოლიზმი და სხვა ლიტერატურული მიმდინარეობები.	პოლ ვალერი, შარლ ბოდლერი, ჟან ნიკოლა არტურ რემბო, გიომ აპოლინერი (საფრანგეთი); ტომას სტერნზ ელიოტი (ინგლისი); ეზრა პაუნდი, ფრენსის სკოტ კეი ფიცჯერალდი (აშშ); უილიამ ბატლერ იეიტსი, ჯეიმზ ჯოისი (ირლანდია); თომას მანი (გერმანია). ანა ახმატოვა, ანდრე ბელი (რუსეთი); გალაკტიონ ტაბიძე, ტიციან ტაბიძე, პაოლო იაშვილი, ვალერიან გაფრინდაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, სანდრო ცირეკიძე, გიორგი ლეონიძე, ნიკო ლორთქიფანიძე, სიმონ ჩიქოვანი და სხვ.

ექსპრესიონიზმი	იმპრესიონიზმი	აკმეიზმი	ფუტურიზმი	სიმბოლიზმი და სხვ.
----------------	---------------	----------	-----------	-----------------------

ექსპრესიონიზმი
1910 – 1920 წლები

✓ ექსპრესიონიზმი წარმოიშვა პირველი მსოფლიო ომის პერიოდში ევროპაში არსებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური და სულიერი კრიზისის შედეგად და იქცა ამ კრიზისის მხატვრულ მემკვიდრედ;	გორფრიდ ბენი, გეორგ თრაკლი, ფრანც ვერფელი (გერმანია).
✓ ექსპრესიონიზმს აშინებს არაადამიანური და არასრულყოფილი სამყარო, რომელიც მტრულად უპირისპირდება მთელ კაცობრიობას და მიიჩნევს, რომ ამ მტრულ სამყაროში ადამიანი არა მარტო ადამიანურობას კარგავს, არამედ იღუპება კიდევაც;	კონსტანტინე გამსახურდია (ნოველები „ფოტოგრაფი, „ტაბუ“, „ზარები გრიგალში“), გრიგოლ რობაქიძე (რომანი „გველის პერანგი“, დრამები: „ლამარა“, „ლონდა“, „კარდუ“).
✓ ექსპრესიონიზმს ახასიათებს აბსტრაქტულობისაკენ სწრაფვა;	
✓ ექსპრესიონისტები გაურბიან ქალაქსა და ურბანისტულ ცხოვრებას;	
✓ ექსპრესიონისტები იყენებენ ფანტასტიკური გროტესკის ხერხს;	
✓ ექსპრესიონისტები ზრუნავენ კულტურის ძველი პოზიციებისა და ადამიანის ტრადიციული სულიერი ფასეულობების შენარჩუნებაზე;	
✓ ექსპრესიონისტები რაციონალიზმს უარყოფენ და ისწრაფიან პირველყოფილი უბრალოებისაკენ.	

იმპრესიონიზმი

XIX საუკუნის ბოლო მესამედი – XX საუკუნის დასაწყისი

✓ იმპრესიონიზმისათვის დამახასიათებელია სამყაროს აღქმასთან დაკავშირებული ნუთიერი შთაბეჭდილებებისა და სულიერი განწყობილების გადმოცემა;	გი დე მოპასანი, პოლ ვერლენი, მარსელ პრუსტი (საფრანგეთი);
--	--

✓ იმპრესიონიზმი მიისწრაფის გადმოსცეს პირველი შთაბეჭდილება; ✓ იმპრესიონიზმი ყურადღებას ამახვილებს არა რეალური ცხოვრების ტიპური მოვლენების აღქმაზე, არამედ რეალურ ცხოვრებაში არსებული განსაკუთრებული მოვლენების სუბიექტურ აღქმაზე; ✓ იმპრესიონიზმს ახასიათებს კომპოზიციის ფრაგმენტულობა და ხატოვანი კავშირების ასოციაციურობა; ✓ იმპრესიონისტებს აინტერესებთ ადამიანი და მისი ყოველდღიური ცხოვრება, ბუნებისა და ადამიანის ჰარმონიული ერთიანობის წარმოჩენა.	კნუტ ჰამსუნი (ნორვეგია); პეტერ ალტენბერგი (ავსტრია); ნიკო ლორთქიფანიძე (საქართველო).
--	---

აკმეიზმი XX საუკუნის დასაწყისი

✓ ხელოვნების დანიშნულებად მიიჩნევს ადამიანის გაკეთილშობილებას; ✓ უპირატესობას ანიჭებს პოეტური სიტყვის სიზუსტეს, ადვილად აღსაქმელ პოეტურ სახეებს; ✓ წარმოაჩენს ამქვეყნიური სამყაროს მინიერსილამაზეს; ✓ ახასიათებს კამერულობა და ესთეტიზმი; ✓ აიდეალებს პირველქმნილ ადამიანს (ადამს).	ნიკოლაი გუმბილიოვი, ოსიპ მანდელშტამი, ანა ახმატოვა (რუსეთი).
---	---

ფუტურიზმი XX საუკუნის დასაწყისი

✓ სამყაროს გარდაქმნის პოტენციის მქონე ზეხელოვნების შექმნა; ✓ ფუტურიზმი შინაარსით ურბანისტული ხელოვნებაა და სამყაროს ურბანისტულ ქაოსში აგრესიული და მეომარი ადამიანის ტიპს ამკვიდრებს; ✓ ფუტურიზმი გატაცებულია სამეცნიერო-ტექნოლოგიური მიღწევებით; ✓ ფუტურიზმის ესთეტიკა ეფუძნება მხატვრული დინამიკის ფაქტორს;	ფილიპო მარინეტი (იტალია); ვლადიმერ მაიაკოვსკი (რუსეთი); სიმონ ჩიქოვანი, ნიკოლოზ ჩაჩავა (საქართველო).
--	---

✓ ფუტურიზმს ახასიათებს საყოველთაოდ მიღებული ნორმების, ფასეულობების, წარსულის მემკვიდრეობისა და გამოცდილების, მორალის, რელიგიის, ენობრივი ნორმების უარყოფა და ძველი სამყაროს დანგრევისაკენ მისწრაფება; ✓ ფუტურიზმისათვის ნიშანდობლივია მიდრეკილება ეპატაჟისა და ლიტერატურული სკანდალისადმი; ✓ ფუტურისტები გატაცებული არიან სიტყვაქმნადობით, ხმაბადებითი სიტყვებით; ლექსებში იყენებენ მათემატიკურ ფორმულებსა და ნახატებს და ამკვიდრებენ შინაარსისაგან მონყვეტილი ფორმის კულტს, ზაუმს.	
---	--

სიმბოლიზმი

XIX საუკუნის ბოლო - XX საუკუნის დასაწყისი

✓ ეფუძნება იდეალისტურ ფილოსოფიას; ✓ ემიჯნება და უარყოფს წინამორბედთა გამოცდილებას; ✓ პოეზიის მიზანი საგნებსა და მოვლენებში ჩადებული იდუმალი აზრის სუბიექტური სიმბოლოს საშუალებით ამოცნობაა; ✓ მხატვრული სიმბოლო მხოლოდ მიაწინებს ასახვის საგანზე, რომელიც მკითხველმა უნდა ამოიცნოს; ✓ სიმბოლისტები თვლიდნენ, რომ ადამიანის გონებისათვის ჭეშმარიტება მიუწვდომელია, ამიტომ უფრო ინტუიციას ენდობოდნენ, ვიდრე გონებასა და ლოგიკას; ✓ სიმბოლისტები თავს დაუცველად გრძნობდნენ ამ სამყაროში, რომელიც მათ მტრულად უპირისპირდებოდა; ✓ სიმბოლისტები გაურბოდნენ ამქვეყნიურ სამყაროს, საკუთარ თავში იკეტებოდნენ ან მიღმურ სამყაროს აფარებდნენ თავს; ✓ ამქვეყნიური სამყაროდან გარიდების საშუალება სიმბოლისტებისთვის იყო სიზმარი, ოცნება, თრობა და სხვ.; ✓ სიმბოლიზმმა მატერიალურზე წინ სულიერი დააყენა, ობიექტურზე წინ – სუბიექტურზე; ✓ სიმბოლიზმს ახასიათებს დახვეწილი ესთეტიზმი; ✓ მუსიკა მიჩნეულია ხელოვნების საფუძვლად; ✓ უპირატესობა ენიჭება ლირიკულ, რიტმულ ლექსებს.	შარლ ბოდლერი, არტიურ რემბო (საფრანგეთი); მორის მეტერლინკი (ბელგია); ვალერი ბრიუსოვი, კონსტანტინ ბალმონტი (რუსეთი); გალაკტიონ ტაბიძე, ტიციან იაშვილი, ვალერიან გაფრინდ-აშვილი, კოლაუ ნადირაძე, სანდრო ცირეკიძე, გიორგი ლეონიძე (საქართველო).
--	--

პოსტმოდერნიზმი

XX საუკუნის ბოლო - XXI საუკუნის დასაწყისი

პოსტმოდერნიზმის ძირითადი ნიშნები	ნარმომადგენლები
✓ ხელოვნების კომერციალიზაციისაკენ არნახული სწრაფვა; ✓ მასობრივ და ელიტარულ კულტურებს შორის ზღვარის ნაშლა; ✓ კოლაჟური და დამოუკიდებელი ტექსტები; ✓ ნაწარმოებების იდეურ-ესთეტიკური და ფორმისეული მთლიანობის არარსებობა; ✓ ყველა სტაბილური ესთეტიკური კატეგორიის ნაშლა, ტაბუსა და საზღვრებზე უარის თქმა; ✓ ორმაგი კოდირების პრინციპის გამოყენება; ✓ ავტორის სიკვდილი, ავტორის ნიღაბი; ✓ ძველი ფასეულობების ირონიული გადაფასება; ✓ მკვეთრი ბინარული ოპოზიციების ნაშლა; ✓ ჟანრების ჰიბრიდიზაციის საშუალებით ახალი ჟანრების შექმნა; ✓ ქაოსი; ✓ ინტერტექსტუალობა; ✓ ლიბო; ✓ ორიენტაცია ტექსტის მრავალგვარ ინტერპრეტაციაზე; ✓ ციტატური აზროვნება; ✓ ბრჭყალები; ✓ პალიმფსესტის პრინციპი; ✓ რიზომა; ✓ სიმულაკრა.	უმბერტო ეკო, „ვარდის სახელი“ (იტალია); მილორად პავიჩი, „ხაზარული ლექსიკონი“ (სერბია); ჯონ ფაულზი, „ჯადოქარი“, „ფრანგი ლეიტენანტის საყვარელი“ (ინგლისი); პატრიკ ზიუსკინდი, „კონტრაბასი“, „სუნამო (ამბავი ერთი მკვლელობისა)“ (გერმანია); ბორის აკუნინი, „აზაზელი“, „თურქული გამბიტი“ (რუსეთი); გურამ დოჩანაშვილი, „ვატერ(პო)ლო ანუ აღდგენითი სამუშაოები“, აკა მორჩილაძე, „გადაფრენა მადათოვზე და უკან“, „შენი თავგადასავალი“; ზურაბ ქარუმიძე, „თხა და გიგო“, „ლვინომუქი ზღვა“; ლაშა ბულაძე, „პირველი რუსი“, „ბოლო ზარი“; ზაზა ბურჭულაძე, „სახარება ეირი-სა“, „მინერალური ჯაზი“; ირაკლი ქასრაშვილი, „მონა“; ნუგზარ შატაიძე, „კაპიკი გაკაპიკებულია, ანუ ევროპაში რა მინდოდა“; კარლო კაჭარავას, დავით ბარბაქაძისა და სხვათა ლექსები (საქართველო).

ქართული ლიტერატურის ისტორიის პერიოდები

ქართული ლიტერატურის ისტორიის პერიოდები

ძველი	ახალი	უახლესი
ქართული ლიტერატურა V-XVIII სს.	ქართული ლიტერატურა XIX ს.	ქართული ლიტერატურა XX-ს.-დან დღემდე

ძველი ქართული ლიტერატურა (V-XVIII სს.)

ადრინდელი ფე- ოდალური ხანის მწერლობა (V-X სს.)	პატრონყმული ფეოდალიზმის ხანის მწერლობა (ოქროს ხანა) (XI-XIII სს.)	პატრონყმული ფეოდალიზმის დაკნინების ხანის მწერლობა (XIII -XVI სს.)	აღორძინების ეპოქის მწერლობა (XVI- XVIII სს.)
---	---	---	---

საქარჯიშოები ლიტერატურის თეორიაში

საქარჯიშო N 1.

შეასრულეთ დავალებები:

1. განმარტეთ, რას შეისწავლის ლიტერატურათმცოდნეობა.

2. განმარტეთ, რას შეისწავლის ლიტერატურის ისტორია.

3. განმარტეთ, რას შეისწავლის ლიტერატურის თეორია.

4. განმარტეთ, რას შეისწავლის ლიტერატურის კრიტიკა.

5. განმარტეთ, რას ეწოდება ხალხური სიტყვიერება.

6. მოკლედ დაახასიათეთ ზღაპარი, როგორც ხალხური სიტყვიერების ჟანრი.

7. მოკლედ დაახასიათეთ მითი, როგორც ხალხური სიტყვიერების ჟანრი.

8. გაიხსენეთ და დაწერეთ ენის გასატეხის ერთი ნიმუში.

9. გაიხსენეთ და დაწერეთ პროზის ძირითადი მახასიათებლები.

10. გაიხსენეთ და დაწერეთ პოეზიის ძირითადი მახასიათებლები.

სავარჯიშო N 2.

განსაზღვრეთ დასახელებული ლიტერატურული ნაწარმოების გვარი და შემოხაზეთ სწორი პასუხი:

1. „ხევისბერი გოჩა“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
2. „მერანი“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
3. „ჯაყოს ხიზნები“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
4. „განთიადი“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
5. „ლურჯა ცხენები“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
6. „განდეგილი“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
7. „ყვარყვარე თუთაბერი“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
8. „ალუდა ქეთელაური“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
9. „თამარ მეფის სახე ბეთანიის ეკლესიაში“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.
10. „ვეფხისტყაოსანი“
ა. დრამა; ბ. ეპოსი; გ. ლირიკა.

სავარჯიშო N 3.

დწერეთ, რომელ ლიტერატურულ გვარს მიეკუთვნება დასახელებული ნაწარმოები:

1. ილია ჭავჭავაძის „ოთარაანთ ქვრივი“

2. აკაკი წერეთლის „რაც არ იწვის, არ ანათებს“

3. ვაჟა-ფშაველას „ბახტრიონი“

4. გურამ რჩეულიშვილის „ალავერდობა“

5. ნიკო ლორთქიფანიძის „თავსაფრიანი დედაკაცი“

6. ილია ჭავჭავაძის „ჩემო კალამო“

7. კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენა“

8. ვაჟა-ფშაველას „სოფლისა წესი ასეა“

9. ტიციან ტაბიძის „მეწყერი მეწყერს“

10. კოლაუ ნადირაძის „25 თებერვალი, 1921 წელი“

სავარჯიშო N 4.

შემოხაზეთ სწორი პასუხი:

1. დრამას, ეპოსსა და ლირიკას ერთმანეთისაგან განასხვავებს:
 - ა. მხატვრული სინამდვილისადმი მთქმელის დამოკიდებულების თავისებურებები;
 - ბ. ეპოქის ისტორიულ-კულტურული თავისებურებანი;
 - გ. პროზად არის დანერილი ტექსტი თუ ლექსად.
2. მოქმედების განვითარება მაყურებლის თვალწინ ახასიათებს:
 - ა. დრამას, ბ. ეპოსს, გ. ლირიკას.
3. ამირანისა და პრომეთეს შესახებ უხსოვარ დროში შეიქმნა:
 - ა. რომანები, ბ. მითები, გ. ნოველები.
4. „ხუთკუნჭულა“ არის:
 - ა. ზღაპარი, ბ. ლეგენდა, გ. მითი.
5. ვეფხისა და მოყმის შესახებ ქართველმა ხალხმა შექმნა:
 - ა. ზღაპარი, ბ. ლეგენდა, გ. ბალადა.
6. ლირიკულ-ეპიკური ფორმის სიუჟეტისანი ლექსი არის:
 - ა. ბალადა, ბ. მითი, გ. ზღაპარი.
7. თაობიდან თაობას ზეპირი გზით გადაეცემოდა:
 - ა. ზღაპარი, ბ. ნოველა, გ. რომანი.

8. ზეპირსიტყვიერების ჟანრს მიეკუთვნება:
ა. მოთხრობა, ბ. მითი, გ. მემუარები.
9. ზეპირსიტყვიერების ჟანრს არ მიეკუთვნება:
ა. ანდაზა, ბ. ანდაზური თქმა, გ. ნარკვევი.
10. სახუმარო გამოთქმა, რომელიც შეგნებულად არის აგებული ძნელად გამოსათქმელ სიტყვებზე, არის:
ა. ენის გასატეხი, ბ. ანდაზური თქმა, გ. გამოცანა.

სავარჯიშო N 5.

დანერეთ სწორი პასუხი:

1. ფოლკლორის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება „ნახევარქათამა“?

2. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „ერთსა კაცსა ბლისკინელსა ბლის კალათით ბლის ხიდზედა ბალი გააქვს და გამოაქვს“?

3. ფოლკლორის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება „სიზმარა“?

4. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „გამგონი გაიგონებსო“?

5. ფოლკლორის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება „ასფურცელა“?

6. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „ერთი თხილის გული ცხრა ძმამ გაიყო“?

7. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „ვინც დაიზარაო, არც გაიხარაო“?

8. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „ქვრივ ქალ ქეთოს ქოთნით ქათმის ქონი ჰქონდა“?

9. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „გაჭირდება მიჩვენე და გაქცევას გიჩვენებო“?

10. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „ალიხე, მა-ლიხე, სალიხე, სიკინჯალიხე“?

საეარჯიშო N 6.

დანერეთ სწორი პასუხი:

1. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „მიდი-მოდის ერთი რამე, იქვე კი დგას დღე თუ ღამე“?

2. ლიტერატურის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება „სული ობოლი“?

3. ლიტერატურის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება ნიკო ლორთქიფანიძის „ტრაგედია უგმირთ“?

4. ლიტერატურის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება ალექსანდრე ყაზბეგის „ხევისბერი გოჩა“?

5. ლიტერატურის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება სულხან-საბა ორბელიანის „კუ და მორიელი“?

6. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „მაღლა ამო-მაველია, ხან ბურთი, ხან ნამგალია“?

7. ლიტერატურის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენა“?

8. ლიტერატურის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გალაკტიონ ტაბიძის „ბაეშეები კაფეში“?

9. ლიტერატურის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება ვაჟა-ფშაველას „გველის მჭამელი“?

10. ზეპირსიტყვიერების რომელ ჟანრს მიეკუთვნება გამოთქმა: „არის ცეცხლის მსროლელია, ერიდება ყოველია“?

სავარჯიშო N 7.

„ვეფხისტყაოსნის“ ციტირებულ სტროფებში დასვით ყველა დიდი ცეზურა:

1. მის მონისა არა ესმა სიტყვა, არცა ნაუბარი,
მათ ლაშქართა ზახილისა იყო ერთობ უგრძნობარი,
უცხოოდ რადმე ამოსკვნოდა გული ცეცხლთა ნადებარი,
ცრემლსა სისხლი ერეოდა, გასდის, ვითა ნაგუბარი.
2. სხვაგან ქრის მისი გონება, მისმან თავისა წონამან!
ესე მეფისა ბრძანება ერთხელ კელა ჰკადრა მონამან.
არცა დაადგოდ ტირილი, არცა რა გაიგონა მან,
არცა გახლიჩა ბაგეთათ თავი ვარდისა კონამან.
3. რა პასუხი არა გასცა, მონა გარე შემობრუნდა,
როსტანს ჰკადრა: „შემიტყვია, იმას თქვენი არა უნდა;
თვალნი მზეებრ გამირეტდეს, გული მეტად შემიდრნუნდა,
ვერ ვასმინე საუბარი, მით დავყოვნე ხანი მუნ, და“.
4. მეფე გაკვირდა, გა-ცა-წყრა, გული უც მისთვის მწყრომარე;
გაგზავნა მონა თორმეტი მისი წინაშე მდგომარე,
უბრძანა: „ხელთა აიღეთ აბჯარი თქვენ საომარე,
მიდით და აქა მომგვარეთ, ვინ არის იქი მჯდომარე“.
5. მონანი მიდგეს, მივიდეს, გახდა აბჯრისა ჩხარია;
მაშინლა შეკრთა იგი ყმა, ტირს, მეტად გულ-მდუღარია,
თვალნი მოარნა ყოველგან, ნახა ლაშქართა ჯარია,
ერთხელ ესე თქვა: „ვა მეო!“, სხვად არას მოუბარია.
6. თვალთა ხელი უკუივლო, ცხელნი ცრემლნი მოინურნა,
ხრმალ-კაპარჭი მოიმაგრა, მკლავნი გაიმამაცურნა,
ცხენსა შეჯდა, - მონათამცა საუბარნი რად იყურნა! –
სხვასა მხარსა გაემართა, მათი ჭირი არ განკურნა.

7. მონათა ხელი გამართეს მის ყმისა შესაპყრობელად.
მან, გლახ, იგინი დახადნა მტერთაცა სანყალობელად:
ჰკრა ერთმანერთსა, დახოცნა თავსა ხელ-ალუპყრობელად,
ზოგსა გადაჰკრის მათრახი ქვე მკრდამდის გასაპობელად.
8. მეფე განყრა, გაგულისდა, ლაშქარნიცა შეუზახნა;
მან მდევართა მიწევენამდის არ უჭვრიტნა, არცა ნახნა,
რაზომნიცა მიენიენეს, ყოვლნი მკედართა დაასახნა,
კაცი კაცსა შემოსტყორცა, როსტან ამაღ ივაგლახნა.
9. შესხდეს მეფე და ავთანდილ მის ყმისა მისანეველად.
იგი ლალი და უკადრი მივა ტანისა მრხეველად,
ტაიჭი მიუქს მერანსა, მიეფინების მზე ველად,
შეიგნა მისლვა მეფისა მისად უკანა მდეველად.
10. რა ცნა, მეფე მოვიდაო, ჰკრა მათრახი მისსა ცხენსა.
მასვე წამსა დაიკარგა, - არ უნახავს თვალსა ჩვენსა, -
ჰგვანდა ქვესკნელს ჩაძრომილსა ანუ ზეცად ანაფრენსა;
ქებდეს და ვერ ჰპოვებდეს კვალსა მისგან ნანარბენსა.

სეარჯიშო N 8.

**„ვეფხისტყაოსნის“ ციტირებულ სტროფებში დასვით დიდი და მცირე (დამ-
ხმარე) ცეზურები:**

1. ნახეს უცხო მოყმე ვინმე, ჯდა მტირალი წყლისა პირსა,
შავი ცხენი სადავითა ჰყვა ლომსა და ვითა გმირსა,
ხშირად ესხა მარგალიტი ლაგამ-აბჯარ-უნაგირსა.
ცრემლსა ვარდი დაეთრთვილა, გულსა მდულრად ანატირსა.
2. მას ტანსა კაბა ემოსა, გარე-თმა ვეფხის ტყავისა,
ვეფხის ტყავისა ქუდივე იყო სარქმელი თავისა,
ხელთა ნაჭედი მათრახი ჰქონდა უსხოსი მკლავისა;
ნახეს და ნახვა მოუნდა უცხოსა სანახავისა.
3. წავიდა მონა საუბრად მის ყმისა გულ-მდულარისად,
თავ-ჩამოგდებით მტირლისა, არ ჭვრეტით მოლიზლარისად, -
მუწვე წვიმს წვიმა ბროლისა, ჰგია გიშრისა ღარი სად, -
ახლოს მივიდა, მოსცალდა სიტყვისა თქმად აღარისად.
4. ვერა ჰკადრა საუბარი, მონა მეტად შეუზარდა,
დიდხან უჭვრეტს გაკვირვებით, თუცა გული უმაგარდა;
მოახსენა: „გიბრძანებსო“, ახლოს მიდგა, დაუნყნარდა.
იგი ტირს და არა ესმის მისგან, გაუუმეცარდა.

5. მის მონისა არა ესმა სიტყვა, არცა ნაუბარი,
მათ ლაშქართა ზახილისა იყო ერთობ უგრძნობარი,
უცხოოდ რადმე ამოსკვნოდა გული ცეცხლთა ნადებარი,
ცრემლსა სისხლი ერეოდა, გასდის, ვითა ნაგუბარი.
6. სხვაგან ქრის მისი გონება, მისმან თავისა წონამან!
ესე მეფისა ბრძანება ერთხელ კვლა ჰკადრა მონამან.
არცა დააგდო ტირილი, არცა რა გაიგონა მან,
არცა გახლიჩა ბაგეთათ თავი ვარდისა კონამან.
7. რა პასუხი არა გასცა, მონა გარე შემობრუნდა,
როსტანს ჰკადრა: „შემიტყვია, იმას თქვენი არა უნდა;
თვალნი მზეებერ გამირეტდეს, გული მეტად შემოდრუნდა,
ვერ ვასმინე საუბარი, მით დავყოვნე ხანი მუნ, და“.
8. მეფე გაკვირდა, გა-ცა-წყრა, გული უც მისთვის მწყრომარე;
გაგზავნა მონა თორმეტი მისი წინაშე მდგომარე,
უბრძანა: „ხელთა აიღეთ აბჯარი თქვენ საომარე,
მიდით და აქა მომგვარეთ, ვინ არის იქი მჯდომარე“.
9. მონანი მიდგეს, მივიდეს, გახდა აბჯრისა ჩხარია;
მაშინლა შეერთა იგი ყმა, ტირს, მეტად გულ-მდულარია,
თვალნი მოარნა ყოველგან, ნახა ლაშქართა ჯარია,
ერთხელ ესე თქვა: „ვა მეო!“, სხვად არას მოუბარია.
10. თვალთა ხელი უკუივლო, ცხელნი ცრემლნი მოიწურნა,
ხრმალ-კაპარჭი მოიმაგრა, მკლავნი გაიმამაცურნა,
ცხენსა შეეჯდა, - მონათამცა საუბარნი რად იყურნა! –
სხვასა მხარსა გაემართა, მათი ჭირი არ განკურნა.

სავარჯიშო N 9.

შემოხაზეთ სწორი პასუხი. რომელი შაირითაა დაწერილი ციტირებული სტროფები:

1.

„სხვა ძე არ ესეა მეფესა, მართ ოდენ მარტო ასული,
სოფლისა მნათი მნათობი, მზისაცა დასთა დასული;
მან მისთა მჭერეტთა წაულის გული, გონება და სული,
ბრძენი ხამს მისად მაქებრად და ენა ბევრად ასული“.

ა. მაღალი; ბ. დაბალი.

2.

„მაგას ნუ ჰბრძანებთ, მეფეო, ჯეროთ ვარდი არ დაგჭნობია, თქვენი თათბირი ავიცა სხვისა კარგისა მჯობია; ხამს განალამცა საქმნელად, რაცა თქვენ გულსა გლმობია: სჯობს და მას მიეც მეფობა, ვისგან მზე შენაფლობია“.

ა. მაღალი; ბ. დაბალი.

3.

„ავთანდილ იყო სპასპეტი, ძე ამირ-სპასალარისა, საროსა მჯობი ნაზარდი, მსგავსი მზისა და მთვარისა, ჯეროთ უწვერული, სადარო ბროლ-მინა საცნობარისა; მას თინათინის შვენება ჰკლვიდის ნამწამთა ჯარისა“.

ა. მაღალი; ბ. დაბალი.

4.

„გულსა მისსა მიჯნურობა მისი ჰქონდა დამალულად; რა მოჰშორდის, ვერ-მჭვრეტელმან ვარდი შექმნის ფერ-ნაკლულად; ნახის, ცეცხლი გაუახლდის, წყლული გახდის უფრო წყლულად. საბრალოა, სიყვარული კაცსა შეიქმს გულ-მოკლულად!“

ა. მაღალი; ბ. დაბალი.

5.

„მას დღე გასცემს ყველაკასა სივალისა მოგებულსა, რომე სრულად ამოაგებს მცირესა და დიდებულსა. მერმე ბრძანა: „ვიქმ საქმესა, მამისაგან სწავლებულსა, ჩემსა ნუვინ ნუ დაჰმალავს საჭურჭლესა დადებულსა“.

ა. მაღალი; ბ. დაბალი.

6.

„ალაფობდეს საჭურჭლესა მისსა, ვითა ნათურქალსა, მას ტაიჭსა არაბულსა, ქვე-ნაბამსა, ნასუქალსა; რომე ჰგვანდა სიუხვითა ბუქსა, ზეცით ნაბუქალსა, არ დაარჩენს ცალიერსა არ ყმასა და არცა ქალსა.“

ა. მაღალი; ბ. დაბალი.

7.

„დაგიღრეჯია, მეფეო, აღარ გიცინის პირიო. მართალ ხარ: ნახდა საჭურჭლე თქვენი მძიმე და ძვირიო, ყველასა გასცემს ასული თქვენი საბოძვარ-ხშირიო; ყოლამცა მეფედ ნუ დასვი! თავსა რად უგდე ჭირიო?“

ა. მაღალი; ბ. დაბალი.

8.

„ერთაი მიზის ასული, ნაზარდი სათუთობითა; ლმერთმან არ მომცა ყმა-შვილი, - ვარ სანუთროსა თმობითა, - ანუ მცა მგვანდა მშვილდოსნად, ანუ კელა ბურთაობითა; ცოტასა შემწევს ავთანდილ ჩემგანე ნაზარდობითა“.

ა. მაღალი; ბ. დაბალი

9.

„ავთანდილცა დაჰმორჩილდა, საუბარი გარდანყვიდეს,
იცინოდეს, ყმანვილობდეს, საყვარლად და კარგად ზმიდეს,
ნაძლევითა გააჩინეს, ამა პირსა დაასკენიდეს:
„ვინცა იყოს უარესი, თავ-შიშველი სამ დღე ვლიდეს!“

ა. მალალი; ბ. დაბალი.

10.

„ვერა ჰკადრა საუბარი, მონა მეტად შეუზარდა,
დიდხან უჭვრეტს გაკვირვებით, თუცა გული უმაგარდა;
მოახსენა: „გიბრძანებსო“, ახლოს მიდგა, დაუნყნარდა.
იგი ტირს და არა ესმის მისგან, გაუუმეცარდა.“

ა. მალალი; ბ. დაბალი.

საეარჯიშო N 10.

შეასრულეთ დავალებები:

1. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი პაოლო იაშვილის ლექსი.

ქორწილი ხარობს და სხივოსნობს მეფე ძვირფასი,
ფირუზის თასი ქარვისფერი ღვინით აივსო;
მეფემ დედოფალს მიაწოდა მეფური თასი.
ქორწილი ხარობს და სხივოსნობს მეფე ძვირფასი.
ტახტის გარშემო ქალწულების გრძნეული დასი
უმღერის მეფეს:- „მოგვილოცავს დღე სამაისო“,
ქორწილი ხარობს და სხივოსნობს მეფე ძვირფასი,
ფირუზის თასი ქარვისფერი ღვინით აივსო.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი;

დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

2. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი ტიციან ტაბიძის ლექსი.

ნუ განმიკითხავ მე, უფალო, ცოდვილს, უბედურს,
რომ მსახურებდი სულს მაშფოთარს, მას ვუგდებდი ყურს...
ბევრი ვიტანჯე, არ ვიცოდი, რაა ნუგეში.
დიდხანს ვატარე ღვთის სახითა გველი უბეში..

ვინც ტანჯვას იცნობს, შენ იმისგან ელოდე ქებას,
შეებაში მყოფი ხომ სოფლადავ ქმნის ძირს ღვთაებას!
ვინცა ჩემსავით ყველაფერი მოკლა, დამარხა,
სისრულით მხოლოდ მან გინამა, მან დაგინახა.

არ ვიცი რისთვის მესიზმრება მე მკედარი მხარე...
არ იქნა - სევდას ველარ მოვსწყდი, ვერ გავეყარე...
ყველგან წინ მიდგას ცრემლის კუბო, ნადილთ სამარე...

შენდა მოვედი, ადონაის, შენდა მოვედი!
განა არ მეყო რაც მცარავდა მე უღმერთოდ ბედი?
წარმოუვლინე სულს მშვიდობა, დახსნის იმედი.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

3. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი შექსპირის პოეტური ქმნილება.

რა უმონყალოდ გამწყდომია ბუნების მადლი,
სხეული ჩემი დაუქანცავს გზასაც სრულიად,
შენს თავს მაშორებს დაძლეული ყოველი ადლი
და ვიცი ეს დღე ხეტიალის დასასრულია.

ჩემი ცხენიც ხომ მერანია, როცა მხნედ არი,
ახლა კი უმძიმს ჩემი სევდის ამოდ ტარება,
იცის აღარსად მიიჩქარის მისი მხედარი,
რადგან უშენოდ არ არსებობს გამოდარება.

ცხენს არ აღელვებს, როცა რისხვის ნაპერწკლებს ეკვესავ,
ხმასაც არ იღებს, ფერდში დეზი თუ არ ესობა,
და როს, ჟამიჟამ, აღმოხდება მწუხარე კენესა,
ჩემს დაჭრილ სულსაც დაეტყობა უარესობა.

რადგანაც ვიცი, რას მაუწყებს პირუტყვი ამ ხმით:
„წინ ნალეული და სიბნელეა, მზე დარჩა გაღმით“.
(თარგმნა რ. თაბუკაშვილმა)

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

4. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი ვალერიან გაფრინდაშვილის ლექსი.

ვარ მოწყენილი, ვით ზამთარში ნაზი ბელურა,
ვით შემოდგომის ღამეებში თეთრი ვერსალი,
შენ სილამაზეს ჩემი ტრფობა ესაფეხურა.
ვარ მოწყენილი ვით ზამთარში ნაზი ბელურა.

მე განშორების ცივი თოვლი დიდხანს მეხურა.
ვტიროდი ხარბათ - მარტოობით ნაალერსალი.
ვარ მოწყენილი, ვით ზამთარში ნაზი ბელურა,
ვით შემოდგომს ღამეებში თეთრი ვერსალი.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი; დ. მუხამბაზი

5. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი ტიცუან ტაბიძის ლექსი.

შენი ოცნება მოიხარშა გოიას ქვაბში,
აღარ სცილდები დაბნელებულ ძველ ესკურიალს.
მწარეთ განამებს ბალახვანი, როგორც გურიელს,
ღამის მხედარო, ანთებულო ღამეთა წვაში.

შენ შეიყვარე ოფელია, აღარ სცვლი სხვაში.
ვიცი, რომ უფროთხი გაგიჟების სხვა ქარის ტრიალს,
მაგრამ სადავე შენი ლექსის დახრის დარიალს,
ახლოა მოსე, პოეზიის მენამულ ზღვაში.

დუელში მოკლულ ორეულთა დადევნ გორი,
ლოტრუამონის მაინც გებრძვის შენ მაღდარორი,
მეც შენთანა ვარ ამ ბრძოლაში, ვინ დამაკავებს?

უკანასკნელი დაისების ცეცხლში ალდები,
მეც თავს დამნათის ჩემ ქალდეას ცეცხლის კალთები,
მაგრამ სახელი პოეტების უფრო გვაბრმავებს.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი;

დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

6. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი ვალერიან გაფრინდაშვილის ლექსი.

კეკლუცთა ჯარი თეთრ გედებზე მიცურავს ნელა,
შავ ნირვანაში დაალურობს დღე ფერწასული,
- ის ჭკნება, როგორც მშვენიერი ჭლექის ასული,
ტიტველ მხედართა მკრთალ ეთერში გაისმის ხველა.

სრულდება ცაზე მზის ბრწყინვალე ყრუ აგონია,
მისცურვენ ბალთა და იდუმალ სოფელთა შორის....
კოშკების ჩრდილში ის სიმღერა გაიმეორეს,
გვიანი ხველა ლანდებისთვის გასაგონია.

და ვენერები მიაღწევენ ოდესმე ნაპირს....
(თეთრ გედებს ფარავს ბნელი ღამე გვირგვინოსანი).

ლამის ვაჟები იქ ელიან ქალს რაგინდრაფერს,
რომ დაატყვევონ და დაანთონ შავი კოცონი,
და მცურავ გედებს - ბნელ ვაჟებთან შესახვედრები,
ვნებიან ხველით აჩქარებენ ნაზი მხედრები.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი; დ. მუხამბაზი

**7. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი
ციტირებული პოეტური ტექსტი.**

„ფიცით გითხრობ: შენგან კიდე თუ შევირთო რაცა ქმარი,
მზეცა მომხედეს ხორციელი, ჩემთვის კაცად შენაქმარი,
სრულად მოვსწყდე სამოთხესა, ქვესკნელს ვიყო დასანთქმარი,
და შენი მკლვიდეს სიყვარული, გულსა დანა ასაქმარი“.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი; დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი

**8. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი
ვალერიან გაფრინდაშვილის ლექსი.**

კალიოსტროს ლანდს შესთავაზა მან პაემანი.
წინაპრის ლანდით არის ახლა იგი ბურვილი.
მეფეურ სიუხვით ათავადა ყველა მსურველი.
თვითონ ფრთიანი, უხილავი, როგორც დემონი.

ბევრ ამაყ სიზმრებს დაანაფა თვალთა თვლემანი.
ბევრ ოცნებაში ბრწყინვალეების შექმნა ურვილი.
ხალხის წინაშე ჯადოსნობით კვლავ აღჭურვილი,
დროს კარჩაკეტილს და შმაგ სივრცეს არ დაემონა.

ასხვანაირებს სილამაზეს, როგორც მგოსანი.
თვალში მონოკლით ავაზაკობს - ცბიერი მარად
და ყალბ სიგელებს აქანდაკებს შეუდარებლად.

ხან მეომარი, ხან მოხელე, ხან ჩოხოსანი,
ხანდისხან ლორდი - ის იგონებს საოცარ გრიმებს
და ამ ლექსს, ალბად, ნილბის ქვეშ ის გაუღიმებს.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი; დ. მუხამბაზი

**9. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი
ბესარიონ გაბაშვილის ლექსი „მე შენი მგონე“.**

მე შენი მგონე, ჭირს შემკონე, დამწვი, მალ ალო,
ზილფო ნაშალო, შემამალო, მკვლელო დალალო,
მთიებო პირო, მიჯნურთ მჭირო, ბროლო და ლალო,
კეკლუცო, ნაზო, შენ ლამაზო, ბროლ-ფიქალალო!
მე შენსა ყარიბს და მიჯნურსა მაქვს საველალო.

ჰხამს, შენთვის ხელმა, სოფელს მელელმა, თავი ჭირს აროს,
შენნი უწყალო ჰინდ-ლაშქარნი გარ-შეისაროს,
მათგან დაზიდულს მშვილდსა უძლოს, გულსა ისაროს,
დაჭრილი ჰრბოდეს, ცხოველობა გაიმქისაროს!
მაგრამ უბრალოდ სისხლი შენზედ არს საალალო!

როს მოგიხილე, მყის შევიქენ თავისა მტერი!
რად არ ვიცოდი, არა გყვანდა შენი საფერი?!
ყოფილი მოყვარე შენგან ჩივის, ყმაა თუ ბერი!
რა გიამების, არვინ იცის, ვსცან ვერა ვერი!
დროა, თუ მომკლავ შენ, სიკეთე დაუთვალალო!

ძნელი ყოფილა, დამაშვრალსა შეხვდეს წყურვილი,
მზისა სიცხოვლე მირასჭირდეს, შექმნას ურვილი!
ვა ჩემსა ბედსა! იცი მე ვარ სულ-მინურვილი;
მიკვირს, რად აღარ დამაკარვენ სათნი ბურვილი?
ჰგავს, რომ მოყვარე არად გინდა, მიუთვალალო!

მე შენმა თვალმა გარდამბირა, როს გნახე მთვარე;
შვიდნი ციურნი მოციმციმედ არ შეგადარე;
შენის ბაგისა ორნი მეცნეს: ტკბილი და მწარე;
ორ-კეცად შენი სიყვარული თავს დამაფარე!
შენი ბესიკი რად დამაგდენ, შეუბრაღალო!

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი; დ. მუხამბაზი

10. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დანერგილი ციტირებული პოეტური ტექსტი.

„თუ მოყვარე მოყვრისათვის ტირს, ტირილსა ემართლების;
სიარული, მარტოობა ჰშეენის, გაჭრად დაეთვლების;
იგონებდეს, მისგან კიდე ნურაოდეს მოეცლების,
არ დააჩნდეს მიჯნურობა, სჯობს, თუ კაცსა ეახლებს“.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი; დ. მუხამბაზი

სავარჯიშო N 11.

შეასრულეთ დავალებები:

1. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დანერგილი ციტირებული პოეტური ტექსტი.

„ფათერაკი სწორად მოჰკლავს, ერთი იყოს, თუნდა ასი;
მარტოობა ვერას მიზამს, მცავს თუ ცისა ძალთა დასი;
აქათ სამ ნელ არ მოვიდე, მაშინ გმართებს გლოვა, ფლასი;
ნიგნსა მოგცემ, გმორჩილობდეს, ვინცა იყოს ჩემი ხასი“.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი; დ. მუხამბაზი

2. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი პაოლო იაშვილის ლექსი.

ანათებს დარბაზს ქალწულების ტანსაცმელები,
ცეცხლისფრად ელავს ლალის ფარჩა და ოქრომკედი,
ვერცხლის სურებში სჩქებს ღვინო და სხვა სასმელები.
ანათებს დარბაზს ქალწულების ტანსაცმელები...
...და დაღალულან დედოფალის თეთრი ხელები,
დედოფლის სახე ფერმკრთალია, ვით ნისლში გედი.
ანათებს დარბაზს ქალწულების ტანსაცმელები,
ცეცხლისფრად ელავს ლალის ფარჩა და ოქრომკედი.

ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი; დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

3. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი საიათნო-ვას ლექსი „შუალამის ვარსკვლავივით ცაში ხარ“.

შუალამის ვარსკვლავივით ცაში ხარ,
ლალის ვარდო, ყანაში ხარ, მკაში ხარ,
გაზაფხულის იასავით მთაში ხარ,
სანთური ხარ, ქამანიჩი ხარ, ტაში ხარ,
ზღვის პირველი ჯეირანი, რაში ხარ!

განა შენ არა გყოლია მოძღვარი?
რაზედ მოჰკალ ჩემისთანა საპყარი,
წამლისათვის მითხრეს შენი ჯადვარი!
შენსა სახეს ვერ გადმოსწერს მხატვარი,
ინდოეთის ყალამის ნაყაში ხარ!...

ჯიხვისავით თოვლიან მთას შაიცვლი,
ღრუბელსავით სავსე წვიმას ჩაიცვლი,
ჯეირნივით მინდორში არ მაიცვლი,
ერთ ნუთაზედ ათას ფერად გაიცვლი
ვინც რომ გნახამს, ნაღველი ხარ, ვაში ხარ!

ა. მუხამბაზი; ბ. ტრიოლეტი; გ. სონეტი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი

4. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი პაოლო იაშვილის ლექსი „მე და კატა“.

ავსნიე ფარდა, და მაისში აკოცა მინას,
ვინც მე მიყვარდა ის ჩემთან არი და ჩემთან სძინავს,
ვაკოცებ ხელზე, როგორც წმინდანს მე დავეკონი მას,
და სხვა სახელზე მე დავინყებ მერე ოცნებას.

და მორიდებით კოცნას ვმალავ მე იმის თმაში
და ძვირფას ქვებით მომინდება მერე თამაში.
ზურმუხტს და ლალებს, მოვიფანტავ ტანზე ძვირფასათ,
დავხუჭავ თვალებს: მეყვარება მაისის მზგავსათ.

კოცნით გამთბარი, სიხარულში გავიწმინდები;
იღვიძებს ქმარი, რომ ჩამაცვას თეთრი წინდები.
ძვირფასი ქვები, ჩვენს სანოლში დაიფანტება...

მე კედები, ვკედები - მისი ხელი მკერდს ელანდება.
შიშით ვიცანი: - რომ მაისი გაგვითენდება
და ჩემი ტანი სიყვარულში დაითენდება.

ა. მუხამბაზი; ბ. ტრიოლეტი; გ. სონეტი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი

5. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი პაოლო იაშვილის ლექსი.

მომდურავ თავადს მე ვიგონებ ნაზი ზმანებით.
ნაილო კოცნა და ნაწილი ჩემი პერანგის;
ყველას გიყვარდათ,- სიყვარული მეც დამანებეთ...
მე მოვიტანე ელვარება ფერადი ჰანგის.

და ჩემ ცელქ ფეხებს ენატრება რკალი უზანგის,
არავის კოცნას არ ვიგონებ მე დანანებით;
მე გამეხარდა გაღიმება ბავშვური ზანგის,
ყვითელ ქაირში რომ ვაჭრობდა მკრთალ ბანანებით.

მე ერთი ვნახე და ველარ ვსთქვი თამამი „არა“.
და მომეწონა რომ მფარავდა მე ოქროს ბადე...
მე მიხარია, ბნელ თვალებით რომ დავიბადე,

რომ ბედში ვცხოვრობ და ტრფობისთვის მაინც არ კმარა...
თეთრი თავადის დაბრუნება მე თრთოლვით ვცადე,
ავტირდი ჩუმად, როცა რაში ტყეს მოეფარა.

ა. მუხამბაზი; ბ. ტრიოლეტი; გ. სონეტი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი

6. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი ბესარიონ გაბაშვილის ლექსი „ტანო ტატანო“.

ტანო ტატანო, გულწამტანო, უცხოდ მარებო!
ზილფო, კავებო, მომკლავებო, ვერსაკარებო,
ნარბ-ნამნამ-თვალნო, მისათვალნო, შემაზარებო,
ძონ-ლალ-ბაგეო, დამდაგეო, სულთნამარებო,
პირო მთვარეო, მომიგონე მზისა დარებო!

თვალთა ნარგისი, დამდაგისი, შეგშენის მწველად,
ყელსა ბროლისა, უტოლებსა, გველი გყვა მცველად,
გესხნეს ხალები, მაკრძალები, ამარტის ველად,
ნარინჯნი ორნი, ტოლნი, სწორნი, მიქმოდენ ხელად,
მინვევენ შენად შესამკობლად, დამამწარებო!

ალვაო, გესხნეს ორნი ნორჩნი მოსარხვევლნი,
მკლავნი მომკლავნი, თითნი თოლინი მოსახვევლნი,
ზარიფსა წელსა დაეკვირნეს ქვეყანად მვლელნი,
ოდეს გნახვიდი, შევიმატნი ათასნი წელნი.
ან დამლევნიან ყოვლნი დღენი, უცხო ვარებო.

ბაგემდუმრიად გიალერსებ, ბაგეო ვარდო!
თვალთა სურიან ხილვა შენი, კეკელა მარდო!
გულსა სწყურიან დამაშერალსა რას შეგაფარდო?
თუცა შენ დაგთმო, ვინლა ვპოვო, სად გავიზარდო?
უშენოდ ხილვა არვისი მსურს, შევიზარებო.

შენმა გონებამ მიმამსგავსა მილეულს მთავრეს,
სიცოცხლის ნაცვლად მოვინატრი სიკვდილსა მწარეს.
მოდით, მიჯნურნო, შემიბრალეთ, მოვლეთ ჩემს არეს,
მკედარი მიჯნური დამიტირეთ, დამფალთ სამარეს!
ვაჰ, სიცოცხლეო უკუღმართო, დანაცარებო!

ა. მუხამბაზი; ბ. ტრიოლეტი; გ. სონეტი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი

7. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი
ალექსანდრე აბაშელის ციტირებული ლექსი.

მსოფლიო ციხეა საზარი,
და ტყვეა არსება ყოველი,
არა აქვს სასჯელსა საზღვარი
მსოფლიო ციხეა საზარი.
დარაჯად სიკვდილი მზად არი,
მის ძახილს ყოველ ჟამს მოველი,
მსოფლიო ციხეა საზარი
და ტყვეა არსება ყოველი.

ა. მუხამბაზი; ბ. ტრიოლეტი; გ. სონეტი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი

8. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დანერგილი საიათნოვას ლექსი „გიხდება ზარი“.

გიხდება ზარი, ოქროს ღილი, თანა შენია,
ერან-თურანი, ადრიბეჟან განაშენია.
მოდი, ნუ მომკლამ, ხელთ გიჭირავს დანა შენია,
ბულბული სტირის, დაგიცია მანა, შენია,
მიჯნურსა სძინავს, შესმენია ნანა შენია...

გაშლილა ბალი, გამობძანდი მოახლებითა!
ბულბული ჰგალობს, მოგახსენებს: „დილა ნებითა!“
თვალად ლამაზო, რამ გაგზარდა ტან-დიდებითა?
ბევრი მოგიკლავს, მეც მომღალე შენის ქებითა...
ლექსები კარგი ასორმოცი ხანა შენია.

ბროლის მინას და ბროლის სურას გიგავს ყელია!
რად გინდა სარკე? სახე სავსე მთვარე მთელია.
ზილფებისათვის ხელთ გიჭირავს მაკრატელია,
მე რაზედა მკლავ, რა გერჩოლე, რა სახელია,
ან რაზედ მომკლამ, ჩემი თავი განა შენია!?

ჰე, უსიკედილოდ არ იქნება ჩემი მორჩომა,
სულ ქვეყანა რო ჩემი იყოს, არა მაქვს ნდომა!
ჰე, საყვარელო, უცხოდ გშვენის შენ ეგ მორთომა,
ყალამქარისა, ატლასისა, ზარბაზის ზომა...
არ მომიპარავს, მიპოვნია შანა შენია!

წაღმართი სიტყვა არ ვიცოდი, ვინ მოგაჩვენა,
ვინ მოგიტანა, ვინ გაჩვენა, ვარდის გაფენა?
ტურფა-ზარიფო, შენსა ქებას ვერ იტყვის ენა,
მო, საიათნოვავ, რა გატირებს, ვინ მოგცემს შენა? -
ტახტი თოუზი ინდის მეფის ანაშენია!

- ა. მუხამბაზი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი

9. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დანერგილი ციტირებული პოეტური ტექსტი.

„დაღრეჯით იყო მჯდომარე ძონეულითა რიდითა,
ავთანდილს უთხრა დაჯდომა წყნარად, ცნობითა მშვიდითა.
მონამან სელნი დაუდგნა, დაჯდა კრძალვით და რიდითა.
პირის-პირ პირსა უჭერეტდა, სავსე ლხინითა დიდითა“.

- ა. მუხამბაზი; ბ. ტრიოლეტი; გ. სონეტი; დ. შაირი

10. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი პაოლო იაშვილის ლექსი.

მოსწყინდა მეფეს ეს ნადიმი და სილამაზე,
სამეფო გზაზე ცისფერ ვარდებს შლიან მონები.
დილის სხივებმა გაიხარეს მტერდისფერ ცაზე...
მოსწყინდა მეფეს ეს ნადიმი და სილამაზე,
ამშვენებს რიყრაყს დედოფალის თეთრი სინაზე,
და მეფე მიდის, როგორც ძველი ფარაონები.
მოსწყინდა მეფეს ეს ნადიმი და სილამაზე,
სამეფო გზაზე ცისფერ ვარდებს შლიან მონები.

- ა. სონეტი; ბ. ტრიოლეტი; გ. შაირი;
დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

სავარჯიშო N 12.

შეასრულეთ დავალებები:

1. სასულიერო მწერლობის რომელ ჟანრს ეკუთვნის „შუშანიკის წამება“?

2. სასულიერო მწერლობის რომელ ჟანრს ეკუთვნის „აბოს წამების“ IV თავი?

3. სასულიერო პოეზიას სხვაგვარად ჰქვია:

4. სასულიერო მწერლობის რომელ ჟანრს ეკუთვნის „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“?

5. მარტილობა, ანუ:

6. პომილეტიკა, ანუ:

7. სამოძღვრო-მოთხრობითი პოეზია, ანუ:

8. პაგიოგრაფიის ქვეყანრები:

9. ქრისტიანობისთვის თავდადებულ პირთა წამებასა და ცხოვრება-
მოღვაწეობას აღწერს:

10. დაასახელეთ ჰომილეტიკის ნიმუში:

სავარჯიშო N 13.

შემოხაზეთ სწორი პასუხი:

1. კლასიციზმი არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

2. სენტიმენტალიზმი არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

3. რომანტიზმი არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

4. ნატურალიზმი არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

5. ექსპრესიონიზმი არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

6. იმპრესიონიზმი არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

7. ფუტურიზმი არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
- გ. ლიტერატურული სკოლა.

8. სიმბოლიზმი არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
- გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

9. „ცისფერი ყანწები“ არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
- გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

10. „არიფიონი“ არის

- ა. ლიტერატურული მიმდინარეობა; ბ. ლიტერატურული მიმართულება;
- გ. ლიტერატურული გაერთიანება.

სავარჯიშო N 14.

უპასუხეთ კითხვებს:

1. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ნიშნები:

ფეოქანტა რენე დეკარტის მიერ შემუშავებულ რაციონალიზმის პრინციპებს; ქადაგებს გონების კულტს ხელოვნებაში; შინაარსისა და ფორმის ჰარმონიას; ხელოვნების მიზნად მიიჩნევს ზნეობრივი ზემოქმედებით კეთილშობილური გრძნობების აღზრდას.

2. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ნიშნები:

დრამატულ ნაწარმოებებში „სამი ერთიანობის“ პრინციპის (ადგილის, დროისა და მოქმედების) დაცვა; პერსონაჟების მკვეთრად გამოიკვეთა დადებით ან უარყოფით გმირებად; ანტიკურობის მიბაძვა.

3. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ნიშნები:

გმირები არიან ემოციური ადამიანები, რომლებსაც გულს უწყუებთ სათნოება, ზნეკეთილობა და აძრწუნებთ ბოროტება; პირველადი არის გრძნობა, მეორადი – ბუნება; მის მიერ დახატული სინამდვილე იდილიურია და გულუბრყვილო.

4. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ნიშნები:

ეყრდნობა ანტირაციონალიზმს; ყურადღება გადატანილია ადამიანის შინაგანი სამყაროს წარმოჩენაზე; პრიორიტეტულია უბრალო ადამიანის სულის, მისი შინაგანი სამყაროს, გრძნობების ჩვენება.

5. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ძირითადი ჟანრების არსებობა:

ელეგია, ფსიქოლოგიური დრამა, ფსიქოლოგიური რომანი, დღიური, მოგზაურობა.

6. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ნიშნები:

მსოფლიო სევდა, როგორც სამყაროსა და სულის მდგომარეობა; ინდივიდუალიზმი, როგორც პიროვნების უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელი.

7. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ნიშნები:

ბოროტებასთან მარადიული ბრძოლა; არსებულ სინამდვილესთან უთანხმოება, ანმყოფი უკმაყოფილება; გმირის გაქცევა იდეალურ სამყაროში; დაუძლეველი წინააღმდეგობა გმირის სურვილებსა და გარემომცველ სინამდვილეს შორის.

8. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ნიშნები:

ისტორიზმი და სოციალური ანალიზი; მწერალი ხელმძღვანელობს ცხოვრებისეული სიმატლის აღწერის პრინციპით; ეპოქის სული მხატვრულ ნაწარმოებში გადმოცემულია პროტოტიპების საშუალებით.

9. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი ტიპური გმირის ჩვენება ტიპურ გარემოში:

10. რომელი ლიტერატურული მიმართულებისათვის არის დამახასიათებელი შემდეგი ნიშნები:

სოციალურ-ისტორიული ფაქტორების გათვალისწინებით ცხოვრებისეული მოვლენების ახსნა, მათი გამომწვევი მიზეზების დადგენა და შედეგების გაანალიზება.

სავარჯიშო N 15.

უპასუხეთ კითხვებს:

1. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებაში შედის: სიმბოლიზმი, იმპრესიონიზმი, ექსპრესიონიზმი?

2. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ახასიათებს ხელოვნების კომერციალიზაციისაკენ მეტისმეტი სწრაფვა; მასობრივ და ელიტარულ კულტურას შორის ზღვარის ნაშლა; კოლაჟური, დაშლილი და დანაწევრებული ტექსტები?

3. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ახასიათებს ორმაგი კოდირების პრინციპის გამოყენება; ავტორის სიკედილი, ავტორის ნილაბი; ძველი ფასეულობების ირონიული გადაფასება; ინტერტექსტუალობა?

4. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ახასიათებს ურბანისტული ცხოვრებისაგან გაქცევა, აბსტრაქტულობისაკენ სწრაფვა და ამინებს არაადამიანური და არასრულყოფილი სამყარო, რომელიც მტრულად უპირისპირდება მთელ კაცობრიობას?

5. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ახასიათებს ყურადღების გამახვილება არა რეალური ცხოვრების ტიპური მოვლენების აღქმაზე, არამედ რეალურ ცხოვრებაში არსებული განსაკუთრებული მოვლენების სუბიექტურ აღქმაზე; პირველი შთაბეჭდილების გადმოცემისაკენ მისწრაფება; კომპოზიციის ფრაგმენტულობა?

6. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ახასიათებს სამყაროს ურბანისტულ ქაოსში აგრესიული და მეომარი ადამიანის ტიპის დამკვიდრება; ურ-

ბანისტული ხელოვნების ქადაგება, საყოველთაოდ მიღებული ნორმების, ფასეულობების, წარსულის მემკვიდრეობისა და გამოცდილების, მორალის, რელიგიის, ენობრივი ნორმების უარყოფა?

7. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ახასიათებს: ძველი სამყაროს დანგრევისაკენ მისწრაფება; ლიტერატურული სკანდალის ატმოსფერო, ეპატაჟი; პოეტური ენის ექსპერიმენტებით განახლება, ზაუმი; ტექსტის აზრობრივ საყრდენებს შორის ურთიერთობების შეცვლა; სიტყვათქმნადობა. ხმაბაძვითი სიტყვებით გატაცება; ლექსებში მათემატიკური ფორმულებისა და ნახატების ჩართვა; ახალი რიტმების ძიება; შინაარსისაგან მონყვეტილი ფორმის კულტის დამკვიდრება?

8. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ახასიათებს იდეალისტურ ფილოსოფიასა და მისტიციზმზე ორიენტირებულობა, წინამორბედთა გამოცდილების უარყოფა და მისგან გამიჯვნა; პოეზიის მიზნად საგნებსა და მოვლენებში ჩადებული იდუმალი მნიშვნელობის ამოცნობის მიჩნევა, სუბიექტური სიმბოლულების გამოყენება?

9. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ახასიათებს ამქვეყნიური სამყაროდან გარიდების საშუალებად სიზმრის, ოცნების, თრობის გამოყენება, მატერიალურზე წინ სულიერის დაყენება, სინამდვილის უარყოფა, დახვეწილი ესთეტიზმი, ყოველდღიურობისაგან გაქცევა, სიტყვის ასოციაციური მნიშვნელობის გამოყენება?

10. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ახასიათებს ხელოვნების წარმოჩენა სამყაროს ინტუიტიური შეცნობის საშუალებად; მუსიკალური სტიქიის მიჩნევა ცხოვრებისა და ხელოვნების მთავარ საფუძვლად; ყურადღების გადატანა ლექსის რიტმზე; უპირატესობის მინიჭება ლირიკული ლექსებისათვის?

შეასრულეთ დავალებები:

1. განსაზღვრეთ გიორგი ლეონიძის ლექსის „ბევრს გაუვლია გზა სამშობლოსი“ თემა.

ბევრს გაუვლია გზა სამშობლოსი,
ზოგს დანანებით და ზოგს ნამებით.
ძნელია ზიდვა საქართველოსი,
ამ ტვირთს ზიდავდნენ ჩვენი მამები.

2. განსაზღვრეთ გიორგი ლეონიძის ლექსის „მე ვკითხულობდი“ თემა.

მე ვკითხულობდი „ქართლის ცხოვრებას“
ნუხელის დიდხანს, გათენებამდი,
როგორ გლენავდნენ, ჩემო ქალაქო,
სისხლით მოედნებს როგორ ღებავდი!

გამოვევარდები, ხარ თუ აღარა,
კიდევ გაისმის ქუჩებში ჩეხა?
ვხედავ შენს სახლებს, ვხედავ შენს აბრებს
და მიხარია, რომ ისევ დგებარ!

შეეხარი დილის ორთქლიან პურებს,
ახალ სართულთა წითელ აგურებს,
ვარდის საპალნეს ტაბახმელიდან
და მას - ამ ვარდებს ვისაც არგუნებ!

3. განსაზღვრეთ ვაჟა-ფშაველას ლექსის „ჩემი ვედრება“ თემა.

ღმერთო, მიიღე ვედრება, ეს ჩემი სათხოვარია: არ დამეკარგოს გულიდან მე შენი სახსოვარია! გულს ნუ გამიტეხ ტანჯავაში, მამყოფე შეუდრკელადა; ეფხიზლობდე, მუდამ მზად ვიყო დაჩაგრულების მცველადა. ბალახი ვიყო სათიბი, არა მწაღიან ცელობა; ცხვრადვე მამყოფე ისევა, ოლონდ ამშორდეს მგელობა; არ წამიხდინო, მეუფევე, ეს ჩემი წმინდა ხელობა! მაშრომე საკეთილოდა, თუნდ არ მოვიმკო ნაყოფი, შვილთ საგმოდ არ გამიხადო ჩემი მუდმივი სამყოფი. გულს ნუ გამიქრობ ლამპარსა, მნათობს ტრფობისა შეშითა, ნუ მავლევ ქვეყანაზედა გაცივებულის ლეშითა, - თვალებში მადლ-დაკარგულსა, შუბლზე გაკრულის მეშითა. ნუ დაუკარგავ ჩემს სატრფოს მადლს, გულზე ცეცხლის მდებელსა, ნუ დაუძვირებ ოცნებას, შენს ხმას, სხივ-გამომღებელსა:	სიცოცხლედ უღირს ბეჩაცსა, ეძახის თავის მსლებელსა. გულს დარდი გამიღიადე იმ სანეტარო საგანზე, დაწერე ფიქრი, ღრმა, მწვავე ჩემის გონების საბანზე!.. გონებას ფიქრი სტანჯავდეს, გულს ცეცხლი სწვავდეს ძლიერი, მშვიოდ-მწყუროდეს კეთილი, ვერ გაძძღე, მოვკვდე მშვიერი... ნუ დამასვენებ ნურა დროს, მამყოფე შეძრწუნებული, მხოლოდ მაშინ ვარ ბედნიერ, როცა ვარ შენუხებული; როცა გულს ცეცხლი მედება, გონება მსჯელობს სალადა, - მაშინ ვარ თავისუფალი, თავს მაშინა ვგრძნობ ლალადა. მფარავდეს შენი მარჯვენა, კალთა სამოსლის შენისა, სანამ არ მოვა დრო-ჟამი სულ ბოლოს ამოქმენისა. სული - შენ, ლეში - მინასა, აღარა გგლოვობ ამასა; თევზი - წყალს, ცასა - ვარსკვლავი, შვილი - დედას და მამასა.
---	--

4. განსაზღვრეთ ვაჟა-ფშაველას ლექსის „გაზაფხული“ თემა.

ბუნებამ გამოიღვიძა,
 ადგა, გაცოცხლდა მკვდარია...
 ძლივს საამური დამეცა
 ცივი ციური ცვარია.

თოვლი დამდნარა მთაზედა,
 ხეებზე მოჰყეფს ღვარია,
 აქეთ არაგვი აყვირდა,
 იქით ბანს აძლევს მტკვარია.

5. განსაზღვრეთ აკაკი წერეთლის ლექსის „მუხამბაზი“ თემა.

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
გეფიცები, ტურფავ, შეგიყვარდები!

ცაზედ მზეა, ქვეყანაზედ შენა ხარ!
შეცდომით ძირს ჩამოსული ზენა ხარ!
შაქრის გულო, ბულბულისა ენა ხარ!
სიხარულო, ჩემის ცრემლის დენა ხარ!
ეკლით ნუ მჩხვლეთ... დამიბრუნე ვარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები!
გეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

სიყვარული ისა სჯობს, რაც ძველია:
საუკუნო მეგობრობის მცველია!
ახალი კი დროებითად მწველია
და ყმანვილთა მხოლოდ სანატრელია.
შენ ერდიე!.. მოიფარე ფარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
გეფიცები, ქალო, შეგიყვარდები!

ჩემსავით რომ შეგიყვაროს, ვინ არი?
ვინ გაღმერთოს ციურად მომცინარი,
თუ არ მევე?... გინდა ვიყო მძინარი,
შენი სახე მაინც ჩემ თვალთ წინ არი;
თუ გამიქრა, კლდეზედ გადავვარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
გეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

ან რალა ვარ, შენგან ტრფობას ჩვეული?
ვეხეტები გზა-და-კვალდაბნეული!
ლხინს ვშორდები, ჭირისაგან წვეული!
გაყრის წამი ჩვენი იყოს წყეული!..
სჯობს, შევრიგდეთ!.. ფეხ-ქვეშ დაგივარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
გეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

6. განსაზღვრეთ აკაკი წერეთლის ლექსის „ზღვაო, აღელდი, აღელდი“ თემა.

ზღვაო, აღელდი, აღელდი,
ქარტეხილს დაემორჩილე!
აამთაგორე ტალღები,
კიდევებს გადააცილე!

მარგალიტების სალარო
შენი უფსკრული გულია,
მყუდროების დროს ის განძი
ქვეყნისთვის დაფარულია.

მხოლოდ როდესაც მრისხანებ,
გულს უხსნი მზეს და მთვარესა,
იმ მარგალიტებს შესტყორცნი
შენ შემკვრელს არეზარესა.

პოეტო! ნურც შენ ეკრძალვი
მრისხანე გულის ლელვასა!..
ძილის დროს ქუხილს ნუ მოშლი
და სიბნელის დროს ელვასა!

7. განსაზღვრეთ ანა კალანდაძის ლექსის „თუთა“ თემა.

ლამის სახლში შემოიჭრეს თუთა,
ლამის თავზე გადამისვას ხელი...
დამიძახებს, თვალს ჩამიკრავს მუდამ
ხე მაღალი, ხე ზურმუხტისფერი...

რა ჩურჩული ესმით ჩემთა ყურთა!
რა ჩურჩული!.. დამდაგველი, მწველი...
ლამის სახლში შემოვიდეს თუთა.
ლამის წელზე შემომხვიოს ხელი.

8. განსაზღვრეთ გალაკტიონ ტაბიძის ლექსის „სადღეგრძელო“ თემა.

კაფეში შევალ სრულიად მარტო
და ორს ავივსებ სასმელით ჭიქას,
ერთი შენია (უნდა ვიდარდო
ასეც და ისეც, აქაც და იქაც).

შენს სადღეგრძელოს ჩემად ჩამძახებს
ჭიანურები, ვსვამ: ალავერდი!
მაგრამ შენს ჭიქას ხელს არვინ ახებს,
პასუხს არ მძღვეს ხმათა ზავერდი.

და გაფითრებულ სარკეში მცურავს
ეს მწუხარება ვინ დამიფასოს?

მე გეუბნები ასე სამდურავს,
მაგრამ შენ მაინც არ მაძლევ პასუხს.

9. განსაზღვრეთ გალაკტიონ ტაბიძის ლექსის „ნამყე ბეთანიისაკენ!“ თემა.

ნამყე ბეთანიისაკენ! იქ სადღაცა, ახლომახლო
იყო ორბელიანების
და ირაკლის სამოსახლო.
გზაზე, სადაც ცაცხვებია და მუხნარი უმეტესი,
არსად ქვეყნად არ მინახავს
ადგილები უკეთესი!
ადგილები ასე მშვენი ვარდისაგან, იისაგან...
სანადირო ადგილები...
ნამყე ბეთანიისაკენ!
მოდით, სადმე უდაბური ვეზოვით კუთხე ქედმომალლო,
გადმოვხედოთ მაღლით თბილისს -
მე აქ უნდა დავესახლო!
ნამყე ბეთანიისაკენ! იქ სადღაცა, ახლომახლო
იყო ორბელიანების
და ირაკლის სამოსახლო.

10. განსაზღვრეთ ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლექსის „საყურე!“ თემა.

ვითა პეპელა
არხევს ნელნელა
სპეტაკს შროშანას, ლამაზად ახრილს,
ასე საყურე,
უცხო საყურე,
ეთამაშება თავისსა აჩრდილს.

ნეტავი იმას,
ვინც თავისს სუნთქვას
შენსა ჩრდილშია მოიბრუნებდეს!
შენის შერხევით,
სიო-მობერვით
გულისა სიცხეს განიგრძებდეს!

ჰოი, საყურეო,
გრძნებით ამრევო,
ვინ ბაგე შენს ქვეშ დაიტკბარუნოს?

მუნ უკვდავების
შარბათი ვინ სვის?
ვინ სული თვისი ზედ დაგაკონოს?

საქარჯიშო N 17.

შეასრულეთ დავალებები:

1. განსაზღვრეთ ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლექსის „ჩემი ლოცვა!“ თემა.

ღმერთო მამაო, მომიხილე ძე შეცდომილი
და განმასვენე ვნებათაგან ბოროტ-ლელვილი!
ნუთუ მამასა არლა ჰქონდეს გულის-ტკივილი,
ოდეს იხილოს განსაცდელში შემცოდე შვილი?

ჰოი, სახიერო, ნუ წარვიკვეთ მე სასოებას:
პირველ უმანკომ თვით ადამამაც სცოდა შენს მცნებას,
უმსხვერპლა ნადილს სამოთხისა მშვენიერება,
გარნა იხილა სასუფეველის მან ნეტარება.

ცხოვრების წყაროვ, მასე წმინდათა წყალთაგან შენთა,
დამინთქე მათში საღმობანი გულისა სენთა!
არა დაჰქროლონ ნავსა ჩემსა ქართა ვნებისა;
არამედ მოეც მას სადგური მყუდროებისა!

გულთა-მხილავო, ცხად არს შენდა გულისა სიღრმე:
შენ უწინარეს ჩემსა უწყი, რაც ვიზრახო მე,
და - ჩემთა ბაგეთ რალა დაუშთ შენდა სათქმელად?
მაშა დუმილიც მიმითვალე შენდამი ლოცვად!

2. განსაზღვრეთ პაოლო იაშვილის ლექსის „მარიამ წერეთელს“ თემა.

ჩემო ძვირფასო! ყველა გეტრფის, ყველას ახარებ,
მე ჩუმბადა ვარ, არ მჯერა, რომ თავს შეგაყვარებ.
დიდი ხანია გერიდები და ვარ მდუმარი,
შენთვის ვარ მხოლოდ ახლობელი, მხოლოდ სტუმარი.
მაისი მოდის! ვერ დაეფარავ დიდი ხნის დარდებს,
შენს ნაცვლად ვეტყვი ჩემს სიყვარულს, მხიარულ ვარდებს,
და როცა ბაღში შენ გაივლი დარხეულ ტანით,-

გაშლილ ვარდებში ჩემი ტრფობა გამოიცანი.
 აღარ ვიქნები მაშინ შენთვის ბავშვი, სტუმარი,
 და ამღერდება ჩემი ლექსი წინათ მდუმარი.
 მე შევეხები ნაზი კოცნით შენს ბროლის ხელებს
 და სული მეფედ მხოლოდ შენ ერთს დაგასახელებს.

3. განსაზღვრეთ ილია ჭავჭავაძის ლექსის „გუთნის დედა“ თემა.

ერთს ბედ ქვეშა ვართ, ლაბავ, მე და შენ, წილად გვარგუნეს შავი მინა ჩვენ. ერთგულად ვჭიმოთ ჭაპანი ჩვენი, უსიხარულოდ დავლით დღენი, ბელტი ბელტ ზედა გადმოვანწინოთ და შრომის ოფლი მინას ვანწიმოთ. ნუ დამიღონდი!.. შენი უღელი ჩემს უღელ ზედა არ არის ძნელი: მეც შენებრ მინას დავყურებ თვალით, რადგანაც ზეცა წამართვეს ძალით; შენებრ მეც მელის მინა ვით მსხვერპლსა, სიკვდილის შემდეგ დასაგინწყელსა. შენ პირუტყვი ხარ და მე მეტყველი?! ეგ, ჩემო ლაბავ, ნუ შეგშურდება... რად მინდა ხმალი, თუნდ იყოს მჭრელი, თუ სიმართლისთვის დამიჩლუნდება?	აბა, რას გვარგებს ჩვენ ის გუთანი, რომე აჩეჩოს მარტო მინანი და არ მოსთხრიდეს ძირით იმ ბალახს, რომელიც უმლის თესლსა ამოსვლას? მე ჩემის ჭირის, ჩემის ნუხილის, ჩემის კაცობის გულის დუღილის სიტყვანი გულში მეზადებიან, მაგრამ გულშივე უხმოდ ჰკედებიან. შენ ვერ გაიგებ მეტყველის ტანჯვას, როცა სიტყვასა მართალს გულში აკლავს!.. აქ, მენდე, ლაბავ, ჩემი უღელი შენს უღელზედა უფროა ძნელი. მაშ, რა გაღონებს?... გასწი ჭაპანსა და გაიტანე გუთანი ბოლოს, ნუ უღალატებ ძველს ამხანაგსა, ის შენ აცხოვრე, მან შენ გაცხოვროს!..
---	--

4. განსაზღვრეთ ანა კალანდაძის ლექსის თემა.

წყაროს
 კამკამებს
 ბროლი...
 წყნარ შემოდგომის
 მზეში
 ღვთაებრივ სურნელს აფრქევებს...
 კაკლის ფოთოლთა
 ნემო.

5. განსაზღვრეთ ბესიკ ხარანაულის ლექსის თემა.

მარტოდენ სიკვდილმა იცის ჩემს შესახებ
და ისიც გზაშია...
განა ჩემთვის, თქვენთვის მოიჩქარის.

6. განსაზღვრეთ გალაკტიონ ტაბიძის ლექსის „ქარით დატირებული“ თემა.

ქარით დატირებული, უნუგეშოდ შთენილი,
მოფრინავდა ფოთოლი, ხიდან ჩამოფრენილი.
და სტიროდა მიდამო, იძრცვნებოდა ტყეები,
და სცურავდნენ, სცურავდნენ ღრუბელთ სიშორეები.
შემდეგ თოვლი მოვიდა და, ვით სულს მოტივტივეს,
შევაჩვიე სიცივე, ჩემი გულის სიცივეს.
ეხლა... თოვლში ჩაფლული, უნუგეშოდ შთენილი,
იყინება ფოთოლი, ველად ჩამოცვენილი...

7. განსაზღვრეთ გალაკტიონ ტაბიძის ლექსის „ქარი ჰქრის“ თემა.

ქარი ჰქრის, ქარი ჰქრის, ქარი ჰქრის
ფოთლები მიჰქრიან ქარდაქარ,
ხეტა რიგს, ხეტა ჯარს რკალად ხრის,
სადა ხარ, სადა ხარ, სადა ხარ.
ისევ წვიმს, ისევ თოვს, ისევ თოვს,
ვერ გპოვებ ვერასდროს, ვერასდროს,
შენი მე ხატება დამდეგს თან,
ყოველთვის, ყოველ დროს, ყოველგან.
შორი ცა ნისლიან ფიქრებს ცრის,
ქარი ჰქრის, ქარი ჰქრის, ქარი ჰქრის.

8. განსაზღვრეთ ბესიკ ხარანაულის ლექსის თემა.

ო, რა ცოტა ხარ, შენ, ყველაფერო,
რამაც მე უნდა მომინელო, უნდა გამთელო,
დილავე, დღევე, ღამევე, სიყვარულო, სხვა რა
ვაქეთ რო...
ო, რა ცოტა ხარ, რა ბევრი ხარ, შენ, ყველაფერო.

9. განსაზღვრეთ ოთარ ჭილაძის ლექსის თემა:

მზად ვარ გისმინო და გემსახურო.
ქარში იშლება დეკემბრის თოვლი
და მღერის შენი მძიმე საყურე,
გაბრუებული დეკემბრის თოვლით.

(მე ალბათ დიდხანს მექნება ვალი,
მაგრამ ვიქნები სულ მხიარული.
ეს გაუმარჯოს შენს ეშმაკ თვალებს
და სარკეებში ნასწავლ სიარულს).

სარკმელში ისევ თოვლი ირევა
და ჰყვება თავის უბრალო ამბავს.
და სკამზე, როგორც ნანადირევი,
ჰკიდია შენი ლამაზი კაბა.

10. განსაზღვრეთ გალაკტიონ ტაბიძის ლექსის „ბავშვები კაფეში“ თემა.

მე არა ერთი მინახავს ბავშვი,
პატარა, როგორც ოქროს წინილი,
ეტლში, სალონში, აკვანში, ბაღში,
გაისმის მათი ზარის სიცილი.

მაგრამ კონტრასტი არის ამ ბედის
გულცივი, მკაცრი და გამყიდველი.
მშვიერი სახით კაფეში შედის,
ბავშვების გუნდი შიშველ-ტიტველი.

მათი თვალები აღარ იცინის,
ხედვაში ხანჯლის არის ციება,
არ ეპატიოს, - კვნესდნენ ისინი
- ქვეყანას ჩვენზე შურისძიება.

მათ ნატყვიარი აკრავთ ნარბეზზე,
გული სავსე აქვთ შხამის წვეთებით,
ამ დროს მოლხენით არის დარბაზი,
ორკესტრი გრგვინავს თავგამეტებით.

უპასუხეთ კითხვებს:

1. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის შეკვრა ვაჟა-ფშაველას „ალუდა ქეთელურში“?

2. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის შეკვრა ილია ჭავჭავაძის „განდგეილში“?

3. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის შეკვრა ლეო ქიაჩელის „ჰაკი აძბაში“?

4. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის შეკვრა ვაჟა-ფშაველას „სტუმარ-მასპინძელში“?

5. რომელი ეპიზოდი ითვლება კულმინაციად ვაჟა-ფშაველას „ალუდა ქეთელურში“?

6. რომელ ეპიზოდებში ხდება მოქმედების განვითარება ვაჟა-ფშაველას „ალუდა ქეთელურში“?

7. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის გახსნა აკაკი წერეთლის „გამზრდელში“?

8. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის გახსნა ლეო ქიაჩელის „ჰაკი აძბაში“?

9. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის გახსნა დავით კლდიაშვილის „სამანიშვილის დედინაცვალში“?

10. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის გახსნა ილია ჭავჭავაძის „განდგეილში“?

უპასუხეთ კითხვებს:

1. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „კაცია-ადამიანის?!“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„– ეგ ეხლანდელი ჭირიაო, – იტყოდა ხოლმე გულმტკიცუნულად, თითქო ქვეყანა ამ ჭირისაგან ებრალეო.“

მართალიც ბრძანდებოდა მისი ბრწყინვალეობა: მისის აზრით, კაცი ძირგავარდნილი ქვევრი იყო, რომელსაც დღე-ყოველ უნდა ჩააყარო ხორაგი და ჩაასხა სასმელი, მაგრამ კიდევ მაინც ვერ ააესო. მისი ბრწყინვალეობა თავის თავზედ ჰხედავდა თავის ბრწყინვალე გონიერებით, რომ ამ მნიშვნელობას კაცი უსწავლელადაც კარგად ასრულებს, ნამეტნავად ჯოგის და ყმის პატრონი, ყმისა – რომელსაც ჯოგში დიდი განსხვავება არა აქვს“.

2. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული გამოყენებული გ. დოჩანაშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„რა თანამდებობა აქვს?

- უმცროსი მეცნიერ-თანამშრომელია.

- ძალიან კარგი. ადრე ვინ იყო...

- ადრე - ლაბორანტი.

- აჰა... და დაანინაურეთ?

- დიახ.

- აჰა!.. ესე იგი, სიტყვა უმცროსი ამ შემთხვევაში დაანინაურებას ნიშნავს?

- დიახ.

- ჰოდა, საგულისხმო გამოთქმას მივიღებთ - „გავაუმცროსთანამშრომლეთ...““

3. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „კაცია-ადამიანის?!“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„თუმცა ლუარსაბი ეგრე სწუხდა ეხლანდელ დროების ჭირისა გამო, მაგრამ სახე მუდამ ერთ განსაკუთრებულ სუფილად თუცინოდა ხოლმე. „ხარი ხართან დააბიო, ან ფერს იცვლის ან ზნესაო“, ნათქვამია.

ეს ანდაზა არსად ისე გამართლებული არ მინახავს, როგორც თავად ლუარსაბის სახლში. ამისი ძვირფასი მეუღლე კნეინა დარეჯანი სწორედ თავის ქმრის მეორე გვერდი გახლდათ და იყვნენ „ერთ სულ და ერთ ხორც“, როგორც ბრძანებს საღმრთო წერილი. მერე რა-რიგად: იგივე სიმრგვლე, იგივე სიმსუქნე, იგივე მოცინარე პირი და თითქმის იგივე სისულელე. ეს ორი ტურფა გვერდით, ერთსულ-

ვანი და ერთ-ხორციანი, საკვირველად ტკბილად სცხოვრობდნენ, ქვეყნის უგემურ ყაყანს მოშორებულნი. მაშალი იყივლებდა თუ არა, ბედნიერ ცოლ-ქმარს თვალები დაჭყეტილები ჰქონდათ, დარეჯანი მაშინვე წამოფრინდებოდა, ლუ-არსაბმა კი, ნებიერმა ლუარსაბმა, ხანდისხან განაზება იცოდა. ქვეშაგებიდგანვე ის გულგადაღელი ტახტზედ გადაგორდებოდა ერთის ქმენით, ვაი-ვაგლახით და კიდევ რალაცეებით... მომხდარა ისე, რომ სადილობამდინაც ამ ნებიერობაში უგემური დრო გაუტარებია“.

4. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „კაცია-ადამიანის?!“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„სასაცილო რამ იყო ეს ლამაზისეული: ერთი რალაც უშნოდ ჩასუქებული, ჯმუხი, ჭუჭყიანი, ტანზედ ეცვა ხამის ჩითის კაბა, ჭუჭყისაგან ვერ გაირჩეოდა – რა ფერისა იყო; კალთები აქა-იქ გამომწვარი ჰქონდა ზამთარში ცეცხლთან ახლო გდებისაგან, ბოლოები სულ მომპალი და შემოფხრენილი ჰქონდა; დახეულებიდან გამოჩანდა ერთი რალაც დამპალის საბნის ნაგლეჯი, კაბის ქვეშა გარშემო ჩამოკიდებული, მითომ და იუბკაა. აი, მეხი კი დაგეცა! ამასაც კი სდომებია იუბკა! თავზედ ეკრა შიგა-და-შიგ ამოფლეთილი ჩითმერდინი, ქალბატონის გამონაცვალნი. იმ ამოფლეთილებში მუთაქის მატყლსავით დასორსვლილი შავი – უკაცრავოდ არ ვიყო – ნილიანი და დაუფარცხნელი თმა მუჭა-მუჭად ამოშვეროდა. ქუსლებ-დახეთქილი, მუგუზალსავით შავი ფეხები, წენგოსაგან შეღებილი ხელები, ცხვირ-პირი ქვაბების მურით მოთხუპნული – აი, ამგვარი იყო ის ცხოველი, რომელსაც დარეჯანი „ლამაზისეულს“ ეძახდა და რომელიც გულ-ხელ-დაკრებილი დაჰყურებდა ბალან-გაცვივნულ ხალიჩასა“.

5. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „სამანიშვილის დედინაცვლის“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„თუ რამ სანყენად ჰქონდა ამ ოჯახს, ეს იყო პლატონის ცოლის მელანოს ხშირი შვილოსნობა. ყოველ საოჯახო საქმეში მარჯვე მელანომ შვილოსნობა-შიაც არ დააგდო თავისი სიმარჯვე და სულ მოკლე ხანში ოთხი შვილი შესძინა ოჯახს. ხშირად უხუმრია ამაზე რძლისათვის ბეკინას და უთქვამს ღიმილით: - შე ქალო, ზოგ საქმეში სიმარჯვე მარგებელი კი არა, მავნებელიცაა... ე შენი ქმარი შეიბრაღე, შე კარგო ქალო! - და ამასთან ბეკინა გულიანად გადიხარხარებდა ხოლმე“.

6. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული გ. დოჩანაშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ამასობაში კი ხელმძღვანელი, თავაზიანი ღიმილით, ბენვისსაყელოიანი პალ-

ტოთი ხელში, შემცივრულ ქალს უახლოვდება, პალტოს ქალის შიშველი მხრე-
ბის სიმაღლეზე სწევს, ეუბნება: „ჩაიცვით, ქალბატონო, არ გაცივდეთ... დააა...“
ქალმა ერთი კი ახედა, სანამ პალტოს ჩასაცმელად შეტრიალდებოდა და ახლა
კეფაზედაც კი, ზვინად დადგმულ თმაზედაც კი - წარმოგიდგენიათ? - ეტობა,
რომ მოსწონს... „ვერ იპოვეთ?“ „ვერა, კლიმ, - შეწუხებული კაცი, - ქვითარი რითი
გამოვწერო...“ „ძალიან გციოდათ?“ - მომხიბვლელად ეკითხება ხელმძღვანე-
ლი, ხმას იტკობს, ლამაზია, ეშხიანი. „ა-არა, არც ისე“, - ამბობს ქალი, ლამაზია,
ბუნჩულა. „უჯრაში ნახეთ?“ „კი, და არაა“. „სად უნდა იყოს“, შეწუხებული კლი-
მიც, ხელმძღვანელი კი - „ახლა ხომ გათბით?“ - ამბობს. ქალი თავდახრილი დგას,
ხელმძღვანელი შუა თითით მაჯიდან განზე სწევს ლამაზი პერანგის სახელოს,
საათზე ამაყად იხედება, ქალი დროს შოულობს და წამით თვალს ავლებს სახე-
ზე, სულ ერთი წამით, მაგრამ ახლა, ისევ თავდახრილმა, ზეპირად იცის, წარბი
როგორი აქვს ხელმძღვანელს, ცხვირი და ტუჩი, და მოსწონს, მოსწონს, აჰ, რო-
გორ მოსწონს, კაცს კი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა, სულაც არ
მოსწონს, ფანქარი რომ გაქრა, საგონებელშია ჩავარდნილი. „აი, ახლა ყელზე-
დაც კი გეტყობათ, რომ გათბით, - ამბობს ხელმძღვანელი, - თქვენ არასოდეს არ
უნდა შეგცივდეთ, მუდამ თბილად უნდა იყოთ“, ეუბნება, უყურებს, უყურებს,
თვალებით ელოლიავენ. ქალს ლოყა ბენვის საყელოზე უდევს, ხელმძღვანელს
თითქოს თვალს არიდებს, მაგრამ მოსწონს, მოსწონს, უჰ, როგორ მოსწონს, და
ჩვენ რომ არა, აქავე დაეძგერებოდნენ ერთმანეთს“.

7. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული გ. დოჩანაშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ანკეტიდან ხელის ზურგით განზე გადავაჩოჩე პალსტუხი და შეეუდექი:

- გვარი!

- კეჟერაძე.

- სახელი!

- ვასიკო.

- ვასილი?

- დიახ, დიახ, - შეცბა, - მაპატიეთ, „კო“ - ეს ხომ თქვენია - კორესპონ...
კორესპონდენტი არა ვარ-მეთქი! - მკაფიოდ გავუმეორე, - არამედ ინტერვი-

უერი,
გასაგებია? დაბადების წელი!

- ოცდაცხრა.

- ათას ცხრაას... არა? - ჰუმორით ვკითხე.

- რასაკვირველია.

- სქესი!

- ვასილი მქვია, - იმანაც ჰუმორით მომიგო.

ჩავენერე, „მამრ...“

8. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული გ. დოჩანაშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ხელმძღვანელს სვიტერი ეცვა, მშვენივრად ნაქსოვი, ძლიერი სხეული გამოკვეთოდა, გიჟდებიან ქალები - ყოველ შემთხვევაში, გარკვეული ნაწილი მაინც. უცხოო რომ შეხედოს, ნამდვილი ათლეტია, მეცნიერი და ასეთი აღნაგობა? საუბარიც რომ დამაჯერებელი აქვს - ტერმინებით აღსავსე, რთული და მახვილი, რანაირი გამოთქმა გინდა იმან რომ არ იცოდეს, ნამდვილი უცხოო სიტყვათა ლექსიკონია.“

9. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „კაცია-ადამიანის?!“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„დარეჯანი კი არ იყო ეგრე ზანტი, როგორც ლუარსაბი, - ამბი კი ღვთის ნიშნაშე, ისინი ერთმანეთს არა ჰგვანდნენ; გამოვიდა, რომ ფერი ერთი ჰქონდათ და ზნე კი არა. რაკი, ბატონო, კნეინა თვალს გააჭყეტდა, შავარდენივით გადმოფრინდებოდა ტახტიდამ, გადიკრავდა შუბლსაფენსა, ზედ წაიკრავდა ჩითმერდინსა, გადიცვამდა ჩითის კაბასა - ხანდისხან სიჩქარისაგან უკულმაცა - შიშველა ფეხს შეიმოსავდა ჩუსტითა და - ჰერი ბიჭო - დაეშვებოდა ჩალურისაკენ, სადაც მოსამსახურენი სუფევდნენ, ესე იგი ვაინაჩრობით და გულში ჩაკეტილ გაბოროტებით სულს იბრუნებდნენ. საკვირველიც იყო და სასაცილოც ამ ჩვენის კნეინის ტყუილ-უბრალოდ ფაცა-ფუცი. ეს ამოდენა დედაკაცი, ჩაგოდრებული, ჩასორსლებული, ხშირად დილიდამ შუადღემდინ ფეხზედ იდგა და გორგალსავით დაგორავდა“ .

10. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „სამანიშვილის დედინაცვლის“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ორნაქმარები დედაკაცი რალა იმედია?

- რა იმედია და აი, მოგახსენებ... შენ ცოლი გინდა. მე კი მინდა, რომ მამულის გამყოფელი არ დეინახოს ჩემმა თვალებმა... თვითონ ამბობ, ყმანვილი ქალი არ მინდაო... მოგინახავ სწორედ რიგიან ქალს, რომ ვერავინ დაგვცინოს, შენ ნუ მომიკვდები.

ორნაქმარებს იმიტომ გეუბნები, რომ ქვრივებში ამოვარჩევ, გამოვინახავ იმისთანას, რომ ორ ქმარს ჰყოლოდეს და არც ერთთან შვილი არ მიცემოდეს... ორივე ქმრის ხელში რომ უშვილო დარჩენილიყოს... ამისთანა დედაკაცი სწორედ საიმედო იქნება შვილის უყოლობაზე... თუ ორ ქმართან შვილი არ მიცემია, შენთან რალა ღმერთი გაუწყრება... ამრიგად, შენც მოსვენებული იქნები, მეც იმედიანად ვიქნები და ვიცხოვრებთ ისე, რავარც გვიცხოვრია... ამ ჩვენს წუთისოფელს ჩვენს წესზე ამგვარადვე გავატარებთ და ჩვენს მერმე რაც იქნება, ის ღმერთმა იცის და ჩვენმა მომავალმა!.. ესაა ჩემი თხოვნა...

შენ არაფერი გაკლდება და ჩემთვის კი ისეთი საქმე იქნება, თუგინდ ჩემი მა-

მულის ნახევარი ხელახლა შემეძინოს... მაინც ამით თუ შევინარჩუნებ, თვარა სხვა რა ძალა მაქვს, რა ღონე შემწევს? ამიტომ გთხოვ, მომანდო ეგ საქმე, მაშვალს თავი დაანებო... შრომა მე შემეხვედა, მართალია, მარა რავა დევერიდები?! უხეირო ქალს არ შემოვიყვან ოჯახში, ამაში პატიოსან სიტყვას გაძლევ!

ბეკინამ აცალა შვილს ეთქვა თავისი სათქმელი და ყურადღებით მოისმინა მისი სიტყვა. მას ახლა კიდევაც ეცინებოდა პლატონის ნალაპარაკებზე და უკვირდა, ეს რა მოიგონა ამ კაცმარ. შვილის თხოვნაზე კიდევაც თანახმა გახდა ბოლოს, თუმცა ესეც კი დაატანა:

- ნება შენი იყოს, პლატონ ჩემო, მაგრამ ახლა შენ მიჩქარი სიკვდილს, შვილო, და ეს არის! - სიცილით უთხრა მან.

- რავა, ბატონო?

- ი ნყეულმა მეც რომ გამაყოლოს წინანდლებს, რას მიპირებ მაშინ? ა?... ხა, ხა, ხა! ავი სანდობია მაგისტანა მთვარეზე დაბადებული დედაკაცი!..."

საქარჯიშო N 20.

განსაზღვრეთ გალაკტიონ ტაბიძის ციტირებული ლექსების რითმის სახეები ადგილმდებარეობის მიხედვით:

1. „შორეული ქალის ეშხი
მოვა... მაგრამ როდის?
სიყვარული სასახლეში
მხოლოდ ერთხელ მოდის!“ („მოვა... მაგრამ როდის?“)
2. „შემოილამებს მთის ნაპრალები,
და თუ როგორმე ისევ გათენდა-
ლამენათევი და ნამთვრალევი,
დაღლილ ქალივით მივალ ხატებთან!“ („სილაყვარდე, ანუ ვარდი სილაში“)
3. „წინამურში რომ მოკლეს ილია,
მაშინ ეპოქა დამთავრდა დიდი,
ძველი სიმღერა და იდილია,
ფანტასტიური გამოჩნდა ხიდი“. („წინამურში რომ მოკლეს ილია“)
4. „განა ცოტა იყო ჩვენში გატაცება,
ქარში გადავარდნა, ჯვარზე გადაცემა.

ფიქრობ: არ განება, დუშმანს დაენევა,
უცებ ბრუნდება და სულით დაეცემა.“ (...განა ცოტა)

5. „ჰე, მამულო! გრძნობა შენი მოვლისა
მარად ყველა ჩვენთაგანის ვალია.
სანამ გმირმა შენთვის სული დალია,
სთქვა: „სამშობლო, უპირველეს ყოვლისა!“ („ჰე, მამულო!“)
-

6. „არმოშიშარს ქარისა და თოვლისა,
ყოველ ჩვენგანს ურყევ მიზნად ექნება
მხოლოდ შენთვის თავდადების შეგნება:
მამულს გული, უპირველეს ყოვლისა!“ („ჰე, მამულო!“)
-

7. „მკვეთრი, ნათელი და შორი
გრძნობიერია ზმანება,
ეს მზე ჩუქურთმა, ეს სწორი
ხაზების ახოვანება!“ („ქართული ორნამენტი“)
-

8. „როგორც ნისლის ნამქერი, ჩამავალ მზით ნაფერი,
ელვარებდა ნაპირი სამუდამო მხარეში!
არ ჩანდა შენაპირი, ვერ ვნახე ვერაფერი,
ცივ და მიუსაფარი მდუმარების გარეშე.“ („ლურჯა ცხენები“)
-

9. „ჯერ არასდროს არ შობილა მთვარე ასე წყნარი!
მდუმარებით შემოსილი შელამების ქნარი
ქროლვით იწვევს ცისფერ ლანდებს და ხეებში აქსოვს...
ასე ჩუმი, ასე ნაზი ჯერ ცა მე არ მახსოვს!“ („მთანმინდის მთვარე“)
-

10. „ცეცხლი, მახვილი, სისხლი იყოს შენი სახელი,
დაინგრეს ძველი, სიხარული მოდის ახალი,
და ამბობს ყველას გასაგონად: მსოფლიო წყნარად!
შენი წარსული, შენი ანმყო იქცა არარად.
და დახარხარებს შენს ნანგრევებს: ცეცხლი, მახვილი..
ცეცხლი, მახვილი, სისხლი იყოს შენი სახელი.“ („ცეცხლი, მახვილი“)
-

ამონერეთ რითმები ციტირებული ლექსებიდან:

1. „შენს სილამაზის იქით ბნელდება,
დაიხურება ცისკრის კარები:

შენ მოგაყარეს მიწა ბელტებად,
მკერდზე რომ ვარდსაც ძლივს იკარებდი“.

(გიორგი ლეონიძე, „ნინო ჭაჭავაძეს“)

2. „ჩვენ მტარვალმა ველარ გვთელოს,
რაგინდ ბადეს არა ჰქსოვდეს,
დაჩოქილი საქართველო
არ იქნება არასოდეს!..“

(გიორგი ლეონიძე, „თბილისს“)

3. „სულ ჩემი გულის მონაწურია,
რაც დაეპწკარა ქალაქს ლექსები,
ვუმღერ სამშობლოს, კიდეც მწყურია,
და მის სიყვარულს დავემწყემსები“.

(გიორგი ლეონიძე, „ვუმღერ სამშობლოს“)

4. „თოვდა... და თბილისს ებურა თალხი,
დუმდა სიონი და დუმდა ხალხი.
ძილ-ღვიძლად იყო ქალაქი ჩვენი,
საშინელებას კვლავ სჭედდა გრდემლი.“

(კოლაუ ნადირაძე, „ 25 თებერვალი, 1921 წელი“)

5. „მოდგა სიჩუმე და გულში ჩაჯდა.
ვხედავდი პირველ გაჩენის დილას...
და მხოლოდ სილას, ნამიან სილას,
პატარა ბავშვის ტერფები აჩნდა...“

(კოლაუ ნადირაძე, „ზღვის პირას“)

6. „ნიშანი ბედის - კარზე ნალები,
სახურავეები დახაესებული
და ღვთისმშობელის მოგრძო თვალები
უმანკო სევდით ამოესებული“.

(კოლაუ ნადირაძე, „ოცნება საქართველოზე“)

7. „კრწანისის ახლოს ყიოდა გედი,
ქარი მიწამდე აწვენდა ლერწამს...
სხვა რა მოხდება იმაზე მეტი,
რაც დღემდე გულის ფიცარს მიღენავს?!“

(კოლაუ ნადირაძე, „ფიქრი კრწანისზე და მანანა ორბელიანზე“)

8. „ასე გვეძახის ალაზნის ველი:
მოდით, სტუმრები ხართ სასურველი,
მოდით და ნახეთ ყვარელის ღვინო,
მოდით, კახურად რომ მოვილხინოთ“.

(ტიციან ტაბიძე, „კახეთში“)

9. „ქალო, გნახე ფეხშიშველა,
გამაჰგოგდი ეზოშია;
გენაცვალე, კაკაბს ჰგვანდი,
მოსეირნეს ფერდოშია“.

(ვაჟა ფშაველა, „სამეფოს ქეიფი“)

10. „დამისხი, დამალევინე,
ე ღვინო ოხერ-ტიალი,
ეგება ნალმა ვიფიქრო
სოფლის უკულმა ტრიალი!“

(ვაჟა ფშაველა, „ქეიფი“)

ნაიკითხეთ გიორგი ლეონიძის ლექსი „დედა ენა“ და შეასრულეთ დავალებები.

წიგნი ჩვენი, ჩვენი დედა,
ჩვენი ენა ქართული,
ვარდნაბამი ფურცელი,
ჩვენს ყრმობაში ჩართული!

დედის ძუძუ მეორე,
სიყვარული პირველი,
ჩვენს აკვანს შემომჯდარი
მგალობელი ფრინველი.

იავნანის ნიავეში
ჩვენს ყურთან რომ გაისმა,
ყრმობა რომ გვისურნელა,
როგორც ბალი მაისმა.

ტკბილად რომ გაგვიხარა
ჩვენ ბავშვობა ბეჩავე -
შავი კაბით გაზრდილებს,
გახუნებულ ლეჩაქით.

ჩვენი წიგნი, ჩვენი დედა,
ჩვენი ენა ქართული,
ოქროსხმიან სიმებად
გულში ამოხლართული.

1. ამოწერეთ მეორე სტროფი.

2. ამოწერეთ მეორე ტაეპი.

3. ამოწერეთ პირველი რითმა.

4. განსაზღვრეთ, რამდენსტროფიანია ლექსი.

5. განსაზღვრეთ, ადგილმდებარეობის მიხედვით რომელი სახის რითმას იყენებს ავტორი.

6. განსაზღვრეთ ლექსის თემა.

7. განსაზღვრეთ, რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას მიეკუთვნება ლექსი.

8. განსაზღვრეთ, ლიტერატურის რომელ გვარს მიეკუთვნება ციტირებული ნაწარმოები.

9. რამდენი ტაქტისაგან შედგება მე-4 სტროფი?

10. ამოწერეთ ბოლო სტროფის რითმები.

საქარჯიშო N 23.

შეასრულეთ დავალებები:

1. ამოწერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე მარცვალთა რაოდენობის მიხედვით.

„როგორც აფრის ტკაცუნი
მოვარდნილი ზღვიდან,
ისეთი ვაჟკაცური
გაქროლება მინდა“.

(პაოლო იაშვილი)

2. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე მარცვალთა რაოდენობის მიხედვით.

„ხშირია სიჩუმე ოთახის სტუმარი,
წვიმის დრო მოვა და დილამდე დარჩება,
ბუხართან კატაა ყოველთვის მდუმარი...
ცისფერი ოთახი წითლად იფარჩება“.
(პაოლო იაშვილი)

3. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე მარცვალთა რაოდენობის მიხედვით.

„მე არ ვნერ ლექსებს... ლექსი თვითონ მწერს,
ჩემი სიცოცხლე ამ ლექსს თან ახლავს.
ლექსს მე ვუნოდებ მოვარდნილ მწეწერს,
რომ გაგიტანს და ცოცხლად დაგმარხავს“.
(ტიციან ტაბიძე)

4. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე მარცვალთა რაოდენობის მიხედვით.

„მე მომაგონდა ფიქრი როდენის,
როცა თქვენ გნახეთ, თიკო, პირველად.
ო, თქვენს თვალებში მარად ლოდინის
სჩანს მწუხარება გასაკვირველად“.
(ვალერიან გაფრინდაშვილი)

5. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე მარცვალთა რაოდენობის მიხედვით.

„მონათა ჰკადრეს: “მეფეო, ჩვენ ხმელნი მოვიარენით,
მაგრა ვერ ვპოვეთ იგი ყმა, მით ვერა გავიხარენით,
მისსა მნახავსა სულ-დგმულსა კაცსა ვერ შევეყარენით,
ჩვენ ვერას გარგებთ, საქმენი სხვანი რამ მოიგვარენით”.
(შოთა რუსთაველი)

6. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.

„ვაი, რა კარგი საჩინო, რა ავედ მიგიჩნიესო!
ბოროტისაგან კეთილი შურით ვერ განარჩიესო,
მაცხოვრებელი შენ მათი წამწყმენდლად მიგიჩნიესო,
დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!“
(დავით გურამიშვილი)

7. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით

„დალრეჯით იყო მჯდომარე ძონეულითა რიდიტა,
აეთანდილს უთხრა დაჯდომა წყნარად, ცნობითა მშვიდითა.
მონამან სელნი დაუდგნა, დაჯდა კრძალვით და რიდიტა.
პირის-პირ პირსა უჭერეტდა, საესე ლხინითა დიდიტა.“
(შოთა რუსთაველი)

8. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.

„ქმრის სითამამე ჩემი ბრალია,
არ ვწუხვარ ბევრჯერ რომ მოვეხატარე...
რადგან ძვირფასი მეტად მთვრალია...
დაეძინება მას ჩემზე ადრე“.
(პაოლო იაშვილი)

9. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.

„ჩვენი მზე, ჩვენი მხარე ლურჯი
ლოყებს აგინთებს;
აკოცე შენი ცივი ტუჩით
თამარის თითებს.“
(პაოლო იაშვილი)

10. ამონერეთ რითმები და განსაზღვრეთ მათი სახე ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.

„მივალ, მივდივარ და მივიმღერი,
თან საქართველოს მიმაქვს ოცნება,
ვარ გაუთლელი ლერწამის ლერი,
ტუჩმიუდებლად რომ იკოცნება.“
(ტიციან ტაბიძე)

საქარჯიშო N 24.

ისრებით შეაერთეთ პირველი და მეორე სვეტებიდან სიტყვები, რომლებიც შეიძლება გაირითმოს.

გადაიარა	იარალს
თავთუხებისა	ქვითინი
რუსთაველისა	ლექსები
ტრიალი	დადულებისას
ეს ეკლესია	მწყურია
ბიბინი	კელაპტრიანი
მონაწურია	ნისლები
დავემწყემსები	გავინირები
ფესვები	ჩართული
ძირები	დავესესხები
დამთოვებია	ლექსქართულობა
გამართულობა	არ მდომებია
დავაგროვე	მნახველი
სახელი	თანამედროვე
ქართული	ერეკლესია

საქარჯიშო N 25.

ისრებით შეაერთეთ პირველი და მეორე სვეტებიდან სიტყვები, რომლებიც შეიძლება გაირითმოს.

პირველი	მუზარადები
გაისმა	გამოვარწყინე
ბეჩავი	ფრინველი
ხიზანი	მიზანი
სევდასა	მაისმა
განყინე	ლეჩაქით
მუქური	დედასა
ლევანი	სიჭაბუკური
ვარდები	მტევანი
დავიდაგებით	დავდგებით

სავარჯიშო N 26.

ისრებით შეაერთეთ პირველი და მეორე სვეტებიდან სიტყვები, რომლებიც შეიძლება გაირითმოს.

მზეო მარიამ სილაში ვარდი ნაპრალეები თვალეები სული შურისძიებით ააელვარებს გათენდა ყველა მომეჩვენება	გზა სიზმარია ნამთვრალევი ხატებთან ცის სილაჟვარდე კარებს ნამთვრალევი იებით ხსენება პეპელა დაფარული
---	--

სავარჯიშო N 27.

ისრებით შეაერთეთ პირველი და მეორე სვეტებიდან სიტყვები, რომლებიც შეიძლება გაირითმოს.

უყურებდა თანადი უარით ცხენები ანკარა რაინდებს შევედრები შენშიერი ცხედრები	გადაუარეთ გვეედრები აინთებს შენიერი საყურეთა ჩავესვენები ტანადი ჩქარა გვეედრები
---	---

სავარჯიშო N 28.

გამოიყენეთ მოცემული სიტყვები და შექმენით მეტაფორები.

1. მზე -
2. ლომი -
3. ყვავილი -
4. ფუტკარი -
5. ტანკი -
6. ბატი -

7. წყარო - -----
8. განძი -----
9. გველი -----
10. მესხი -----

სავარჯიშო N 29.

გამოიყენეთ მოცემული სიტყვები და შექმენით გაპიროვნებები.

1. ენძელა -----
2. ვარსკვლავი -----
3. ქვა -----
4. ქარი -----
5. ნიავი -----
6. ქუჩა -----
7. გაზაფხული -----
8. წყარო -----
9. ფოთოლი -----
10. ტალღა -----

სავარჯიშო N 30.

გამოიყენეთ მოცემული სიტყვები და შექმენით შედარებები.

1. ვარდი -----
2. ბროწეული -----
3. ძაღლი -----
4. თაფლი -----
5. ჭიანჭველა -----

6. მთვრალი -----
7. პეპელა -----
8. პოეტი -----
9. ბრძენი -----
10. ყინული -----

სავარჯიშო N 31.

ნაიკითხეთ ტიცინა ტაბიძის ლექსი „ფატმან ხათუნი“ და უპასუხეთ შეკითხვებს.

ჩემს სულს ასარკებს მოგონება ცხელი ასულის,
ფატმან ხათუნი ელანდება ძილშიც ხარბ თვალებს.
მიყვარს ეს ლანდი მაშინაც კი, როცა მანვალეbs,
შეიძლებოდეს დაბრუნება ნეტავ წარსულის.

მუტრიბ მომღერალთ ისმის ქება აქ სიყვარულის,
ალიონამდე ჰკოცნის ფატმან ავსებულ ყანებს
და კუროების ქარავნები ამტვერებენ გზებს,
ელიან ნახვას ნდომისაგან ფერგადასულის.

არ დაიღლება მისი ტუჩი კოცნით არასდროს,
სულსაც მიინდობს, რომ ლალატით შემდეგ დაღადროს,
მისთვის ერთია ჭაშნაგირი და ავთანდილი.

ფატმან, ოცნებით ცხოვრობს სული შენს ცხელ საბანში,
ის შენი ტყვეა, როგორც თავგი სინის ხაფანგში
და თრთის ქედანი აქ ძერასთან ომგადახდილი.

1. განსაზღვრეთ, რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას მიეკუთვნება ლექსი.

2. ლიტერატურის რომელ გვარს მიეკუთვნება ციტირებული ნაწარმოები?

3. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო საზომით არის დანერგილი ეს ნაწარმოები.

4. ამონერეთ I კატრენი (ოთხტაეპედი).

5. ამონერეთ II კატრენი (ოთხტაეპედი)

6. ამონერეთ I ტერცეტი (სამტაეპედი).

7. ამონერეთ II ტერცეტი (სამტაეპედი).

8. ამონერეთ I კატრენის (ოთხტაეპედი) რითმები.

9. განსაზღვრეთ, რა სახის რითმებს იყენებს ავტორი კატრენებში (ოთხტაქ-
ედში).

10. განსაზღვრეთ ლექსის თემა.

სავარჯიშო N 32.

ნაიკითხეთ ტიციან ტაბიძის ლექსი „ავტოპორტრეტი“ და შეაყვანეთ მოცემული
სქემა.

უაილდის პროფილი... ცისფერი თვალები,
სარკეში იმალება თმათეთრი ინფანტა.
ილლიის დაკოცნით მალე ვიღალეები,
მწეავენ ტალღები, თმებმა რომ დაფანტა.

მასსენეს ელოდნენ დათლილი თითები,
ჯირითს რომ ელიან ფეხმარდი ცხენები,
სხვანაირ მუსიკის დღეს მბანენ ზვირთები,
ძვირფასად ვინთები ლექსების ხსენებით.

აზიურ ხალატში, ვით ფაშა ეფენდი,
ვოცნებობ ბალდათზე მოღლილი დენდი,
ვფურცლავ მალარმეს “Divagation”-ს.

იყავ რაც გინდა, შავი, საცოდავი,
ცხოვრება, ხელში მაქვს მე შენი სადავე,
რომ ეს ჯოჯოხეთი სამოთხედ გაქციო.

ამონერეთ I კატრენი	
ამონერეთ II კატრენი	
ამონერეთ I ტერცეტი	

ამონერეთ II ტერცეტი	
ამონერეთ I კატრენის რითმები და განსაზღვრეთ რითმის სახე ადგილის, შეთანხმებულ მარცვალთა რაოდენობისა და ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.	
ამონერეთ II კატრენის რითმები და განსაზღვრეთ რითმის სახე ადგილის, შეთანხმებულ მარცვალთა რაოდენობისა და ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.	
ამონერეთ I ტერცეტის რითმები და განსაზღვრეთ რითმის სახე ადგილის, შეთანხმებულ მარცვალთა რაოდენობისა და ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.	
ამონერეთ II ტერცეტის რითმები და განსაზღვრეთ რითმის სახე ადგილის, შეთანხმებულ მარცვალთა რაოდენობისა და ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.	

სავარჯიშო N 33.

შეასრულეთ დავალებები:

1. ციტირებული ფრაგმენტიდან ამონერეთ, რომელი ეპითეტებით მოიხსენიებს დავით გურამიშვილი სანუთროს.

„ფუ, შენ, ცრუო სანუთროვო, რად არ მძულდი, რად მიყვარდი?!
შენ ყოფილხარ მწარე, შხნაკეი, მე მეგონე ტკბილი ყანდი.
აქ საკვდავად რად მოგყვანდი, თუ მუნ ცოცხალს ნამიყვანდი?
რატომ აგრე უნყალო ხარ, სასიკედილოდ არ შაგწყალდი?!“

2. ციტირებული ფრაგმენტიდან ამონერეთ, რომელი ეპითეტებით მოიხსენიებს დავით გურამიშვილი მოლაშქრეს.

„მოლაშქრე უნდა ჭაბუკი, თამამი, თავ-მდაბლოვანი,
მეპატრონეთა ერთგული, მორჩილი, სამართლოვანი,
მხნე, ამხანაგთა მოყვარე, მამაცი ძალგულოვანი,
გულ-სრულად მებრძოლთ მებრძოლი, არ სუსტი, მაგარ-მკლოვანი“.

3. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული „ვეფხისტყაოსნის“ ციტირებულ სტროფში როსტევან მეფის დასახასიათებლად?

„იყო არაბეთს როსტევან, მეფე ღმრთისაგან სვიანი,
მაღალი, უხვი, მდაბალი, ლაშქარ-მრავალი, ყმიანი.
მოსამართლე და მონყალე, მორჭმული, განგებიანი,
თვით მეომარი უებრო, კელა მოუბარი ნყლიანი.“

4. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული დავით გურამიშვილის ციტირებულ სტროფში?

„ჟამი, რა ბოძი წაიქცა, სახლ-კარი თავს დაგვექცაო!
ლხინი, შებეა და სიამე სულ ჭირად გარდაგვექცაო.
ჩვენ ყმანი დავრჩით, პატრონი წავიდა, შორს გაგვექცაო,
გაფთხილდი, შენც არ დაგვექცე, ღვთის მაცა, მაგრა დექ, ცაო!“

5. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული დავით გურამიშვილის ციტირებული სტროფის მესამე და მეოთხე ტაქტებში?

„მეფე მოგვიკვდა, ვიქმენით ჩვენ მწარედ ოხერ-ტიალი!
მით დაგვიბნელდა სანუთროს შუქთა ბრწყინვა და ჭყრტიალი;
მთავნყდა წელ-გულში, შევქენით, ვით უმხროდ ჩიტმან, ფრტიალი,
დავინწყეთ, ვითა წინილთა უკრუხობითა, წკრტიალი“.

6. ტროპის რომელი სახე აქვს გამოყენებული ციტირებულ სტროფში შოთა რუსთაველს ტარიელის ფიზიკური ძალის დასახასიათებლად?

„მეფე განყრა, გაგულისდა, ლაშქარნიცა შეუზახხნა;
მან მდევართა მიწვენამდის არ უჭვრიტნა, არცა ნახხნა,
რაზომნიცა მიენივნეს, ყოვლნი მკედართა დასახხნა,
კაცი კაცსა შემოსტყორცა, როსტან ამაღ ივაგლახხნა“.

7. ტროპის რომელი სახეები აქვს გამოყენებული შოთა რუსთაველს ციტირებული სტროფის პირველ და მეორე ტაქტებში?

„მეფე საწოლს შემოვიდა სევდიანი, დაღრეჯილი;
მისგან კიდე არვინ შეჰყვა, ავთანდილ უჩნს ვითა შვილი.
ყველაკაი გაიყარა, ჯალაბი ჩანს არ-დაჯრილი.
გაბედითდა სიხარული, ჩალანა და ჩანგი ტკბილი.“

8. ტროპის რომელი სახე აქვს გამოყენებული შოთა რუსთაველს ციტირებულ სტროფის მესამე ტაქტში?

„ქალმან ჰკადრა: „ხელმწიფეო, დაღრეჯილსა ვინცა გცნობდეს,
ვინმცა გნახა კადნიერად, რაზომ გინდა ამაყობდეს!
თქვენნი აგრე დაღრეჯანი მნათობთაცა დაამხობდეს!
კაცმან საქმე მოიგვაროს, ვეჭვ, ჭმუნვასა ესე სჯობდეს“.

9. ტროპის რომელი სახე აქვს გამოყენებული ციტირებულ სტროფში შოთა რუსთაველს ტარიელის გარეგნობის დასახასიათებლად?

„თხუთმეტისა წლისა ვიყავ, მეფე მზრდიდა ვითა შვილსა;
დღისით ვიყვი მას წინაშე, გამიშვებდის არცა ძილსა;
ძალად ლომსა, თვალად მზესა, ტანად ვჰგვანდი ედემს ზრდილსა,
სროლასა და ასპარეზსა აქებდიან ჩემგან ქმნილსა“.

10. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებულ სტროფში?

„წიგნი ვნახე, მისი იყო, ვისი მდაგავს ალი გულსა;
მოენერა მზისა შუქსა: „ნუ დაიჩნევ, ღმრთ, წელულსა;
მე შენი ვარ, ნუ მოჰკედები, მაგრა ბნედა ცუდი მძულსა.
ან ასმათი მოგახსენებს ყველაკასა ჩემგან თქმულსა“.

სავარჯიშო N 34.

უპასუხეთ შეკითხვებს:

1. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებულ სტროფში?

„ჩამოვიდა, ცხენი ახსნა, მისგან ხესა გამობმული,
ზედა შეჯდა, გაემართა, ქვაბი დახვდა კარ-განხმული.
მუნით ქალი გამოიჭრა გუღლ-მდუღარე, ცრემლ-დასხმული.
ეგონა, თუ: დაბრუნდაო პირი ვარდი, ბროლ-ბაკმული“.

2. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„მას ყმასა თავი არ მისცა, ჭერეტადცა ებილნებოდა,
ვითა კაკაბი არწივსა ქვეშე მი და მო ძრნებოდა,
ტარიელს ვისმე უზახდა მწედ, თუცა არ ემწნებოდა,
ავთანდილ მუხლთა უყრიდა, თითითა ეხვეწებოდა“.

3. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„ქალმან უთხრა: „რას შეგესნარ, მე ვინ ვარ და ანუ შენო?
მზე არ მახლავს, შეგეტყუების, თრთვილო, ასრე მით მანყენო!
გრძელი სიტყვა სანყინოა, ასრე მოკლედ მოგახსენო:
ვერასათვის ვერ გიამბობ, რაცა გინდა, იგი ქმენო!“

4. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„კვლა ეტყვის: „ყმაო, რად მპოვე, ვინ მეუბნები მე, ვინო?
ეგე ამბავი ცოცხალსა ენითა ვერ მათქმევინო!
მე თავი ჩემი ნებითა ჩემითა მოგაკლევევინო,
ვითა უსტარი ბედიით ადვილად დაგახვევინო“.

5. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„ქალი დაუჯდა კუშტ-გვარად, ქუშობს, ჯეროთ არ დამტკბარია;
ავთანდილ ქვე ზის ტირილად, აღარას მოუბარია;
ვარდისა ბაღსა მოგუბდა ცრემლისა საგუბარია.
კვლა იქით ქალი ატირდა, მისთვის გულ-ნალმობარია“.

6. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„რა ქალსა მიჰხვდა ყმისაგან მიჯნურობისა სმინება,
გულ-ამოხვინჩვით დაიწყო ას-კეცად ცრემლთა დინება,

კელა გაამალლა ზახილით ტირილი, არ გაცინება.
აეთანდილს ღმერთმან წადილი მისცა, გულისა ღზინება“.

7. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„ახალმან ფიფქმან დათოვა, ვარდი დათრთვილა, დანასა;
მოუნდის გულსა დაცემა, ზოგჯერ მიჰმართის დანასა;
თქვის: „ჭირი ჩემი სოფელმან ოთხმოცდაათი ანასა,
მოგვშორდი ღზინსა ყველასა, ჩანგსა, ბარბითსა და ნასა!“

8. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„ხელთა ჰქონდა მშვილდ-ისარი, მათკენ მივა მხიარულმ.
ორთა კაცთა წვერთსანთა ყმა მოჰყენდა უწვერულმ,
თავსა იყო დაკოდდილმ, შეეზნადა სისხლსა გული,
ტიროდეს და იჭირვოდეს, ცოტა ედგა მას, გლახ, სულ“.

9. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„კარგი გვესმა სანადირო, ნადირობას წამოვედით,
გვყვებს ლაშქარნი უთვალავნი, წყლისა პირსა გარდავხედით,
სანადირო მოგვენონა, თვესა ერთსა არ წავედით,
გზოცვთ მხეცკი უსაზომო მინდორით და მთით და ქედით“.

10. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული შოთა რუსთაველის ციტირებული სტროფში?

„ბრთლმან, ლალსა გარეულმან, ვარდნი თხელნი ანატიფნა,
იგი ტკბილნი გონებანი ჩვენთვის მეტად გაამყიფნა:
არ აგვიხვნა, არცა დაგვსხნა, ყოლა არად ამოგვეკრიფნა,
მისნი მკვახედ მოუბარნი მათრახითა შეგვაშწიფნა!“

უპასუხეთ შეკითხვებს:

1. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ვაჟა ფშაველას ციტირებულ სტროფში?

„დალამდა... წვრილნი ვარსკვლავნი
აყვავდენ, დასხდენ ცაზედა;
მთვარე კი ჯერ არსადა სჩანს,
არ დაგვენათოის თავზედა,
ჯერ თუ არ გაულვიძნია,
ისევ თუ სძინავს მკლავზედა!
ჯერ გამარჯობა არ უთქვამს
შემომჯდარს გორის ფხაზედა,
სხივნი არ დაუგზავნია
პირის საბანად წყალზედა.“ („ლამე მთაში“)

2. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ტიცინ ტაბიძის ციტირებული სტროფის ბოლო ტაეპში?

„გაელავს, დაჰკრავს მეხი მეხს მწვერვალს,
მთა ტიტველია, არ აქვს საფარი,
თვითონ მეხია და თვითონ ელავს,
როგორც შამილის თეთრი ფაფარი“. („მენყერი მენყერს“)

3. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ვაჟა ფშაველას ციტირებულ სტროფში?

„მთებს ჩაუცვლიათ შავები,
ჭმუნვით დასცქერენ ხეებსა.“ („ლამე მთაში“)

4. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული პაოლო იაშვილის ციტირებული სტროფის ბოლო ტაეპში?

„სოფელში ვენახი გახდა მოსარწყავი
და ვაზის ფურცლებზე ისე გალურჯდება იქ შაბიამანი,
ვით თვალის უპე - როცა მე არ მახურავს ღამეში საბანი“.
 („წერილი დედას“)

5. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ვაჟა ფშაველას ციტირებულ სტროფში?

„გორით-გორს ბუეი გასძახის,
თრთიან ყვავილნი მთებისა,

ქოჩორს უვარცხნის ნიავი,
დარაჯად დაადგებისა". („ლამე მთაში“)

6. ტროპის რომელი სახეებია გამოყენებული ტიცინ ტაბიძის ციტირებული სტროფის ბოლო ორ ტაეპში?

„ჩამომრჩა უკან მე ჩერქეზეთი,
ეუახლოვდები ჩვენსკენ დარიალს,
დამშრალი თერგი ერთი ნვეთია,
მაგრამ ზღვასავით გულზე გადიარს". („მე ყაჩაღებმა მომკლეს არაგვზე“)

7. ტროპის რომელი სახეებია გამოყენებული ოთარ ჭილაძის ციტირებულ სტროფში?

„და თუმცა გრემი არის ბებერი
არის დაღლილი და დანგრეული,
მე მაინც მამღვრევს ეს სექტემბერი,
როგორც საყვარელ ქალის სხეული". („როდესაც ასე ახლოა გრემი“)

8. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ვაჟა ფშაველას ციტირებულ სტროფში?

„ხევი მთას ჰმონებს, მთა - ხევსა,
წყალნი - ტყეს, ტყენი - მდინარეთ,
ყვავილნი - მინას და მინა -
თავის აღზრდილთა მცინარეთ
და მე ხომ ყველას მონა ვარ,
პირზედ ოფლ-გადამდინარედ!“ („ლამე მთაში“)

9. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ნიკოლოზ ბარათაშვილის ციტირებულ სტროფში?

„ვინ იცის, მტკვარო, რას ბუტბუტებ, ვისთვის რას იტყვი?
მრავალ დროების მოწამე ხარ, მაგრამ ხარ უტყვი“.

10. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული კოლაუ ნადირაძის ციტირებულ სტროფში?

„თოვდა და თბილისს ებურა თალხი,
დუმდა სიონი და დუმდა ხალხი.
ძილ-ღვიძლად იყო ქალაქი ჩვენი,
საშინელებას კვლავ სჭედდა გრდემლი“ („25 თებერვალი. 1921 წელი“)

სავარჯიშო N 36.

უპასუხეთ შეკითხვებს:

1. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული გალაკტიონ ტაბიძის ციტირებულ სტროფში?

„მე არა ერთი მინახავს ბავშვი,
პატარა, როგორც ოქროს წინილი.“ (ბავშვები კაფეში“)

2. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული პაოლო იაშვილის ციტირებულ სტროფში?

„თუ გინახავთ
დათვის ნეკი,
იმ სიგრძეა
ჩემი ლექვი“.

3. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული შოთა რუსთაველის ციტირებულ ტაეპში?

„სახლ-სამყოფი არა ჰმართებს, ცამცა გაიდარბაზესა.“

4. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული შოთა რუსთაველის ციტირებულ ტაეპში?

„ცხენთა მათთა ნატერფალნი მზესა შუქთა წაუხმიდეს“.

5. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული მუხრან მაჭავარიანის
ციტირებულ სტროფში?
„დუმილი რეკავს,
დუმილი რეკავს
ჯვრით, ალავერდით,
გელათით, ტბეთით.....
ხმა თუა ნეტავ, –
ხმა თუა ნეტავ,
ამ უხმო ხმაზე
რომაა მეტი!“ („დუმილი რეკავს“)
-

6. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული გალაკტიონ ტაბიძის
ციტირებული სტროფის მესამე ტაეპში?
„მათ ნატყვიარი აკრავთ წარბებზე,
გული სავსე აქვთ შხამის წვეთებით,
ამ დროს მოლხენით არის დარბაზი,
ორკესტრი გრგვინავს თავგამეტებით“. („ბავშვები კაფეში“)
-

7. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ხალხურ ლექსში „მკვებარა“?
„აქეთ გორასა ნიხლსა ვკრავ,
იქით გორას ძერას ვუზამ;
ადიდებულსა მდინარეს
დავაყენებ და ყლაპს ვუზამ“.
-

8. ტროპის რომელი სახეებია გამოყენებული ნიკოლოზ ბარათაშვილის
ციტირებულ ტაეპებში?
„და წყნარს საღამოს, ვით მეგობარს, შემოვეტრფოდი,
რომ ჩემებრ იგიც იყო მწუხარ და სევდიანი!“
-

9. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ილია ჭავჭავაძის ციტირ-
ებულ სტროფში?
„ჩვენისთანა ბედნიერი
განა არის სადმე ერი
ყველა უნჯი,
ყველა მუნჯი,
გულჩვილი და ლმობიერი;
თვალაბმული,

თავაკრული,
პირს ლაგამი ზომიერი;
ყველა ყრუი,
ყველა ცრუი,
ჭკვადამჯდარი, გულხმირი;
მცირე, დიდი -
ყველა ფლიდი,
ცულლუტი და მანკიერი.“ („ბედნიერი ერი“)

10. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული ტიცთან ტაბიძის ციტირებულ სტროფში?

„რა ვუყოთ მერე, პოეტი ვარ
ხელით ნასული,
საქართველოში ხომ ფეტივივით
სთესავენ ვარდებს!“ („მეარღნეები და პოეტები“)

სავარჯიშო N 37.

იპოვეთ და გახაზეთ შედარებები „კაცია-ადამიანის?“ ციტირებულ ფრაგმენტებში.

1. „ღობესთან, ერთის ფურცლის ხის სიახლოვეს, მოჩანდა ძველი ჩალური, დრო-თა ბრუნვისაგან ისე გვერდზედ წამოღებული და წამოხრილი, თითქო გრილოში წამოწოლას აპირებდნო, მაგრამ ბებერსავით ნეკრესის ქარის ტკივილებს უეცრად ისე წამოხრილი და დაღრეჯილი შეუკავებიათო.

მისი-ბუჩო ერთ მხრივ მთელ კალოს სამხრეთის ნაპირზედ გორასავით განო-ლილი იყო, ასე რომ იმისი ბოლო ზედ საბძელთან დააწყებოდა.“

2. „შიგ თითონ ეზო ისე უწმინდური იყო, როგორც ძველი ჩინოვნიკის გული. დიდი საქმე იყო, პატრონამდინ ისე მიგელნიათ, რომ ან არ გასვრილიყავით, ან კიდევ ერთი ამბრის სურნელება თან არ აგეყოლიათ“.

3. „იმ თათქარიძის ოთახში იდგა ორი გრძელი ტახტი, ერთმანეთის პირდაპირ. ასეთი ფაქიზი ქეჩა და ხალიჩა ეშალა ზედა, რომ, როცა კნეინა ადგებოდა, ყოველ მის ბრწყინვალეობის ბრწყინვალე ფეხის ბრწყინვალე გადადგმაზედ ისე ლამაზად აბოლდებოდა ხოლმე, რომ კაცი ყურებით ვერ გაძლებოდა. ამ ორ ტახტ-შუა აღ-მოსავლეთის კედელზედ მოჩანდა, კბილებჩაცვივულ ბებერ დედაკაცის დაღე-ბულ პირსავით, ერთი ამოჭვარტლული გარედამ და შიგნიდამ, ერთი მწუხარე და დაღრეჯილი ბუხარი. აქა-იქ ოთახის სამკაულად ეყარა სხვადასხვანაირი ნივთები, მაგალითებრ: ტალახიანი ყარაბაღული თეთრი ნალები, პირმოტეხილი სპილენძის თუნგი, ქონიანი შანდალი, სპილენძის საჩაიეში მოხარშული მყრა-ლა-ბალახი, ზურგიელის ნაჭერი და სხვანი და სხვანი“.

4. „თავადი ლუარსაბ თათქარიძე გახლდათ კარგად ჩასუქებული ძველი ქართ-ველი, მრგვალი - უკაცრავოდ არ ვიყო ამ სიტყვაზედ - როგორც კარგი ნასუქი

კურატი. დარბაისელის კაცის შეხედულება ჰქონდა მის ბრწყინვალეებას: თავი ისეთი მსხვილი, რომ თითქო იმის სიმძიმეს მორგევით სქელი კისერი მხრებში ჩაუძერენიაო; ნითელი, თურაშაულ ვაშლსავით ხაშხაში ლოყები; სამკეცად ჩამოსული ტრფიალების აღმგზნები ფაფუკი ღაბაბი; დიდრონი თვალები, ყოველთვის დასისხლებულნი, თითქო ყელში თოკი ნაუჭერიათო! გაბერილი, მეტად გონივრად გადმოგდებული, დიად პატივსაცემი და პატივცემული ღიბი, კოტიტა და ქონით გატენილი ბალნიანი ხელები, დამორილი სხილი ფეხები - ესე ყოველი ერთად და თვითოეული ცალკე გახლდათ თავად ლუარსაბის „ცით მონაბერის სულის“ ღირსეული სამკაული. ის „მონაბერი სული“ არსად არა სჩანდა, თითქო ჩამკედარაო, ისე გაშლილიყო მის ბრწყინვალეების ქონშია. ქართველს კაცს არც ქარის შემოტანილი უნდა და არც გატანილი; ის „მონაბერი სული“ ქარად ხომ არ მიიღო ჩვენმა თავადმა?“

5. „დარეჯანი კი არ იყო ეგრე ზანტი, როგორც ლუარსაბი, - მამა კი ღვთის წინაშე, ისინი ერთმანეთს არა ჰგვანდნენ; გამოვიდა, რომ ფერი ერთი ჰქონდათ და ზნე კი არა. რაკი, ბატონო, კნენა თვალს გააჭყეტდა, შავარდენივით გადმოფრინდებოდა ტახტიდამ, გადიკრავდა შუბლსაფენსა, ზედ წაიკრავდა ჩითმერდისა, გადიცვამდა ჩითის კაბასა - ხანდისხან სიჭქარისაგან უკუღმაცა - შიშველა ფეხს შეიმოსავდა ჩუსტითა და - პერი ბიჭო - დაეშვებოდა ჩალურისაკენ, სადაც მოსამსახურენი სუფევდნენ, ესე იგი ვიანაჩრობით და გულში ჩაეცეტილ გაბოროტებით სულს იბრუნებდნენ. საკვირველიც იყო და სასაცილოც ამ ჩენის კნენის ტყუილ-უბრალოდ ფაცა-ფუცი. ეს ამოდენა დედაკაცი, ჩაგოდრებული, ჩასორსლებული, ხშირად დილიდამ შუადღემდინ ფეხზედ იდგა და გორგალსავით დაგორავდა.“

6. „ეს გლეხები არიან: გაქირ ვირსავით თუ ერთხელ შედგა, მერე, თუნდა შინდის სახრით მისდგე, ფეხს ვერ გადაადგმევიანებ, თუ ადრევე დატუქსული არა გყავს“.

7. „შენგან არ მიკვირს! რომ არ დამეთვალა, სოლომონ ბრძენი ხომ არ ვიყავ, რომ ისე გამომეცნო. როგორ არ დავთვალე, აი დალახერა ღმერთმა, - შემცდარვარ, თორემ გაჯოვებდი, აი, ჩემო სულიკო! მე და ჩემმა ღმერთმა, გაჯოვებდი. სთქვა და გაცრუებული ლუარსაბი შაქარსავით გაუტკბილდა თავის ამ ჟამად გამარჯვებულს მეუღლესა.“

- აკი არ დამითვლიაო, შე ეშმაკო, შენა! - მიატანა ღიმილითვე კნენამა.“

8. „გლეხკაცს ეგრე უნდა მოეპყრას ბატონიო, - იტყოდა ხოლმე ბრძენი თავადი, - ეგრე უნდაო, რომ ყოველ ცისმარა დღეს ეშინოდეს, თორემ, ღორის მკებნარსავით, რომ გლეხკაცი ფეხზედ დაისო, თავზედ აგაცოცდებო. მაშ! შიში შეიქმს სიყვარულსაო.“

9. „როგორ არა: ამბობენ, რუსთ ხელმწიფის ბაღში ერთი ოქროს ოთახიაო, იმაში არის, სულ იაგუნდის ფოთლები ასხიაო. - ზურმუხტისა იქნება, - გაუსწორა ლუარსაბმა. - პო, მართლა, ზურმუხტისაა, ზურმუხტიც ხომ ფოთოლსავით მწვანეა: დიად, ზურმუხტისაა, სულ აღმასები და იაგუნდები ასხია ხილის მაგიერად.“

- ნეტავი მაჭამა, აბა გემო იმაში იქნება“.

10. „ამ ყოფაში და ჭკუის გონიერ ვარჯიშობაში გადიოდა დილა. როცა სადილს უკან ლაზათიანად გამოიძინებდნენ ცოლ-ქმარნი, როცა საღამოზედ ნიაი ფრთას გაშლიდა და ბაღჩის ღობის გრძლად გამოწოლილი ჩრდილი ეზოს მოადგებოდა,

მაშინ კნენიან დარეჯანი ერთ ბალან-გაცვივებულ ხალიჩას ჩრდილში გააშლევინებდა და დაბრძანდებოდა ხოლმე თავმომწონე პატარძალივით თავდახურული, ნარბეგ-აჭიმული და გამოპრანჭული. ლუარსაბიც, თავის განუშორებელ ჩიბუხით ხელში, ჩამოვიდოდა – და ქოშებით შიშველ ფეხებზედ, ხშირად წითელ პერანგის ანაბარას და უფრო ხშირად ლურჯ კალმეხის დარბაისლურად ჩატეხილ ქუდით, ბოლთასა სცემდა გრილოშია“.

საგარეო N 38.

იპოვეთ და გახაზეთ ეპითეტები „ოთარაანთ ქვრივის“ ციტირებულ ფრაგმენტებში.

1. „მართლა ასე იყო თუ არა, – ეს უნდა ეკითხოხო ერთს სხვა ქვრივს დედაკაცსა, რომელიც სოფლის მეორე ნაპირას იდგა და მეტად წვრილ-შვილიანი იყო. ეს დედაკაცი ცოტა უხეირო, უნდოლი რამ იყო, გარჯა ეზარებოდა და წვრილ-შვილი ნახევარზედ მშიერ-მწყურვალს ჰყვანდა. ოთარაანთ ქვრივი ყოველ კვირა დღეს ერთ ათიოდ შოთს და ერთ ბადია კორკოტს თავის ფეხით გადაუტანდა ხოლმე“.
2. „ოთარაანთ ქვრივს სოფლის ნაპირას ერთი კაი მოზრდილი ფიცრული ედგა. მისი ეზო, საკმაოდ ფართო გლეხკაცისათვის, გარს შემორტყმულია ტყრუშულის ღობითა. ეზო წმინდა, ფაქიზად შენახული და დერეფნიდამ მოყოლებული ჭიის-კარამდე სიგრძე-სიგანეზედ მწვანით აბიბინებული. დერეფნის წინ, ერთ ოციოდ ნაბიჯზედ, უშველებელი კაკალი სდგას, შტოებ-ძირდაშვებულ, შემორგვალეული, თითქო განგებ შემოკვეცილიაო“.
3. „სახლში რომ შესულიყავით, ყველაზედ უწინარეს თვალში გეცემოდათ სიფაქიზე და დაგვილ-დანმენდილობა იქაურობისა. თარო ჩრდილოს მთლიან კედელზედ თავიდან ბოლომდე გახიდულია და ზედ ჩამომწკრივებულია სუფთა ჭურჭელი ქაშანურისა. ორიოდ ქვაბი, ტაფა, ჩამჩა, ქაფქირი, ძალზედ დანმენდილ-დარეცხილი, მხიარულად გადმოიციქრებთან მალლიდამ, თითქო თავს იწონებენ, რომ კარგი მომეღელი და პატრონი ასჩენიათ“.
4. „იმ დროს, როცა ჩვენს მოთხრობას ვინყებთ, ოთარაანთ ქვრივის შვილი გიორგი ოც-და-ერთის წლის ბიჭი იყო. ერთი ჯმუხი და ძარღვიანი ყმაწვილი კაცი დადგა. კუპრსავით შავი და კარგად დაკოკრებული წვერ-ულვაში ლამაზად უხდებოდა მის შავგვრემანს და მოხდენილად მოყვანილს სახესა. თვალადობით მეტად სანდომიანი და მარილიანი იყო, და უფრო უკეთესი იქნებოდა, რომ მისი დიდრონი ქორული თვალები ცოტა მრისხანედ არ გამომეტყველებოდნენ. თვალთა მეტყველების ჭექას აძლიერებდა გადაბმული ნარბები“.
5. „შენი ფიქრი სადა ჰქროდა, რომ ვერც კი გამოგე, როგორ მოგივედი, ისე სმენა-დახსული და გონება-გაქცეული იდეტი. განა ერთხელ და ორჯელ მინახვიხარ: ჰმუშაობ, ჰმუშაობ და უცებ გაირინდები ხოლმე. განა ერთხელ და ორჯელ მინახვიხარ: სადილ ვახშამზე ლუკმა პირში ჩაგიდვია, ყბაც არ მოგიქნევია, განაბულხარ, თითქო სადილიდამ წაგიღო რამემ, კლდის პირას დაგაყენა და ხელის კვრას გიპირობსო“.
6. „მართლა კი მიეფხვინა?.. მართლა კი მიეცვლია?.. – ეჭვობდა გიორგის დედა, – იქნება გუჟანმა დამიბრიყვა და მატყუებს. რა ვიცი?.. ადამიანის გული თვალთუნვდენი ორმოა. ვინ იცის?.. იქნება მე ერთი მგონია, იქ კი სულ სხვა ამბავია... სხვა რა უნდა იყოს, რა?.. – ჰკითხავდა თავისთავს და გული უკვენსოდა, რომ პასუხი ვერ ეპოვნა“.

7. „სხვა რა უნდა იყოს, რა!... – იძახდა ძილდამფრთხალი ოთარაანთ ქერივი, – თუ გამტეხავს, ამის ნალეული გამტეხავს... არ გამენდო... არ მეუბნება ჩემი გიორგი და არა... თუ გული შევარდნია ვისზედმე, რად უნდა მიმაღავდეს! რა დასაძალავია ჩემთან!... და თუ სხვა რამ ასტეხია... ღმერთო, ნუ მაფიქრებინებ“ ...
8. „მზემ ადგომა მაინც ვერ დაასწრო. ოთარაანთ ქერივი პირდაბანილი და ტანთ-ჩაცმული იყო, რომ მზემ მაშინ ძლივს ამოჰყო თავი მთის წვერიდან და გადმოხედა ქვეყანას თავის ერთად-ერთის ოქროსავით ბრჭყვიალს თვალითა. მთების ნამს მოახვედრა მზემ თავისი სხივი თუ არა, მთამ ორთქლი აუშვა, თითქო საკმელს უკმევს ამ უზარმაზარს ცეცხლის ბურთსაო“.
9. „დედამ შვილს ჩაულაგა ერთი ხელი უკეთესი ქვეშაგები, საცვალი ტანისამოსი, კაი ლეკურის შალის ჩოხა-შალვარი, ყანაოზის ახალუხი, ორი წყვილი თავისის ხელით მოქსოვილი ჭრელი წინდა, ახლად ნასყიდი ყაითნებით მორთული საცვეთები, ბაზარში განგებ შეიკერილი და ყაითნებითვე დახლართული ქვემოური ქალამნები. ყველაფერი ეს გამოუკრა ჯერ სუზანში, მერე ფარდაგში და შეკრა მაფრაშასავით თოკებით“.
10. „ეს მოხდა მარტის დამდეგსა. გავიდა მარტი, გავიდა ლამაზი აპრილი და უფრო ლამაზი მაისი. დადგა თიბათეცა. კესოს ყვავილების ბალი, გეგმაზედ გაკეთებული, მოირთო, მოიკაშმა. ისე გაჰლამაზდა წითლად მიხვეულ-მოხვეული გზებითა, შიგა-და-შიგ დაყოფილ მწვანე მდელოებითა, ყვავილების ფერადითა, რომ კაცის თვალი ვერ გაძლებოდა. ღონიერი ბუნება და ადამიანის გამრჯელი ხელი თითქო ერთმანეთს შესჯობებოდა, – აბა ვინ ვის აჯობებს ამ ბალის გალამაზებასა და შემოკბამო. ერთსაც და მეორესაც თითქო თავი არ დაეზოგათ, და რაც მადლი ჰქონოდათ, სულ აქ დაეპნიათ, სულ აქ დაებლერტყნათ“.

სავარჯიშო N 39.

იპოვეთ და გახაზეთ მეტაფორები „ვეფხისტყაოსნის“ ციტირებულ ფრაგმენტებში.

1. „ყმა წავიდა, სიშორესა თუცა მისსა ვერ გასძლებდა,
უკულმავე იხედვიდა, თვალთა რეტად აყოლებდა,
ბროლსა სეტყეს და ვარდსა აზრობს, ტანსა მჭევრსა ათრთოლებდა,
გული ჰქონდა გულისათვის, სიყვარულსა ავალებდა“.
2. „შენგან ჩემი სიყვარული ამით უფრო გაამყარე,
რომე დამსხნა შეჭირვება, ეშმა ბილნი ასაჰყარე.
გულსა გარე საიმედო ია მორგე, ვარდი ყარე,
მერმე მოდი, ლომო, მზესა შეგეყრები, შემეყარე“.
3. „თქვა: „მზეო, ვარდსა სიშორე შენი დამაჩნდეს ეს ადრე,
ბროლი და ლალი გასრულვარ ქარვისა უყვითლესად-რე.
მაშინ რალა ვქმნა ვერ-ჭვრეტა რა მომხედეს კელა უგრძესად-რე!
ხამს მოყვრისათვის სიკვდილი, ესე მე დამიც ნესად-რე“.
4. „სამსა ძებნე წელიწადსა იგი შენი საძებნარი;
ჰპოვო, მოდი გამარჯვებით, მხიარულად მოუბნარი;
ვერა ჰპოვებ, დავიჯერებ, იყო თურე უჩინარი;
კოკობი და უფურცენელი ვარდი დაგხვდე დაუმჩნარი.“

5. „თქვა: „მზეო, ვარდსა სიშორე შენი დამაჩნდეს ეს ადრე,
ბროლი და ღალი გასრულვარ ქარვისა უყვითლესად-რე.
მაშინ რალა ვეშნა ვერ-ჭვრეტა რა მომხედეს კელა უგრძესად-რე!
ხამს მოყვრისათვის სიკვდილი, ესე მე დამიც ნესად-რე“.
6. „ზაფრანის ფერად შეცვალა ბროლი ცრემლისა ბანამან,
გული უფრორე დამიჭრა ათიათასმან დანამან.
სანოლს მეკარე შემოდგა, მოლარე გაიყვანა მან:
ეთქვი, თუ: „რა იცის ამბავი, ნეტარ, ან იმან, ან ამან?“
7. „მართლად გითხრობ, მომისმინე ესე, რაცა მოგახსენე:
ნა, შეები ხატაელთა, თავი კარგად გამაჩვენე;
გიჯობს, ცუდად ნულარა სტირ, ვარდი კელამცა რად დასტენე?
მზემან მეტი რალა გიყოს, აჰა, ბნელი გაგითენე!“
8. „ახალმან ფიფქმან დათოვა, ვარდი დათრთვილა, დანასა;
მოუნდის გულსა დაცემა, ზოგჯერ მიჰმართის დანასა;
თქვის: „ჭირი ჩემი სოფელმან ოთხმოცდაათი ანასა,
მოვპოვრდი ლხინსა ყველასა, ჩანგსა, ბარბითსა და ნასა!“
9. „საგონებელი შეექმნა, დადგა საქმისა მრჩეველად,
თქვა: „თუ დავბრუნდე, ეზომი ხანი რად დავყავ მე ველად?
ჩემსა რა ვჰკადრო მნათობსა, ვიყავ რად დღეთა მღეველად,
მისი ვერა ვცნა ჭორადცა, ვარ ვისთა გზათა მკვლეველად?“
10. „მაგას ნუ ჰბრძანებთ, მეფეო, ჯერთ ვარდი არ დაგჭნობია,
თქვენი თათბირი ავიცა სხვისა კარგისა მჯობია;
ხამს განალამცა საქმნელად, რაცა თქვენ გულსა გლმობია:
სჯობს და მას მიეც მეფობა, ვისგან მზე შენაფლობია.“

საეარჯიშო N 40.

ტროპის რომელი სახეებია ხაზგასმული „ვეფხისტყაოსნის“ ციტირებულ ფრაგ-
მენტებში.

1. „ინდოეთს შვიდთა მეფეთა ყოვლი კაცი ხართ მცნობელი:
ექესი სამეფო ფარსადანს ჰქონდა, თვით იყო მპყრობელი,

უხვი, მდიდარი, უკადრი, მეფეთა ზედა მფლობელი,
ტანად ლომი და პირად მზე, ომად მძლე, რაზმთა მწყობელი.“

-
2. „სანოლს დაწვა, ტირს, მტირალსა ცრემლი ძნელად ეხოცების,
ვითა ვერხვი ქარისაგან, ირხვეის და იკეცების;

რა მიჰლულნის, სიახლევე საყვარლისა ეოცების,
შეკრთის, დიდნი დაიზახნის, მით პატიჟი ეოცების.“

3. „მეფე ყელსა მოეკიდა, გარდაჟოცნა ვითა შვილი.
ყმა ადგა და წამოვიდა, მას დღე მათი ჩანს გაყრილი;
როსტან მისთვის აატირა გონიერი გული, ლბილი.
სხვა მათებრი არ ყოფილა არ გამზრდელი, არ გაზრდილი!“
-

4. „გამომართა ავთანდილ, მოყმე მხნე, ლადად მაგალი.
ოც დღე იარა, ლამეცა დღეს ზედა წაჰრთო მრავალი.
იგია ლხინი სოფლისა, იგია ნივთი და ვალი,
არ მისცილდების თინათინ მისი მას, ვისგან სწეავ ალი.“
-

5. „ესეა მონა შერმადინ, ზემოთცა სახელ-დებული,
თანა-შეზრდილი, ერთგული და მისთვის თავ-დადებული,
მან არ იცოდა აქამდის მის ყმისა ცეცხლი დებული,
ან გაუცხადა სიტყვები მის მზისა იმედებული.“
-

6. „რა შერმადინ მოისმინა, გაუკვირდა, შეეზარა,
თვალთათ ვითა მარგალიტი ცხელი ცრემლი გარდმოდგარა,
მოახსენა: „უშენომან გულმან რამცა გაიხარა!
ვიცი, რომე არ დასდგები, მაგრა გიშლი ამაღ არა.“
-

7. „წინა-უკანა იარნეს ორნი დღენი და ლამენი,
დღისით და ღამით მაშერალნი, არ შეჭამადთა მჭამენი.
არსადა ხანი არ დაყვეს, ერთნი თვალისა წამენი.
მათ თვალთა ცრემლნი სდიოდეს, მინდორთა მოსალამენი.“
-

8. „გაძრცვილსა ტანსა ემოსნეს ყარყუმნი უსაჰირონი,
ებურნეს მოშლით რიდენი, ფასისა თქმად საჭირონი,
ჰშვენოდეს შავნი წამწამნი, გულისა გასაგმირონი,
მას თვალსა ყელსა ეხვიენეს გრძლად თმანი არ-უჰმირონი.“
-

9. „გახსოვს, ოდეს შენ და როსტანს მინდორს მხეცი დაგეხოცა,
ყმა გენახა უცხო ვინმე, რომე ცრემლი მოეხოცა?
მას უკანით გონებაჲმან მისმან ასრე დამამხოცა,
შენ გენუეეე მონახვასა, კიდით კიდე მოჰლახო ცა.“
-

10. „კელაცა ჰქადრა: „აჰა, მზეო, რათგან ღმერთმან მზედ დაგბადა,
მით გმორჩილობს, ზეციერი მნათობია რაცა სადა;
მე რომ თქვენგან მოვისმინენ წყალობანი, მედიდა.
ფარდი ჩემი არ დაჭნების, შუქი შენი იეფად ა.“
-

სავარჯიშო N 41.

განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეებია ხაზგასმული ციტირებულ მხატვრულ ნაწარმოებებში.

1. ყოფლნი არსნი ცათ ქვეშეთნი ერთობ სრულად მომივლიან,
მაგრა საქმე მის კაცისა ვერასადა შემიგნიან;
ულონიოდ მართალ იყვნეს, რომელთაცა ქაჯად თქვიან.
ან ტირილი არას მარგებს, ცუდად ცრემლნი რასა მდიან?“
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

2. „მოულოდნელად, მდულარე მზის მოფრალი განგებით,
ჰაერი აყვავილდა წითელი ფარშავანგებით“.
(პაოლო იაშვილი, „ფარშავანგები ქალაქში“)
-

3. „ძე არ ესვა მეფესა და დედოფალსა მზისა დარსა,
ჭმუნვა ჰქონდა, უამი იყო, მით აეხვნეს სპანი ზარსა.
ვა, კრულია დღემცა იგი, მე მივეცი ამირბარსა!
მეფემ ბრძანა: „შვილად გავზრდი, თვით ჩემივე გვარი არსა“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

4. „აქიმნიცა იკვირებდეს: „ესე სენი რაგვარია?
სამკურნალო არა სჭირს რა, სევდა რამე შემოჰყრია“.
ზოგჯერ შმაგად წამოვიჭრი, სიტყვა მცთარი წამერია.
დედოფალი ზღვასა შეიქმს, მას რომ ცრემლი დაუღვრია“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

5. „საფუძველი არს ყოველთა დაუსაბამო პირველი,
ამა ყოველისა მპყრობელი, ცათა და ქვეყნის მჭირველი;
მიუზღომელი, უზომო, გამოუთქმელი, მბრწყინველი,
ღმერთი, აბელის მსხვერპლისა კეთილად შემანიშნელი“.
(დავით გურამიშვილი, „დავითიანი“)
-

6. „ჯაყო „ბოთლს ბოთლზე ხლუპით სვამდა“
(მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“)
-

7. „თქმულა სიბრძნესთან სიგიჟე, ვითა ცოცხალთან მკვდარია;
ამა უფლისა სატებრად ბრძენიც ჭკუვაზედ მცდარია;
მე ვით შევმართო უცებმან, რადგან ის მიუშვებდარია?
მაგრამ დავით თქვა: „აქებდით გლაზაკი და მდიდარია!“
(დავით გურამიშვილი, „დავითიანი“)
-

8. „ულრანს ტყეში მოსული ვარ... მანამ ცოცხალი ვარ, ჩემის სიღამაზით
დავატყობო ტყეს, ბალახს და იმ გაღმიდამ გამომცქერაღს გულსავსიანს
კლდესა, სურნელებას მივფარქვევ არე-მარეს. ყველას ვუყვარვარ: აგერ იმ
დამპალს ყუნჭს თვალი სულ ჩემსკენ უჭირავს, მცინის ხოლმე, უნდა ჩემ-
თან მოვიდეს, — მაკოცოს, მაგრამ არ შეუძლიან, მხოლოდ შორიდან გამი-
ცინებს, გაიღიმება საცოდავად, თუმცა უშნოდ, მაგრამ გულკეთილობა კი
დიდი გადაეფინება ხოლმე პირზედ“.
(ვაჟა-ფშაველა, „ია“)
-

9. „მდინარის ნაპირს ვართ ჩვენ ბედნიერი,
შორს, სადღაც იცინის ჩუმის ხმით წყარო“...
(პაოლო იაშვილი, „ჩემი თავადი“)
-

10. „დარეჯანმაც მოიხედა ამ ხმაურობაზედ და დაინახა კნეინა ელისაბედი
და იმის ჩითმერდინით დარბეული, გულდაჩაგრული გოგო“.
(ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?“)
-

განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეებია ხაზგასმული ციტირებულ ფრაგმენტებში.

1. „ჯაყომ ძალასა და მუქარას ხერხი და კეთილი გულიც დააყოლა: მძელი სოფელი რამდენჯერმე დაჰატიჟა“.

(მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“)

2. „საგვარეულო ოქრო-ვერცხლეულობაც იმ სკივრში ინახებოდა, რომელიც ერთ დროს „ყაჩაღებმა მოიტაცეს“.

(მიხეილ ჯავახიშვილი, „ჯაყოს ხიზნები“)

3. „სადაც ტყეების ისმოდა დარდი
და მწუხარება რეკავდა ჩუმი -
საქართველოში გაჩნდა შტანდარტი:
მოდის თბილისი, მოდის ბათუმი.“

(გალაკტიონ ტაბიძე, „სადაც ტყეების ისმოდა დარდი“)

4. „ძალიან კი მიგიშვებენ: ქვიშაზედ უმრავლესი ჯარი ახვევია თურმე“.

(ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!“)

5. „დადუმებულა მთანმინდა,
ისმენს დუდუნსა მტკერისასა:
მდინარე ნანას უმღერის
რაინდსა, ურჩსა მტრისასა“...

(აკაკი წერეთელი, „განთიადი“)

6. „ოდესაც ბრძენმან რიტორმან შოთამ რგო იგავთ ხეო და,
ფესვ ღრმაჰყო, შრტონი უჩინა, ზედ ხილი მოიწეოდა“.

(დავით გურამიშვილი, „დავითიანი“)

7. „ამ დროს მოღებენით არის დარბაზი,
ორკესტრი გრგვინავს თავგამეტებით“.
(გალაკტიონ ტაბიძე, „ბავშვები კაფეში“)
-

8. „ქალაქში ეჭვი არავის ეპარებოდა, რომ გემი მოკლული მოგზაურისათვის
შურს იძიებდა“.
(ლევო ქიაჩელი, „პაკი აძბა“)
-

9. „ქორნილი ხარობს და სხივოსნობს მეფე ძვირფასი,
ფირუზის თასი ქარვისფერი ღვინით აივსო;
მეფემ დედოფალს მიაწოდა მეფური თასი.
ქორნილი ხარობს და სხივოსნობს მეფე ძვირფასი“.
(პაოლო იაშვილი, „მეფის ქორნილი“)
-

10. „აზიის დაშლილი თმის შავი გიშერის
მსუბუქი ტალღები და ლურჯა ცხენები!
შენ მხოლოდ მარადი სიმაღლე გიშველის,
როს შუქად მშობლიურ ცას შეეშენები“.
(გალაკტიონ ტაბიძე, „დრო“)
-

საქარჯიშო N 43.

შეასრულეთ დავალებები:

1. იპოვეთ და ამოწერეთ ეპითეტები „პაკი აძბას“ ციტირებული ფრაგმენტიდან.
„მას სწორედ დეპეშის შედგენის დროს მოაგონდა, რომ სოხუმშიაც არსებობდა მუშათა, გლეხთა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭო, რომლის თავმჯდომარედ დავანაძის კარგი მეგობარი ნარიქ ეშბა ითვლებოდა. ესეც ძველი რევოლუციონერი, ნაციმბირალი და სხვა მრავალი ღირსებით შემეკული კაცი იყო. რევოლუციის შემდეგ ფართო საზოგადოებრივი მუშაობის ასპარეზზე გამოსულ აფხაზთა შორის იგი ყველაზე უფრო წინდახედული, ჭკვიანი და მოქმედი იყო“.
-

2. იპოვეთ და ამოწერეთ ეპითეტი „ჰაკი აძბას“ ციტირებული ფრაგმენტიდან.
„დამსწრენი ენაწელიანი ორატორების გამოსვლას მოელოდნენ, მაგრამ მათ-
გან ახლა სიტყვის თქმის მსურველი არავინ გამოჩნდა“.
-

3. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „სამანიშვილის დედინაცვლის“
ციტირებულ ფრაგმენტში?

„მეც შენთან ვარ მძებნელი, როგორც კაცი! – წამოიძახა კირილემ. – ძმო-
ბას გეფიცები!... არაფრის გულისათვის არ დაგშორდები... ვძებნოთ, პლატონ,
ვძებნოთ! ხა, ხა, ხა! ჩემს დღეში ამგვარ უცხო საქმეზე არ მივლია და აქედან
ვიცი, რომ ბევრი გასართობი ამბები მოგველის! რამდენ დედაბერს სანა-
ტრელად გავუხდით უშვილოდ ყოფნას!... ხა, ხა, ხა! ერთი ჩხუბი და ცილობა
უნდა ავეუტეხოთ ერთმანეთში სანყალ დედაბრებს, უსათუოდ! არ შეიძლება
უამისობა!...“

4. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „სამანიშვილის დედინაცვლის“
ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ეგ კი... რომ ვბრუნდები ის არის, გევიხედვ, აგერ არ შემომეყარა გზაში ეს
ჩემი მასპინძელი?! აი, შენ ასეთო, აი შენ ისეთო - მივადახე გაცეცხლებულმა... -
არ გრცხვენია, ასე მომატყუე, მომკალი?! გულზე ვსკდები კაცი! ეს-კი იცინის...
სადმე თავი მიმადებზე, შე უღმერთო, ვეხვენები დალლილი, მკედარი კაცი. წამი-
ყვანე, სადაც შენ მიეთრევი-თქვა... წამიყვანა, ბატონო, ვილაცა ნათლიმამა ჰყო-
ლია. ვინ ოხერმა მოანათლია მაგას შვილი! წამიყვანა, მიმაყენა ყაზახისას!“

5. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული „სამანიშვილის დედინაცვლის“
ციტირებულ ფრაგმენტში?

„მაგ ჩაის რომ დააცუნცულებ, მაგის მაგიერად, შე ქალო, ერთი ბოთლი ღვინო
შემოიტანო ის სჯობია, ჩემო ვერიჩკა!“

6. „კაცია-ადამიანში?!“ რომელ არასიუჟეტურ ელემენტად არის გამოყენებული
ანდაზა.

„მოყვარეს პირში უძრახე,
მტერს პირს უკანაო“?

7. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული ვალერიან გაფრინდაშვილის ლექსში „პროვინციალური გაზაფხული“?
„ცაზე ჰკიდია მზე-მაღალური,
აპრილი აკრავს მწვანე აფიშებს,
ვით ბაღდადის თეთრი მსახური
სასაფლაოს კენ ის მიაბიჯებს“.
-

8. ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული ტიცინ ტაბიძის ლექსში „ლურჯი ედემი“?
„როგორც აფთარი გათხრილ საფლაფზე
ენების გრიგალი დაგვნივის თავზე!..
მაგრამ რა მოკლავს პირველ სიყვარულს?!
სული არ იწვის ენების კოცონზე“.
-

9. კომიკურის რომელი ხერხია გამოყენებული დავით კლდიაშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?
„რა იქნა, შე კაცო?.. რა მოხდა ამისთანა? გინახავს, რომ ქორწილი იქნება თუ დღეობა, რამე ლაპარაკი არ მოხდეს?.. რა ეუყოთ მერე?.. მარტო ჩვენს თავზე მომხდარა, რაც წუხელ საქმე მოგვიხდა, თუ როგორაა?! ან რა იყო ასეთი რამე?.. სხვას არავის შეხედომია თუ?
- შენ, ბატონო, რავარც გნებავდეს და მე კი დრო არ მაქვს...
- დრო არ გაქვს, თვარა გეიქცევიან შენი დედაბრები სადმე!“
-

10. ტროპის რომელი სახეებია ხაზგასმული ტიცინ ტაბიძის ლექსში „სენტი-მენტალური მოგზაურობა“?
„ზღვა ისე იყო მშვიდი და წყნარი,
რომ აღარც მახსოვს, იყო თუ არა!“
-

სავარჯიშო N 44.

შეასრულეთ დავალებები:

1. რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული ალექსანდრე ყაზბეგის ციტირებულ ფრაგმენტში?
„უფალო, რაი შეგცოდეთ, რომ მოძმეთ ლაღატიც გვაჩვენე! – ნარმოსთქვა მოხუცმა და თვალები ზეცას მიაპყრო“. („ხევისბერი გოჩა“)
-

2. რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული დავით გურამიშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ისმინე, სწავლის მძებნელო! მოყევ დავითის მცნებასა, ჯერ მწარე ჭამე; კვლავ ტკბილი, თუ ეძებ გემოვნებასა; თავს სინანული სჯობია ბოლოჟამ დანანებასა, ჭირს მყოფი, ლხინში შესული, შვებად მიითვლი ვნებასა.“ („დავითიანი“)

3. რომელი რიტორიკული ფიგურაა ხაზგასმული დავით კლდიაშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„მე თხრიშვილს, რა მრჯიდა ქორნილში სასიარულოდ? რა მექორნილდებოდა?! საქმე არ მქონდა მე უპატრონოს, თუ?! ჰმ! თავი რაზე შევირცხვინე?.. სალაპარაკოდ რავა მივეცი ჩემი თავი ამ სულელთან იმდენ ხალხს!.. რავა არ უნდა მომკლას ჩემმა პატრონმა? რავა არ უნდა მომკლას? რავა ვარ შესაბრალებელი!..“ („სამანიშვილის დედინაცვალი“)

4. რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული დავით კლდიაშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„რატომ მკვდარი არა ვარ ახლა... რაზედ ფეხები არ მომტყდა და მაგას ნამოყვევი? - გაიძახოდა საცოდავი“. („სამანიშვილის დედინაცვალი“)

5. რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული ილია ჭავჭავაძის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„იმას ერტყა გარშემო ძველი ტყრუშული ლობე, რომელიც ზოგიერთგან გადაქცეული იყო და ეხლანდელს პატრონს არც კი მოსვლია ფიქრად, რომ გაეკეთებინა. ეტყობა, რომ ქართველია!..“ („უცია-ადამიანი?“)

6. რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული დავით კლდიაშვილის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„უიმე, უიმე! - იყვირა დარიკომ და გამწარებული ლოყაზე ხელს ირტყამდა. - უიმე! უიმე!.. ეს რა გეიგონა ჩემმა ყურებმა!..“ („სამანიშვილის დედინაცვალი“)

7. რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული იოანე საბანისძის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„რომელნი ხართ ქრისტეს-მოყუარენი და მარტვლთ-მოყუარენი, მიიღეთ ჩემგან სანატრელი ესე სმენად წმიდისა მონამისა და ქრისტეს-მოლუანისად, რომელი სიმცნითა და დიდებითა გვრგვნოსან იქმნა ქრისტეს მიერ!“ („აბოს წამება“)

8. რომელი სინტაქსური ფიგურაა გამოყენებული გალაკტიონ ტაბიძის ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ქარი ჰქრის, ქარი ჰქრის, ქარი ჰქრის,
ფოთლები მიჰქრიან ქარდაქარ“. . .
(„ქარი ქრის“)

9. რომელი სინტაქსური ფიგურაა გამოყენებული ვაჟა ფშაველას ლექსის „ღამე მთაში“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ბუნება მბრძანებელია,
იგივ მონაა თავისა,
ზოგჯერ სიკეთეს იხვეჭავს,
ზოგჯერ მქნელია ავისა;
ერთფერად მტვირთველი არის
საქმის თეთრის და შავისა;
საცა პირიმზეს ახარებს,
იქვე მთხრელია ზეავისა...
მაინც კი ღამაზი არის
მაინც სიტუფით ყვავისა“.

10. რომელი სინტაქსური ფიგურაა გამოყენებული აკაკი წერეთლის „პოეტის“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„შუაკაცი ვარ უბრალო,
ხან მინისა ვარ, ხან ცისა“.

1. რომელი სტილისტური ფიგურაა გამოყენებული?

„გულის ნათელი მე მიპოვია,
ქართლის დიდების მე ვარ მნახველი,
სამშობლო - ჩემი გულის ფეთქება,
სამშობლო - ჩემი ლექსის სახელი!“

(გიორგი ლეონიძე, „ვეფხისტყაოსნის“)

2. რომელი სინტაქსური ფიგურაა გამოყენებული ილია ჭავჭავაძის „აჩრდი-
ლის“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„აქ არვის - დიდსა თუ პატარასა -
ქვეყნის ტკივილით არ სტიკია გული“.

3. რომელი სინტაქსური ფიგურაა გამოყენებული აკაკი წერეთლის ციტირე-
ბულ ფრაგმენტში?

„აღმართ-აღმართ მივდიოდი მე ნელა,
სერზედ შევდექე, ჭმუნვის ალი მენელა;
მზემან სხივი მომაფინა მაშინა,
სიცოცხლე ვგრძენ, სიკვდილმა ვერ მაშინა“.

4. რომელი რიტორიკული ფიგურებია გამოყენებული დავით კლდიაშვილის
ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ღმერთო, მომკალი! რატომ მიაწია მაგ უბედურმა ამ დღემდის, მაგისთანა
საქმეს რომ შვება?! ვინ უნდა შემოათრიოს დედიჩემის მაგიერ მაგ ჭკუადაკარ-
გულმა, ვინ? - მოთქმით ამბობდა დარიკო.“

5. რომელი სინტაქსური ფიგურაა გამოყენებული ნიკო ლორთქიფანიძის „იყ-
იდება საქართველოს“ ციტირებულ ფრაგმენტში?

„იყიდება ყველგან: ქუჩაში და სახლში, თეატრში და სასამართლოში, სას-
წავლებელში, სატუსალოში, ეტლში, მატარებელში, დილით და ღამით, სიცხე-
ში და სიცივეში, დარში და აედარში.“

6. რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული გიორგი მერჩულის

ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ერწო ქრისტემსნო, ისმინეთ ჩემი! პირველად ჩვენ ზოგად მოვინიშნით უდაბნოსა ამას წმიდასა მე, გლახაკი გრიგოლ, და საბან, იშხნისა ეპისკოპოსი, და თვედორე და ქრისტეფორე, ოთხნი ესე. და მრავალთა წელიწადთა ვითარცა მონაფენი მორჩილ იყვნეს ჩემდა, ვიდრე ჟამადმდე ღმრთის წოდებისა, დიდნი ესე მამანი, სათნონი ქრისტემსნი.“

7. განსაზღვრეთ, რომელი სინტაქსური ფიგურაა გამოყენებული გალაკტიონ ტაბიძის ლექსის „დროშები ჩქარა!“ ციტირებულ სტროფში.

„დიდება, ვინც კიდე გვაბრძოლებს იმედით,
ვინც მედგრად დახედება მტრის რისხვა-მუქარას...
გათენდა! შეერთდით, შეერთდით, შეერთდით!
დროშები, დროშები... დროშები ჩქარა!“

8. განსაზღვრეთ, რომელი სინტაქსური ფიგურებია გამოყენებული ციტირებულ სტროფში.

„მთებო, მთებო! რას ელით, ვის ელით? ნუთუ გყავთ სატრფო დიდი ხნის უნახავი? იქნება შვილი დაჰკარგეთ? იქნება ძმა, ან დედა გყავთ შორს ნასული და არაფერი ამბავი მოგსვლიათ? პასუხი არ ისმის. სდგანან წარბშეუხრელად. ელოდენ, ელიან და კვლავ ექნებათ მოლოდინი. რა დააშრობს იმათ გულში იმ მოლოდინის ზღვას?“

9. განსაზღვრეთ, რომელი სინტაქსური ფიგურაა გამოყენებული ციტირებულ სტროფში.

„თოვდა... და თბილისს ებურა თალხი,
ღუმდა სიონი და ღუმდა ხალხი“.

(კოლაუ ნადირაძე, „25 თებერვალი, 1921 წელი“)

10. რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული ციტირებულ ფრაგმენტში?

„ვინა შრომობდა და ვინა ჰძლებს,
ღმერთო, სად არის აქ სამართალი?!“

(ილია ჭავჭავაძე, „აჩრდილი“)

სავარჯიშო N 46.

ბგერნერის რომელი სახეებია გამოყენებული ციტირებულ ტექსტებში?

1. „ლეილას თვალები ელავენ ბნელიდან.

დედოფალს ახლავან მხევალნი მცველებად;

ყვავილიც მწველია ლეილას ხელიდან.

დაღალნი დაშლილან მღელვარე გველებად“.

(პაოლო იაშვილი, „ასო ლასი როიალზე“)

2. „ხან სცივა, კანკალებს, სამი საბანი, სიყვითლე“.

(ნიკო ლორთქიფანიძე, „თავსაფრიალი დედაკაცი“)

3. „აყვავებულა მდელი,

აყვავებულან მთები;

მამულო, საყვარელო,

შენ როსლა აყვავდები?

(ილია ჭავჭავაძე, „გაზაფხული“)

4. „არა ვარ გამშრალი, არაო“.

(ვაჟა-ფშაველა, „მთის წყარო“)

5. „გაქანება და დაცემა

ისმის მისი,

ისმის მისი

აღტაცება და კისკისი“.

(გალაკტიონ ტაბიძე, „ზღვა წყნარია ნამეტანი“)

6. „ჩენი არაგვო! რა რიგ მიყვარხარ!

ქართლის ცხოვრების მოწამედ შენ ხარ. . . “

(ილია ჭავჭავაძე, „აჩრდილი“)

7. „დზინ.დზინ.დზინ.დზინ.დზინ.
დონ. დონ. დონ.დონ.დონ.
გაუნ. გაუნ. გაუნ. გაუნ. გაუნ.
კლდეებში მიდის ქარავანი“.

(გრიგოლ რობაქიძე, „გველის პერანგი“)

8. „სარგის გარბის არეული“.

(გრიგოლ რობაქიძე, „გველის პერანგი“)

9. „დაიტანჯა

მაჯა

მარჯნის

მძიმე

ჯაჭვის

ტარებით.

ბევრი ცრემლი

დამეხარჯა

ერთი ლამის

ნეტარებით“.

(პაოლო იაშვილი, „დარიანული“)

10. „არა კაცსა არ იახლებს საუბრად და შემაქცევრად“.

(შოთა რუსთაველი)

სავარჯიშო N 47.

ბგერნერის რომელი სახეა გამოყენებული ციტირებულ ფრაგმენტებში?

1. „ორთქლად მიდის ნესტიანი სუნთქვა მიწის.

ლხენით ვისმენ ბელურების წივ-წივ, წივ-წივ“.

(ანა კალანდაძე, „მკედართა მზე ვარ“)

2. „ლეილა ლოცულობს დაღალულ ხელებით,

ქალები გალობით ალიონს ელიან“.

(პაოლო იაშვილი, „ასო ლასი როიალზე“)

3. „მიჰერის დალალგადაყრილი
დოვინ-დოვენ-დოვლი:
თოვლი, ფიფქი და აპრილი,
ვარდისფერი თოვლი.

(გალაკტიონ ტაბიძე, „მოვა... მაგრამ როდის?)

4. „ორი ქვეყნის ორი ქვეყნის საზღვრად ვდგევარ,
გულო, რისად მეხურვები?
სხივმიმკრთალი, სხივმიმკრთალი მკვდართა მზე ვარ,
ჩემს სხივებში თამაშობენ ბელურები ...“

(ანა კალანდაძე, „მკვდართა მზე ვარ“)

5. „შუქი გაიშალა,
წყალი დაიფერა,
სიო დაიბერა,
ჩალა გაიჩალა.
სიზმარს აბარია
ველი შენაფერი...
ეხლა ყველაფერი
ოქროს ზღაპარია“.

(გალაკტიონ ტაბიძე)

6. „ნანი ნაუ ნანი, ნაუ ნანი ნინა...
შორს სადღაცა ყვავილს ბუჩქქვეშ მიეძინა...
ქარმა ცერიან ბალახს ველზე ჩაურბინა,
ცვარი ბალახს მოსწყდა. სევდით დაიგმინა,
ქარში ზარის ხმა გაისმის:
ნაუ ნანი ნინა!“

(პაოლო იაშვილი, „ზარის ხმა ქარში“)

7. „მთვარეში შავი შრიალებს ჩალა.
შავი ლეჩაქი დაეცა შარებს.
დამშვიდდი. სძინავს ალაზნის კარებს.
მთვარეში შავი შრიალებს ჩალა“.

(გალაკტიონ ტაბიძე, „ალაზნთან“)

8. „მინდა მზე ვიყო, რომ სხივნი ჩემთ დღეთა გარსამოვავლო,
სალამოს მისთვის შთავიდე, რომ დილა უფრო ვაცხოვლო.
მინდა, რომ ვიყო ვარსკვლავი, განთიადისა მორბედი,
რომ ჩემს აღმოსვლას ელოდნენ ტყეთა ფრინველნი და ვარდი.
მინდა, შენ იყო, სატრფოო, მშვენიერისა ცის ცვარი,
რომ განაცოცხლო, შავარნო, მღელო, სიცხითა დამჭანარი.”
(ნიკოლოზ ბარათაშვილი, „არ უკიჟინო სატრფოო“)
-

9. „ნისლაურო, ნისლი ხარო,
გამიქრები: მზისი ხარო“...
(ანა კალანდაძე, „მე არაგვზე დავრჩებოდი“)
-

10. „აჰა, პალატთა დიდებულთა ნგრეული ნაშთი,
აჰა, ქალაქთა ჩინებულთა ხედრი უცილო,
აჰა, ჩვენისა მომავლისაც ნამდვილი ხატი,
მხოლოდ ანწყოზე რას დაბმულხარ, ხედევე, ბრმობილო?“
(ალექსანდრე ჭავჭავაძე, „გოგჩა“)
-

სავარჯიშო N 48.

განსაზღვრეთ, მეტყველების გამომსახველობის რომელი ლექსიკური საშუალებებია მონიშნული ციტირებულ ფრაგმენტებში.

1. „მამა-ჩემი ჯდა მეშვიდე, მეფე მებრძოლთა მზარავი,
სარიდან ერქვა სახელად, მტერთა სრეად დაუფარავი;
ვერვინ ჰკადრებდის წყენასა, ვერცხადი, ვერცა მპარავი;
ნადირობდის და იშვებდის სანუთრო-გაუმწარავი.“
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

2. „მე წელინდამდის ბნელსა ვევე სანუთრო-გაცუდებული,
დღისით და ღამით ვვაებდი, ვერვისგან სულ-დაღებული;
გაყვანად ხასნი მოვიდეს, მითხრეს მეფისა მცნებული,
ებრძანა: „შვილო, ტარიელ, ნუ ხარ შავითა ღებული“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

3. „მიენურა, იგონებდა, ახლოს შეყრა ვითა აგოს:
„საუბარმან უმეცარმან შმაგი უფრო გააშმაგოს!
ხამს, თუ კაცმან გონიერმან ძნელი საქმე გამოაგოს,
არ სინყნარე გონებისა მოიძულოს, მოიძაგოს“
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

4. „დღისით ვლეს და საღამო-ჟამ გამოუჩნდეს დიდნი კლდენი,
კლდეთა შიგან ქვაბნი იყვნეს, ძირსა წყალი ჩანადენი,
წყლისა პირსა, არ ითქმოდა, შამბი იყო თუ რასდენი,
ხე დიდრონი, თვალ-უნდომი, მადლა კლდემდის ანაყრდენი“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

5. „ცის მახლობლად ფეხ-ქვეშ ვიგრძენ მიწა მე,
ვსთქვი: „ცხოვრებაჲ, მეც ერთ კაცად მიწამე“
(აკაკი წერეთელი, „ალმართ-ალმართ“)
-

6. „ესე წიგნი გაასრულა წყლიანმან და სიტყვა-ნაზმა,
წელთა ოქრო შემოირტყა, საღარიბოდ მოეკაზმა,
ბრძანა: „მინდორს შეეჯდებიო“, ლაშქარიცა დაერაზმა;
მასვე წამსა წამოვიდა, შინა ხანი არა დაზმა“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

7. „სამსა დღესა დარბაზს ვიყავ, არ ცოცხალი, არცა მკვდარი;
მერმე ცნობა მომივიდა, მიეჭხედი რასმე მიუმხედარი;
ვთქვი, თუ: „ჰაი, რაშიგან ვარ მე, სიცოცხლე-გარდამხედარი!“
თმობა ვსთხოვე შემოქმედსა, ვჰკადრე სიტყვა სამუდარი“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

8. „ასე რომ არ ყოფილიყო და ჩვენი დასახელებული არ ყოფილიყავით, ვინ
იცის, აქამდის რამდენჯერ აგაოხრებდნენ თურქები, და დღეს კი, ჩვენი შიში-
თა და მორიდებით, ხვანთქარს თქვენი ბუზიკ ვედარ აუფრენია“
(აკაკი წერეთელი, „ბაში-არუკი“)
-

9. „ტყუილი რად იქნება? მართალია. შენოდენა დედაკაცს სიზმარიც დაეჯერება, – წამოროხა უთავბოლოდ ლუარსაბმა. თითონაც არ იცოდა, „სიზმარი“ რისთვის ჩააკერა ლაპარაკში.
ორივე დაჩუმდნენ.
ლუარსაბმა ჭერს მიაბჯინა თვალები; იქ ჯგუფად ისხდნენ ბუზები. დარეჯანმა შატყლის წინდის ქსოვა დაიწყო“. (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!“)
-

10. „გველსა ხერელით ამოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარი!“
(„ვეფხისტყაოსანი“)
-

საეარჯიშო N 49.

შეზღუდული გამოყენების სფეროს მქონე რომელი სიტყვებია მონიშნული ციტირებულ ფრაგმენტებში?

1. „გულს არ ჩერდება გრძნეული სხივი,
ფარჩები, აჰა, ფლასებად შლილა!
სად არს ნათელი შენი უებრო,
კვლავაც უძლოდეს გაზაფხულს წინა?
სად არს ნათელი?“
(ანა კალანდაძე)
-

2. „დროთა ველურთა შემობრუნებაჲ,
ჰა, შენეული მახვილ-ისრები...
ამხედრებულან ისევ ჭუნებო,
ქარს მოჰკივიან მინდვრად ისევე!
ქრიან ცხენები არაბ-მონღოლთა,
სისხლიან გზებით მოთქარუნობენ...
ალარ თავდება ჩვენი გოლგოთა,
დროთა ველურთა შემობრუნებაჲ!“
(ანა კალანდაძე)
-

3. „აი, ამას გაჩუქებ; ოღონდ არ გააბაზრდ. ოჯახური რელიქვიაა. აი, მკაიფე: „შორიდან მოიკლაცნება მდინარე იორი. სიჩქარეს უმატებს და მოსახვევებს მოაპობს ისეთი დაუნდობლობით, რომ შორიახლო გაშენებული სოფლები კანკალებენ, ვაითუ არ დაგვინდოსო“.
(აკა მორჩილაძე, „ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები“)
-

4. „ჩემს სამშობლოში მე მოველე მხოლოდ
უდაბნო ლურჯად-ნახევრდებში“.
(გალაკტიონ ტაბიძე, „თოვლი“)
-

5. „გუშინწინ რომ მთხოვე ფქვილი, ღმერთია მონამე, არ მქონდა; აი დღეს ქვმაქ
ცოტა, და ნახევარ ჯამს გიზიარებ... ოღონდ არ დამლუპო - იმ პარასკევს
უნდა დამიბრუნო.
- მომეცი! - მოკლეთ მოუჭრა და ღობეს მიადგა“.
(ნიკო ლორთქიფანიძე, „ტრაგედია უგმიროთ“)
-

6. „და არ გეგონოთ, რომ კარცერ-ლუქსათა ფინანსური საკითხი არ მაქვს გად-
ანყვეტილი - სხვადასხვა „დოსააფებთან“ და სანეეროებთან ერთად შემო-
ვიღებდი გადასახადს კარცერ-ლუქსათათვის, ეს იქნებოდა ჭეშმარიტად ნე-
ბაყოფლობითი, თვეში - მანეთი, და, ერთის მხრივ, ეს არც ისე ბევრია, რადგან
თვეში მხოლოდ ერთ ბოთლ ცუდ ღვინოს უდრის - ქართველი კაცისთვის,
დიდი ამბავი... და შეიცნობდნენ, ბოლოს და ბოლოს, ნამდვილ, დიდ მწერ-
ლებს...
აქ კი ხელმძღვანელმა მეხუთედ დამიბღვირა. უუჰ, რა სიტყვაა - „ჩამომალა-
ბორანტეს...“
(გურამ დოჩანაშვილი, „კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“)
-

7. „არაფერია... შიშს გულში ნუ შლუშობ... ღმერთი მოწყალეა თავის გაჩენილს
უმონყალოდ არ დააგდებს, ვენაცვალე მის ძლიერებას, ყოფილ მისი ნე-
ბაა. ალბათ, სურს, რომ სამანიშვილები მოამრავლოს. მასაც ქვეყნად მხოლოდ
რჩეულები უნდა რომ ჰყავდეს! ხა, ხა, ხა!...“
(დავით კლდიაშვილი, „სამანიშვილის დედინაცვალი“)
-

8. „ვილაც ბათუმლები ამოსულან და... ამირანა როა, ისიც ყოფილა და... კანკა
სად არიო და... ნადრიკუჩას გაუყვანია, შენო, ვაბშე, ვინა ხარო და... ამირანას
უთქვამს, მეო, პრესტაო, ვინა ვარო, ამას განახებთო... და კანკა გავარდნილა,
ნადრიკუჩ, ჩემი ხათრიო... და ნადრიკუჩამ, ნიკუშასთან გაარკვევო, იქით
გადიო... და ნიკუშა ხომ მაგის ძმაცაცა, კანკა ნადრიკუჩასთვის ჩაუბარებია...
და პრესტა, ჩემი აზრით, კანკა მაგარი დამპალია... და ეს დებილი ამირანაც
ვინაა!..“

(ლაშა ბულაძე, „ბოლო ზარი“)

9. „და სხივოსნობენ გუმბათები, და ოქროს ჯვრები,
იისფერ ნისლში მდუმარებით სჩანან ველები:
ვით დაფლეთილი, სისხლისფერი, სდევდი ჩვრები,
ხეებზე სხედან დადაღული მზის ფრინველები“.
(პაოლო იაშვილი, „ფარშავანგები ქალაქში“)
-

10. „ოცდახუთ წელია, „დინამო არ არსებობს, - თქვა მკაცრად. იყვნენ იგნატიკები,
გუნდი არ იყო. საქართველოში მწერთნელი არ არის. ოცდახუთი წელია.“
(აკა მორჩილაძე, „ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები“)
-

სავარჯიშო N 50.

შეასრულეთ დავალებები:

1. განსაზღვრეთ, მეტყველების გამომსახველობის რომელი ლექსიკური სა-
შუალებაა ხაზგასმული.

„ხელთა ჰქონდა ისარ-მშვილდი, მათეკნ მივა მხიარული.
ორთა კაცთა წვერთსანთა ყმა მოჰყვანდა ზნევერული,
თავსა იყო დაკოდილი, შეეზნიდა სისხლსა გული,
ტიროდეს და იჭირვოდეს, ცოტა ედგა მას, გლახ, სული“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)

2. განსაზღვრეთ, შეზღუდული გამოყენების სფეროს მქონე რომელი სიტყვებია
ხაზგასმული.

„მწყემსსა ჰკითხა: რომელია ქართლის გჃად?
მწყემსმა უთხრა: საქართველო არის გჃაჃ“.

(ანა კალანდაძე, „მოდიოდა ნინო მთებით“)

3. განსაზღვრეთ, მეტყველების გამომსახველობის რომელი ლექსიკური სა-
შუალებაა ხაზგასმული.

„მოსრნის მხეცნი და ნადიანი ისარმან ჩემგან სრეულმან;
მერმე ვიბურთი მოედანს, მინდორით შემოქცეულმან;
შევიდი, შევექმნი ნადიმი, ნიადაგ ლხინსა ჩვეულმან;
ან სანუთოროსა გამყარა პირმან ბროლ-ბადახშულმან!“

(„ვეფხისტყაოსანი“)

4. განსაზღვრეთ, მეტყველების გამომსახველობის რომელი ლექსიკური საშუალებებია ხაზგასმული.

„რომ ჩააფუჩეჩოს თავისი მახვში გაბმა, კბილების კრაჭუნით, რომელსაც კნენინა ღიმილს ეძახდა, სთქვა:

– დალახერა ღმერთმა – ეგ ველარ მოვიფიქრე, ბიჭოს!.. თითქო ოთხჯერ დავთვალე.

– აკი არ დამითვლიაო.

– შენგან არ მიკვირს! რომ არ დამეთვალა, სოლომონ ბრძენი ხომ არ ვიყავ, რომ ისე გამომეცნო. როგორ არ დავთვალე, აი, დალახერა ღმერთმა, – შემცდარვარ, თორემ გაჯობებდი, აი, ჩემო სულიკო! მე და ჩემმა ღმერთმა, გაჯობებდი“.

(ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი“)

5. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული ციტირებულ ფრაგმენტში.

„ძალიან არ ნუხს?! ერთ უშვილო დედაბერს დეძებს სადედინაცვლოდ და მითხარით, ჩემგან რა შენუხება მიჰყენებია... დაფდევ უკან მძებარდივით!.. ეგებ, ბიძია, გეგულეობდეს სადმე უშვილო დედაბერი და ამ ყმანვილს ეგებ გული დოუშოშინო!..“ (დავით კლდიაშვილი, „სამანიშვილის დედინაცვალი“)

6. განსაზღვრეთ, შეზღუდული გამოყენების სფეროს მქონე რომელი სიტყვებია ხაზგასმული.

„უკვირს პიკასოს: როგორ „აეხსნა“,

ზეცა ვით მწყალობს,

უზენაესის შთაგონებით

ვით ვარ დანთქმული?

რად არ კითხულობთ, მაგალითად,

ჩიტი ვით გალობს,

ან...

როგორ ვსუნთქავ,

ხელებს... სულში

რღს მიფათურებთ?!“

(ანა კალანდაძე, „უკვირს პიკასოს“)

7. განსაზღვრეთ, კომიკურის რომელი ფორმაა გამოყენებული ციტირებულ მონაკვეთში.

„ღმერთო, ეს რა თქვა, - შუბლზე ხელისგულს ტკაცანით ირტყამს რესპონდენტი, - როგორ, საიდან სად - სიყვარული და... ალფაბეტი?! დეე-და, დედა... ეს რა მისალოცი ყოფილა, ვილაცაა, არა, კლიმ?

- მისალოცი კი არა, ჰაერშია ასაგდები, ოლიმპიური ჩემპიონივით, - ამბობს კლიმი.
(გურამ დოჩანაშვილი, „კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“)

8. განსაზღვრეთ, მეტყველების გამომსახველობის რომელი ლექსიკური სა-
შუალებით არის გადმოცემული ბრძნული აზრი.
„სწავლის ძირი მწარე არის, კენწეროში გატკბილდების“.
(დავით გურამიშვილი, „დავითიანი“)

9. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული ციტირებულ მონაკვეთში.
„თერგი ჰრბის, თერგი ღრიალებს, კლდენი ბანს ეუბნებიან“.
(გრიგოლ ორბელიანი, „სალამო გამოსალმებისა“)

10. განსაზღვრეთ, გამოყენების შეზღუდული სფეროს მქონე რომელი სიტყვაა
ხაზგასმული ციტირებულ მონაკვეთში.
„შეშლილი სახეების ჩონჩხიანი ტყეებით
უსულდგმულო დღეები ჩნდება და ქვესკნელდება“.
(გალაკტიონ ტაბიძე, „ლურჯა ცხენები“)

11. განსაზღვრეთ, მეტყველების გამომსახველობის რომელი ლექსიკური სა-
შუალებაა ხაზგასმული.
„ალარ დაბრუნდა, ნავიდა წყნარად და აუჩქარებლად,
აგერა მივა, ნახეო, იგი მზეებრ და მთეარებლად“.
შორს უჩვენებდეს ავთანდილს მტირალნი გაუზარებლად,
ოდენ ჩნდა შავი ტაიჭი მისი მის მზისა მარებლად“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)

12. განსაზღვრეთ, რომელი მეტყველების გამომსახველობის ლექსიკური სა-
შუალებაა ხაზგასმული.
„თქვენცა იცით, გამიზრდია, ვითა ძმა და ვითა შვილი.
ამას ასრე ჰმორჩილობდით, არის ვითამც ავთანდილი,
ბუქსა იკრას, აქმნევინეთ ყოვლი საქმე, ჩემგან ქმნილი;
მე თუ დრომდის არ მოვიდე, გლოვა გმართებს, არ სიცილი“.
(„ვეფხისტყაოსანი“)

13. ამონერეთ ფრაზეოლოგიზმი.

„– პირწყლიანი დედაკაცი არა ყოფილა ეს დალოცვილისშვილი, – სთქვა თავის გულში ლუარსაბმა. – მოლექსესავით რა ლამაზად მოანყო ჩემი გოშობა... რა ენა პატრონია!.. როგორ იხერხა?! თითონაც უნდოდა ერთი ამისთანა აღესა მკნეო რამ, მაგრამ, როცა ეს გაჭირება დაადგებოდა, თვალბში სულ ზურგიელი. თარისის დოში, არტალა ნივრით და სხვა ამისთანა გაჩივრება ზოლმე. აბა, ამ საგნებით რა აღერსს გამოხატავს კაცი? მაგრამ ლუარსაბმა მაინც კიდევ მოახერხა წყლიანი სიტყვა: – შენ იცო ჩუპა რა ხარ? სულის წინმატი, გულის ტარხუნა, გონების, აბა, რა ვთქვა? – თუნდა მარალი იყოს. კარგად არ ვთქვი, ის კარგი და სახელოვანი მამა ნუ წაგინყდება? კარგი მონყობა არ იყო?“

(ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!“)

14. ამონერეთ აფორიზმი.

„ნაგოკითხაეს, სიყვარულსა მოციქულნი რაგვარ წერენ?
ვით იტყვიან, ვით აქებენ? ცან, ცნობანი მიაფერენ.

„სიყვარული აღგვაძალღებს“, ვით ეუფანნი, ამას უღერენ,
შენ არ ჯერ ხარ, უსწავლელნი კაცნი ვითმცა შევაჯერენ!“

(„ვეფხისტყაოსანი“)

15. განსაზღვრეთ, რომელი რიტორიკული ფიგურაა გამოყენებული ციტირებულ ფრაგმენტში.

„ჩვენისთანა ბედნიერი
განა არის სადმე ერი?“

(ილია ჭავჭავაძე, „ბედნიერი ერი“)

16. მეტყველების ბგერითი ორგანიზების (ბგერწერის, ფონიკის) რომელი ფორმაა გამოყენებული?

„ასული მწველია ძველი სურნელებით,
დედოფლის აღერსი გრძელია, ძნელია;
ლეილა ლოცულობს დაღალულ ხელებით,
ქალები გალობით აღიონს ელიან“.

(პაოლო იაშვილი, „ასო ლასი როიალზე“)

17. ამონერეთ აფორიზმი.

„რაცა ღმერთსა არა სწადდეს, არა საქმე არ იქმნების.
მზისა შუქთა ვერ-მჭვრეტელი ია ხმების, ვარდი ჭნების,

თვალთა ტურფა საჭვრეტელი ყველა რამე ეშვინების;
მე ვით გაესძლო უმისობა, ან სიცოცხლე ვით მეთნების!"
(„ვეფხისტყაოსანი“)

18. ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული პაოლო იაშვილის ლექსში „ნერილი ანა ახმატოვას“?
„მე მინდა გითხრა სამძიმარი,
რომ ბლოკი მოკვდა!
ხანდახან ჩუმი და მძინარი
მეცა ვარ ბლოკთან“.
-

19. ამონერეთ ფრაზეოლოგიზმი.

„ლუარსაბი მიხვდა, რომ გულიც ატკინა და ტყუილ-უბრალოდაც ატკინა, – და რომ ის გულაყრილობის ფიქრი გაუფანტოს, უთხრა კბილების კრაჭუნით: – ჰო, გეთაყვა, ჰო, შენი გოშია ვარ, მაშ რა ვარ?“
(ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?“)

20. განსაზღვრეთ, კომიკურის რომელი ფორმაა გამოყენებული ციტირებულ ფრაგმენტში.

„სავესებით დამაკმაყოფილებელი იყო მესამე ანკეტაც, რომელიც უზომოდ მოწყენილი ფოტოგრაფის მოკლე პასუხების მიხედვით შეევახე. მერე ავედი სამ-სახურში, ხელმძღვანელთან... ძალიან კარგია, როცა ხელმძღვანელი არის ასეთი ახალგაზრდა, ჯან-ლონით სავესე კაცი, ათლეტი, როგორც იტყვიან, და ამასთანავე ზომიერადაა აყოლილი მოდას - ოდნავ, ძალიან ოდნავ ჩამოგრძელებული ბაქენბარდებით, ასევე წელში ოდნავ გამოყვანილი პიჯაკითა და ოთხკუთხა ცხვირიანი ფეხსაცმელებით, გულის გარეთა ჯიბეში კი - პალსტუხის ფერის იდენტური ცხვირსახოცი“.
(გურამ დოჩანაშვილი, „კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“)

21. ამონერეთ ფრაზეოლოგიზმი.

„თეიმურაზ-ხან! გადაიგდე გულიდან ეგ ორივესთვის მავნებელი სურვილი, თვარა, თაემან ჩემმან, ველარ გადაურჩეთ ჩემ სამართლიან რისხვას ველარც შენ და ველარც შენი სამეფო!..“
(აკაკი წერეთელი, „ბაში-აჩუკი“)

22. განსაზღვრეთ, მეტყველების გამომსახველობის რომელი ლექსიკური საშუალებაა ხაზგასმული.

„ხმა სიმართლის შეუპოვრად გაძმა,

(ან იგი ხმა ვერ ისმინოს გაძმა)“.

(აკაკი წერეთელი, „აღმართ-აღმართ“)

23. ამოწერეთ ფრაზეოლოგიზმი.

„მაშ, შენ ჩემი გოშია არა ხარ? არა ხარ განა? მე შენგან ეგ პირველად მესმის, – მიუგო გულამომჯდარად დარეჯანმა, რადგანაც ეგონა, გოშიაობაზედ რომ ხელი აიღოვო, სჩანს გულიც აუყრია ჩემზედაო“.

(ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?!“)

24. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული.

„მე განშორების ცივი თოვლი დიდხანს მეხურა“.

(ვალერიან გაფრინდაშვილი, „სენტიმენტალური ტრიოლეტი“)

25. ამოწერეთ შედარება.

„უკანასკნელ სიკვდილამდე შენთან ვარ,

უკანასკნელ სულის ამოხდომამდი,

სიჭაბუკეე! ხელში გამიქანდები,

როგორც ზღვაში გაქროლილი ხომალდი“.

(გიორგი ლეონიძე, „წეროს თოვლი“)

26. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული.

„ძვირფასო! სული მევსება თოვლით:

დღეები რბიან და მე ვბერდები!“

(გალაკტიონ ტაბიძე, „თოვლი“)

27. ამოწერეთ ფრაზეოლოგიზმი.

„ეგ რომ არა ყოფილიყო, განა ისე კი, რაც შემოძლიან, არ გაგირიგებდი! – ლუარსაბ! ლუარსაბ! – დაუძახა ქმარსა, რომელიც შორი-ახლო ბოლთასა სცემდა და

ერთი-ორჯერ მსუნაგსავით მაცდურის თვალით გადმოჰხედა კიდეც მოხდენილ პატარძალსა“.

(ილია ჭავჭავაძე, „კაცია-ადამიანი?“)

28. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული.

„თეთრ ზამბახების დგანან ფარდები,
გააქვთ შრიალი პალმების ქოლგებს,
და ისე ყრია თეთრი ვარდები,
თითქო ათასი აქ გედი მოკლეს“.

(ტიციან ტაბიძე, „სენტიმენტალური მოგზაურობა“)

29. განსაზღვრეთ, რომელი მყარი სალექსო ფორმით არის დაწერილი ლექსი.

„შეხვედრის წუთებს განშორება ვერ ანიავეს,
და მე არ მინდა დავივინყო შენი ლანვები,
ტრფობის ტკივილებს მოგონება ისევ მიავეს,
შეხვედრის წუთებს განშორება ვერ ანიავეს.
დაიშლი კავებს და მიუშვერ სარკეს ღლიავეს,
დავარცხნილ თმებით, მოთენთილი მარტო დანვები,
შეხვედრის წუთებს განშორება ვერ ანიავეს
და მე არ მინდა დავივინყო შენი ლანვები“.

(ვალერიან გაფრინდაშვილი)

30. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული.

„ასე მწუხარე ვიდექი დიდხანს
და ჩემს წინ შავი, სწორი ვერხვები
ამრიალებდნენ ფოთლებს ბნელხმადანს,
როგორც გაფრენილ არწივის ფრთები“.

(გალაკტიონ ტაბიძე, „მერი“)

31. რომელი სტილისტური ფიგურაა გამოყენებული ციტირებულ მონაკვეთში?

„რომ ამ გზაზე ზღაპარია მგოსანთ სითამამე,
რომ არასდროს არ ყოფილა ასე ჩუმი ღამე,
რომ, აჩრდილნო, მე თქვენს ახლო სიკვდილს ვეგებები,
რომ მეფე ვარ და მგოსანი და სიმღერით ვკვდები“.

(გალაკტიონ ტაბიძე, „მთანმნდის მთვარე“)

32. რომელ ეპიზოდში ხდება კვანძის შეკერა ი. ჭავჭავაძის „ოთარაანთ ქვრივში“?

33. რა არის „ალუდა ქეთელაურის“ ექსპოზიცია?

34. რომელი მხატვრული დეტალების გამოყენებით უსვამს ხაზს რუსთაველი, რომ ნესტანსა და ტარიელს ერთმანეთისათვის გამჟღავნებული აქვთ სიყვარული?

35. ჩამოწერეთ „კაცია-ადამიანის?!“ მეორეხარისხოვანი პერსონაჟები.

36. იპოვეთ და ამოწერეთ შედარებები.

„მთვარე შრიანებს ფიჭვივით
დაუსრულებელ ოხერაში,
ამოდის კოხტა ბიჭივით
ცისკარი ახალ ჩოხაში“.
(გიორგი ლეონიძე, „იორის ღამე“)

37. წაიკითხეთ პაოლო იაშვილის ლექსი „წერილი დედა“ და განსაზღვრეთ, რა არის ამ ლექსის მთავარი ოპოზიცია (კონფლიქტი).

„დაეტოვე სოფელი,
მყუდრო სამყოფელი,
ქვიტიკირის მარნები
და კატის კნუტები - სიმინდის ყანა!
ჰა! კინტოს პროფილი,
საეჭვო ტარნები,
და დავიკუნტები
ქალაქის ქუჩებში მე - სალახანა.
ტირილი, ტირილი, ტირილი ბევრი!
მზის განიავება, კალო და კევრი
და სოფლის სინმინდე, მართალი ბათმანი,
როცა მე ქალაქში მანუხებს, მახელებს,
ყველა ყელსახვევი, შავი ხელთათმანი.
იქნებ ჩვენ ტფილისი ხვალ ყველამ დაეტოვოთ!
მინდა დღეს მივწერო დედას უსათუოდ,

იმღეროს მამასთან ის ნანა ტკბილი,
როცა გაიხარა, რომ მე მეჭრებოდა პირველი კბილი;
როცა მე ქურდები მეგობრად მრაცხავენ,
სოფელში ვენახი გახდა მოსარწყავი
და ვაზის ფურცლებზე ისე გალურჯდება იქ შაბიამანი,
ვით თვალის უბე - როცა მე არ მახუროვს ღამეში საბანი.
დედა! ინახულებ
შენ წმინდა ხახული!
ნადი ფეხშიშველი,
ქალაქში დაკარგულ შვილისთვის ღამე გაათე,
ღმერთო! აპატიე -
მე თუ ვერ მიშველი,
დედას, რომ დაგინთოს ჩემ სიგრძე სანთელი,
მისთვის, რომ ჩემს გულში
დაყუჩდეს გრიგალი და კორიანტელი..

38. განსაზღვრეთ გალაკტიონ ტაბიძის ლექსის „გაგონდება თუ არა“ რითმა ადგილმდებარეობის, შეთანხმებულ მარცვალთა რაოდენობისა და ბგერითი ორგანიზაციის მიხედვით.

გაგონდება თუ არა
კარალეთის დღეები,
მთების ლურჯი კამარა,
უცხო სამოთხეები.
კიდევ შეგერჩა თუ არა
მხიარული თვალები,
თუ მზემ გადაუარა
და ჩაუქრო ალები.
მოვდიოდით მხარდამხარ
და დრო გვეუარესა,
ან არ ვიცი, სადა ხარ
და რომელსა მხარესა.

39. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული.

„თვალუნვდენელი, შორი, ვრცელი, დაუსაბამო,
ჩუმი, მყუდრო და სევდიანი იყო საღამო.“
(გალაკტიონ ტაბიძე, „გზაზე“)

40. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა ხაზგასმული.

~~„ინთდა ტაძრის გუმბათი, კალთა-
ვარდთა დიოდა ნელი სურნელი,~~

მაგრამ ლოდინით დაღალულ ქალთა
სხვა არის ლოცვა განუკურნელი“.
(გალაკტიონ ტაბიძე, „მერი“)

41. რომელი სტილისტური ფიგურაა გამოყენებული ციტირებულ მონაკვეთში?
„ან ცას ღიმილით რად გავცქეროდი,
ან რად ვიჭერდი შუქს მოკამკამეს?
ან „მესაფლავეს“ რისთვის ვმღეროდი,
ან ვინ ისმენდა ჩემს „მე და ლამეს“?
(გალაკტიონ ტაბიძე, „მერი“)
-

42. განსაზღვრეთ, ტროპის რომელი სახეა გამოყენებული.
„მე დავიბადე აპრილის თვეში,
ვაშლების გაშლილ ყვავილებიდან,
მანვიმს სითეთრე და წვიმის თქეში
მოდის ცრემლებად ჩემს თვალებიდან“.
(ტიციან ტაბიძე, „ლექსი მენყერი“)
-

43. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის ალექსანდრე ჭავჭავაძე?
-

44. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის ნიკოლოზ ბარათაშვილი?
-

45. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის გრიგოლ ორბელიანი?
-

46. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის ილია ჭავჭავაძე?
-

47. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის აკაკი წერეთლი?

48. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის ვაჟა-ფშაველა?

49. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის ალექსანდრე ყაზბეგი?

50. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის დავით კლდიაშვილი?

51. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის ნიკო ლორთქიფანიძის „თავსაფრიანი დედაკაცი“?

52. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ეკუთვნის ნიკო ლორთქიფანიძის „თავსაფრიანი დედაკაცი“?

53. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯაყოს ხიზნები“?

54. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის პოლიკარპე კაკაბაძის „ყვარყვარე თუთაბერი“?

55. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის გალაკტიონ ტაბიძე?

56. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ეკუთვნის გალაკტიონ ტაბიძე?

57. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის ტიცუან ტაბიძე?

58. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ეკუთვნის ტიცუან ტაბიძე?

59. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის პაოლო იაშვილი?

60. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ეკუთვნის პაოლო იაშვილი?

61. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის ვალერიან გაფრინდაშვილი?

62. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ეკუთვნის ვალერიან გაფრინდაშვილი?

63. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის გურამ რჩეულიშვილი?

64. რომელ ლიტერატურულ მიმართულებას ეკუთვნის გურამ დოჩანაშვილი?

65. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა იაკობ ხუცესი?

66. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა იოვანე საბანისძე?

67. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა გიორგი მერჩულე?

68. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა შოთა რუსთაველი?

69. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა სულხან-საბა ორბელიანი?

70. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა დავით გურამიშვილი?

71. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ალექსანდრე ჭავჭავაძე?

72. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა გრიგოლ ორბელიანი?

73. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ნიკოლოზ ბარათაშვილი?

74. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ილია ჭავჭავაძე?

75. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა აკაკი წერეთელი?

76. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ალექსანდრე ყაზბეგი?

77. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ვაჟა-ფშაველა?

78. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა დავით კლდიაშვილი?

79. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ნიკო ლორთქიფანიძე?

80. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა კონსტანტინე გამსახურდია?

81. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა მიხეილ ჯავახიშვილი?

82. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა პოლიკარპე კაკაბაძე?

83. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა გალაკტიონ ტაბიძე?

84. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ტიცუან ტაბიძე?

85. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა პაოლო იაშვილი?

86. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა გიორგი ლეონიძე?

87. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა გურამ რჩეულიშვილი?

88. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ანა კალანდაძე?

89. რომელ საუკუნეში მოღვაწეობდა ჯემალ ქარჩხაძე?

90. რომელი საუკუნის მოღვაწეა გურამ დოჩანაშვილი?

91. ლიტერატურის რომელ გვარს მიეკუთვნება ვაჟა-ფშაველას „სტუმარ-მასპინძელი“?

92. ლიტერატურის რომელ გვარს მიეკუთვნება „ვეფხისტყაოსანი“?

93. ლიტერატურის რომელ გვარს მიეკუთვნება კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენა“?

94. ლიტერატურის რომელ გვარს მიეკუთვნება პოლიკარპე კაკაბაძის „ყვარყვარე თუთაბერი“?

95. ლიტერატურის რომელ გვარს მიეკუთვნება აკაკი წერეთლის „განთიადი“?

96. ეპოსის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება სულხან-საბა ორბელიანის „კუ და მორიელი“?

97. ეპოსის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება ნიკო ლორთქიფანიძის „ტრაგედია უგ-მირით“?

98. ეპოსის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება ილია ჭავჭავაძის „ოთარაანთ ქვრივი“?

99. დრამის რომელ ჟანრს მიეკუთვნება პოლიკარპე კაკაბაძის „ყვარყვარე თუ-თაბერი“?

100. რომელ ჟანრს მიეკუთვნება ვაჟა-ფშაველას „ალუდა ქეთელაური“?

ლიტერატურა

1. ა. არაბული, ქართული მეტყველების კულტურა, თბილისი, 2004.
2. ა. არაბული, ქართული ენის სამყარო, V კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2009.
3. გ. ახვლედიანი, ზოგადი ფონეტიკის შესავალი, თბილისი, 1966
4. შ. აფრიდონიძე, ჩვენი ენა ქართული, თბილისი, 2002.
5. ახალი ქართული ლიტერატურის ისტორია, II, თბილისი, 2010.
6. ნ. ბასილაია, ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა, თბილისი, 1991.
7. ა. ბაქრაძე, მწერლობის მოთვინიერება, თბილისი, 1990.
8. თ. ბოლქვაძე, ე. აფხაზავა, ქართული ენა, VI კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2004.
9. ლ. ბრეგაძე, პოსტმოდერნიზმი ქართულ მწერლობაში (წერილი პირველი), სჯანი, № 1, 2000.
10. ლ. ბრეგაძე, პოსტმოდერნიზმი ქართულ მწერლობაში (წერილი მეორე), სჯანი, № 2, 2001.
11. რ. გაბეჩავა, ზ. ჭუმბურიძე, ქართული ენა, X კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2003
12. რ. გაბეჩავა, ზ. ჭუმბურიძე, ქართული ენა, XI კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 1999.
13. ნ. გაფრინდაშვილი, დ. თვალთვაძე, რიტორიკის შესავალი, თბილისი, 2007.
14. ნ. გაფრინდაშვილი, მ. მირესაშვილი, ლიტერატურათმცოდნეობის საფუძელები, თბილისი, 2014.
15. ნ. გაფრინდაშვილი, მ. მირესაშვილი, ნ. წერეთელი, სოციალისტური რეალიზმის თეორიული ისტორია, წიგნი I, სოციალისტური რეალიზმის იდეურ-ესთეტიკური თავისებურებანი, თბილისი, 2010.
16. ნ. გაფრინდაშვილი, მ. მირესაშვილი, ნ. წერეთელი, სოციალისტური რეალიზმის თეორიული ისტორია, წიგნი II, სოციალისტური რეალიზმის განვითარების ეტაპები საქართველოში, თბილისი, 2010.
17. ო. გაჩეჩილაძე, ქართული ენა, თბილისი, 1992.
18. ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწილი I, თბილისი, 1997.
19. ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა ნაწილი I, თბილისი, 1999.
20. ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა ნაწილი III, თბილისი, 2001.
21. ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა ნაწილი IV, თბილისი, 2003.
22. ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა ნაწილი V, თბილისი, 2006.
23. ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა ნაწილი VI, თბილისი, 2010.
24. რ. ზექალაშვილი, ქართული მართლწერის საკითხები, თბილისი, 2004.
25. რ. ზექალაშვილი, ქართული ენა: ტესტები, სავარჯიშოები და მართლწერის წესები, თბილისი, 2009.
26. გიორგი გოგოლაშვილი, ავთანდილ არაბული, მურმან სუხიშვილი, მარიამ მანჯგალაძე, ნინო ჭუმბურიძე, ნინო ჯორბენაძე, თანამედროვე ქართული ენის მორფოლოგია, სალიტერატურო ენა, თბილისი, 2011.
27. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, პირველი კრებული, თბილისი, 1986.
28. დ. თვალთვაძე, ნ. გაფრინდაშვილი, ქართული მართლწერის წესები და სავარჯიშოები, თბილისი, 2013.
29. რ. თვარაძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ნაკვეთი პირველი, თბილისი, 2001.
30. ვ. თოფურია, ქართული ენა და მართლწერის ზოგიერთი საკითხი, თბილისი, 1988.
31. იაკობ ხუცესი, „შუშანიკის წამება“, გიორგი მერჩულე, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“, თბილისი, 1999.

32. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტომი I, თბილისი, 1980.
33. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტომი II, თბილისი, 1981.
34. ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბილისი, 1996.
35. ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, ნაწ. I, თბილისი, 1981.
36. ა. კიზირია, ქართული ენა, თბილისი. 1974.
37. თ. კიკაჩიშვილი, კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენა“, თბილისი, 1997.
38. გრ. კიკნაძე, ლიტერატურის თეორიისა და ისტორიის საკითხები, თბილისი, 1978.
39. გრ. კიკნაძე, ქართული სატირისა და იუმორის განვითარების ისტორიისათვის, თბილისი, 1972.
40. ლიტერატურის თეორია, XX საუკუნის ძირითადი მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობები, თბილისი, 2006.
41. ლიტერატურის თეორიის საფუძვლები (ავტორთა კოლექტივი), თბილისი, 1995.
42. გ. მურღულია, გ. ალიბეგაშვილი, ვ. მალღაფერიძე, საუბრები ქართულ ლიტერატურაზე, თბილისი, 1992.
43. ა. ნიკოლეიშვილი, ქართული ლიტერატურა, XI კლასი, ქუთაისი, 1999.
44. თ. სანიკიძე, ქართული მართლწერა, თბილისი, 1998.
45. თ. სანიკიძე, ი. სანიკიძე, ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა, თბილისი, 2009.
46. რ. სალინაძე, ქართული მართლწერისა და სწორმეტყველების საკითხები, ქუთაისი, 1995.
47. რ. სირაძე, ქართული აგიოგრაფია, თბილისი, 1987.
48. რ. ფეიქრიშვილი, ქართული ენის მორფოლოგია, ქუთაისი, 2002.
49. ქართული კრიტიკის სასკოლო ქრესტომათია, I, თბილისი. 2008.
50. ქართული კრიტიკის სასკოლო ქრესტომათია, II, თბილისი, 2008.
51. ქართული მართლწერის 120 წესი, ცნობარი მოსწავლეებისა და სტუდენტებისათვის, შეადგინა სანდრო ზარდალიშვილმა, ქუთაისი, 1995.
52. ქართული ენა და ლიტერატურა, VII კლასის სახელმძღვანელო, ავტორები: ვახტანგ როდონაია, ნინო ნაკუდაშვილი, ავთანდილ არაბული, მარინე ხუციშვილი, თბილისი, 2012.
53. ქართული ენა და ლიტერატურა, VIII კლასის სახელმძღვანელო, ავტორები: ვახტანგ როდონაია, ნინო ნაკუდაშვილი, ავთანდილ არაბული, მარინე ხუციშვილი, თბილისი, 2012.
54. ქართული ენა და ლიტერატურა, IX კლასის სახელმძღვანელო, ავტორები: ვახტანგ როდონაია, ნინო ნაკუდაშვილი, ავთანდილ არაბული, მარინე ხუციშვილი, თბილისი, 2012.
55. ქართული ენა და ლიტერატურა, X კლასის სახელმძღვანელო, ავტორები: მანანა გიგინეიშვილი, ლაურა გრიგოლაშვილი, ვახტანგ როდონაია, ავთანდილ არაბული, თბილისი, 2012.
56. ქართული ენა და ლიტერატურა, XI კლასის სახელმძღვანელო, ავტორები: ვახტანგ როდონაია, ნინო ნაკუდაშვილი, ავთანდილ არაბული, მარინე ხუციშვილი, ლალი დათაშვილი, თბილისი, 2012.
57. ქართული ენა და ლიტერატურა, XII კლასის სახელმძღვანელო, ავტორები: ვახტანგ როდონაია, ნინო ნაკუდაშვილი, ავთანდილ არაბული, მარინე ხუციშვილი, თბილისი, 2012.
58. ქართული რომანტიზმი - ნაციონალური და ინტერნაციონალური საზღვრები, თბილისი, 2012.
59. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, I, 1972.
60. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, II, 1979.

61. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, III, 1980.
62. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, IV, 1981.
63. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, V, 1983.
64. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, VI, 1984.
65. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, VII, 1985.
66. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, VIII, 1988.
67. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, IX, 1989.
68. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, X, 1993.
69. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, XI, 1998.
70. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, XII, 2004.
71. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, თბილისი, XIII, 2013
72. აკ. ყულიჯანიშვილი, ესთეტიკა, თბილისი, 2006.
73. გ. შალამბერიძე, ქართული მართლწერა, თბილისი, 1984.
74. გ. შალამბერიძე, ქართული სწორმეტყველების ზოგიერთი საკითხი, თბილისი, 1980.
75. ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბილისი, 1973.
76. ა. შანიძე, ი. იმნაიშვილი, ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, VI კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2001.
77. ა. შანიძე, ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, VII კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2001.
78. ა. შანიძე, ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, VIII კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2001.
79. ა. შანიძე, ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, ქართული ენა, IX კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2001.
80. ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი, 2008.
81. ბ. ნიფურია, პოსტსაბჭოთა პერიოდი და პოსტმოდერნიზაცია ქართულ მწერლობაში, არილი, 4-6, 2003.
82. ა. ჭილაია, რ. ჭილაია, ლიტერატურათმცოდნეობის ცნებები, თბილისი, 1984.
83. მ. ჯანჯიბუზაშვილი, კულტუროლოგია, XX საუკუნე. მხატვრულ-ესთეტიკური მიმდინარეობები, თბილისი, 2003.
84. ბ. ჯორბენაძე, ენა და კულტურა, თბილისი, 1997.
85. ბ. ჯორბენაძე, ქართული ენის მორფოლოგია. თბილისი, 1995.
86. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики, М., 1976;
87. Введение в литературоведение /Под. ред. Л. М. Крупчанова/, М., 2005;
88. Введение в литературоведение: Учебник /Под. ред. Г. Н. Поспелова/, М., 1988;
89. Введение в литературоведение: Хрестоматия /Под. ред. П. А. Николаева/, М., 1997;
90. Введение в литературоведение. Литературное произведение: основные понятия и термины /Под. ред. Л. В. Чернец/, М., 1999;
91. Гиршман М. М., Литературное произведение: Теория художественной целостности, М., 2002;
92. Головенченко Ф. М., Введение в литературоведение, М., 1964;
93. Гуляев Н. А., Теория литературы, М., 1985;
94. Давыдова Т. Т., Пронин В. А., Теория литературы, М., 2003;
95. Жирмунский В. М., Введение в литературоведение, СПб, 1996;
96. Мещерякова М. И. Литература в таблицах и схемах. Москва. 2012.
97. Ткачева, Т. Л. Русский язык в таблицах и тестах. Пособие для подготовки к экзамену. Минск. 2012
98. Weinhold U. Kunstlichkeit und Kunst in der deutschsprachigen DekadenzLiteratur. Fr./M., 1977.

1. ბერძნული და რომაული საკუთარი სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი (შეადგინა კ. გიგინეიშვილმა), თბილისი, 1985.
2. თ. ბეროზაშვილი, ქართული ენის სასკოლო განმარტებითი ლექსიკონი, თბილისი, 2008
3. ლ. ბრეგაძე, ქართული ჟარგონის ლექსიკონი, თბილისი, 1996.
4. ვ. თოფურია, ივ. გიგინეიშვილი, ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი, II გამოცემა, თბილისი, 1998.
5. მოსწავლის ორთოგრაფიულ-სტილისტიკური ლექსიკონი, ავტორ-შემდგენლები: ა. არაბული. შ. აფრიდონიძე. თ. ბურჭულაძე. ი. გაგუა. ლ. დავითაშვილი. თ. ვაშაქიძე. ვ. მალრაძე. თ. ტეტელოშვილი. თ. ლვინაძე. ნ. ჯორბენაძე, თბილისი, 2012.
6. ალ. ნეიშანი, ქართულ სინონიმთა ლექსიკონი, თბილისი, 1978.
7. საზღვარგარეთის ქვეყნების გეოგრაფიულ სახელთა ორთოგრაფიული ლექსიკონი, თბილისი, 1988.
8. სასკოლო ორთოგრაფიული ლექსიკონი, ავტორი - შემდგენლები: შუქია აფრიდონიძე, იამზე გაგუა, თამარ ვაშაქიძე, ვახტანგ მალრაძე, თეა ტეტელოშვილი, თინათინ ლვინაძე, ნინო ჯორბენაძე, თბილისი, 2011
9. თ. სახოკია, ქართული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი, თბილისი, 1979.
10. უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, შეადგინა მ. ჭაბაშვილმა, III გამოცემა, თბილისი, 1989.
11. უცხოურ პირთა სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი (რედ. ა. კობახიძე, შეტანილი), თბილისი, 1989.
12. ქართული ენა. ენციკლოპედია. თბ. 2008.
13. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი (არნ. ჩიქობავას რედაქციით), ტ. I-VIII, თბილისი, 1950-1965.
14. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ერთტომეული, თბილისი, 1986.
15. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ახალი რედაქცია, ტომი I, თბილისი, 2008
16. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ახალი რედაქცია, ტომი II, თბილისი, 2010
17. ქართული ენის პარონიმთა ლექსიკონი, ავტორები: შ. აფრიდონიძე, თ. ვაშაქიძე, ვ. მალრაძე, თ. ტეტელოშვილი, თ. ლვინაძე, ნ. ჯორბენაძე, თბილისი, 2011.
18. ალ. ლლონტი, ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა, I-II, თბილისი, 1974-1975.
19. Елисеев И.А., Полякова Л. Г., Словарь литературоведческих терминов, Ростов-на-Дону, 2002.
20. Квятковский А., Поэтический словарь, Москва, 1966.
21. Руднев В., Энциклопедический словарь культуры XX века, Москва, 2003.
22. A Dictionary of Modern Critical Terms /By Roger Fowler/, London-Henley-Boston, 1978;
23. Barnet S., Berman M., Burto W., Dictionary of Literary, Dramatic and Cinematic Terms, Boston, 1971;
24. Cuddon J. A., The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory, New York, 1991;
25. Dictionary of World Literary Terms /By Joseph T. Shipley/, London, 1955;
26. Dictionary of Literary Terms /By H. Shaw/, New York, 1972;
27. Scott A. F. Current Literary Terms: A Concise Dictionary of their Origin and Use, London, 1980.

ქართული ენა

ენათმეცნიერების დარგები	3
ფონეტიკის საკითხები	4
ბგერა და ასო	4
ბგერათა კლასიფიკაცია	6
ხმოვანთა სამკუთხედი	6
თანხმოვანთა სამეულები, წყვილეულები, ცალეულები	7
ძირითადი ფონეტიკური მოვლენები	7
მორფოლოგია	8
მეტყველების ნაწილები	8
არსებითი სახელი	10
არსებითი სახელის ჯგუფები შინაარსის მიხედვით	10
სახელის ფუძე	12
სახელთა ბრუნება	13
სახელის ბრუნვისა და რიცხვის ნიშნები	14
ფუძის კუმშვა	15
ფუძის კვეცა	17
საკუთარი სახელები	22
პირთა სახელების ბრუნება	23
გეოგრაფიულ სახელთა ბრუნება	29
თანდებულობის ბრუნვები	29
ზედსართავი სახელი	33
ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები	35
რიცხვითი სახელი	36
რაოდენობითი რიცხვითი სახელების ბრუნება	37
რიგობითი რიცხვითი სახელები	39
წილობითი რიცხვითი სახელები	44
ნაცვალსახელი	45
ნაცვალსახელთა ჯგუფები შინაარსის მიხედვით	46
მსაზღვრელ-საზღვრულის ბრუნება	49
სახელთა წარმოქმნა	53
რთული სიტყვები (კომპოზიტები)	57
აბრევიატურა და სიტყვათა შემოკლება	62
ზმნა	64
ზმნის პირი და რიცხვი	65
ზმნისწინი	75
გრამატიკული დრო	78
ასპექტი	79

კილო	80
მწკრივები და სერიები	81
მწკრივში მონაცვლე ზმნები	85
თემა. თემის ნიშანი	86
ზმნის ფუძე, ძირი	91
გვარი	91
ქცევა	93
კონტაქტი	95
სახელზმნა	97
ზმნიზედა	101
კავშირი	105
ნაწილაკი	106
შორისდებული	108
სინტაქსის საკითხები	110
სინტაქსური ურთიერთობის სახეები	111
წინადადების წევრები	112
შემასმენელი	112
ქვემდებარე	115
დამატება-ობიექტები	118
უბრალო დამატება	119
განსაზღვრება	120
გარემოება	120
წინადადების სახეები	122
წინადადების სახეები შინაარსის მიხედვით	122
წინადადება აგებულების მიხედვით	124
მარტივი წინადადება	124
შერწყმული წინადადება	126
რთული წინადადება	128
პუნქტუაცია	137
წერტილი	138
კითხვის ნიშანი	139
ძახილის ნიშანი	139
მრავალწერტილი	141
მძიმე	142
მძიმე უკავშირო შერწყმულ წინადადებაში	142
მძიმე კავშირიან შერწყმულ წინადადებაში	144
მძიმე განკერძოებულ სიტყვებსა და გამოთქმებთან	145
მძიმე რთულ თანწყობილ წინადადებაში	153
მძიმე რთულ ქვენწყობილ წინადადებაში	154
წერტილ-მძიმე	155
ორწერტილი	156

ტირე	157
ფრჩხილები.....	158
ბრჭყალები	160
სასვენი ნიშნები პირდაპირ ნათქვამთან	161
რამდენიმე სასვენი ნიშანი ერთად.....	164
სიტყვის სტრიქონიდან სტრიქონზე გადატანა.....	166
ლექსიკოლოგია და სტილისტიკა	166
სინონიმები.....	167
ანტონიმები.....	168
პარონიმები.....	168
ომონიმები.....	169
უცხოური სიტყვების მართლწერა.....	170
ბარბარიზმი	176
ჟარგონი, დიალექტიზმი, არქაიზმი.....	176
ფრაზეოლოგიზმი.....	177
სტილის საკითხები.....	178
სავარჯიშოები ქართულ ენაში.....	180

ლიტერატურის თეორია

მეცნიერება ლიტერატურის შესახებ	229
ხალხური სიტყვიერება.....	229
ზეპირსიტყვიერების ჟანრები.....	230
მხატვრული ლიტერატურა (პროზა და პოეზია).....	231
ლიტერატურის გვარები	232
ლიტერატურის ჟანრები	233
სასულიერო და საერო ლიტერატურა	234
სასულიერო მწერლობის ძირითადი ჟანრები.....	234
საერო მწერლობის ძირითადი ჟანრები	235
ეპოსის ძირითადი ჟანრები.....	235
რომანის ძირითადი ჟანრები	236
დოკუმენტური ეპიკური ჟანრები.....	237
ლირიკის ძირითადი ჟანრები.....	238
დრამის ძირითადი ჟანრები.....	239
ძირითადი ლირო-ეპიკური ჟანრები.....	240
ლიტერატურული ნაწარმოების თემა და იდეა.....	242
ნაწარმოების თემატიკა	243
პათოსი	244
მხატვრული ტექსტის სტრუქტურა.....	245
სიუჟეტის განვითარების ეტაპები.....	245
ნაწარმოების არასიუჟეტური ელემენტები.....	247

სახეთა სისტემა მხატვრულ ნაწარმოებში	248
ადამიანის მხატვრული სახის შექმნის საშუალებები	248
გმირის ხასიათი მხატვრულ ნაწარმოებში	253
ადამიანის სახე მხატვრულ ნაწარმოებში	253
კონფლიქტი მხატვრულ ნაწარმოებში	255
კომიკური მხატვრულ ლიტერატურაში	256
სატირა	257
იუმორი	258
ირონია	260
მხატვრული ნაწარმოების სათაური	260
ნაწარმოების დასათაურება	261
პეიზაჟი	262
პეიზაჟის როლი და მხატვრული ფუნქცია ნაწარმოებში	262
მხატვრული დეტალი ლიტერატურულ ნაწარმოებში	265
პოეტური ტექსტის მეტრული წყობა	267
რიტმის სახეები	269
რიტმის სახე ადგილის მიხედვით	269
რიტმის სახეები შეთანხმებულ მარცვალთა	
რაოდენობის მიხედვით	270
რიტმის სახეები ეფფონიის (ბგერითი ორგანიზაციის) მიხედვით	271
მყარი სალექსო ფორმები	271
შაირი	272
სონეტი	274
ტრიოლეტი	275
მუხამბაზი	275
მხატვრული ლიტერატურის ენა	276
მხატვრული ლექსიკა	276
ტროპები	276
ტროპები	277
გამოყენების შეზღუდული სფეროს მქონე სიტყვები	279
მეტყველების გამომსახველობის ლექსიკური საშუალებები	281
სინტაქსური და რიტორიკული ფიგურები	282
მეტყველების ბგერითი ორგანიზება, ბგერწერა/ფონიკა	284
ტექსტი	285
კონტექსტის სახეები	286
მხატვრული მეთოდი	287
ლიტერატურული პროცესი	288
ძირითადი ლიტერატურული მიმართულებები და მიმდინარეობები	288
ლიტერატურული პროცესის კატეგორიებისა და ეტაპების	
იერარქიული საფეხურები	288

მხატვრული მეთოდისა და ლიტერატურული მიმართულების	
ურთიერთმიმართება	289
ლიტერატურული მიმართულებები	289
ლიტერატურული მიმართულებების მოკლე დახასიათება.....	291
კლასიციზმი	291
სენტიმენტალიზმი.....	291
რომანტიზმი	292
ნატურალიზმი	292
რეალიზმი	293
მოდერნიზმი	293
ექსპრესიონიზმი.....	294
იმპრესიონიზმი.....	294
აკმეიზმი	295
ფუტურიზმი	295
სიმბოლიზმი	296
პოსტმოდერნიზმი	297
ქართული ლიტერატურის ისტორიის პერიოდები.....	298
სავარჯიშოები ლიტერატურის თეორიაში.....	299
ლიტერატურა	399